

Jaarstukken 2021 (PS 28/22)

Provincie Noord-Brabant

Jaarstukken 2021 (PS 28/22)

Inhoud

Leeswijzer.....	2
Inleiding.....	3
Programmaverantwoording.....	9
Programma 1 Bestuur en veiligheid.....	9
Programma 2 Ruimte en wonen.....	14
Programma 3 Water en bodem	20
Programma 4 Natuur en milieu	30
Programma 5 Economie, kennis en talentontwikkeling.....	41
Programma 6 Energie	53
Programma 7 Landbouw en voedsel.....	59
Programma 8 Basisinfrastructuur mobiliteit	66
Programma 9 Mobiliteitsontwikkeling.....	77
Programma 10 Vrijtijd, Cultuur, Sport en Erfgoed	86
Algemeen Financieel Beleid.....	93
Paragrafen.....	97
Paragraaf 1 Bedrijfsvoering	97
Paragraaf 2 Provinciale heffingen.....	102
Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	111
Paragraaf 4 Onderhoud kapitaalgoederen	116
Paragraaf 5 Treasury	120
Paragraaf 6 Verbonden partijen.....	128
Paragraaf 7 Ontwikkelbedrijf en grondbeleid	138
Paragraaf 8 Investeringsagenda.....	145
Paragraaf 9 Europese programma's	153
Paragraaf 10 Burgerjaarverslag.....	163
Jaarrekening.....	168
Overzicht van lasten en baten met toelichting	168
Balans met toelichting	174
Wet normering Topinkomens (WNT)	199
Overige verplichte bijlagen	201

[[Link naar Jaarstukken - Bijlagenbundel](#)]*

*De bijlagenbundel bij deze jaarstukken 2021 is onderdeel van de jaarstukken en bevat naast een aantal specificaties op de balans ook de door het Rijk voorgeschreven bijlagen.

Leeswijzer

Programmaverantwoording

In de programma's zijn de doelen, prestaties en middelen van de provincie opgenomen:

- Wat willen we bereiken? Dit zijn de doelstellingen die de provincie op lange termijn wil bereiken en, onze koers 2030. Doelstellingen worden uitgedrukt in outcome indicatoren
- Wat gaan we daarvoor doen? Dit zijn prestaties en concrete acties die de provincie op korte termijn onderneemt om onze doelstellingen te realiseren. Prestaties zijn uitgedrukt in output indicatoren
- Wat mag dit kosten? Dit is de weergave van middelen die met de realisatie van onze doelstellingen en prestaties zijn gemoeid.

Paragrafen

In de paragrafen wordt het beleid op een aantal specifieke onderdelen uiteengezet. De paragrafen geven daarmee een dwarsdoorsnede van de programma's op deze onderdelen.

Op grond van het BBV zijn zeven paragrafen voorgeschreven. Naast de verplichte paragrafen zijn ook de paragrafen "Investeringsagenda" en "Europese programma's" opgenomen.

Weergave van bedragen

Anders dan tot nu toe gebruikelijk zijn de cijfers in de programmaverantwoording en op enkele andere plaatsen in de jaarstukken voorzien van een aanduiding "V" of "N". Daarbij dient "V" gelezen te worden als "Voordelig" en "N" als "Nadelig".

Deze aanpassing is doorgevoerd omdat het correct interpreteren van negatieve en positieve cijfers vaak tot verwarring leidt. Zo zijn lasten nu herkenbaar als "Nadelig" en baten dus als "Voordelig".

Bedragen zijn veelal weergegeven in hoeveelheden van € 1.000. Bij de optelling van bedragen lijken soms verschillen te bestaan. Zo lijkt het voorbeeld hieronder te laten zien dat 3 keer € 1.000 optelt tot € 4.000, maar in werkelijkheid gaat het om afgeronde bedragen én dus ook om afgeronde totalen:

	Bedragen waarmee gerekend wordt	Gepresenteerde bedragen x € 1.000
	1.400,00	1
	1.400,00	1
	1.400,00	1
Totaal	4.200,00	4

Snel navigeren in de jaarstukken met bijlagebundel

Vanuit de inhoudsopgave met een muisklik naar het gekozen onderwerp.

Onderaan iedere pagina mogelijkheid om terug te keren naar de inhoudsopgave via muisklik op "blz." of op tekst linksonder: "Provincie Noord-Brabant - Jaarstukken.."

De Jaarstukken met bijlagebundel bestaan uit 2 delen met ieder een eigen inhoudsopgave:

Deel 1. Jaarstukken

Deel 2. Bijlagebundel

Onderaan de inhoudsopgave van beide delen staat een link waarmee het andere deel geactiveerd kan worden.

Inleiding

2021 was het tweede jaar dat in het teken stond van de Coronapandemie. Een jaar waarin Coronamaatregelen in eerste instantie werden versoepeld, die na het ontstaan van nieuwe varianten weer te worden aangescherpt. Een periode waarin de wereld, Europa, Nederland en Brabant zich andermaal weerbaar heeft getoond op het moment dat de samenleving opnieuw een pas op de plaats moest maken. Op 15 december is het nieuwe landelijke [Coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst'](#) gepresenteerd. De lange duur van het formatieproces was bijvoorbeeld van invloed op het doorschuiven van Bestuurlijke Overleggen MIRT (BO's MIRT) en het stikstofbeleid.

Provinciale Staten (PS) hebben in juli 2021 steun uitgesproken voor het Addendum op het Bestuursakkoord 2020-2023 "[Samen bouwen aan de kwaliteit van Brabant](#)". Het bestuursakkoord "[Samen, Slagvaardig en Slim](#)" blijft hiermee ook in de tweede helft van deze bestuursperiode richtinggevend. Met de kanttekening dat via het addendum op het bestuursakkoord een aantal aanpassingen is doorgevoerd en nieuwe afspraken zijn gemaakt.

Met de Brabantse Omgevingsvisie [Kwaliteit voor Brabant](#) is onze inhoudelijke richting bepaald. Dit is gedaan met oog voor de kansen en onzekerheden die op ons pad komen. Met als overkoepelende ambitie: een Brabant waar het fijn, veilig en gezond leven is en een mooier Brabant dat concurrerend, ondernemend en levendig is.

In dit algemeen inleidend hoofdstuk gaan we in op de realisatie van de geplande uitvoering op hoofdlijnen, de ontwikkelingen van de organisatie en bedrijfsvoering, de impact van Corona, en het financieel totaalbeeld.

Realisatie op hoofdlijnen

We kunnen stellen dat de geplande realisatie van de ambities/doelstellingen, ondanks de impact van Corona, grotendeels is gerealiseerd. Hier en daar zijn bepaalde prestaties niet volledig gerealiseerd, maar dit doet geen afbreuk aan het overall-beeld. Voor gedetailleerdere informatie verwijzen we naar de verantwoording in de diverse programma's.

Programma 1: Bestuur en Veiligheid

Het verkleinen van de impact van ondermijnende criminaliteit had het afgelopen jaar prioriteit. We zitten goed op schema met de uitvoering van de bestuursopdracht Veilig en Weerbaar Brabant. Bestuurlijk is het afgelopen jaar intensief samengewerkt met gemeenten en andere bestuurslagen aan een krachtig - en toekomstbestendig openbaar bestuur. Hiertoe is een start gemaakt middels een uitgevoerde verkenning naar de stand van zaken van het openbaar bestuur in Brabant. In 2022 zal dit vorm krijgen in een [Startnotitie Toekomstbestendig bestuur](#) en uiteindelijk in het gelijknamige beleidskader. Tenslotte is uitvoering gegeven aan participatietrajecten uit de [Startnotie thema 'Samen'](#). Afgelopen jaar is geëxperimenteerd met verschillende vormen van participatie bij meerdere beleidsvormingsprocessen.

Programma 2: Ruimte en Wonen

Met het toevoegen van 12.985 woningen is uitvoering gegeven aan de versnelling van woningbouw. Vanwege verdere vertraging van de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL) naar aanleiding van verder uitstel uitspraak Raad van State, wordt via een budgetoverhevelingsvoorstel voorgesteld om reeds beschikbaar gestelde middelen door te schuiven.

In 2021 is onder andere gewerkt aan het sterker maken van de Natuur, het verminderen van de Stikstofuitstoot in alle sectoren via de [Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 1.0](#) en het mogelijk maken van economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Dat zijn de 3 pijlers van de stikstofaanpak in Brabant. Pijlers die, als tandwielen in een mechanisme, onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Om dit te

bewerkstelligen is het afgelopen jaar een succesvolle lobby gevoerd om extra middelen binnen te halen voor de regeling Aankoop piekbelasters Stikstof. Hierdoor zijn we nu in gesprek met 22 (in plaats van de beoogde 10) bedrijven om te komen tot aankoop. Tegelijkertijd heeft Ondersteuningsloket Stikstof meer bemiddelingen afgerond dan voorzien.

Programma 3: Water en Bodem

Provinciale Staten hebben in december 2021 het nieuwe [Regionaal Water en Bodemprogramma 2022-2027 \(RWP\)](#) vastgesteld. In dit programma is de bijdrage vanuit water en vitale bodem opgenomen in de opgaven onder de omgevingsvisie: bijdragen aan een gezonde & veilige leefomgeving en een klimaatproof Brabant. Dit doen we door te zorgen voor veilig, schoon en voldoende water, klimaatadaptatie en bijdragen aan een vitale bodem. Dit zijn basiselementen die bijdragen aan brede welvaart en gezondheid in Brabant.

Programma 4: Natuur en Milieu

De provincie heeft voor de periode 2021-2023 een specifieke uitkering gekregen van € 70 mln. vanuit het Landelijk Uitvoeringsprogramma Natuur en € 10 mln. voor boscompensatie. Hiermee kunnen wij maatregelen uitvoeren die bijdragen aan het versnellen en intensiveren van het herstel van de stikstofgevoelige Natura2000-gebieden. De voorbereidingen voor het nieuwe beleidskader Natuur zijn gestart in 2021. Ook is de evaluatie van Brabant Uitnodigend groen opgeleverd. De startnotitie met de eerste contouren/richtingen van het nieuwe beleidskader is gereed.

Tenslotte is verder gewerkt aan het verbeteren van de milieukwaliteit. Zo hebben wij met het [Schone Lucht Akkoord: uitvoeringsagenda 2021-2030](#) aangegeven hoe wij vanuit Brabant bijdragen aan de landelijke doelstelling om de luchtkwaliteit te verbeteren.

Programma 5: Economie, Kennis en Talentontwikkeling

In een jaar waarin Corona zichtbaar en voelbaar was, is stevig ingezet om de effecten van de Coronacrisis te dempen. Zo is begin 2021 de [Actie- en investeringsagenda Coronaherstel](#) vastgesteld met de B5-, M7-gemeenten en de Brabantse Ontwikkel Maatschappij (BOM). Afgelopen jaar heeft de uitvoering van het [Beleidskader Economie 2030](#) vorm gekregen door middel van het vaststellen van vijf uitvoeringsagenda's. Hiermee zijn stappen gezet om de internationaal concurrerende innovatieve economie verder te verstevigen. Afgelopen jaar zijn tevens gerichte maatregelen ingezet om de alsmaar krappere arbeidsmarkt te verlichten. Succesvol is daarbij de ontwikkeling van het online platform Brabantleert waar Brabanders terecht kunnen o.a. opleidingsaanbod en informatie over om- en bijscholing.

Programma 6: Energie

Na jaren van intensieve regionale samenwerking zijn alle vier de Regionale Energiestrategieën (RES'en) opgeleverd. Daarnaast is veel aandacht besteed aan de problematiek van transportschaarste op het elektriciteitsnet: de ontstane transportschaarste raakt aan alle sectoren en (ruimtelijke) ontwikkelingen in Brabant. De stijging van de energieprijzen eind 2021 vergroot de noodzaak van isolatie met name bij mensen met een krappe beurs. Vanuit de lessen van Sociale innovatie in Energietransitie is gestart met het onderzoeken van de mogelijkheden om gemeenten en woningcorporaties te ondersteunen in hun isolatie-aanpak.

Programma 7: Landbouw en Voedsel

Landbouw en voedsel zijn van belang voor een goed en gezond leven in de stad en op het platteland. In oktober 2021 heeft het [Ontwerp beleidskader Landbouw en Voedsel](#) ter inzage gelegen waarna de zienswijzen zijn verwerkt. Ook is de innovatie-samenwerking in de landbouw- en voedselketen tussen triple-helix-partijen, de BOM en de provincie overeengekomen. Dit heeft geresulteerd in een bredere samenwerking die is verankerd in de gezamenlijk opgestelde Innovatieagenda Landbouw en Voedsel.

Programma's 8 en 9: Basisinfrastructuur mobiliteit en Mobiliteitsontwikkeling

Corona is van invloed geweest op het openbaar vervoer (OV). We zijn er samen met het Rijk en de vervoerders in geslaagd om de vitale functie van het OV in het totale mobiliteitssysteem overeind te houden. De stikstofproblematiek en vertraging in de behandeling door RvS heeft impact op de voortgang (én kosten) van (infrastructurele) projecten. Dit werkt ook door in de gecombineerde onderhoudswerkzaamheden. De nieuwe verbinding N69 is (eerder dan gepland) opgeleverd. Door de lange kabinetsformatie is het lastig gebleken om (vervolg)afspraken te maken met het Rijk zoals bijvoorbeeld over Toekomstbeeld OV 2040 en MIRT-onderzoek Brainport. Aanvullende onderzoeken zijn verricht om komend jaar door te kunnen pakken.

Programma 10: Vrijetijd, cultuur, sport en erfgoed

Vrijtijdsbesteding in combinatie met een rijk cultureel leven is een belangrijke voorwaarde voor een goed woon-, vestigings-, werk- en leefklimaat. Afgelopen jaar zijn de vrijetijds- en cultuursector, maar ook de sport- en erfgoedsector, wederom hard geraakt door de Coronapandemie. In 2021 zijn de Uitvoeringsagenda's: [Vrije Tijd, Cultuur en Sport 2021-2022](#) en [Erfgoed 2021-2022](#) vastgesteld. Ten slotte is ook de [Startnotitie Levendig Brabant 2030](#) vastgesteld.

Organisatie en Bedrijfsvoering

Onder de noemer 'Koers 2030' werken we aan de continue ontwikkeling van onze organisatie en bedrijfsvoering via drie uitvoeringslijnen: uniforme beleidssturing, duurzaam begroten en toekomstbestendige organisatie.

In lijn met Sturen met Kaders via de uitvoeringslijn 'uniforme beleidssturing' creëren we zo stap voor stap steeds meer uniformiteit, waardoor meer duidelijkheid ontstaat en er integraal wordt gewerkt aan de Brabantse opgaven. In 2021 hebben we hierin een forse stap gezet met het vaststellen van vijf beleidskaders en negen uitvoeringsagenda's. Ontwikkelingen zoals de Coronacrisis hebben wereldwijde impact en dit vraagt flexibiliteit en wendbaarheid van de organisatie.

Waar de opgaven steeds complexer worden, zien we ons uitgavenkader steeds verder onder druk komen staan. Door de teruglopende inkomsten uit renteopbrengsten en dividenduitkeringen ontstaat er een structureel tekort. We spelen hierop in via de uitvoeringslijn 'duurzaam begroten'. In deze lijn is enerzijds bij de begroting 2021 besloten tot een bezuiniging op de structurele lasten opbouwend naar € 29 mln. per jaar vanaf 2025 en de verdeling daarvan over de diverse beleidsterreinen/begrotingsprogramma's. Anderzijds treffen wij maatregelen om het rendement op de middelen uit de immunisatieportefeuille (verder) te optimaliseren. Hiertoe is in juli 2021 door Provinciale Staten de aanpassing van de [Verordening Treasury](#) vastgesteld.

Naast de inhoudelijke - en financiële acties, is ook een 'toekomstbestendige organisatie' essentieel voor de uitvoering van de Omgevingsvisie. We werken aan een organisatie die mee kan bewegen met de ontwikkelingen in de maatschappij. In het afgelopen jaar hebben we gemerkt dat de arbeidsmarkt steeds krapper wordt. Daardoor is het moeilijker geworden om de juiste mensen aan ons te binden. In 2021 hebben we daarom een recruitment office opgezet om ons werving- en selectieproces te professionaliseren. Ook zijn het afgelopen jaar onder andere stappen gezet op het vlak van opgevegestuurd werken, transformatie ICT, het verzamelen en gebruik van data, archivering, thuis en op kantoor werken en het strategisch personeelsbeleid.

Impact Corona

De Corona-aanpak in 2020 en 2021 was logischerwijs hoofdzakelijk gericht op de korte termijn. Gaandeweg nam het draagvlak in de maatschappij met betrekking tot ingrijpende maatregelen fors af. Langzaamaan kwamen we daardoor terecht in een nieuwe fase van de pandemie en werd de focus verlegd naar het leven met het Coronavirus.

Bij totstandkoming van de begroting 2021 is zoveel mogelijk geanticipeerd op de impact van Corona. Corona heeft de meeste impact gehad op de beleidsterreinen Economie en Vrije tijd & Cultuur en in iets mindere mate op de beleidsterreinen Mobiliteit en Energie. Voor nadere informatie over de impact van Corona wordt verwezen naar de programmateksten in dit jaarverslag.

Financieel totaalbeeld

De jaarrekening 2021 laat een bruto positief resultaat zien van € 147,4 mln. Wij stellen voor om voor in totaal € 16,6 mln. aan prestaties en daaraan gekoppelde middelen over te hevelen van 2021 naar 2022 en daaropvolgende jaren.

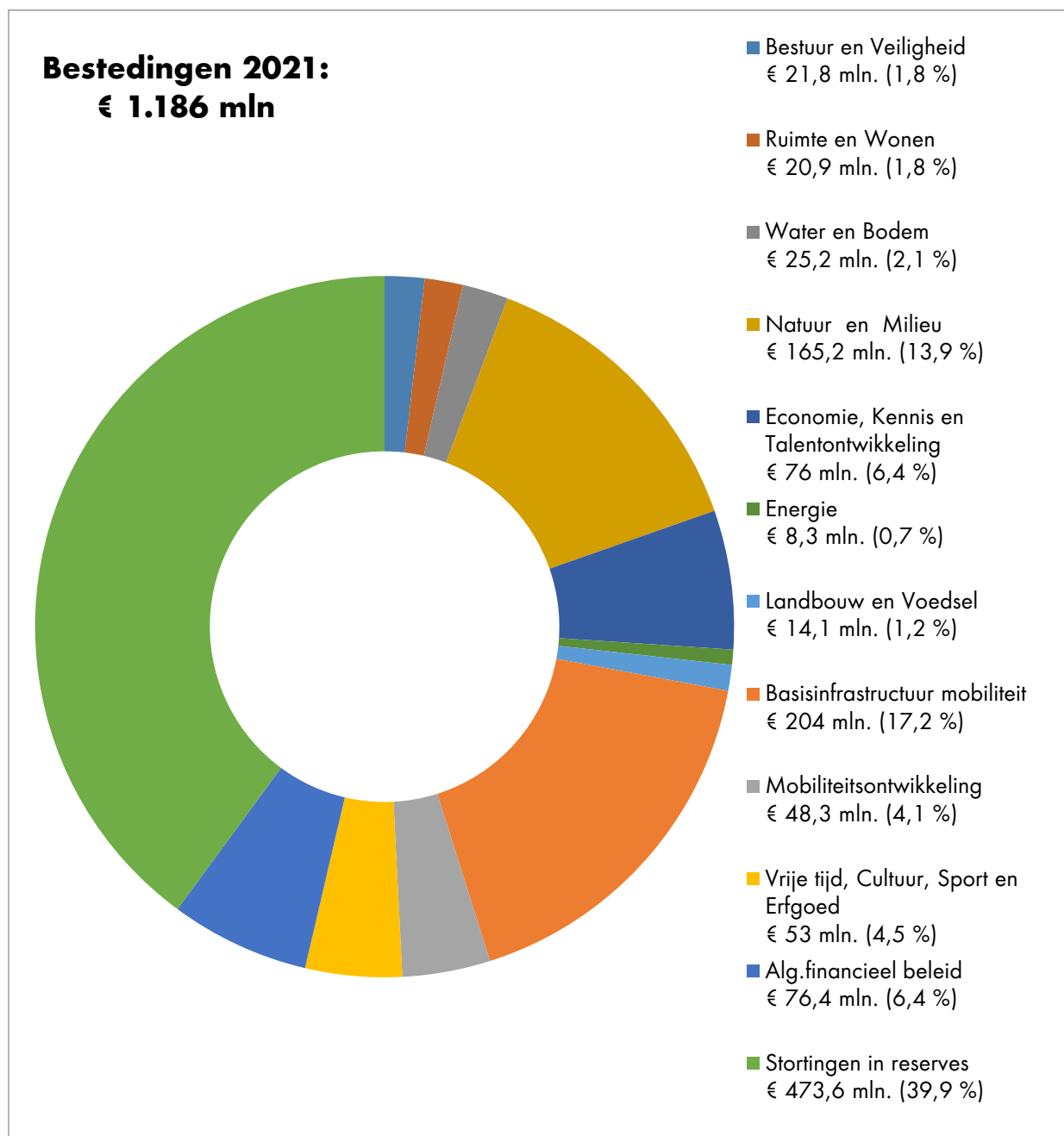
Tevens stellen we voor om per saldo een bedrag van € 116,0 mln. mutaties aan reserves door te voeren. Indien deze voorstellen worden gehonoreerd, resteert een netto batig saldo van € 14,7 mln. Dit resultaat vloeit terug naar de algemene middelen. Het positieve jaarrekeningresultaat gecombineerd met het feit dat we op koers liggen met betrekking tot de realisatie van de beoogde doelstellingen en effecten stemt tot tevredenheid.

De onderbesteding is van 5,5% in 2020 opgelopen naar 13,7% in 2021. Belangrijkste oorzaak is dat onze partners minder - of later aanvragen hebben ingediend voor subsidies of bijdragen (bv. snelfietsroutes, woningbouwversnelling, rivierversnelling, robuust natuurnetwerk e.a.). Daarnaast zijn er een aantal processen succesvol afgerond in 2021, maar vindt de lastneming pas in 2022 plaats (bv. oprichting Brabant Ring, POP3 subsidieafwikkelingen door RVO e.a.). Deze 2 categorieën zorgen samen voor ongeveer 75% van de onderbesteding. Ook zijn er minder kosten gemaakt (bv. lagere bijdrage IPO, minder fysieke bijeenkomsten en evenementen in de regio maar ook minder ambtelijke lasten). Dit zorgt voor 12% van de onderbesteding. Tot slot is er sprake van een verslaglegging technische afwijking. In tegenstelling tot voorgaande jaren wordt de last van subsidies niet genomen in het jaar van de beschikken, maar in latere jaren. Hierdoor ontstaat éénmalig een dip in de lastneming. (bv. EFRO subsidies). Dit zorgt voor 13% van de onderbesteding.

Voor de drie eerste categorieën geldt dat we blijven sturen op beperken van onderbesteding door beter (reëler) te ramen en door in de planning van de realisaties meer rekening te houden met de grote mate van afhankelijkheid van onze samenwerkingspartners.

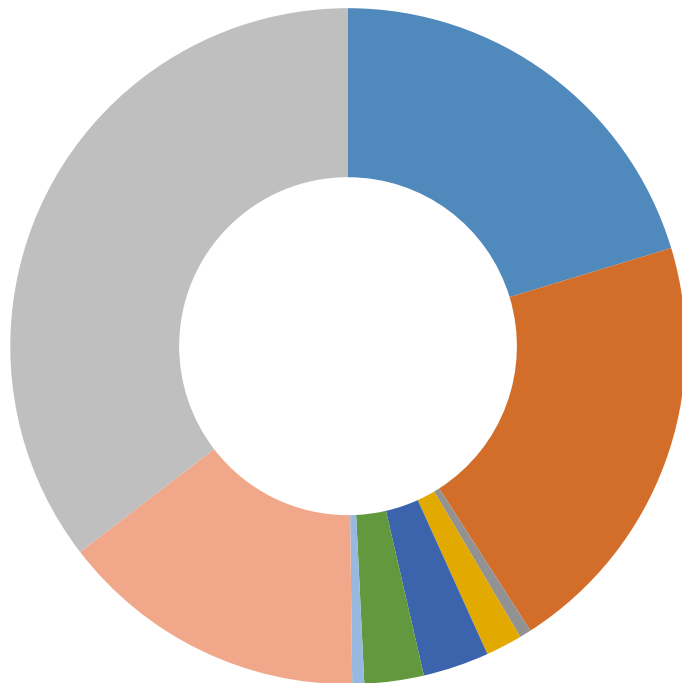
De verdeling van de lasten over de verschillende programma's en de verdeling van -en herkomst van middelen is in cirkeldiagrammen op de volgende pagina's weergegeven:

De verdeling van de lasten over de verschillende programma's en de verdeling van -en herkomst van middelen is in onderstaande cirkeldiagrammen weergegeven:

Herkomst middelen 2021: € 1.333 mln

- Opcenten Motorrijtuigenbelasting
€ 271 mln. (20,3 %)
- Algemene uitkering provinciefonds
€ 275 mln. (20,6 %)
- Decentralisatie-uitkeringen provinciefonds
€ 7,5 mln. (0,6 %)
- Dividenden en winstuitkering
€ 23,3 mln. (1,7 %)
- Baten Financieringsfunctie
€ 42,2 mln. (3,2 %)
- Doeluitkeringen van het Rijk
€ 37,9 mln. (2,8 %)
- Leges en heffingen
€ 7,6 mln. (0,6 %)
- Overige baten
€ 197,2 mln. (14,8 %)
- Onttrekkingen aan reserves
€ 472,6 mln. (35,4 %)

Programmaverantwoording

Programma 1 Bestuur en veiligheid

Inleiding

Realisatie 2021

In 2021 is een aanvang gemaakt met de start van het opstellen van het beleidskader toekomstbestendig bestuur in Brabant. Het tweede gedeelte van 2021 stond in het teken van de voorbereidende en verkennende activiteiten.

De gemeentelijke herindelingen Land van Cuijk en Maashorst zijn per 1 januari 2022 geëffectueerd. Voor wat betreft de herindeling Maashorst zal uiterlijk 31 december 2024 een evaluatie plaats gaan vinden. De minister van BZK is opdrachtgever van de evaluatie en als provincie zijn we, samen met de gemeente Maashorst, hierbij betrokken.

In maart 2021 werd de samenwerkingsagenda 2021-2023 tussen de Vereniging Brabantse Gemeenten (VBG) en de provincie vastgesteld. Op de diverse samenwerkingsthema's zijn bestuurlijke en ambtelijke duo's gevormd. Het betreft een dynamische agenda waar tussentijds ook thema's aan kunnen worden toegevoegd. Zo werd tijdens het bestuurlijk overleg van 18 januari 2022 het thema 'Klimaatacceptatie' aan de agenda toegevoegd. Over de voortgang van de samenwerkingsagenda wordt ambtelijk en bestuurlijk regelmatig de vinger aan de pols gehouden.

In 2021 zijn we gestart met de uitvoering van het initiatiefvoorstel Kind en Democratie, o.a. met de organisatie van de eerste Brabantse Jongerentop. In 2022 wordt de tweede Brabantse Jongerentop georganiseerd.

We hebben het Masterplan interne weerbaarheid vastgesteld. Net als gemeenten en andere organisaties werkt de provincie hiermee nadrukkelijk aan verdere versterking van de eigen weerbaarheid, veiligheid en integriteit. Onder andere in verband daarmee is er in oktober een heidag voor Provinciale Staten georganiseerd over weerbaarheid en integriteit. Verder verwijzen wij naar een memo gedeputeerde van 29 september 2021 met een tussentijdse stand van zaken, waaruit kan worden geconcludeerd dat we goed op schema zitten met de uitvoering van de bestuursopdracht Veilig en Weerbaar Brabant.

Impact Corona

Als gevolg van de Coronamaatregelen is besloten het IPO Jaarcongres te verplaatsen naar oktober 2022. Ook een aantal activiteiten in het kader van Kind en Democratie (provinciehuisbezoeken, jongerendebat) vonden door de Coronamaatregelen niet of online plaats.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bevorderen van bestuurlijke en maatschappelijke weerbaarheid en integriteit

- Voor de eigen provinciale weerbaarheid zijn medewerkers getraind om hun 'awareness' en weerbaarheid te vergroten. Ook maatschappelijk kunnen we ontwikkelingen melden. In oktober is het Platform Veilig Ondernemen (PVO) van start gegaan. Het PVO zal zich richten op ondermijning, cybercrime, winkeldiefstal, overvallen en afpersing. De social-media campagne gericht op het verhogen van de meldingsbereidheid van de inwoners met betrekking tot ondermijnende criminaliteit is geïntensiveerd. Eind mei is samen met ZLTO en het Strategisch Beraad Ondermijning (SBO) een Webinar gehouden, getiteld "Een vitaal platteland geeft criminaliteit geen kans". Gesproken werd over de contouren van een integrale gebiedsgerichte aanpak waarbij de focus zal liggen op het reduceren van kwetsbaar agrarisch vastgoed. De subsidieregeling Verwijderen drugsafval is uitgevoerd, waardoor betrokken gedupeerden zijn gecompenseerd voor de geleden schade. Zes pilotgemeenten zijn ondersteund bij de aanpak van (kwetsbare) vakantieparken.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Aantal provinciale collega's dat de cursus 'Vergroting weerbaarheid' gevolgd heeft

Indicator	2021	2022
Aantal provinciale collega's die de cursus 'Vergroting weerbaarheid' hebben gevolgd	100	100

- Het betreft zowel nieuwe medewerkers als medewerkers die al in dienst zijn in kwetsbare onderdelen van de organisatie. Het ging om 10 digitale bijeenkomsten met telkens circa 15 personen. In aanvulling daarop zijn ook enkele specifieke trainingen gegeven over de toepassing van Bibob. Tevens zijn er drie sessies georganiseerd aan de hand van de module integriteit en ondermijning (mio).

Gemeenten waarmee gesprekken zijn gevoerd om fitheid tegen ondermijning te stimuleren

Indicator	2021	2022	2023
Gemeenten waarmee gesprekken zijn gevoerd ter stimulering fitheid tegen ondermijning	15	15	15

- De uitvoering en analyse, in samenwerking met Taskforce-RIEC Brabant Zeeland, aan de hand van het instrument 'piramide fitte gemeente' is afgerond. Als doorontwikkeling daarvan is een begin gemaakt met de ontwikkeling van een "Brabantse norm weerbare overheid; naar een gedeeld fundament".

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Een toekomstbestendig openbaar bestuur

Indicatoren:

- Inwoners zijn meer betrokken bij beleidsontwikkeling en -uitvoering
- De kwaliteit van het openbaar bestuur bevorderen we via bestuurlijke samenwerking in Brabant

In de tweede helft van 2021 is een aanvang gemaakt met het schetsen van de achtergronden rondom de noodzaak om te komen tot een beleidskader toekomstbestendig bestuur in Brabant. Er is een verkenning uitgevoerd naar de stand van zaken van het openbaar bestuur in Brabant. Deze verkenning dient als input voor het vervolgproces waarin wordt gewerkt aan een startnotitie en het uiteindelijke beleidskader dat eind 2022 in PS aan de orde zal komen.

De meeste participatietrajecten die zijn genoemd in de startnotitie thema Samen zijn inmiddels afgerond. De participatietrajecten worden geëvalueerd en de uitkomsten van deze evaluatie worden meegenomen in het nieuwe provinciale participatiebeleid, dat onderdeel gaat uitmaken van het beleidskader toekomstbestendig bestuur in Brabant.

Het Uitdaagrecht wordt medio 2022 landelijk verankerd in de Wet versterking participatie lokale overheden. De Provincie Noord-Brabant geeft hier invulling aan door het uitdaagrecht op te nemen in het nog op te stellen participatiebeleid en de verplichte Participatieverordening.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Burgers zijn meer betrokken bij beleidsontwikkeling en -uitvoering

Indicator: In 2021 voeren we bij geplande beleidsvormingsprocessen tenminste drie experimenten uit met verschillende vormen van participatie.

Bij het Regionaal Water en Bodem Programma is geëxperimenteerd met een dialoogtraject tussen PS en stakeholders, voor het beleidskader Levendig Brabant is een online platform gelanceerd en zijn jongeren betrokken via de eerste Brabantse Jongerentop en voor het beleidskader Landbouw en Voedsel zijn naast gesprekstafels ook een podcastserie en online polls ingezet.

Opkomst verkiezingen in Noord-Brabant

Verplichte indicator: De opkomstcijfers in Noord-Brabant van verkiezingen voor de Tweede Kamer, Provinciale Staten en gemeenteraden, weergegeven in % kiezers/stemgerechtigden
Afspraak is geen percentage op te nemen, maar achteraf te rapporteren over de opkomst.

De opkomst bij de Tweede Kamer verkiezingen 17 maart 2021 in Noord-Brabant bedroeg 77,73%.

Organiseren bestuurlijke samenwerking

In 2021 organiseren we tenminste acht ontwikkeldagen samen met de regio

In 2021 zijn acht regionale ontwikkeldagen georganiseerd, twee in elke regio.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Gemeenten, waterschappen en Gemeenschappelijke Regelingen voeren hun wettelijke taken conform de wet uit

De lange termijn doelstelling maakt onderdeel uit van het Beleidskader IBT 2020-2023. Met alle vormen van toezicht die we tot onze beschikking hebben, leveren we een bijdrage aan het functioneren van de lokale, Brabantse openbare besturen. Het open gesprek met onze toezichtontvangers voeren we door middel van dialooggesprekken en het organiseren van kennisbijeenkomsten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Gemeenten, waterschappen, GR-en voeren hun wettelijke taken conform de wet uit

Indicatoren:

- Aantal toezichtontvangers dat door ons op een of meer toezichtgebieden wordt beoordeeld (104)
- Aantal toezichtontvangers waarmee minstens één voortgangsgesprek gevoerd is (65)
- Aantal georganiseerde regiobijeenkomsten (4)
- Aantal uitgevoerde thema-onderzoeken (2)

Verplichte indicator: Aantal gemeenten onder preventief financieel toezicht (0)

De aantallen qua toezichtbeoordeling en voortgangsgesprekken over 2021 zijn ruimschoots gehaald. In 2021 zijn er conform de Uitvoeringsagenda IBT 2021 3 regiobijeenkomsten georganiseerd en is er één themaonderzoek 'Klachten en meldingen Wabo-overtredingen' uitgevoerd.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Interprovinciaal Overleg (IPO)
- INPA Huis van de Nederlandse Provincies
- Zuidelijke Rekenkamer

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

1. Bestuur en veiligheid

Bedragen x € 1.000	Begroting 2021 oorspronkelijk	Begroting 2021 na wijziging	Jaarrekening 2021 realisatie	Vershil begroting - realisatie
Lasten				
Programmalasten	13.740 N	17.325 N	14.175 N	3.150 V
Toegerekende organisatiekosten	5.888 N	6.702 N	7.670 N	968 N
Totaal Lasten	19.629 N	24.027 N	21.845 N	2.182 V
Baten				
Programmabaten	2 V	2 V	74 V	72 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	260 V	260 V
Totaal Baten	2 V	2 V	334 V	332 V
Saldo van baten en lasten	19.626 N	24.025 N	21.511 N	2.514 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

1. Bestuur en veiligheid - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	2.182 V
IPO Kwaliteit openbaar bestuur	754 V
De lasten zijn in 2021 lager uitgevallen door een lagere bijdrage aan IPO vanuit dit programma.	
Veiligheid	745 V
De realisatie van de bestuursopdracht is achtergebleven ten opzichte van de verwachtingen doordat een aantal activiteiten en initiatieven niet in 2021 gerealiseerd konden worden.	
Kennis en onderzoek	518 V
In verband met het onderzoek naar de kennisinfrastructuur in Brabant zijn er minder onderzoeken uitgevoerd. Daarnaast zijn er door de Corona maatregelen minder activiteiten georganiseerd rondom onderzoeken en publicaties.	
Kosten GS	251 V
De onderbesteding binnen de budgetten voor de kosten van GS hangen vooral samen met de lagere kosten voor reis- en verblijfkosten.	
Brabantstad	193 V
Het samenwerkingsverband Brabantstad heeft de door de partners bij elkaar gebrachte middelen in 2021 niet volledig tot besteding kunnen laten komen met initiatieven en activiteiten. De resterende middelen zullen in 2022 worden ingezet.	
Voorziening APPA	590 V
In de voorziening Appa zijn de pensioenverplichtingen van de provinciale bestuurders opgenomen. De jaarlijkse actuariële herberekening van de levenskansen en de rekenrente leidt tot een vrijval uit de voorziening APPA ultimo 2021 van € 590.211 waardoor de lasten lager uitkomen.	
Toegerekende organisatiekosten	968 N
De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	99 V
1. Bestuur en veiligheid - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	332 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	260 V
De bijdrage in toegerekende organisatiekosten komt hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	72 V

Programma 2 Ruimte en wonen

Inleiding

In het Coronajaar 2021 zien we wederom een toename van het aantal aangeboden ruimtelijke plannen. We hebben circa 2757 gemeentelijke plannen beoordeeld en voorzien van een passende provinciale reactie. Met de vier regio's zijn [regionale afspraken](#) gemaakt over de planning en programmering van [werklocaties](#) en is afgesproken om tot een gemeenschappelijke aanpak te komen van (XXL)logistiek op brownfields, bestaande bedrijventerreinen. Ook voor [Wonen](#) hebben we in deze 4 regio's afspraken gemaakt over de woningbouwrealisatie. Dit heeft geleid tot goedgekeurde initiatieven in diverse gemeenten. Afgelopen jaar is het hoogste aantal woningen toegevoegd sinds de jaren '90, in totaal 12.985 woningen. Naast de kwantitatieve opgave hebben we ook een kwalitatieve opgaven. [De Brabantse Stijlprijs 'Een thuis voor iedereen'](#) heeft mooie initiatieven in beeld gebracht ter inspiratie voor andere initiatieven. Via de [flexpoolregeling](#) en de regeling [flexwonen](#) stimuleren we woningbouw initiatieven.

In 2021 hebben we [monitors](#) gepresenteerd over detailhandel en bedrijventerreinen en is het koopstromenonderzoek uitgevoerd, waarvan we de resultaten begin 2022 verwachten. We hebben elk kwartaal de [demografische ontwikkelingen](#) gerapporteerd en een speciale editie uitgebracht met een terugblik op de demografische ontwikkeling van afgelopen [20 jaar in 20 beelden](#).

Op verschillende campussen zijn belangrijke stappen voorwaarts gezet; zo heeft er besluitvorming plaatsgevonden over nieuwbouw op [Pivot Park](#) en de Campus Ontwikkel Organisatie van [Brainport Industries Campus](#).

De behandeling door de Raad van State is vertraagd (tussenuitspraak) en daarmee loopt het project verder uit. Na een definitieve uitspraak Raad van State wordt een voorstel voor het vervolg aan de Staten gedaan (*zie [memo gedeputeerde](#)*).

Via een participatief traject hebben wij gewerkt aan de [Ontwerp Omgevingsverordening](#), deze heeft in 2021 ter inzage gelegen, de reacties zijn verwerkt en Omgevingsverordening is door Gedeputeerde Staten ter besluitvorming aangeboden aan Provinciale Staten. Conform de bestuursopdracht is gewerkt aan de binnenstedelijk in de 5 grote steden en 7 middelgrote steden en zijn concrete stappen gezet. In het landelijk gebied zijn via de VAB-proeftuinen Zundert, Asten en Elsendorp concrete stappen gezet richting afronding of richting de volgende ontwikkelfase.

We hebben in 2021 met de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 1.0 gewerkt aan het sterker maken van de natuur, het verminderen van stikstofuitstoot in alle sectoren en het mogelijk blijven maken van economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Diverse maatregelen hebben bijgedragen aan het op stoom brengen van de drie tandwielen: De gebiedsgerichte aanpak groene en blauwe opgaven is volop in uitvoering, hiervoor is een regie-organisatie opgezet die onder andere regie voert op de verkenningen in de veertien stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden.

Via de warme saneringsregeling varkenshouderij komen 173 Brabantse bedrijven in aanmerking voor aankoop. Omdat landelijk minder deelnemers aan deze regeling waren dan verwacht, zijn er dankzij lobby extra middelen beschikbaar gekomen om in Brabant in te zetten voor de regeling piekbelasters. Daardoor kunnen we in plaats van met de aanvankelijk beoogde tien bedrijven (vanwege het toen aanwezige budget), nu met 22 bedrijven in gesprek om te komen tot aankoop. Ook is het ondersteuningsloket aan het werk met bemiddelen tussen vraag en aanbod van stikstofruimte. Er zijn

circa 30 bemiddelingen in procedure en evenzoveel afgerond. De vergunningverlening rondom stikstof heeft zo goed mogelijk doorgang kunnen vinden ondanks alle perikelen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Verbeteren van omgevingskwaliteit en realiseren van gebiedstransformaties

- We werken aan de omgevingskwaliteit via advies in provinciale projecten, via planadviezen en beoordeling van gemeentelijke plannen. Daarnaast hebben we afgelopen jaar ook ingezet op inspiratie via de Brabantse Stijlprijs met het thema 'Een thuis voor iedereen'.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Aanpak leegstand en transformatie

- We hebben voortgang geboekt via de [stedelijke transformaties](#) (zie link). Samen met de gemeente is het CSM terrein verworven. Dit project wordt onder de naam 't Zoet' verder ontwikkeld.
Er was veel belangstelling van gestopte en stoppende agrarische ondernemers voor de inzet [VABIMPULS](#) om leegstand in het landelijke gebied te voorkomen. Onder deze ondernemers zaten veel nertsenhouders en deelnemers aan de landelijke stoppersregeling.

Begeleiden en beoordelen van initiatieven met ruimtelijke impact

- Door de beoordeling van 2757 gemeentelijke plannen, het terugdringen van de leegstand en onze bijdrage aan de gebiedstransformaties heeft de omgevingskwaliteit in Brabant een impuls gekregen.

Implementeren van de Omgevingswet

- De omgevingsverordening heeft ter inzage gelegen, de reacties zijn verwerkt en ter besluitvorming aan de staten aangeboden. Er is druk gewerkt om de verordening via het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingwet) gepubliceerd te krijgen. Dit is nog niet gelukt, het Rijk moet zorgen voor een stabiel DSO.

Uitvoeren ontwikkelaanpak stikstof

- In de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 1.0 is een aantal indicatoren benoemd die moeten bijdragen aan de realisering van de beoogde doelen. Hieronder de realisaties:
  - Aantal aankoopprocedures dat is opgestart: 22 (i.p.v. 2);
  - Aantal transacties waarbij het loket helpt: circa 30 afgerond, circa 30 in procedure (i.p.v. 10);
  - Ontwikkeling monitor: nog niet gereed vanwege vertraging in landelijke doorrekening en samenwerking met GGA-monitor in ontwikkeling;
  - Stikstofanalyses: dit is vertraagd vanwege vertraging landelijke doorrekeningen waar de provincie van afhankelijk is.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Realiseren van de woningbouwopgave, vraaggericht en met oog voor zorgvuldig ruimtegebruik.

- Afgelopen jaar heeft de focus gelegen op versnelling van de woningbouw. Doel is de komende tijd gemiddeld jaarlijks steeds een groei met (ten minste) 12.000 woningen te realiseren. In 2021 zijn er 12.985 woningen aan de voorraad toegevoegd. We hebben de 'Flexpool Versnelling Woningbouw' uitgewerkt en de eerste gemeentelijke aanvragen zijn toegekend. We stimuleren de realisatie van nieuwe (collectieve) woonvormen, in 2021 o.a. via de Brabantse Stijlprijs 'Een thuis voor iedereen!' en de 'Subsidieregeling Flexwoningen Noord-Brabant'.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Actualiseren Brabantse Agenda Wonen

- In mei is de jaarlijkse [Voortgangsrapportage](#) bij onze Brabantse Agenda Wonen verschenen, met de actuele ontwikkelingen van bevolking, woningbouw en planaanbod in Brabant.

Actualiseren informatie over de 'Stand van Wonen'

- Ieder kwartaal zijn onze 'Monitor Bevolking en Wonen' en ons '[Kwartaalbeeld Woningmarkt Noord-Brabant](#)' geactualiseerd. Daarnaast is een speciale webpublicatie gemaakt over '[20 jaar demografische ontwikkeling in 20 beelden](#)'.

Regionale afspraken over planning en realisatie

- In alle (sub)regionale woningmarktgebieden zijn 'Regionale perspectieven op bouwen en wonen' opgesteld of geactualiseerd. We sturen vooral op realisatie en niet alleen op plannen. De urgentie om de woningbouw op tempo te houden en waar nodig te versnellen staat hierin centraal, evenals de bredere betekenis van 'het wonen' (duurzame verstedelijking, transformatie, herbestemming leegstaand vastgoed) en 'het verrijken' van de bestaande woningvoorraad met nieuwe, soms tijdelijke woonvormen.

Stimuleren ontwikkeling nieuwe woonvormen

- We stimuleren de realisatie van nieuwe (collectieve) woonvormen, in 2021 o.a. via de Brabantse Stijlprijs 'Een thuis voor iedereen!' en via de 'Subsidieregeling Flexwoningen Noord-Brabant'.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Realiseren van vitale en toekomstbestendige werklocaties

- In 2021 is conform planning gewerkt aan de verdere ontwikkeling van Brabantse werklocaties. Op verschillende campussen zijn belangrijke stappen voorwaarts gezet; zo heeft er besluitvorming plaatsgevonden over nieuwbouw op Pivot Park en de Campus Ontwikkel Organisatie van Brainport Industries Campus.

Met de vier regio's zijn afspraken gemaakt over de planning en programmering en is afgesproken om tot een gemeenschappelijke aanpak te komen van (XXL)logistiek op brownfields, bestaande bedrijventerreinen.

Daarnaast hebben we in 2021 monitors gepresenteerd over detailhandel en bedrijventerreinen en is het koopstromenonderzoek uitgevoerd, waarvan we de resultaten begin 2022 verwachten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Kennisontwikkeling en informatievoorziening

- De [monitor detailhandel](#) en de monitor [bedrijventerreinen](#) zijn opgesteld en aangeboden aan Provinciale Staten. Daarnaast is het koopstromenonderzoek uitgevoerd, waarvan we de resultaten begin 2022 verwachten.

Regionale afstemming en programmering

- Met de vier regio's voeren wij constructief overleg over de planning en programmering van bedrijventerreinen. Specifieke aandacht is in 2021 uitgegaan naar de (on)mogelijkheden voor XXL logistiek op brownfields. Per regio is in beeld gebracht wat daarvan de kansen en bedreigingen zijn. Vervolgens hebben wij met de gemeenten/vier regio's afspraken gemaakt hoe daar mee om te gaan. Dit krijgt in 2022 een vervolg.

Verduurzamen van werklocaties en campusontwikkelingen

- Op grond van analyse van data over onder meer energieverbruik, circulariteit en klimaatadaptatie hebben wij in 2021 besloten om niet 10, maar 13 grote bedrijventerreinen te bestempelen als "grote oogst" terrein. De aanpak per terrein krijgt nu vorm, waarbij wordt samengewerkt met gemeenten, parkmanagement en bijvoorbeeld VNO/NCW.

Ook in 2021 zijn op de verschillende campussen belangrijke stappen gezet. Zo heeft er door Uw Staten besluitvorming plaatsgevonden over nieuwbouw van het multi-tenant gebouw Grizzly op Pivot Park en de Campus Ontwikkel Organisatie van Brainport Industries Campus. Daarnaast is opdracht verstrekt tot evaluatie van ons campusbeleid. Begin 2022 verwachten wij de uitkomsten daarvan.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte
- Stichting Brainport Smart Districts

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

2. Ruimte en wonen

Bedragen x € 1.000	Begroting 2021 oorspronkelijk	Begroting 2021 na wijziging	Jaarrekening 2021 realisatie	Verschil begroting - realisatie
Lasten				
Programmalasten	27.362 N	19.036 N	12.532 N	6.503 V
Toegerekende organisatiekosten	5.931 N	8.143 N	8.390 N	247 N
Totaal Lasten	33.293 N	27.178 N	20.922 N	6.256 V
Baten				
Programmabaten	520 V	4.085 V	1.677 V	2.408 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	520 V	4.085 V	1.677 V	2.408 N
Saldo van baten en lasten	32.773 N	23.093 N	19.245 N	3.848 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

2. Ruimte en wonen - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	6.256 V
Wonen	3.108 V
De onderuitputting betreft voor € 2,9 mln. de uitvoering van de Bijdrageregeling Versnelling Woningbouw. In 2021 zijn minder aanvragen ingediend dan eerder geprognoseerd (12 gemeenten, totaal € 1,4 mln. beschikbaar, t.o.v. raming van € 4,3 mln.). De regeling loopt echter door t/m mei 2023. De verwachting is dat ruim voor die tijd ook de overige gemeenten een aanvraag zullen indienen. Voor het overige (€ 0,2 mln.) betreft het met name de 'Subsidieregeling Flexwoningen Noord-Brabant' - waarvoor in 2021 minder aanvragen zijn ingediend dan geprognoseerd. Ook deze regeling loopt door in 2022.	
Werklocaties	124 N
Bij de BURAP 2021 zijn de voorziene uitgaven naar beneden bijgesteld. Omdat uitgaven t.b.v. BIC en Automotive Campus Helmond toch in 2021 zijn gerealiseerd is nu sprake van een beperkte overschrijding.	
Verkenningkosten Ontwikkelbedrijf	411 V
Betreft diverse geraamde kosten ten aanzien van verkenningen stedelijke transformatie welke niet of mindere mate zijn gerealiseerd.	
Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL)	1.541 V
Vanwege vertraging in de behandeling van de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat is er grote onzekerheid over de voortgang en planning van dit project. De Staten zijn hierover geïnformeerd. Er is geanticipeerd op een uitspraak door middel van te zetten. Desondanks zijn de uitgaven achtergebleven bij het budget. De middelen moeten beschikbaar blijven op de meerjarige begroting.	
Aanpak stikstof	1.242 V
De opgetreden vertraging op landelijk niveau bij stikstof heeft in 2021 tot lagere bestedingen van de in de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof opgenomen maatregelen geleid. Het betreft onder andere de uitwerking van stikstofanalyses.	

Toegerekende organisatiekosten	247 N
--------------------------------	-------

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.

Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	325 V
--	-------

2. Ruimte en wonen - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	2.408 N
--	----------------

Rijksbijdrage Flexpool Wonen	2.401 N
------------------------------	---------

Betreft lagere inzet Rijksbijdrage vanwege lagere uitgaven.

Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	7 N
---	-----

Programma 3 Water en bodem

Inleiding

In 2021 is op 3 december 2021 door Provinciale Staten het [Regionaal Water en Bodem Programma 2022-2027 \(RWP\)](#) vastgesteld. In navolging daarvan zijn in december 2021 voor deze nieuwe planperiode ambitieuze uitvoeringsafspraken gemaakt (onder de noemer 'maatwerkovereenkomsten') met de waterschappen voor de uitvoering van onder meer Kader Richtlijn Water (KRW)-maatregelen, uitvoeringsmaatregelen uit het programma Natuur en uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak. Deze afspraken als uitwerking van de [Koepelovereenkomst GroenBlauw 2021-2027](#) welke in maart 2021 is gesloten met de waterschappen. De afspraken borgen continuïteit in de uitvoering en versnellen de uitvoering waar nodig en mogelijk.

Ook is in december 2021 het [Grondwaterconvenant 2022-2027](#) tussen 13 Brabantse (water)partijen getekend met afspraken over het verbeteren van het grondwatersysteem. De provincie en haar partners nemen hiermee, nog meer dan in voorgaande planperiodes, gezamenlijk verantwoordelijkheid voor het werken aan een klimaatrobuust water- en bodemsysteem voor de korte én lange termijn.

Verder heeft programma Water en bodem bijgedragen aan het verder vorm in inhoud geven aan de provinciale [Gebiedsgerichte Aanpak groenblauw](#), omdat deze essentieel is voor het bereiken van de doelstellingen uit het RWP. In het kader van de samenwerking met de 13 werkregio's van gemeenten en waterschappen in Zuid-Nederland is een [Uitvoeringsprogramma en -agenda klimaatadaptatie Zuid-Nederland](#) opgesteld die in maart 2021 bestuurlijk is vastgesteld in het Regionaal Bestuurlijk Overleg Maas.

Aan diverse belangrijke uitvoeringstrajecten en samenwerkingsverbanden zijn (mede) vorm en inhoud gegeven, waaronder [BodemUp 2.0](#), Schoon Water (tegengaan van verontreiniging van grond- en oppervlaktewater), samenwerkingsafspraken Deltaplan Hoge Zandgronden 2022-2027 (stimuleringsmaatregelen waterbeschikbaarheid en -kwaliteit) en samenwerkingsafspraken Zuidwestelijke Delta (wateropgaven in combinatie met andere gebiedsopgaven in samenwerking met provincies, waterschappen en andere partijen in het gebied op het grensvlak van West-Brabant, Zeeland en Zuid-Holland).

Voor hoogwaterbescherming is de planuitwerkingsfase [Oeffelt](#) gestart en de planuitwerking aanbesteed. Bij [Meanderende Maas](#) (Ravenstein-Lith) is de planuitwerkingsfase gestart. Beide betreffen grootschalige, meerjarige projecten waarover in het kader van het MIRT-overleg tussen rijk en provincie(s) afspraken zijn gemaakt over financiering en uitvoering.

De aanpak van bodemverontreinigingen is conform planning uitgevoerd. Ten aanzien van het onderwerp diffuse loodverontreinigingen zijn flinke stappen gezet met het opstellen van een verwachtingenkaart en het vormgeven van de samenwerking met de Brabantse gemeenten.

De Coronacrisis heeft gezorgd voor vertraging op samenwerkingstrajecten zoals de klimaatadaptatiedialogen, enkele uitvoeringsprojecten klimaatadaptatie, enkele uitvoeringsprojecten (inrichtingsmaatregelen KRW en wateroverlast) en gebiedsontwikkelingsprogramma Waterpoort. Hierdoor zijn tevens de financiële realisaties achtergebleven. We zetten deze middelen alsnog in voor nog te leveren prestaties uit het RWP waarbij we via de adaptieve programmering strakker gaan sturen op de realisatie. Zoals ook afgesproken in de maatwerkovereenkomsten met de waterschappen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Klimaatproof Brabant. Realiseren van een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting en bijbehorend gebruik

Indicator: Mate waarin gebieden klimaatbestendig en waterrobuust zijn ingericht (100% in 2050).

- De noodzaak en urgentie van klimaatadaptatie wordt steeds meer onderkend. Klimaatadaptatie wordt als opgave dan ook in toenemende mate als integrale opgave meegenomen in beleid en uitvoering van zowel provincie als externe partners.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Bewustwording, samenwerking en verankering 'klimaatbestendig handelen'

We borgen klimaatadaptatie in al onze provinciale opgaven en brengen daarvoor kwetsbaarheden in beeld. In 2020 is een provinciale klimaatstresstest uitgevoerd die in 2021 en ook de komende jaren verder is en wordt aangescherpt en verdiept. We werken samen met onze partners, waaronder gemeenten en waterschappen, aan regionale uitvoeringsagenda's en een continue actualisering van een Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie Zuid-Nederland, ontwikkelen en delen kennis ondermeer via ons klimaatportaal (www.klimaatadaptatiebrabant.nl) en stimuleren het uitvoeren van klimaatadaptatiedialogen door gemeenten.

Indicator	2021	2022	2023	2024
<i>Voortgang beleidsmatige implementatie</i>				
Definitief uitvoeringsprogramma (2022-2027)	1			
Stresstest provincie			1 (actualisatie)	
Dialogen gemeente	62			

- In 2021 is een Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie Zuid-Nederland 2022-2027 vastgesteld. De provinciale klimaatstresstest is in 2021 uitgevoerd en zal ook de komende jaren verder worden uitgewerkt. Alle Brabantse gemeenten hebben inmiddels (regionale) klimaatadaptatiedialogen gevoerd.

Concrete aanpak in projecten en gebieden

We dragen (financieel) bij aan projecten uit het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-Nederland. In enkele gebieden (klimaatrobuuste beeklandschappen) gaan we grootschalig aan de slag met waterschappen, gemeenten, grondeigenaren en (drinkwater)bedrijven. Door gebiedsgericht te werken laten we maatregelen gericht op klimaatadaptatie samenvallen met de ontwikkelaanpak stikstof, de aanpak van watertekorten (anti-verdrogings- en bodemherstelmaatregelen buiten de natte natuurparels, maar ook Deltaplan Hoge Zandgronden) en het stimuleren van de kringlooplandbouw (zie programma Landbouw en Voedsel).

Indicator	2021	2022	2023	2024
<i>Voortgang uitvoering</i>				
Aantal provinciaal gefinancierde projecten	30	40	50	*
Aantal grote gebiedsopgaven dat is gestart (cumulatief)*	3	4	5	*

* In overleg met onze samenwerkingspartners gaan we de ambitie concretiseren; denk aan een formulering als 'in 2023 is 10.000 ha waterrobuust ingericht'. De formulering en daarbij passende methodiek is nog niet voorhanden en zal in gezamenlijkheid met o.a. de waterschappen en belanghebbenden tot stand moeten komen.

 In 2021 is het overgrote deel van de uitvoeringsprojecten uitgevoerd. Een klein deel is mede door Corona vertraagd. In het kader van de GGA groenblauwe opgaven en pilots klimaatrobuuste beekdalen zijn en worden gebiedsprojecten opgestart.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Veilig Water. Blijven zorgen voor veiligheid door de bescherming tegen hoogwater

Indicatoren:

- Het percentage rivierenlandschap waar sprake is van sterke dijken in combinatie met een uitbreiding van de afvoercapaciteit.
- De regionale keringen zijn veilig (100% voldoet aan de norm).

 De veiligheid is gewaarborgd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Toezicht op uitvoering verbeterplannen waterschappen

Indicator	2021	2022	2023	2024
Km te herstellen regionale keringen waterschap Brabantse Delta (cumulatief)	10,6	15,9	21,4	

 Het project Verbetering Regionale Keringen Mark, Dintel, Vliet (MDV) betreft een opgave van 21,4 km dijkversterking als resultaat van een aanvullende toetsing 2017. Tot nu toe is tezamen met de aanleg van 2 keermiddelen bij Ethen-Leur hiervan 2,5 km gerealiseerd. De resterende 18,9 km bevindt zich nu in de Projectplan Waterwet (PPWW) procedure. De planning is dat de versterking van deze waterkeringen in 2023 gereed is en voor het einde van 2025 helemaal wordt afgerond (incl. nazorg, evaluatie). We passen hierop de streefwaarden aan bij de eerste bestuursrapportage 2022.

Uitvoeren Deltaprogramma Maas

Indicator	2021	2022	2023	2024
<i>Voortgang rivierverruimingsprojecten (MIRT fase)</i>				
* Lob van Gennep	Verkenning	Planstudie	Planstudie	Uitvoering tot 2026
* Meanderende Maas	Planstudie	Uitvoering	Uitvoering	Uitvoering tot 2028
* Oeffelt	Planstudie	Planstudie	Planstudie/ Uitvoering	Uitvoering tot 2027
* Verlengen brug Veerweg Alphen	Uitvoering			

 Voor rivierverruiming hadden we meer nieuwe gebiedsprojecten op willen starten. Hier lopen we er echter tegen aan dat de kaders en financiering van het Rijk voor de rivieren (Integraal Riviermanagement) respectievelijk nog niet zijn vastgelegd en nog niet beschikbaar zijn in de rijksbegroting. Het college voert gesprekken met het Rijk om snel te komen met een helder kader en om (nog) meer gebiedsgericht te gaan werken met (meer) mandaat voor de regio. Het verlengen van de brug Veerweg Alphen is aangehouden door de provincie Gelderland.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Voldoende Water. Zorgen voor voldoende grond- en oppervlaktewater (voorkomen van overlast en tekorten)

Indicatoren:

- Diep grondwater: Grondwaterstand en stijghoogte in de grondwaterlichamen voldoet aan de norm (uiterlijk 2027 moeten beide grondwaterlichamen voldoen, 1 voldoet momenteel niet).
- Ondiep grondwater: Areal natte natuurepels dat niet langer verdroogd is (uiterlijk 2027 is 36.000 ha NNP niet langer verdroogd).
- Het Brabants grondgebied voldoet aan de norm voor regionale wateroverlast (elke 6 jaar worden de inspanningen gekwantificeerd).

 Alle bovenstaande indicatoren vergen een lange termijn aanpak en medewerking van veel partijen. We moeten meer inzet plegen om bovenstaande indicatoren tijdig te halen. Daarom hebben we in 2021 nadere afspraken gemaakt met onze waterpartners: Voor het verbeteren van de grondwatertoestand van de grondwaterlichamen zijn in 2021 afspraken gemaakt in het [Grondwaterconvenant 2022-2027](#). Ook de uitwerking van de [Groenblauwe Gebiedsgerichte Aanpak](#) welke in 2021 is opgezet, en de afspraken in de [Maatwerkovereenkomsten](#) met de waterschappen (MOKs) die in 2021 zijn getekend, dragen bij aan het halen van de waterdoelen. De maatregelen om te voldoen aan de normen voor regionale wateroverlast zijn door de waterschappen opgenomen in hun Waterbeheerprogramma's en verwerkt in de MOKs. Deze maatregelen worden in de komende zes jaar uitgevoerd. Voor de hoogwateraanpak

's- Hertogenbosch is door waterschap Aa en Maas een proces opgestart om te kunnen blijven voldoen aan de norm van 1/150 per jaar die voor deze regio geldt.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Verdrogingsaanpak natte natuurparels

Maatregelen om de waterhuishouding in verdroogde natte natuurparels op orde te krijgen. Voor 2022-2027 zijn nieuwe afspraken met de waterschappen gemaakt. We gaan daarin uit van de nieuwe integrale gebiedsaanpak, met maatregelen binnen en buiten de natte natuurparels, zoals omschreven in de Visie Klimaatadaptatie en de uitwerking van de bestuursopdracht 'Stoppen van de verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant'.

Indicator	2021	2022	2023	2024
Hectares binnen natte natuurparel waarin maatregelen zijn getroffen (cumulatief)	374	(*)	(*)	(*)
Hectares buiten natte natuurparel waar maatregelen zijn getroffen, inclusief bodemverbeteringsmaatregelen (cumulatief)	2.000	5.000	10.000	(*)

(*) Voor de periode 2022-2027 worden in de eerste helft van 2022 nog concrete uitvoeringsafspraken gemaakt met de waterschappen in het kader van de Maatwerkovereenkomsten en de adaptieve programmering.

- Mede door Corona zijn tot en met 2021 minder hectares natte natuurparel gerealiseerd dan vooraf geschat, namelijk 286 ha in plaats van 374 ha. Daarmee is dit onderdeel van de indicator niet gehaald (oranje). Over de opgave tot en met 2027 worden in de eerste helft van 2022 uitvoeringsafspraken gemaakt met de partners in het kader van de Maatwerkovereenkomsten, GGA en adaptieve programmering. Daarnaast hebben 500 boeren deelgenomen aan BodemUp 1.0 met gemiddeld 5 hectare per deelnemer. Daarmee is dit onderdeel van de indicator wel gehaald (groen).

Watersysteem voldoet aan normen voor regionale wateroverlast

De realisatie van gebieden voor waterberging waardoor overlast elders kan worden voorkomen.

Indicator	2021	2022	2023	2024
Hectares gerealiseerde waterberging (cumulatief)	231	(*)	(*)	(*)

(*) Voor de periode 2022-2027 worden in de eerste helft van 2022 nog concrete uitvoeringsafspraken gemaakt met de waterschappen in het kader van de Maatwerkovereenkomsten en de adaptieve programmering.

- Mede door Corona zijn tot en met 2021 ietwat minder hectares waterberging tot uitvoering gekomen dan vooraf geschat namelijk 228 ha in plaats van 231 ha. In de recent afgesloten Maatwerkovereenkomsten maken projecten t.a.v. wateroverlast onderdeel uit van een klimaatrobuuste aanpak van het watersysteem.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Schoon Water. Herstellen van de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater tot tenminste het basisniveau

Indicatoren:

- Alle oppervlaktewaterlichamen in Brabant voldoen aan alle waterkwaliteitseisen conform de Kaderrichtlijn Water in 2027.
- Het grondwater in de drinkwaterbronnen in Brabant blijft van goede kwaliteit.

De waterkwaliteit voldoet niet overal. Mede doordat het in uitvoering krijgen van oppervlaktewater-projecten meer tijd vergt dan voorzien. En het effect van maatregelen in grondwaterbeschermingsgebieden door de complexiteit van het bodem- en watersysteem pas met enkele jaren vertraging zichtbaar is.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Schoon grondwater

Voor de bescherming van de kwaliteit van het grondwater doen we onder andere het volgende:

- Eisen stellen (en handhaven) op grond van de provinciale milieuverordening (in alle 38 grondwaterbeschermingsgebieden en daarbuiten)
- Signaleren of er geen achteruitgang in de grondwaterkwaliteit optreedt middels metingen.
- Uitvoeren van afspraken in het kader van het 6e Nitraatactieprogramma, waarbij in de 8 meest kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden maatregelen getroffen worden om emissies te beperken en de bodem te verbeteren (project BodemUp 1.0 is succesvol geweest in 2021 en wordt daardoor opgeschaald). De provincie maakt, samen met o.a. Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie en Brabant Water, de uitvoering en monitoring hiervan mogelijk. Tevens is gestart met een plan aanpak voor een doorstart in de grondwaterbeschermingsgebieden. In de aanpak is er synergie met de doelstelling Vitale Bodem en kringlooplandbouw (programma Landbouw en Voedsel).

Prestaties/maatregelen	Indicator	2021	2022	2023	2024
Uitvoeren maatregelen i.h.k.v. 6e Nitraatactieprogramma (minder emissies en beter bodembeheer)	% landbouwgrond in 8 grondwaterbeschermingsgebieden dat deelneemt aan aantal grondwaterbeschermingsgebieden waar aan norm wordt voldaan	80%	(*)	(*)	(*)

(*) Voor de periode 2022-2027 worden deze aangepast bij Burap 1-2022 n.a.v. door Provinciale Staten vastgestelde indicatoren uit het Regionaal Water en Bodemprogramma 2022-2027.

De activiteiten uit het 6^e Nitraat Actie Programma (NAP) worden door het 7^e NAP opgevolgd.

Schoon oppervlaktewater

Met het oog op schoon water hebben we samen met onze partners een reeks aan activiteiten ondernomen, waaronder:

- Prestatieafspraken met de waterschappen over inrichtingsmaatregelen in het watersysteem zoals beek- en kreekherstel en vispassages die bijdragen aan de biologische en fysische aspecten van waterkwaliteit. In 2021 zijn de nieuwe prestatieafspraken voor de periode 2022-2027 vastgelegd in [de Maatwerkovereenkomsten groenblauwe opgaven 2022-2027 met de waterschappen](#).
- Maatregelen door grondgebruikers gericht op verminderde uit- en afspoeling van meststoffen naar bodem en water (BodemUp was succesvol in 2021 en wordt daardoor opgeschaald, en is tevens opgenomen als deelproject in het [Grondwaterconvenant 2022-2027](#)).

Prestaties/maatregelen	Indicator	2021	2022	2023	2024
Inrichtingsmaatregelen Kaderrichtlijn water door waterschappen	Beek- en kreekherstel	58 km	(*)	(*)	(*)
	Vispassages	72 stuks	(*)	(*)	(*)

(*) Voor de periode 2022-2027 worden in de eerste helft van 2022 nog concrete uitvoeringsafspraken gemaakt met de waterschappen in het kader van de Maatwerkovereenkomsten en de adaptieve programmering.

 Mede door Corona zijn tot en met 2021 minder uitvoeringsprojecten t.a.v. Beek- en kreekherstel en vispassages gestart en duurt de uitvoering van diverse projecten langer dan vooraf geschat. Voor Beek- en kreekherstel zijn 23 km in plaats van 58 km gerealiseerd. Het aantal gerealiseerde vispassages betreft 48 stuks in plaats van 72 stuks. Doordat de subsidievoorwaarden aangeven dat de uitvoering in 2021 gerealiseerd moest zijn is er nog een restopgave die is geland in de maatwerkovereenkomsten met de waterschappen. In de recent afgesloten maatwerkovereenkomsten hebben we met de waterschappen afgesproken ons maximaal in te spannen om de doelen van 2027 te halen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Vitale Bodem. Herstellen van de vitaliteit van de bodem

Indicator: De mate waarin de Brabantse landbouwbodem vitaal is:

- Er is geen sprake meer van verdichting (meer voeding van het grondwater)
- Het gehalte aan organische stof is op voldoende niveau (betere binding meststoffen en water)
- Bodemleven is gevarieerd (betere ziektevering en bodemstructuur) Streven: 100% van de landbouwbodems in 2050 vitaal, gekoppeld aan klimaatadaptieve inrichting en gebruik.

 De noodzaak van een vitale bodem is door klimaatverandering, die via verdroging en wateroverlast doorwerkt in agrarische opbrengsten, en aanscherpende beleidsregels (vanwege onder meer de Kaderrichtlijn Water) toegenomen. Binnen de projecten BodemUp 1.0 en Fabulous Farmers werken agrariërs aan verbetering van de bodemvitaliteit. Per bedrijf kan de bodemeigenschap die verbetering behoeft, verschillend zijn. Herstel van de vitaliteit van de bodem vergt meerjarige inzet en effecten zijn pas na enkele jaren merkbaar.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Met agrarische ondernemers bodemverbeteringsmaatregelen doorvoeren in landbouwgebieden

- Zie de indicator bij verdrogingsaanpak Natte Natuurparels.
Via het praktijkproject Bodem Up 1.0 met ruim 500 deelnemers, 2000 hectare, dat een opschaling en meerjarige voortzetting krijgt in BodemUp 2.0, en Fabulous Farmers hebben agrariërs maatregelen doorgevoerd die inspelen op de verbetering van de bodemvitaliteit en kwaliteit van het watersysteem. Door de inzet van bodemcoaches en een bedrijfsbodem- en waterplan is maatwerk per bedrijf geleverd. Er is vanuit de grondgebonden landbouw veel belangstelling voor deelname aan het praktijkproject 2.0 dat begin 2023 van start gaat.

Organiseren bodemnetwerk Brabant

Vanuit het lectoraat Bodem aan de HAS, het praktijkproject Fabulous Farmers en de inspiratiebedrijven Natuurinclusieve landbouw hebben kennisuitwisselingen met agrariërs over verbetering van de bodemvitaliteit en gewasopbrengsten plaatsgevonden. Er is een verkenning uitgevoerd naar het draagvlak van een Brabants bodemnetwerk. In 2022 zal een samenwerking tussen agrarische opleidingen en Brabantse proeftuinen worden opgezet om agrariërs te voorzien van praktijkkennis over duurzaam bodembeheer en in te spelen op vragen uit de praktijk.

Indicator	2021	2022	2023	2024
Aantal deelnemers aan bijeenkomsten kennisoverdracht	100	100	100	100

- Kennisbijeenkomsten op praktijklocaties en cursussen zijn goed bezocht.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- GOB BV
- Brabant Water
- Nederlandse Waterschapsbank NV

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

3. Water en Bodem

Bedragen x € 1.000	Begroting 2021 oorspronkelijk	Begroting 2021 na wijziging	Jaarrekening 2021 realisatie	Verschil begroting - realisatie
Lasten				
Programmalasten	41.280 N	28.240 N	20.055 N	8.185 V
Toegerekende organisatiekosten	4.147 N	4.837 N	5.127 N	289 N
Totaal Lasten	45.427 N	33.078 N	25.182 N	7.896 V
Baten				
Programmabaten	4.922 V	6.038 V	5.517 V	521 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	755 V	755 V
Totaal Baten	4.922 V	6.038 V	6.272 V	233 V
Saldo van baten en lasten	40.505 N	27.039 N	18.910 N	8.129 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

3. Water en Bodem - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	7.896 V
Groene groei Water	3.496 V
<p>Bij het Deltaprogramma onderdeel De Hoge Zandgronden zijn de subsidieaanvragen voor waterbeschikbaarheidsprojecten van Waterschappen Brabantse Delta en De Dommel vanwege Corona vertraagd ontvangen. Deze subsidies zijn in februari 2022 alsnog toegekend. Ook de bijdrageregeling klimaatadaptatieprojecten gemeenten heeft in 2021 tot minder subsidieverstrekingen geleid dan gedacht. De prioriteit van de gemeenten ligt vooralsnog bij aanvragen in het kader van de Rijksimpulsregeling. Aanvragen in het kader van de provinciale bijdrageregeling worden in de loop van 2022 verwacht en daartoe worden de gemeenten ook gestimuleerd.</p>	
Deltaprogramma - Veilig/Rivieren	2.095 V
<p>Voor een aantal rivierverschuivingsprojecten zijn de in 2021 verwachte aanvragen voor provinciale bijdragen niet in 2021 binnengekomen. Deze uitgaven schuiven door naar 2022.</p>	
Fysieke gezonde leefomgeving water	1.372 V
<p>De onderbesteding komt met name doordat het verwachte volume aan projectaanvragen voor Stuw doelen buiten N2000 gebieden niet is behaald. De aanvragen in financiële zin vielen kleiner uit dan verwacht doordat een aantal projecten een langere doorlooptijd kennen en daardoor niet binnen de realisatietermijn van de subsidievoorwaarden (namelijk 31 december 2021) vielen. Ook zijn, mede door Corona, een aantal uitvoeringsprojecten ter bevordering van de gezonde leefomgeving vertraagd.</p>	
Venherstel	300 V
<p>De verwachte subsidieaanvraag is later ontvangen dan verwacht (eind 2021) waardoor deze begin 2022 wordt beschikt en daarmee buiten de jaarcijfers 2021 valt.</p>	
Samenwerken Water	399 V
<p>De communicatiemomenten ten aanzien van de uitrol van het Regionaal Water- en Bodem Programma hebben door de late vaststelling slechts beperkt plaats kunnen vinden in 2021. Ook heeft het samenwerkingsorgaan Programmabureau KRW/DHZ in 2021, mede door Corona, een aantal projecten niet kunnen oppakken.</p>	

Interim-bedrijvenregeling	372 V
Er is een onderbesteding bij de uitvoering van de Bedrijvenregeling. Dit betreft een Rijkssubsidie waarbij het Ministerie goedkeuring (middels een beschikking) moet verlenen op de uitbetaling van toegekende financiën. Door vertraging bij het Ministerie is er nog geen beschikking ontvangen.	
Toegerekende organisatiekosten	289 N
De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	151 V
3. Water en Bodem - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	233 V
Inkomsten rivierverruiming	1.000 N
De verwachte bijdrage in 2021 van het Rijk wordt in 2022 ontvangen omdat door het rijk nog naar een geschikte methode voor het transfereren van de middelen wordt gekeken.	
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	755 V
De bijdrage in toegerekende organisatiekosten komt hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	479 V

Programma 4 Natuur en milieu

Inleiding

Natuur

Het programma ligt grotendeels op koers. In de afgelopen tijd is voortvarend doorgewerkt aan de planvorming, grondverwerving en realisatie van het Natuurnetwerk Brabant en het herstel van N2000-gebieden. De uitvoering van het natuurbeleid gebeurt steeds meer in samenhang met andere opgaven: de gebiedsgerichte aanpak van de groene en blauwe opgaven. Op 28 mei zijn PS hierover geïnformeerd tijdens een themabijeenkomst, in februari 2022 bent u middels een statenmededeling geïnformeerd over de voortgang. In circa 150 gebieden in Noord-Brabant wordt gewerkt aan de uitvoering van de groene en blauwe opgaven. In en rondom 17 van deze gebieden komen veel opgaven nauw samen. Het gaat hier om 14 stikstofgevoelige Natura2000-gebieden en om 3 gebieden met een grote klimaatopgave. In het merendeel van deze 17 gebieden zijn de verkenningen afgerond en hebben geleid tot een gezamenlijk koersdocument danwel plan van aanpak voor het vervolg.

De provincie heeft voor de periode 2021–2023 een specifieke uitkering gekregen van € 70 mln. vanuit het Landelijke Uitvoeringsprogramma Natuur. Met dat budget kan de provincie maatregelen uitvoeren die bijdragen aan het versnellen en intensiveren van het herstel van de stikstofgevoelige Natura2000-gebieden. Daarnaast heeft het Rijk voor deze periode bijna € 10 mln. beschikbaar gesteld aan Brabant voor compensatie van bos dat in het kader van Natura2000-herstel vanaf 2017 is gekapt. De subsidieregeling is eind 2021 opengesteld. De voorbereidingen voor het nieuwe beleidskader natuur zijn gestart in 2021. De evaluatie van Brabant Uitnodigend groen is opgeleverd. De startnotitie met de eerste contouren/richtingen van het nieuwe beleidskader is gereed.

Milieu

In 2021 hebben we verder gewerkt aan het verbeteren van de milieukwaliteit. Zo hebben wij met de Brabantse [Uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord](#) aangegeven hoe wij vanuit Brabant bijdragen aan de landelijke doelstelling om de luchtkwaliteit te verbeteren. Ook hebben we Brabanders en Brabantse gemeenten gevraagd om mee te denken over waar we in Brabant de luchtkwaliteit met metingen nog beter in kaart kunnen brengen én hebben we Rijkscofinanciering binnengehaald voor vijf concrete projecten. Verder hebben we ingezet op verminderen van de overlast en risico's door het uitvoeren van een aantal wettelijke saneringstrajecten voor geluidshinder en het herijken van de externe veiligheidsbeoordeling bij nieuwbouw rondom regionale luchthavens. Ook vroeg de voorbereiding voor implementatie van het aanvullingsspoor Geluid onder de Omgevingswet de nodige aandacht.

Gezondheid

Provinciale Staten hebben het beleidskader Gezondheid op 3 december 2021 vastgesteld. Dit beleidskader zet in op drie gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander in 2030. Met deze vaststelling kunnen nu ook meekoppelkansen in al onze beleidsprogramma's gaan realiseren om deze ambitie dichterbij te brengen. Hiermee is ook een belangrijke eerste stap gezet richting meer brede welvaart in Brabant.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

De verstrekte VTH-jaaropdracht 2021 is nagenoeg geheel uitgevoerd. Over de VTH-taakuitvoering, de uitkomsten daarvan en de financiën worden de Staten nader geïnformeerd via een statenmededeling als de jaarrapportages van de diensten er zijn. Met de afronding van het project Intensivering Toezicht Veehouderij beschikken we nu over een actueel beeld van de veehouderij sector en zijn instrumenten

ontwikkeld die ook ingezet kunnen worden voor risicogericht toezicht in andere sectoren. De dynamiek rondom de Wet natuurbescherming had ook in 2021 grote invloed op het VTH werk. Er is veel inzet gepleegd om de vergunningaanvragen Wnb zowel voor gebiedsbescherming als soortenbescherming ondanks de diverse jurisprudentie en wijzigingen in de wettelijke kaders doorgang te laten vinden.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Realisatie van een robuust en samenhangend natuurnetwerk

Indicator:

- In 2027 is het robuuste en samenhangende natuurnetwerk gerealiseerd

 Omdat het tempo van realisatie te laag is om in 2027 het natuurnetwerk te realiseren, zijn diverse versnellingsacties ingezet. Zo hebben we in 2020 programmeringsafspraken met drie waterschappen en drie terrein beherende organisaties (TBO's) in samenwerkingsovereenkomsten vastgelegd. Met de TBO's is afgesproken dat zij 3.000 ha verwerven en in eindbeheer nemen. De SOK's met de waterschappen zijn aangevuld met afspraken in het kader van de Maatwerkovereenkomsten in het kader van de realisatie van het regionaal waterprogramma. We hebben voortgangsgesprekken gevoerd met de 6 bovengenoemde partners en met 15 overige trekkers van natuurprojecten. Uit de opgehaalde informatie blijkt dat in alle gebieden gesprekken worden gevoerd met grondeigenaren. Partners geven de boodschap af dat grondverwerving op vrijwillige basis niet overal tot de gewenste resultaten leidt. Er wordt maximaal ingezet op het tijdig realiseren van het natuurnetwerk. In de loop van dit jaar krijgen de programmeringsafspraken een vervolg in het kader van Gebiedsgerichte Aanpak.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Realisatie Natuurnetwerk Brabant: grondverwerving / functieverandering

Indicator	Opgave 2012 t/m 2027	2021	2022	2023	2024	2025 t/m 2027
Gerealiseerde ha (cumulatief)	9.600	5.000	6.000	7.000	8.200	9.600

 Zodra de Voortgangsrapportage Natuur (VRN) beschikbaar is, wordt er een statenmededeling opgeleverd met de gerealiseerde hectares per 31 december 2021. De cumulatieve realisatie komt naar verwachting uit rond de 5.000 ha.

Realisatie Natuurnetwerk Brabant: inrichting

Indicator	Opgave 2012 t/m 2027	2021	2022	2023	2024	2025 t/m 2027
Gerealiseerde ha (cumulatief)	15.200	6.500	7.500	9.000	10.500	15.200

 Zodra de Voortgangsrapportage Natuur (VRN) beschikbaar is, wordt er een statenmededeling opgeleverd met de gerealiseerde hectares per 31 december 2021. De cumulatieve realisatie komt naar verwachting uit rond de 6.500 ha.

Realisatie ecologische verbindingzones

Indicator	Opgave 2012 t/m 2027	2021	2022	2023	2024	2025 t/m 2027
Gerealiseerde ha (cumulatief)	1.325	125	185	335	585	1.325

 De cumulatieve realisatie per 31 december 2021 is 119 ha en bij het GOB zijn op dat moment 343 ha onderhanden. Deze hectares worden de komende jaren gerealiseerd.

Beheer van het Natuurnetwerk Brabant

Indicator	2021	2022	2023	2024
Beheerde ha via de Subsiestelsel Natuur en Landschap - onderdeel natuurbeheer (cumulatief)	82.500	83.000	84.000	85.500

 Zodra de Voortgangsrapportage Natuur (VRN) beschikbaar is, wordt er een statenmededeling opgeleverd met de gerealiseerde hectares per 31 december 2021. De cumulatieve realisatie komt naar verwachting uit rond de geplande 82.500 ha.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Herstel van de biodiversiteit

Indicatoren:

- In 2030 is de afname van de biodiversiteit naar een positieve trend omgebogen

 In 2021 zijn verdere stappen gezet om de biodiversiteit te herstellen en de afname naar een positieve trend om te buigen. Zo is verder gewerkt aan de realisatie van het Natuurnetwerk Brabant, is uitvoering van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer, zijn herstelmaatregelen

uitgevoerd in de Natura-2000 gebieden en in de overige leefgebieden daarbuiten die voor de diverse kwetsbare soorten zijn vastgesteld. Aanvullend daarop is gewerkt aan extra maatregelen waarvoor in het kader van het Landelijk Programma Natuur € 70 mln. extra rijksmiddelen beschikbaar zijn gesteld voor de eerste SPUK-periode van 2021 tot en met 2023, waarvan € 10 mln. voor boscompensatie. Net voor de zomer is tevens een monitoringsrapportage opgesteld waarin de trend van de biodiversiteit in Brabant t/m 2020 is gepresenteerd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Indicator	2021	2022	2023	2024
Beheerde ha via de Subsiestelsel Natuur en Landschap – onderdeel agrarisch natuurbeheer (cumulatief)	4.252 - 4.889	4.252 - 4.889	4.252 - 4.889	4.252 - 4.889

 Zodra de Voortgangsrapportage Natuur (VRN) beschikbaar is, wordt er een statenmededeling opgeleverd met de gerealiseerde hectares per 31 december 2021. De cumulatieve realisatie komt naar verwachting uit rond het maximum van 4.889 ha.

Bosuitbreiding en bosvorming

Indicator	2021	2022	2023	2024
In uitvoering genomen ha bosuitbreiding (cumulatief)	500	1.500	2.500	3.500

 De uitvoeringsagenda voor de bossenstrategie heeft vertraging opgelopen. Daarmee komt ook de uitvoering van de bossenstrategie vertraagd op gang. In 2021 is het bosareaal in Brabant met 140 ha uitgebreid.

Gebiedsgerichte aanpak groene en blauwe opgaven

Indicator	2021	2022	2023	2024
GGA-verkenning voor de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden	Afgerond			

 Negen gebieden zitten in de fase van visievorming, zes gebieden nog in de verkenningfase en 2 gebieden zijn richting realisatie. In vijf van de zes gebieden die in de verkenningfase zitten nemen partners de trekkende rol op zich. Het heeft iets langer geduurd om daar goede afspraken over te maken. Het streven is om eind 2022 de gebiedsvisies gereed hebben en vanaf eind 2023 de plannen voor concrete maatregelen voor de uitvoering. Naast dat we nu al natuur- en waterprojecten realiseren en no-regret maatregelen direct oppakken.

Uitvoeren herstelmaatregelen in N2000-gebieden

Indicator	2021	2022	2023	2024
Aantal uitgevoerde maatregelen (cumulatief)	393	400	p.m.	p.m.

p.m.: afhankelijk van de invulling van de 2e fase N2000-herstelmaatregelen

- De cumulatieve realisatie per 31 december 2021 is 393 maatregelen. De uitvoering van een klein aantal herstelmaatregelen in complexe gebiedsprocessen worden in 2022 opgeleverd.

Uitvoeren inrichtingsmaatregelen in leefgebieden

Indicator	2021	2022	2023	2024
Gerealiseerde ha (cumulatief)	2.000	3.000	4.000	p.m.

p.m. : afhankelijk van de invulling van het leefgebiedenbeleid in het nieuwe beleidskader Natuur

- De cumulatieve realisatie per 31 december 2021 komt uit rond de geplande 2.000 maatregelen.
Meer dan 1000 planten en dieren in Brabant zijn bedreigd in hun voortbestaan omdat hun leefgebied in kwaliteit en omvang achteruit is gegaan. Een deel van die soorten bevinden zich ook buiten de Natura2000-gebieden zoals in overig natuurnetwerk, en in agrarisch en stedelijk gebied. Daarom neemt de provincie voor het behoud en herstel van de biodiversiteit maatregelen in de leefgebieden van deze bedreigde soorten. Een onderdeel van deze maatregelen is ook het revitaliseren van de natuurbossen wat deels uit deze middelen wordt gefinancierd.
Omdat veel projecten meerjarig zijn is niet exact vast te stellen wat het in 2021 gerealiseerde deel daarvan is. De inschatting is dat dat dicht in de buurt is van ambitie om 1.000 ha per jaar te realiseren.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Versterking van de kwaliteit van het Brabantse landschap

Indicatoren:

- In 2030 zijn de waardevolle cultuurhistorische landschappen in Brabant behouden en waar mogelijk versterkt

- Met de Stimuleringsregeling Landschap en de subsidieregeling voor de aanleg van landschapselementen en het herstel van cultuurhistorische landschapselementen wordt ingezet op de realisatie van nieuwe landschapselementen en behoud van huidige waarden. Deze inzet kan niet verhinderen dat de kwaliteit, door de diverse ruimtelijke opgaven, onder druk staat. Onder de paraplu van de Omgevingsvisie wordt daarom gewerkt aan een meer landschapsinclusieve benadering in de verschillende beleidskaders en de omgevingsverordening. Ook in het nieuwe Beleidskader Natuur zal dat zijn invulling krijgen om aan de ambities voor 2050 bij te dragen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Maatregelen die de karakteristieke Brabantse landschappen versterken

Indicator	2021	2022	2023	2024
Gerealiseerde ha via de stimuleringsregeling Landschap en de subsidieregeling voor de aanleg van landschapselementen en het herstel van cultuurhistorische landschapselementen	15 ha	15 ha	15 ha	15 ha
Beheerde ha via de stimuleringsregeling Landschap	450 ha	450 ha	450 ha	450 ha

 Er is 33 ha ingericht in 2021.

De beheerde hectares zijn 322 en blijven achter op het geplande aantal hectares. Aanvragen voor de nieuwe Stimuleringsregeling landschap moesten begin 2021 op gang komen en werden ook gehinderd door Corona-maatregelen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Verankering van de natuur in de samenleving

Indicator:

- In 2022 investeren meer Brabantse burgers en ondernemers in hun groene leefomgeving

 In 2021 hebben we onverminderd ingezet op vergroening van de leefomgeving. Daarvoor ondersteunen we projecten van relevante netwerken (IVN, buurtnatuur- en waterfonds, etc) met grote maatschappelijke impact en dat blijven we ook doen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Maatregelen die de verankering van de natuur in de samenleving versterken

Prestaties/maatregelen	Indicator	2021	2022	2023	2024
Ondernemers en burgers die investeren in hun groene leefomgeving	Aantal uitgevoerde maatregelen/initiatieven	35	35	p.m.	p.m.

p.m.: afhankelijk van de invulling van het natuur- en landschapsbeleid in het nieuwe beleidskader Natuur

 In 2021 zijn er 11 matchfundingsprojecten gerealiseerd en 70 projecten ondersteund via het Buurtnatuur- en Buurtwaterfonds (waaronder een aantal groene schoolpleinen). Daarnaast is er subsidie verstrekt aan het Natuurmuseum in Tilburg. Tevens is er een aantal opdrachten verstrekt die bijdragen aan vergroening van de leefomgeving.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Milieu. Continue verbetering van de luchtkwaliteit en vermindering van de geluid-, geur- en lichthinder

Indicator:

- In 2030 is de luchtkwaliteit verbeterd en de geluidsoverlast verminderd

Volgens de meest recente cijfers van het RIVM zijn de bevolkingsgewogen concentraties NO₂ en PM₁₀ in 2020 wederom lager dan een jaar eerder.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Beperken van geluidsoverlast voor Brabanders

Indicator	2021	2022	2023	2024
Aantal resterende woningen met een geluidsbelasting > 60 dB met een onbekend binnenniveau of een binnenniveau > 36 dB)	5.400	5.000	4.600	4.200

Door het realiseren van enkele nieuwe stukken provinciale weg die de dorpskern ontlast is het aantal hoogbelaste woningen langs provinciale wegen in 2021 verder afgenomen tot 5.048 resterende woningen. We hebben de subsidieregeling in 2021 niet ingezet. Reden is dat we niet willen dat Brabanders met de provinciale subsidieregeling een slechter aanbod krijgen dan straks onder de omgevingswet. De aanvullingsregeling geluid kwam pas in 2021 beschikbaar en het vroeg nadere afstemming met het ministerie met I&W om duiding te krijgen en afspraken te maken over de consequenties hiervan.

Kiezen voor schone lucht in provinciale projecten

We hebben de [Uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord](#) vastgesteld. Verder hebben we met cofinanciering vanuit het Rijk [vijf projecten](#) ingezet gericht op verduurzaming van de scheepvaart, industrie, aanleg van wegen, een pilot in de landbouw en metingen. Het Rijk draagt 1 mln. euro bij. Aangezien de projecten ook bijdragen aan andere provinciale opgaven, hebben andere programma's ook bijgedragen aan de cofinanciering.

Stevige monitoring kwaliteit van de leefomgeving

We hebben opdracht gegeven om de inzet van twee roulerende meetstations voor te bereiden; met 32 reacties hebben Brabanders en Brabantse gemeenten suggesties aangedragen voor concrete locaties. Door participatie in het Regionaal Meetnet Zuidoost-Brabant dragen we daarnaast bij aan de kennisontwikkeling en het gesprek over luchtkwaliteit in de Brabants hoogst belaste regio. Daarnaast hebben in opdracht van de provincie jaarrond metingen plaatsgevonden in een aantal meetstations nabij de industrieterreinen van Moerdijk en Antwerpen

Terugdringen ernst en cumulatie van milieubelasting

Indicator	2021	2022	2023	2024
Rapport verkenning hotspots Brabant	1			
Plan van aanpak hotspots		1		

- De RIVM-methode voor het bepalen van hoogsblootgestelde gebieden is pas op 15 december 2021 beschikbaar gekomen. Na signalen over vertraging en beperkte bruikbaarheid hebben we op basis van eigen beschikbare data uit Brabant een eigenstandige [verkenning](#) opgezet. Deze zal in het eerste kwartaal van 2022 opgeleverd worden, zie [PS mededeling](#).

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Gezondheid

- Op 19 mei 2021 is het beleidskader Gezondheid door GS vastgesteld. Hierin is de rol van de provincie uitgewerkt. Bij de totstandkoming van het beleidskader is een breed scala aan partners betrokken. Hiervoor heeft de provincie in 2021 diverse netwerkbijeenkomsten georganiseerd. De verdere uitwerking hiervan in een uitvoeringsagenda heeft vertraging opgelopen aangezien de behandeling van het beleidskader in PS was uitgesteld in afwachting van het addendum. In het addendum op het bestuursakkoord is Brede Welvaart, inclusief gezondheid als samenbindend thema voor ons provinciaal beleid gepositioneerd. Op 3 december 2021 hebben PS het beleidskader vastgesteld en hiermee is invulling gegeven aan de eerste actie die in het addendum bij Brede Welvaart genoemd staat.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Opstellen van uitvoeringsagenda, die invulling geeft aan rol van provincie

- De uitwerking van onze rol van provincie in uitvoeringsagenda vindt op dit moment plaats en wordt in het tweede kwartaal van 2022 naar PS gezonden. Onderdeel van deze uitwerking is bijvoorbeeld het ontwikkelen van de monitor gezondheid. De eerste versie van deze monitor is in oktober 2022 gereed. Gezien de vertraging in het besluitvormingstraject rondom het beleidskader zal de uitvoeringsagenda niet in 2021, maar in Q2 van 2022 aangeboden worden.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) leveren een bijdrage aan een gezonde fysieke leefomgeving en daarmee een bijdrage aan een goed werk- en leefklimaat.

De verstrekte VTH-jaaropdracht 2021 is nagenoeg geheel uitgevoerd. Dit omvat vergunningverlenings- en toezichttaken voor huidige wetten als de WABO, Wet natuurbescherming (Wnb), Waterwet en

Ontgrondingenwet. Bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet worden deze wetten samengevoegd en vindt de uitvoering van de VTH-taken plaats vanuit dit nieuwe kader.

Indicator:

- De uitvoering VTH voldoet aan de beleidskaders uit de opgaven Natuur, Water en Milieu

Het afgelopen jaar is in samenwerking met de Omgevingsdiensten en andere partners veel geïnvesteerd ter voorbereiding van de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Waaronder de voorbereiding van de overdracht van de bodemtaken aan gemeenten. Het project ITV (Intensivering Toezicht Veehouderijen) is in 2021 afgerond, dit betrof een unieke samenwerking tussen de provincie, Brabantse gemeenten en omgevingsdiensten om de situatie van Brabantse veehouderijen op verschillende punten goed in beeld krijgen. In IPO verband werkten we aan de voorbereidingen van de Omgevingswet, de opvolging van de Commissie van Aartsen over het VTH Stelsel en Omgevingsveiligheid. Deze thema's kwamen ook aan de orde in de bijeenkomsten die we organiseerden in het BPO (Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht) verband. De aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer zijn overgenomen. Voor de zomer is hierover een statenmededeling beschikbaar.

Voor de doorontwikkeling van omgevingsveiligheid (externe veiligheid) coördineerden we de samenwerking met de Brabantse veiligheidspartners en borgden we zo kennisdeling, advisering (ruimtelijke) ontwikkelingen met een Brabants belang omgevingsveiligheid, de informatievoorziening omgevingsveiligheid en de communicatie over deze activiteiten. Ook is er ter ondersteuning van de VTH-taken bij risicovolle bedrijven gestart met een eigen provinciaal plan van aanpak veiligheidscultuur

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De vergunningverlening, toezicht en handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit

Prestaties/maatregelen	Indicator	2021	2022	2023	2024
De vergunningverlening voldoet aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit	Aantal vergunningverleningsprocedures waarin gebruik wordt gemaakt van de Wet dwangsom	<1%	<1%	<1%	<1%
	Aantal van rechtswege verleende vergunningen a.g.v. late of geen reactie bestuursorgaan (lex silencio positivo)	0	0	0	0
	Beschikkingen zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld - norm 90%	90%	90%	90%	90%

Prestaties/maatregelen	Indicator	2021	2022	2023	2024
Toezicht en handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitseisen	Handhavingsbeschikkingen blijven in stand na gerechtelijke toetsing	90%	90%	90%	90%
	Mate van spontane naleving (na eerste controles)	60%	60%	60%	60%

De definitieve eindrapportages over de uitvoering van de VTH-taken waren bij het opmaken van deze jaarrekening nog niet beschikbaar. Net als in vorige jaren zijn de staten in mei 2022 via een statenmededeling geïnformeerd over de resultaten van de VTH-uitvoering in 2021.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen
- Groen Ontwikkelfonds Brabant BV
- Omgevingsdienst Brabant Noord
- Omgevingsdienst Midden-en West-Brabant
- Omgevingsdienst Zuidoost Brabant

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

4. Natuur en milieu

Bedragen x € 1.000	Begroting 2021 oorspronkelijk	Begroting 2021 na wijziging	Jaarrekening 2021 realisatie	Verschil begroting - realisatie
Lasten				
Programmalasten	122.095 N	157.929 N	152.176 N	5.754 V
Toegerekende organisatiekosten	8.673 N	11.982 N	13.052 N	1.070 N
Totaal Lasten	130.768 N	169.911 N	165.228 N	4.683 V
Baten				
Programmabaten	4.816 V	15.509 V	14.532 V	977 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	4.816 V	15.509 V	14.532 V	977 N
Saldo van baten en lasten	125.952 N	154.402 N	150.696 N	3.706 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

4. Natuur en milieu - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	4.683 V
Natuur algemeen	2.238 V
<p>Voor de subsidieregeling Gebiedsimpuls N69 zijn diverse aanvragen beschikt. Een aantal aanvragen zijn eind 2021 en begin 2022 binnengekomen en zijn dus niet meer beschikt in 2021. Het budget blijft beschikbaar en de subsidieregeling is nog open tot en met 2024. De meerjarenraming zal hierop worden aangepast.</p> <p>Voor de co financiering vanuit natuur is er een POP-openstelling voor Bos revitalisering. Er is 1 aanvraag binnengekomen maar die is niet meer beschikt in 2021.</p>	
Robuust natuurnetwerk	3.355 V
<p>In 2021 is het subsidieplafond voor de uitvoering van de Natura 2000 herstelmaatregelen opgehoogd. Niet alle aanvragen zijn beschikt in 2021. Het budget van € 2,6 mln. blijft beschikbaar en schuift door naar 2022.</p> <p>Daarnaast een 3-tal kleinere afwijkingen die gezamenlijk uitkomen op bijna 8 ton (€ 274.000 Programma budget realisatie NNB, € 250.000 Ontsnippering wegen vanwege niet in 2021 maar in 2022 afgegeven beschikking en € 262.000 SNL beheer wegens lagere uitvoeringskosten).</p>	
Vergunningverlening, toezicht en handhaving	644 N
<p>De eindafrekening van omgevingsdienst Brabant-Noord en de kosten voor repressieve handhavingssacties vielen hoger uit dan oorspronkelijk geraamd.</p>	
Natuur Netwerk Brabant grond	386 V
<p>De grondposities (aankoop, verkoop en doorlevering) laten zich moeilijk ramen. Bij verkoop worden boekwinsten en pachtinkomsten gerealiseerd. In de laatste maanden van 2021 hebben nog een aantal mutaties plaatsgevonden met name Rijks EHS welke niet voorzien waren bij de slotwijziging 2021</p>	
Toegerekende organisatiekosten	1.070 N
<p>De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.</p>	
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	419 V
4. Natuur en milieu - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	977 N
Leges vergunningverlening Natuurbeschermingswet	1.297 N
<p>Als gevolg van de stikstofcrisis en de Coronacrisis zijn er in 2021 minder vergunningsaanvragen geweest. Dit leidde tot minder inkomsten.</p>	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	320 V

Programma 5 Economie, kennis en talentontwikkeling

Inleiding

Het jaar 2021 stond in het teken van de uitvoering van het beleidskader Economie 2030. In afstemming met de partners in Brabant, bedrijven, onderwijs en maatschappelijke instellingen en organisaties, zijn de vijf uitvoeringsagenda's opgesteld. Deze agenda's maken inzichtelijk welke resultaten we willen bereiken en welke samenwerking we daarvoor aangaan. In het programmeringsdocument EKT, dat in september aan de Provinciale Staten is aangeboden, bent u geïnformeerd over de voortgang in de uitvoering van het beleidskader.

In kader van het missiegedreven innovatiebeleid hebben we eind 2021 de eerste innovatiecoalities rondom kernenergie afgesloten, gericht op de versterking van de kennispositie van Brabant rondom de ontwikkeling van een nieuwe generatie reactoren. Met partners rondom het Automotivecluster in Helmond is een innovatiecoalitie rondom de weginfrastructuur ondersteund. Met onderwijspartners en kennispartners als TNO, Holst en de TUE, is een coalitie gesloten rondom de toepassing van nieuwe AI technologie in het MKB. Met deze coalities sluiten we als Brabant aan op het Nationaal Groeifonds en de kansen die komen vanuit de Europese fondsen (i.h.b. EFRO, Just Transition Fund en Interreg) en realiseren we concrete koppelkansen. Op onderdelen maken we afspraken met de BOM, voor zover deze goed aansluiten op het meerjarenprogramma dat de BOM ook heeft vastgesteld in 2021. In 2021 zijn met het Ministerie van EZK afspraken gemaakt over een extra storting in het innovatiefonds in kapitaal, 50% gefinancierd vanuit de provincie en over een extra financiële impuls voor starters in het kader van de Vroege Fase Financiering (VFF). Het Brabant Startup Fonds (BSF) gaat deze regeling uitvoeren.

Binnen het innovatiebeleid is de digitalisering van het MKB een breed speerpunt en kent deze opgave ook een eigen uitvoeringsagenda "*Data-economie 2021-2023*". In 2021 is een drietal icoonprojecten opgestart, onder andere gericht op het gebruik van digitale ondersteuningsdiensten in de gezondheidssector en in het transport. Daarnaast zijn we er na een intensieve voorbereiding in geslaagd om met de 5 Brabantse steden en de BRE EFX een akkoord te bereiken over de oprichting van Brabant Ring BV, zodat deze BV in 2022 kan gaan werken aan open, vertrouwde digitale connectiviteit voor innovatieve maatschappelijke diensten.

In het najaar is de Uitvoeringsagenda '*Versterking campussen, stedelijke innovatiedistricten, fieldlabs & hybride leeromgevingen 2021-2023*' vastgesteld, op basis waarvan sindsdien met onderwijspartners, met de steden en met bedrijven wordt gewerkt aan de versterking van concrete innovatie-omgevingen. Op dit moment bevinden veel business cases over fieldlabs en broedplaatsen, zich nog in een voorbereidende fase, waardoor de voorziene bestemming van middelen nog niet is uitgegeven. We verwachten komende jaar over veel casussen besluitvorming te kunnen laten plaatshebben.

Tot slot hebben we in 2021 volop geïnvesteerd in de uitvoering van "*het Actieplan Arbeidsmarkt 2020-2023*". De arbeidsmarkt van Brabant is vanaf het najaar 2021 flink oververhit geraakt. Met gerichte maatregelen proberen we daar verlichting in aan te brengen. Succesvol is de ontwikkeling van Brabantleert, een online platform waar al het aanbod van Brabantse online opleidingen worden aangeboden; In mei 2021 heeft het Ministerie van SZW een subsidie van 5 mln. euro ter beschikking gesteld in het kader van de regeling 'NL leert door met sectoraal maatwerk'. Tot medio december hebben zich al 2000 Brabanders ingeschreven om gesubsidieerd een sectorgerichte opleiding te volgen. Daarnaast hebben 500 Brabanders zich aangemeld voor ontwikkeladviezen. Vanwege het succes van deze regeling hebben we op dit moment een Brabants scholingsfonds in voorbereiding. Met behulp van

concrete challenges en traineeships proberen we talent aan Brabant te binden en voor de arbeidsmarkt te behouden.

Impact Corona

In het jaar 2021 zijn de gevolgen van de Coronacrisis nog altijd zichtbaar, In maart 2021 is er een ambitieus Coronaherstel agenda vastgesteld met de B5 en M7 gemeenten en de BOM. De integrale agenda zet in op (middel)lange termijn structuurversterking en daarmee op actuele en urgente uitdagingen te aanzien van digitale bereikbaarheid, weerbare arbeidsmarkt en vitale en duurzame steden. Een bedrag tot boven 100 mln. is beschikbaar om met de steden concrete projecten te versnellen. Sinds de start van de agenda zijn veel projecten opgestart en is een investeringskapitaal van bijna 17,5 mln. beschikbaar gekomen van de Coronaherstel middelen vanuit de EU, het programma REACT EU. Waar het gaat om de arbeidsmarkt is er gericht speciale inzet gepleegd op die delen van de arbeidsmarkt waar Corona grote negatieve gevolgen heeft of heeft gehad. Extra crises middelen vanuit het 'eerste pakket noodmaatregelen economische impact Corona' (juni 2020) en vanuit de meerjarige subsidie aan de arbeidsmarktregio's zijn versneld beschikbaar gesteld. Op deze manier hebben we Brabantse bedrijven, ZZP'ers en internationale werknemers met extra informatie en advies in het kader van de gevolgen Coronacrisis. Dit heeft er onder andere toe geleid dat iedere ondernemer/ zzp' er middels online en/of fysieke loketten eenvoudig toegang heeft tot eenduidige en actuele informatie inzake de arbeidsmarkt. Ook is stevig ingezet op om- en bijscholing middels specifieke programma's/ tools en trainingen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Stimuleren van missie-gedreven innovatie door sterke ecosystemen en clusters van bedrijven.

- De positie van Noord-Brabant in de Regional Innovation Scoreboard is in 2021 gezakt van plek 24 naar 36. Om deze ontwikkeling te keren heeft GS (middels Statenvoorstel 4/22 Investeringsimpuls EKT) reeds een investeringsimpuls in gang gezet ad € 22 mln.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Een impuls aan de circulaire economie/samenleving

Wij werken aan een circulaire economie/samenleving door duurzamer om te gaan met de beschikbare grondstoffen en natuurlijke hulpbronnen, waardoor schade aan leefomgeving wordt voorkomen en zo gezonder leven mogelijk maakt. We verminderen samen met maatschappelijke partners het gebruik van niet hernieuwbare grondstoffen volgens de landelijke afspraken met 50 procent in 2030.

Indicator:

- Versnellen circulair grondstoffengebruik in de Brabantse samenleving (invulling indicator in uitvoeringsprogramma Circulaire Economie)

In 2021 is het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie vastgesteld. Onverminderd wordt gewerkt aan vermindering van het grondstoffengebruik. We ondersteunen projecten zoals De Olifantenbrug (realiseren van een brug van gerecycled plastics), we etaleren de goede voorbeelden van bedrijven en initiatieven door elk kwartaal De Gouden Cirkel uit te reiken en we zetten op verduurzaming van bedrijventerreinen in het programma Grote Oogst. Tevens enthousiasmeren we de verschillende organisaties in de bouwsector zodat er "circulair" wordt gebouwd.

Een impuls in digitalisering

Indicator:

- Datamaturiteit van MKB in Brabantse topsectoren (gemiddeld 2,5 in 2018 op schaal van 1 tot 5)

Begin 2021 is de Uitvoeringsagenda data-economie 2021-2023 vastgesteld en de Brabantse Adviesraad AI ingericht. Inmiddels zijn diverse projecten gestart, zijn eind 2021 subsidies vertrekt aan de ROM's voor het inzetten van datacoaches om het Brabantse stuwende MKB te ondersteunen en is een subsidieregeling voor het vergroten van de datamaturiteit van het MKB opengesteld. Kortom alles is gereed om daadwerkelijk met het MKB aan de slag te gaan. Onze communicatie hierover gaat begin 2022 van start en wordt gecombineerd met een nieuwe meting van de datamaturiteit. Op die manier combineren we onze monitoring met de bewustwordingscampagne.

We versterken het organiserend vermogen in triple helix samenwerkingen op verschillende niveaus: in steden en op regionaal niveau

Per innovatiethema moet duidelijk zijn waar het ecosysteem staat. Waar liggen de sterktes die doorontwikkeld moeten worden? Waar zitten zwakke schakels? We benutten de ervaringen die we de afgelopen 4 jaar al hebben opgedaan met de verschillende clusterprogramma's. Op basis van de uitkomsten dagen we onze partners uit nieuwe Actie-agenda's Toekomstbestendige Clusters te maken. Dit doen we voor de clusters: HTSM, Maintenance, Slimme en groene mobiliteit, Life sciences and Health, Logistiek/distributie, Agrofood en de proces- en chemische industrie rondom de haven Moerdijk. Per agenda bespreken we waar en hoe we de cross-overs kunnen versterken, en hoe daarbij ook regionale en lokale inbedding gestalte krijgt. De actie-agenda's bundelen verschillende activiteiten per cluster en maken duidelijk op welke manier we de doorontwikkeling willen stimuleren. Dat kan met een 'in kind' bijdrage of met financiële middelen, uit provinciale, regionale, nationale of Europese fondsen.

Indicator:

- We maken 7 Actie-agenda's Toekomstbestendige Clusters

De actieagenda's voor HTSM, LSH, Maintenance, Agrofood en Logistiek zijn gerealiseerd. Actieagenda's voor chemie en mobiliteit worden nog opgesteld.

We zorgen dat rondom sleuteltechnologieën zogenaamde innovatie-coalities tot stand komen

Om innovatie in de breedte te versterken zorgen we als provincie dat we de komende jaren Brabantse innovatie-coalities ontwikkelen. In deze coalities optimaliseren we de inzet van instrumenten en zorgen we dat nationale (Groeibrief) en regionale groei-initiatieven (regiodeals) hun doorvertaling krijgen. De volgende 5 innovatie-coalities pakken we als eerste op: Groene chemie en materialen, Slimme en groene mobiliteit, Life sciences / health, Agrifood / voedselketen en Digitalisering en AI.

Indicator:

- We bereiden de totstandkoming van 5 innovatie-coalities voor

■ Het tot stand brengen van innovatiecoalities is afhankelijk van de goedkeuring van de plannen zoals zijn opgenomen in de Uitvoeringsagenda Toekomstbestendige Clusters en Triple Helix samenwerking. Deze Uitvoeringsagenda is in juni 2021 geaccordeerd waardoor de uitvoering van de uitvoerings-agenda feitelijk na de zomer 2021 van start is gegaan. In de korte tijd die restte zijn twee innovatie-coalities zodanig opgewerkt dat deze voor besluitvorming konden worden voorgelegd aan het college van Gedeputeerde Staten. Het betreft de innovatiecoalitie "Digitale Weginfrastructuur" en de innovatiecoalitie "Nucleaire energie voor de toekomst". De overige in de begroting 2021 opgenomen innovatiecoalities zijn in ontwikkeling waarbij wordt verwacht dat deze in het eerste half jaar 2022 aan het college ter besluitvorming worden voorgelegd.

We zorgen voor een organisatorisch sluitende keten voor de ondersteuning van innovatieve starters, groeiers en scale-ups.

We geven daarbij o.a. opdracht aan de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM) om samen met de regionale ontwikkelmaatschappijen een Pledge Fund te ontwikkelen.

De Coronacrisis vergroot het belang om de kredietverlening in de markt voor het innovatieve MKB op gang te houden. We verkennen met onze partners hoe we daar de samenwerking kunnen versterken. Dit geldt voor zowel de inzetbaarheid van publiek als privaat kapitaal voor nieuwe innovatieve ideeën en business cases.

Indicator:

- % inzet vanuit middelen uit fondsen startup, BOM/ Brabant Startup Fonds (BSF) en scale-up fondsen. Dit percentage zal (mede) bepaald worden o.b.v. Meerjarenplan BOM

■ In het afgelopen jaar heeft Brabant Startup Fonds (BSF) in opdracht van Provincie Noord-Brabant een aanvraag gedaan bij het Rijk om het fondskapitaal op te plussen met € 10 mln. Deze aanvraag is ingediend in juli 2021 bij de Vroegefasefinancierings regeling van EZK. In september heeft RvO formeel laten weten dat de aanvraag gehonoreerd wordt. De verwachting is dat het nieuwe fonds in Q1 van 2022 operationeel is. Op 9 december 2021 heeft GS besloten om een subsidie van € 2,5 mln. inclusief btw te verlenen aan het project 'Stichting Brabant Startup Alliance (Braventure) voor meerjarenplan 2022-2024'. De Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM) heeft in samenwerking met het BSF en Braventure een verkenning gedaan naar het 'Brabant Pledge Fund'. Middels dit platform wordt vraag en aanbod van innovatieve startups/innovatieve MKB en informele investeerders bij elkaar gebracht. De verwachting is dat de verkenning in Q1 van 2022 wordt opgeleverd.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Inzetten op talentontwikkeling voor de kenniseconomie van morgen

- Zowel de spanningsindicator als de indicator m.b.t. arbeidsparticipatie zijn verslechterd. Dit omdat er momenteel sprake is van een zeer krappe arbeidsmarkt, vele openstaande vacatures kunnen niet ingevuld worden. Met name de sectoren ICT en techniek, zorg, horeca en de agrarische sector ondervinden hiervan de gevolgen. Met een gerichte inzet op om- en bijscholing, maar ook door in te zetten op het aantrekken en behouden van talent, streven we naar een verhoging van de arbeidsparticipatie en verlaging van de spanningsindicator. (M.b.t. de scholingsindicator onderzoeken we momenteel of hiervoor een apart scholingsdashboard ontwikkeld kan worden, waarin de gegevens gebundeld worden weergegeven.)

In 2021 is ingezet op de diverse sporen (aantrekken, behouden, ontwikkelen (inter-)nationaal talent) vanuit het [Actieplan Arbeidsmarkt: Talent voor de Kenniseconomie van Morgen](#). In de recent gepubliceerde Statenmededeling Voortgang Actieplan Arbeidsmarktbeleid van 11 januari 2022, wordt nader ingegaan op de voortgang van de uitvoering van het Actieplan Arbeidsmarkt 2020-2023 'Talent voor de kenniseconomie van morgen' en de Coronacrisismaatregelen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Aantrekken en behouden van nationaal en internationaal talent

Met de inzet op:

- Het voorkomen van Braindrain door Brabant te 'branden' als '*place to be*' om te werken, wonen en leven
- Het beter zichtbaar maken van het MKB voor hoger opgeleid (internationaal) talent
- Het versterken van de connecties tussen talent, werkveld en onderwijsinstellingen in campussen

- Via het Talent Attraction Program (TAP) is extra internationaal talent geworven voor Brabant. Er is een volgende stap gezet met het inrichten van het Holland Expat Center South (HECS), het programma Living In en MKB-accountmanagement, waardoor internationaal talent en hun familie goed landt in Brabant en het MKB geholpen wordt met het aantrekken en behouden van internationaal talent via onder andere de International Talent Scan (ITS). 4 grensinformatiepunten voor Vlaanderen en Duitsland leveren de ondersteuning aan bedrijven die talent over de grens zoeken en burgers die over de grens werken.

Voor het behouden van (internationaal) talent in Brabant is de roadmap 'Future Talent Brabant' (in programmeringsdocument vernoemd onder de werktitel 'Innovation Makers') ontwikkeld. Met deze aanpak organiseren we samen met het MKB traineeships en challenge based learning om talent innovatie oplossingen te laten ontwikkelen voor maatschappelijke problemen.

Samen met de grote steden wordt er op 10 plekken in Brabant gewerkt aan het verder inrichten van hybride leeromgevingen en broedplaatsen, zoals de maritieme campus in Werkendam of het DAB (Delta Agrifood Business lab) in Bergen op Zoom.

Behouden van het aanwezige talent

Met de inzet op:

- Het vergroten van de bekendheid en zichtbaarheid van het mkb voor talent en vice versa
- 'Branding' van Brabant als 'place to be'

 Samen met Brabant Branding wordt gewerkt aan versterking van activiteiten uit het actieplan arbeidsmarkt in Brabant, gepresenteerd als "the place to be". Dit gebeurt met de inzet van de brandingscampagne #inBrabant via social media: deels nationaal (drie talent flights) en deels internationaal (tien Tech-experience vlogs). In deze campagne wordt Brabant neergezet als dé kennis- en innovatieregio. De voornaamste doelgroep is het hoogopgeleid talent dat hierdoor positieve associaties krijgt met het 'merk' Brabant en de innovatieve bedrijven die Brabant rijk is, en daardoor in Brabant wil werken en zich in Brabant wil vestigen.

Goed benutten van het Brabantse arbeidspotentieel

Ontwikkelen talent

Er voor zorgen dat elk talent, Brabantse studenten en werknemers, zich op elk moment in hun werkende leven verder ontwikkelen.

Met de inzet op:

- Toekomstgericht en flexibel opleiden van talent.
- Brabant als voorloper van een Leven Lang Ontwikkelen.

Indicator: We ontwikkelen een arbeidsmarktdashboard waar de activiteiten die uit de actielijnen voortkomen in worden gemonitord.

 In 2021 is het Scholingsplatform Brabant leert doorontwikkeld naar een robuuste Brabantse structuur. Het platform kende in 2021 230.000 unieke bezoekers. Tot medio december hebben zich al 2000 Brabanders ingeschreven om gesubsidieerd een sectorgerichte opleiding te volgen. Deze trend heeft zich begin 2022 versneld doorgezet. Inmiddels is het aantal Brabanders dat via Brabant Leert zich om- of bijgeschoold of een ontwikkeladvies volgt verdubbeld tot 4000. Een belangrijke ondersteuning hierbij zijn de hybride leeromgevingen. Er wordt op 12 plekken in Brabant gewerkt aan het verder inrichten van hybride leeromgevingen.

Met de ROC-instellingen verenigd in het [Kennispact mbo](#) is een meerjarig pact gesloten om samen te werken aan doorlopende leerlijnen, practoraten en een leven lang ontwikkelen op 4 deelopgaven (energietransitie, data, landbouw en voeding en zorg en technologie).

In de agenda Kennispact mbo Brabant 2021-2023 wordt gewerkt aan een uitdagend en toekomstbestendig beroepsonderwijs, waarbij het beroepsonderwijs in nauwe verbinding staat met het bedrijfsleven en de provinciale, regionale en maatschappelijke agenda's en opgaven. Voor het hbo en wo is een soortgelijk Kennispact in voorbereiding.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Realiseren van sterkere clusters door Europese en internationale samenwerking

- Er zijn in 2021 mooie resultaten geboekt m.b.t. internationale samenwerking, aantrekken buitenlandse bedrijven en investeringen en maken we volop gebruik van Europese mogelijkheden. Zie hiervoor o.a. jaarverslag BOM en paragraaf 9 Europese Programma's.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Bouwen en onderhouden van contacten en netwerken voor internationale innovatiesamenwerking

Gericht op onder meer nieuwe sleuteltechnologieën, digitalisering, verduurzaming en de clusters HTSM, Maintenance, Slimme en groene mobiliteit, Life sciences en health, Logistiek/distributie, Agrofood en de proces- en chemische industrie. Daarbij kijken we nadrukkelijk naar relevante sterke, innovatieve kennisregio's binnen én buiten Europa.

Indicator:

- 5 nieuwe Europese/internationale samenwerkingsverbanden

- Ondanks het feit dat vanwege de reisrestricties als gevolg van de COVID-19 pandemie, de reisagenda 2021 zeer sterk is beperkt, zijn er op internationaal terrein mooie resultaten geboekt, zoals: Digitale Brabant Innovation Days Europe, Digitale Brabant Solar Day, Tech & Design dialogues tijdens Dutch Design Week, Fysieke Brabantdag in Tervuren (België) met als thema 'Brabant Future Proof', verdere uitwerking van het IST-project (innovatieve samenwerkingsprojecten) met Zuid-Duitsland met o.a. als resultaat een concrete samenwerking tussen Holst Centre en ZSW in Ulm op het gebied van nieuwe batterijtechnologie en het versterken van het internationale netwerk in de Shanghai/Jiangsu regio en deze te verbinden aan de Brabantse overheidspartijen en/of bedrijven met als doel om specifieke kennis te genereren en verder uit te bouwen.

Continueren van investeringsbevordering

In samenwerking met de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij worden buitenlandse bedrijven en investeringen aangetrokken. We blijven inzetten op de acquisitie en doorontwikkeling van buitenlandse bedrijven die kwalitatief bijdragen aan de vorming van sterke economische ecosystemen. Dit moet de positie van Brabant als hoog innovatieve én logistieke hotspot versterken.

Indicator:

- aantal gevestigde bedrijven binnen het Meerjarenplan BOM afgesproken specifieke doelgroepen
- aantal nieuwe arbeidsplaatsen

- Ondanks de reisrestricties als gevolg van Corona, zijn de resultaten op zowel Foreign Investments als Trade gehaald en overtroffen. De publicatie met toelichting op de behaalde resultaten vindt plaats via het jaarverslag van de BOM.

Optimaal gebruik blijven maken van de kansen die Europa ons biedt om provinciale beleidsdoelen te bereiken

Indicator:

- We stellen twee keer per jaar PS-voortgangsrapportage over Europese programma's op, waarin voortgang wordt gemonitord

■ De totale verleende subsidie in Brabant in de huidige programmaperiode bedraagt tot op dit moment bijna € 960 mln. in 4.403 projecten. Het gehele rapport (halfjaarlijkse Erac Monitoring) met peildatum 1 september 2021 is bijgevoegd in de bijlage".

Stimuleren van de internationale handel

We faciliteren in samenwerking met de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij een kwalitatief hoogwaardig pakket aan handelsbevorderingsactiviteiten gericht op een sterke economische ecosystemen en clusters. Dit doen we in aanvulling op onder meer de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) én branche- en clusterorganisaties.

Indicator:

- aantal handel bevorderende activiteiten
- aantal deelnemende bedrijven/ kennisinstellingen

■ Ook de aantallen m.b.t. internationale handel zijn door de BOM ruimschoots gehaald

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Het versterken van de ruimtelijke-economische structuur

■ De Coronacrisis raak veel domeinen van onze samenleving. De algehele brede welvaart wijkt vooralsnog niet of nauwelijks significant af van de brede welvaart voor de pandemie. Wel lijken drie dimensies van brede welvaart er gedurende de Coronacrisis op achteruit te zijn gegaan: subjectief welzijn, huisvesting en sociale contacten. De Brabantse regio's blijven gemiddeld scoren op de Brede Welvaartsindicator; Noordoost-Brabant staat wat hoger in de monitor dan Zuidoost-, West- en Midden-Noord-Brabant, maar allen bevinden zich in de gemiddelde bandbreedte.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Bijdragen aan campusontwikkeling

■ Er zijn netwerkbijeenkomsten van Brabantse campussen georganiseerd met gerenommeerde campussen (o.a. Pivot Park, Brainport Industries Campus, Aviolanda), aangevuld met campussen in de groeifase (Gate2 en GCC) en andere fysieke brandpunten van innovatiesamenwerking (zoals MindLabs en SPARK!). Verscheidene inzet en investeringen zijn gepleegd; zo zijn onder andere gebouw Grizzly op Pivot Park, bijdrage aan F35 faciliteit op Aviolanda en investeringsorganisatie Brainport Industries Campus Provinciale Staten gepasseerd.

Voor 2022 wordt verkend of er een Actie-agenda voor het campusnetwerk gemaakt kan worden, waarin samenwerking op gebied van talent, onderwijs, digitalisering, verduurzaming etc. wordt opgenomen alsmede meer specifiek de inzet voor gedeelde innovatiefaciliteiten op de locaties en de verbinding daartussen. Wij zijn goed op weg en voor 2021 afdoende, maar we hebben zeker nog niet alle onderdelen van de Uitvoeringsagenda tot uitvoering gebracht.

We stellen een investeringsbenadering Herstelaanpak Corona op

Samen met de steden, waarin we investeren de Coronacrisis willen uitkomen en invulling geven aan concrete projecten op 4 versnellingsopgaven (digitalisering, verduurzaming, verstedelijking en campusversterking).

 In de eerste maanden van 2021 hebben we samen met de Brabantse steden (de B5 en M7) de Brabantse 'Actie- en Investeringsagenda Coronaherstel' opgesteld. Daarmee willen we investeren de Coronacrisis uit komen en hebben we invulling gegeven aan 4 versnellingsopgaven op gebied van digitalisering, verduurzaming, verstedelijking en leven lang ontwikkelen. Inmiddels zijn vele projecten uitgewerkt of gerealiseerd, zoals Brabant Leert, Brabant Ring en het verduurzamen van scholen.

(Door)ontwikkelen van stedelijke innovatie districten

 We zijn partner in integrale gebiedsontwikkelingen, zoals ontwikkelperspectieven Spoorzone Den Bosch en 't Zoet in Breda. In het innovatiedistrict van 's-Hertogenbosch hebben we het fieldlab voor circulair bouwen bij SPARK! mede mogelijk gemaakt. Daarnaast hebben we een aantal gehonoreerde EU-REACT aanvragen mede opgewerkt, zoals voor de Grasso-Grenco in innovatiedistrict Den Bosch.

Vanuit de samenwerkingsagenda met de gemeente Eindhoven hebben we een onderzoek uitgezet naar het voorzieningenniveau, passend bij de schaa sprong die de stedelijke regio maakt. De Brabantbrede Verstedelijkingsstrategie vordert en met het Rijk en partners binnen SGE komen we tot een Verstedelijkingsakkoord.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- BOM Holding BV
- Meerjarenplan BOM 2021-2024
- Businesspark Aviolanda (BPA)
- Pivot Park holding
- Green Chemistry Campus BV
- Havenbedrijf Moerdijk
- Stichting Leisure Ontwikkelfonds Noord-Brabant
- Brabant Startupfonds

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

5. Economie

Bedragen x € 1.000	Begroting 2021 oorspronkelijk	Begroting 2021 na wijziging	Jaarrekening 2021 realisatie	Vershil begroting - realisatie
Lasten				
Programmalasten	27.950 N	103.560 N	68.366 N	35.194 V
Toegerekende organisatiekosten	5.500 N	6.318 N	7.632 N	1.314 N
Totaal Lasten	33.450 N	109.878 N	75.998 N	33.880 V
Baten				
Programmabaten	101 V	59.580 V	43.854 V	15.726 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	101 V	59.580 V	43.854 V	15.726 N
Saldo van baten en lasten	33.349 N	50.298 N	32.144 N	18.154 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

5. Economie - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000) 33.880 V

Algemeen

Uitgaven in 2021 blijven achter t.o.v. raming, maar overstijgen wel de bestedingen van 2020. Er is vooral veel geïnvesteerd in innovatie en Europese projecten. Er zijn weliswaar grote afwijkingen tussen begroting en realisatie, maar dat wil geenszins zeggen dat er sprake is van onderbesteding (Zie uitleg hieronder). Grootste afwijkingen worden veroorzaakt door Efro-bijdragen (budgettair neutraal), uitgaven m.b.t. MIT en subsidiebeschikkingen i.h.k.v. innovatiecoalities. Enerzijds komen, door de gewijzigde (interpretatie van de) administratieve systematiek, bepaalde uitgaven niet meer ten laste van 2021, maar schuift de lastneming (niet realisatie) door naar 2022 e.v., anderzijds is besluitvorming over innovatiecoalities in 2021 afgerond, maar is niet in 2021 tot financiële afwikkeling gekomen, waardoor deze doorschuiven naar Q1 2022. In al deze gevallen is geen sprake van onderbesteding.

UA Clusters/triple helix 3.500 V

Uitgaven m.b.t. innovatiecoalitie Digitale weginfrastructuur (€ 2,48 mln.) en innovatiecoalitie AI, data en IT (€ 1,2 mln.) waren gepland voor ultimo 2021. Besluitvorming is in 2021 gereed gekomen, maar daadwerkelijke subsidiebeschikkingen worden afgegeven in Q1 2022.

UA Campus 1.000 V

Realisatie van de prioriteiten uit de UA Campus is gestart na behandeling van de UA in de Staten in september 2021. Er was hierdoor te weinig tijd om nog in 2021 tot realisatie te komen. Opwerken en investerings-gereed maken van initiatieven voor fieldlabs, faciliteiten en hybride leeromgevingen vindt plaats in 2022, waarbij de exacte timing van besluitvorming ook gekoppeld is aan de timing van het nationale groeifonds. Begin 2022 zijn al een paar initiatieven ingediend en mogelijk gemaakt. Ook is een aantal gerealiseerde hybride leeromgevingen gefinancierd vanuit EU-REACT, waardoor we onze middelen in kunnen zetten voor nieuwe projecten en meer impact kunnen genereren.

UA DataEconomie 2.680 V

De besluitvorming over de oprichting van BrabantRing BV is afgerond, maar de oprichting zelf vindt begin juli 2022 plaats tijdens een eerste officiële AAV. Pas daarna zal de geraamde storting plaats hebben.

UA Circulaire Economie (I.s.m. de Bom) Is er een Subsidieregeling i.h.k.v. Maakindustrie in de maak, maar deze schuift door naar 2022.	265 V
Arbeidsmarktbeleid € 0,5 mln. kan verklaart worden door minder uitgaven m.b.t. Europees programma Passport4Works, verder zijn er wat uitgaven die doorschuiven naar 2022,	900 V
Internationalisering Idem als vorig jaar zijn er vanwege de COVID-19 pandemie minder fysieke buitenlandse reizen/handelsmissies georganiseerd, wel hebben er op een andere, digitale manier internationale bijeenkomsten en evenementen plaatsgevonden, maar de lasten hiervan waren lager.	680 V
Missiegedreven innovatiebeleid BA 2017-2020 De besluitvorming over de oprichting van BrabantRing BV is afgerond , maar de oprichting zelf vindt begin juli 2022 plaats tijdens een eerste officiële AAV. Pas daarna zal de geraamde storting plaats hebben.	2.700 V
Economie algemeen/Werkbudget Geplande uitgaven t.l.v. algemeen budget zijn alsnog uit de diverse uitvoeringsagenda's gedekt kunnen worden. Verder zijn bepaalde algemene uitgaven (bv. Bijeenkomsten) niet gedaan i.v.m. Corona restricties.	5.000 V
Europese programma's Hier is geen sprake van onderbesteding. Het betreft met name Efro-bijdrage OP-Zuid € 14,58 mln. Is budgettair neutraal, zowel aan de lasten- als baten-kant. Dit wordt met name veroorzaakt door een andere (interpretatie van de) systematiek van lastneming bij subsidievertrekkingen > € 2,5 mln. Deze worden niet meer ten laste gebracht van 1 jaar, maar (o.b.v. geleverde prestaties) verspreid over de jaren als last verantwoord. In 2021 hebben we voor het eerst te maken met projecten > € 2,5 mln. i.v.m. ReactEU. Lastneming in 2021 blijft achter, niet de realisatie.	14.980 V
Specifieke uitkering MIT Hier is geen sprake van onderbesteding. Betreft aan de ene kant lagere lasten van provinciale cofinancieringsuitgaven MIT. Dit wordt met name veroorzaakt doordat diverse projecten (in tegenstelling tot de verwachting) een startdatum m.i.v. 1/1/2022 bleken te hebben, waardoor de lastneming (niet realisatie) doorschuift naar 2022. Aan de andere kant betreft dit uitgaven MIT die door het Rijk gedekt worden. Door de herziening van Rijksfinanciering m.b.t. MIT van doeluitkering naar Specifieke uitkering (SPUK) worden m.i.v. 2021 hier ook rijksuitgaven van prov. Limburg en Zeeland verantwoord.	3.400 V
Toegerekende organisatiekosten De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.	1.314 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	89 V
5. Economie - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	15.726 N
Europese programma's Wordt met name veroorzaakt door lagere Efro-bijdrage OP-Zuid, zie ook afwijking lasten.	13.825 N

Rijksbijdrage Specifieke uitkering MIT	1.888 N
--	---------

Zie ook onder Specifieke Uitkering MIT batenkant. Lagere MIT-uitgaven aan lasten kant leiden ook tot lagere Rijksbijdragen.

Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	13 N
---	------

Programma 6 Energie

Inleiding

Programma Energie werkte in 2021 voortvarend aan het realiseren van de Uitvoeringsagenda Energie 2021-2023. Dit ondanks diverse lastig in te vullen vacatures, een bestuurswissel op provinciaal niveau en een formerend kabinet (met klimaat/energie als controversieel onderwerp).

De volgende mijlpalen lichten we er graag uit.

- In februari 2021 is de Uitvoeringsagenda Energie 2021-2023 vastgesteld.
- In mei is de eerste fase van de energiesysteemstudie afgerond.
- Alle vier de Regionale Energiestrategieën (RES'en) zijn opgeleverd na jaren van intensieve regionale samenwerking. Een samenwerking die wordt vervolgd richting uitvoering én richting versie 2 van de RES'en.
- Daarin krijgt de warmtetransitie een plaats, een onderwerp waarop we de gemeenten in 2021 ondersteunden via het Expertise Team Warmte (ETW).
- In 2021 is vanuit Noord-Brabant input geleverd op de relevante Cluster Energie Strategieën voor de industrie (CES'en).
- Provinciale Staten zijn in 2021 tweemaal geïnformeerd over de problematiek van transportschaarste op het elektriciteitsnet. De provincie heeft, eigenstandig en in samenwerking met het IPO via het REIS-traject (Bestuurlijke Taskforce Regionale Energieinfrastructuur), haar positie bepaald in het provinciale handelingsperspectief in relatie tot de ontstane transportschaarste.
- In oktober 2021 is de Bestuursvereenkomst Duurzame Polder getekend met de gemeenten 's-Hertogenbosch en Oss en met het ministerie van Economische Zaken.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Verduurzaming van de energieopwekking

Indicator:

- Totale productie van hernieuwbare energie in petajoule (PJ) (verplichte indicator, bron Klimaatmonitor)
- Opgave opwek hernieuwbare elektriciteit in de RES'en (6,5 TWh in 2030)

 Om het doel (100% duurzame energie in 2050, grotendeels afkomstig uit Noord-Brabant) te behalen, leggen we de komende jaren sterk de nadruk op de ontwikkeling van energieprojecten (opwek en besparing). Het toekomstbeeld van 100% duurzame energie vormt een grote uitdaging. Complex en alleen mogelijk met de Brabantse mentaliteit van 'de handen ineenslaan en aanpakken'. Samen met medeoverheden dragen we zorg voor participatie waardoor een voedingsbodem ontstaat waarin draagvlak mogelijk wordt rondom de realisatie van duurzame energieopwekking.

Totale productie van hernieuwbare energie: In 2019 is dat 25,73 PJ. (de cijfers voor 2020 zijn nog incompleet).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Afspraak Wind op Land 2020, inclusief techniekneutrale verdubbelingsopgave, is in 2023 gerealiseerd (in MW)

Indicator: in 2023 685 MW gerealiseerd

- Ligt op koers, zie verder Statenmededeling Monitor Wind op Land (PS4925217). De monitor Wind op Land 2021 zal rond de zomer door de minister naar de Tweede Kamer worden gestuurd en tevens naar u via een statenmededeling.

Gedeelde (netwerk-)aansluiting per RES regio realiseren

Indicator: 4 netaansluitingen in 2023

- Vanuit de samenwerking in 'Energiek Brabant' is ingezet op de realiseerbaarheid van duurzame opwek. In 2021 zijn de 1e gesprekken met de RES-regio's hierover opgestart. Zoals al aangegeven in de Statenmededeling Transportschaarste (PS 5020704) zal deze actie verder worden opgepakt en invulling worden gegeven in de te formeren Task-Force voor kortere termijnoplossingen m.b.t. transportschaarste.

Opstellen Regionale Energie Strategieën.

2021
4 vastgestelde RES-en

- De 4 RES-regio's hebben hun RE(K)S 1.0 opgeleverd. Deze is door alle betrokken overheden (gemeenten, waterschappen en provincie) vastgesteld. Zie PS mededelingen [Brabantse regionale energiestrategieën vastgesteld - Provincie Noord-Brabant](#) en [Regionale energiestrategie Metropoolregio Eindhoven vastgesteld - Provincie Noord-Brabant](#).

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Verminderen broeikasgasemissies

Indicatoren:

- (Verplicht) Totale emissie broeikasgassen (uitgedrukt in CO₂-equivalenten) in absolute aantallen (in tonnen uitstoot) (bron Klimaatmonitor)
- Emissie gerelateerd aan energie: totale CO₂- emissie in absolute aantallen (in tonnen uitstoot) (bron Klimaatmonitor)
- Verbruikte energie totaal in TJ (bron: Klimaatmonitor)
- Verbruik warmte en elektriciteit in TJ (bron: Klimaatmonitor)

Fossiele brandstoffen leveren door CO₂-uitstoot de belangrijkste bijdrage aan de totale uitstoot van broeikasgassen. We zetten volop in op besparing en verduurzaming, want brandstoffen die je niet verbruikt leveren geen uitstoot op en duurzame energie evenmin.

Totale emissie broeikasgassen: 18,62 Mton (2019)

Emissie gerelateerd aan energie: 12,9 mln. ton (2019)

Verbruikte energie totaal in TJ: 279,44 TJ (2019)

Verbruik warmte en elektriciteit in TJ: warmte 135.028 TJ (2019) en elektriciteit 57,957 TJ (2020)

Zie ook de infographic [Brabantse Energietransitie](#) in cijfers.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Bevorderen naleving van de wettelijke energiebesparingsverplichtingen bij bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag

Indicator	2020	2021	2022	2023	2024
Het aandeel van bedrijven dat gecontroleerd is door de omgevingsdiensten	25%	50%	75%	100%	
Aandeel van de bedrijven dat maatregelen treft/voldoet				75%	100%

In 2021 zijn 41 controles uitgevoerd, zodat totale realisatie tot en met 2021 op 38% uitkomt. Voor 2022 zijn 40 bedrijfscontroles geprogrammeerd en voor 2023 49 controles. Daarmee zullen over de periode 2020-2023 alle bedrijven gecontroleerd zijn en zal de 100% gehaald worden. Door Corona loopt de fasering anders, het einddoel wordt wel bereikt.

Mobiliteit

Zie programma Mobiliteit m.b.t. duurzaam bouwen en beheren van provinciale infrastructuur en 100% elektrische bussen in concessies in Brabant.

We ontwikkelen instrumentarium voor energiebesparing bij maatschappelijk vastgoed.

Indicator:

- Ontzorgingsloket verduurzaming maatschappelijk vastgoed. Aantal deelnemende vastgoedeigenaren (140 in 2023)
- Aantal verduurzaamde vastgoed objecten (210 in 2023)

Ligt op koers. Voor de uitvoering van het Ontzorgingsprogramma klein maatschappelijk vastgoed is in 2021 (d.m.v. rijks subsidie) een ontzorgingsloket opgezet. Dit loket beoogt 140 maatschappelijk vastgoedeigenaren in kleine gemeenten te ontzorgen in de verduurzaming van 210 gebouwen. Hierbij worden de eigenaars onder meer geadviseerd over mogelijke duurzaamheidsmaatregelen, financieringsconstructies en aanbesteding.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bijdrage leveren aan een toekomstbestendige energie-infrastructuur

Indicator:

- Bijdragen aan de ontwikkeling van oplossingen voor opslag en conversie voor een haalbare en betaalbare energietransitie

De Alliantie Energieopslag (Brainport, BOM, DIFFER, TU/e en provincie) heeft gezorgd voor de stimulering van diverse innovaties op het gebied van energieopslag en conversie-technologie en de doorontwikkeling daarvan. Een voorbeeld hiervan is een aggregaat ontwikkeld door DENS dat elektriciteit opwekt door middel van mierenzuur. Er is gestart met de opbouw van een ecosysteem voor het Brabantse bedrijfsleven en kennisinstellingen rondom dit onderwerp. De komende jaren staat de, in het beleidskader Economie geïntroduceerde, innovatie-coalitie energieconversie en -opslag centraal in onze aanpak. We gaan met bedrijven, kennisinstellingen en de BOM in gesprek en maken afspraken over de samenwerking. Binnen de innovatiecoalitie zal onder meer worden ingezet op dunne film zonnecellen, groene chemie, waterstof en batterijtechnologie.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Realiseren van een strategisch netwerk van (semi-)publieke laadpunten

Indicator: Minimaal 1 laadpunt per 5 elektrische personenauto's (2021)

We liggen volgens de monitoringsdata van RVO iets achter op de in de samenwerkingsregio Zuid afgesproken streefwaarde van 1:5. Eind 2021 is verhouding 1 op 5,3. Met de pro-actieve uitrol van laadinfrastructuur door Vattenvall als concessiehouder wordt er tot en met 2024 hard gewerkt aan de realisatie van een toekomstbestendige en gebruiksvriendelijke publieke laadinfrastructuur. Het streven is erop gericht om de verwachte sterke groei van EV-persoonauto's de komende jaren bij te houden met als doel de verhouding 1:5 (semi-) publieke laadpunten. Dit is in lijn met het provinciaal beleid en de nationale opgave vanuit het rijk te bereiken (Nationale Agenda Laadinfrastructuur), om ervoor te zorgen dat laadinfra geen belemmering vormt voor de verdere groei van het aantal elektrische personenauto's. Hierbij zijn niet alleen publieke laadpunten van belang, maar ook privaat laden op eigen terrein en de uitrol van snellaadlocaties (o.a. langs snelwegen). Op enig moment zal in de samenwerkingsregio Zuid bezien moeten worden of in de totale context, de beoogde verhouding nodig is/blijft voor stimulering van elektrisch rijden.

Stimuleren netwerksamenwerking rond en eerste uitrol van innovaties in de energie-infrastructuur

Indicatoren:

- Opslag en conversie voor een haalbare en betaalbare energietransitie (2 pilots t/m 2023)

De alliantie Dutch electrolyzers zet zich in voor onderzoek en ontwikkeling van de next generation electrolyzers voor de productie van waterstof (VDL-EIRES, Prodrive, Demcon). De ontwikkeling van nieuwe batterijtechnologie (o.a. LeydenJar, Lionvolt, Holst) en de start van het BCC (Battery Competence Center), waarin kennisinstellingen en industrie samenwerken op materialen, modules

en circulariteit zijn goede voorbeelden van de opbouw van het ecosysteem rondom waterstof en batterijen. Deelnemers zijn onder andere RAI Automotive, TNO, VDL, DAF, ELEO, Lionvolt, LeydenJar, Holst. De Innovatiecoalitie Batterijen brengt de diverse innovatielijnen samen.

- Aantal projecten waarin het mogelijk maken van een grootschalige uitrol van een nieuwe technologie een bijdrage levert aan het eerder en/of tegen geringere kosten behalen van de provinciale energiedoelstellingen (1 in 2023).

Dit betreft een streefwaarde 2023. Welk project dit gaat worden is op dit moment nog niet bekend. Opties hiervoor zijn de warmtebatterij van Ecodorp Boekel, de dunne film laminaat flexlijn van Solliance die momenteel wordt gebouwd bij de Brainport Industry Campus of grootschalige opwekking van zonne-energie op bedrijfsdaken gekoppeld aan opslag en directe aflevering.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij;
- Energiefonds Brabant;
- Innovatiefonds Brabant;
- Enexis NV/ Enpuls.

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

6. Energie

Bedragen x € 1.000	Begroting 2021 oorspronkelijk	Begroting 2021 na wijziging	Jaarrekening 2021 realisatie	Verschil begroting - realisatie
Lasten				
Programmalasten	6.110 N	6.120 N	4.334 N	1.785 V
Toegerekende organisatiekosten	2.888 N	4.533 N	3.951 N	582 V
Totaal Lasten	8.998 N	10.652 N	8.285 N	2.367 V
Baten				
Programmabaten	181 V	2.151 V	2.498 V	347 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	181 V	2.151 V	2.498 V	347 V
Saldo van baten en lasten	8.816 N	8.501 N	5.787 N	2.714 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

6. Energie - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	2.367 V
laadinfrastructuur	380 V
In 2020 zijn de provinciale laadpalen verkocht, de afwikkeling heeft in 2021 geen financiële consequenties meer gehad. De raming voor 2022 en verder zal bij burap I 2022 bijgesteld worden.	
Ontwikkeling Energieprojecten	1.370 V
De uitgaven m.b.t diverse (grote) energieprojecten (Innovaties, Duurzame polder, aardgasvrije wijken Energie Wind A16) zijn lastig te plannen. Diverse uitgaven schuiven door en zijn/worden in 2022 gerealiseerd. Vertraging is mede veroorzaakt door moeilijk in te vullen vacatures.	
Toegerekende organisatiekosten	582 V
De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet lager uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	35 V
6. Energie - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	347 V
Bijdragen ontwikkelaars en RES regio's	300 V
Inkomsten vallen hoger uit en hebben betrekking op bijdragen van ontwikkelaars Wind A16 project en bijdragen van RES regio's aan projectleiding RES.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	47 V
<hr/>	

Programma 7 Landbouw en voedsel

Inleiding

Resultaten 2021

Het programma Landbouw en Voedsel ligt op schema en heeft in 2021 op een goede manier invulling kunnen geven aan de uitvoering,

Corona

Corona heeft ertoe geleid dat een aantal fysieke bijeenkomsten geen doorgang heeft kunnen vinden, dat speelt breed over het programma, nog wel het meest binnen landbouw en samenleving. Tegelijkertijd zien we de kwaliteit van de digitale bijeenkomsten ook toenemen en hebben de ervaring dat het de mogelijkheid biedt om een breed bereik (meer deelnemers) in een bijeenkomst te krijgen. Er ontstaat in toenemende mate aandacht voor een hybride aanpak waarbij digitale onderdelen hun eigen meerwaarde zullen blijven hebben.

In 2021 is het ontwerp Beleidskader Landbouw en Voedsel 2030 opgesteld

Het beleidskader Landbouw en Voedsel 2030 schetst een langjarig perspectief en consistente aanpak voor de noodzakelijke transitie van de landbouw- en voedselsector in Brabant. Het beleidskader is tot stand gekomen door een intensieve interactie met een brede groep partijen, In Tour de Brabant hebben we gesproken met overheidspartijen zoals het rijk, gemeenten en waterschappen, alsook vertegenwoordigers van agrariërs, ketenpartijen, burgerbewegingen en natuur- en milieuorganisaties. Daarnaast hebben we verschillende bijeenkomsten georganiseerd om input op te halen en af te stemmen. Dit proces heeft geleid tot het in ontwerp vaststellen van het beleidskader Landbouw en Voedsel 2030 in oktober ([Statenmededeling 8 november 2021](#)). Het ontwerp beleidskader heeft in oktober en november ter inzage gelegen en heeft geleid tot 25 zienswijzen. In het laatste kwartaal van 2021 is gewerkt aan het verwerken van de zienswijzen en de verdere uitwerking van het beleidskader t.b.v. de besluitvorming in de Provinciale Staten in 2022. Samen met het ontwerp Beleidskader heeft ook de plan MER ter inzage gelegen. De cie. voor de m.e.r. en Brabant Advies hebben beiden hierover geadviseerd.

We hebben diverse andere podia benut om de ideeën uit het ontwerp-beleidskader uit te dragen, o.a. de Dutch Food Week en de Dutch Design Week. Zo zijn we ook gestart met de Agrifoodtalks.

We hebben de innovatie in Landbouw & Voedsel aangejaagd

In 2021 is de innovatie-samenwerking in de landbouw- en voedselketen tussen triple-helix-partijen, de BOM en de provincie overeengekomen. Dit heeft geresulteerd in een bredere samenwerking en is verankerd in de gezamenlijk opgestelde Innovatieagenda Landbouw en Voedsel. Het betekent een gezamenlijke inzet op innovatiethema's als 'smart farming', 'smart processing', 'eiwittransitie', 'tegengaan van voedselverspilling en reststroomverwaarding' en 'future foods'. Daarnaast hebben we - samen met ZLTO- 24 projecten gehonoreerd in het kader van het Landbouw Innovatiebureau Brabant (LIB).

We hebben de voortzetting van de Transitie Veehouderij bevorderd

De transitie is in 2021 aangejaagd door Taskforce Toekomstbestendige Stallen en de Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv) van het Rijk. Met de Taskforce hebben we agrariërs en stallenbouwers ondersteund en subsidies toegekend voor brongerichte innovatieve stalsystemen. Daarnaast hebben we de ontwikkeling van brongerichte stalsystemen voor vleeskalveren en konijnen gestimuleerd door middel van subsidies en demonstratieprojecten.

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid-Nationaal Strategisch Plan

Verder hebben we ondersteuning gegeven, in IPO-verband, aan de totstandkoming van het Nationaal Strategisch Plan (NSP) in het kader van het (Europees) Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB).
([Statenmededeling 29 november 2021](#))

We hebben gemeenten en agrariërs ondersteund

We hebben op volle kracht doorgewerkt –samen met o.a. de gemeenten- aan de ondersteuningsnetwerken zodat veehouders ondersteund konden worden met raad en daad in hun transitie. De netwerken zijn aangehaakt op alle gebiedsprocessen in het kader van de Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof. Via VAB-impuls hebben we ingezet op het beschikbaar stellen van onafhankelijk advies voor veehouders. Dit heeft geleid tot veel aanvragers waarin we stoppende of omschakelende agrariërs hebben kunnen ondersteunen. Verder hebben we innovatieve, individuele agrariërs onderscheiden met een Agrofoodpluim.

We hebben natuurinclusieve landbouw aangejaagd

Met de biodiversiteitsmonitor melkveehouderij hebben we circa 200 melkveehouders (in kennis en financiële zin) ondersteund in de ambitie om verbetering te realiseren in de kwaliteit van bodem, water, biodiversiteit en landschap. Veehouders die willen omschakelen hebben we ondersteund met het opstellen van een businessplan natuurinclusieve bedrijfsvoering en de uitgifte van grond. Er zijn circa 60 subsidies aan veehouders verstrekt voor het opstellen van een businessplan natuurinclusieve bedrijfsvoering. Inmiddels zijn er 40 plannen gereed en is er een grondvraag voor ca. 50 hectare. Vanwege het geringe aanbod van grond is tot nu toe 10 hectare gerealiseerd.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bijdragen aan het minimaliseren van ongewenste effecten van de landbouw op de omgeving

Indicatoren:

- Emissie fijnstof uit veehouderij in Noord-Brabant
- Aantal woningen met een berekende kans op geurhinder groter dan 20%

In de veehouderij hanteren we een "One Health" aanpak gericht op de gezondheid van mensen, dier en milieu. Aspecten zijn onder meer: de emissies van geur, ammoniak, fijnstof, endotoxinen, antibioticagebruik, verbeterde dierenwelzijn en acceptabel lage risico's voor de gezondheid van boeren en burgers inclusief de leefbaarheid van het buitengebied.

Om de effecten van ammoniak-, geur-, endotoxine en fijnstof-emissie goed zichtbaar te kunnen maken presenteren we de gegevens in de vorm van meerjarige trends. In het infoboord Agrofood is een aantal trends betreffende de effecten van veehouderij op de omgeving opgenomen. Deze actualiseren we regelmatig.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Ontwikkeling en toepassing van innovatieve stalsystemen

Indicator:

- Ontwikkelde en toegepaste innovatieve, schoon-bij-de-bron-stalsystemen (aantal: 5)

In plaats van 5 zijn er 4 schoon-bij-de-bron-stalsystemen gerealiseerd. Door de door ons toegekende subsidies en ondersteuning door de Taskforce in 2021 voor de ontwikkeling van brongerichte innovatieve stalsystemen in 2021 geleid tot de toekenning van 4 voorlopige emissiefactoren voor stalsystemen voor melkvee. In 2021 zouden de definitieve emissiefactoren van een innovatief stalsysteem voor diverse categorieën varkens worden aangevraagd, maar het project heeft vertraging opgelopen doordat het systeem tussentijds moest worden aangepast en de validatiemetingen niet konden worden afgerond. Van een ander innovatief stalsysteem voor varkens en van 3 tot 5 systemen voor vleeskalveren zouden voorlopige emissiefactoren worden aangevraagd. Beide projecten hebben vertraging opgelopen, de bijzondere emissiefactoren die nodig zijn voor de voorlopige emissiefactoren zijn nog niet allemaal verleend. In 2021 zijn aanvullende subsidies verleend om de ontwikkeling van brongerichte stalsystemen voor vleeskalveren en konijnen te stimuleren en voor een demonstratieproject van een emissiearm stalsysteem voor jongvee.

Stimuleren van veehouders om gebruik te maken van de ondersteunende maatregelen

Indicator:

- Veehouders die gebruik maken van ondersteunende maatregelen (aantal 250)

Begin 2021 is het hele pakket aan ondersteunende maatregelen geëvalueerd door de adviescommissie Ondersteunende Maatregelen Transitie Veehouderij, naar aanleiding hiervan is het pakket geactualiseerd en geoptimaliseerd. ([Statenmededeling 8 februari 2021](#)) In 2021 is onverkort ingezet op het beschikbaar stellen van onafhankelijk advies voor veehouders via VAB-impuls en het als overheden sneller en beter stimuleren en uitvoeren van de vervolgstappen van gemaakte keuzes via ondersteuningsnetwerken. Bij VAB Impuls hebben zich inmiddels 701 aanvragers gemeld, waarvan 375 stoppende of omschakelende agrariërs. Een voorstel voor verlenging tot eind 2023 is in 2021 in gang gezet. In ongeveer 20 gemeenten is een ondersteuningsnetwerk actief en deze netwerken zijn aangehaakt op alle gebiedsprocessen in het kader van de GebiedsGerichte Aanpak Stikstof. De ondersteunende maatregelen liggen hierbij als faciliterend instrumentarium altijd op tafel. In 2021 is daar bovenop veel aandacht geweest voor snelle en slagvaardige besluitvorming ten aanzien van herbestemming van de locatie van deelnemers aan regelingen, zoals de Saneringsregeling Varkenshouderij en de Maatregel Gerichte Opkoop.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Stimuleren van de ontwikkeling van een economisch gezonde agrarische sector in Noord-Brabant

We hebben op 4 juni samen met de Regionale ontwikkelingsmaatschappijen (REWIN, AFC, Brainport) en de BOM een samenwerkingsovereenkomst getekend, waarin is afgesproken om gezamenlijk zogenaamde innovatie-allianties aan te gaan voor de thema's Smart Farming

plantaardig en dierlijk, thema Eiwittransitie, thema Voorkomen voedselverspilling en verwaarden reststromen en het thema Food processing en Future Food.

In deze samenwerking wordt vanuit de provincie mogelijk gemaakt om consortia op deze thema's te smeden (enabler), voor het uitvoeren van innovaties op deze vijf thema's.

Bedoeling is dat voor elk van de thema's binnen deze bestuursperiode minimaal twee initiatieven worden opgewerkt richting financiering.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Ondersteunen initiatieven Voedsel 1000

Indicator:

- Ondersteunde trajecten (aantal: 5)
- Sommige trajecten zijn zonder inspanning van de provincie vervolgd. Er zijn 2 groepen van de Voedsel1000 ('Wat rest je' en 'Gezondheid') actief ondersteund bij het ondernemen van activiteiten. Vanuit deze 2 groepen zijn een vijftal acties ondersteund. Met een derde groep ('Circulair en Bodem') lopen nog contacten.

Ondersteuning initiatieven agrofood high-tech trajecten (inclusief crossovers)

Indicator:

- initiatieven begeleid naar aanvraag Europese of nationale financiering (aantal: 4)
- In 2021 zijn 4 initiatieven begeleid.
  - Vanuit de alliantie Holland Robotics (High Tech NL) is een aanvraag ingediend en gehonoreerd binnen REACT-EU voor een bedrag van € 2,5 mln. in juni 2021
  - AFI Slimme Varkensketen heeft subsidie verkregen voor het opstarten van een 2 tal projecten
  - AFI Autonome Akker; lead partner PixelFarmingRobotics (PFR) heeft subsidie en een achtergestelde lening verkregen voor ontwikkeling van onkruidrobot.
  - Vanuit de alliantie Data Driven Agrifood Future is een aanvraag ingediend binnen de call HORIZON-EIE-2021-CONNECT-01 (European Innovation Ecosystems). Doel van het project is de weg vrijmaken voor een dynamisch en verbonden innovatie ecosysteem voor datagedreven oplossingen in de agrifood waardeketen.
  - In oktober 2021 is het kader van het Groeifonds het Nxt Gen Hightech voorstel ingediend. Onderdeel van deze aanvraag is het voorstel dat is gericht op " Handsfree Farms: Open Teelten , Veehouderij Voedergewassen , Fruit".

Realisatie en bieden experimenteerruimte voor innovatieve projecten

Op 8 april 2021 is de 21ste tranche Besluit uitvoering Crisis en Herstelwet gepubliceerd. In deze tranche is op verzoek van de provincie Noord-Brabant een experiment opgenomen dat betrekking heeft op het versneld toepassen van innovatieve technieken in stallen. Het experiment maakt het mogelijk om

in plaats van een vast te stellen emissiefactor voor het innovatieve systeem, uit te gaan van feitelijk metingen die realtime via sensoren worden verkregen.

Indicator:

- Casussen (aantal: 3)

 De provincie in 2021 3 besluiten afgeven voor de toepassing van de hardheidsclausule voor innovatieve systemen. Deze hadden betrekken op een konijnenhouderij en 2 varkenshouderijen (wroetvarkens en innovatiepark de Vlier).

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bevorderen van het sluiten en verkleinen (in tijd en ruimte) van kringlopen in de Brabantse landbouw

 Om het sluiten en verkleinen van kringlopen te bevorderen hebben we de ontwikkeling van eiwitrijke teelten ondersteund en ons gericht op de uitvoering van Brabant bemest beter.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Ondersteuning projecten nieuwe teelten/teeltmethodieken plantaardige eiwitten

Indicator:

- Ondersteunde projecten (aantal: 4)

 In het kader van de Nationale Eiwitstrategie is in 2021 gestart met het opstellen van een Green Deal Eiwitrijke Gewassen. Deze green deal is gericht op het ondersteunen van nieuwe teelten (vlinderbloemige eiwitrijke gewassen) om op deze wijze bij te dragen aan een rendabele duurzame teelt van vlinderbloemigen. Vanuit provincie Noord - Brabant zijn we hier nauw bij betrokken, omdat hetgeen de Green Deal beoogt nauw aansluit bij het beleidskader Landbouw en Voedsel. In dat verband nemen we ook (bestuurlijk) deel aan de stuurgroep Green Eiwitrijke gewassen, samen met onder andere provincies, min. van LNV en LTO.

Uitvoeringsagenda mest

We zijn in 2021 gestart met de verkenning van de Uitvoeringsagenda Mest als beoogde uitwerking van het Beleidskader Landbouw en Voedsel. Uitgangspunt van de UA Mest wordt dat alle mest wordt bewerkt tot bruikbare grondstof. Gescheiden meststromen (dunne en dikke fractie) bieden daarvoor de beste uitgangspunten. De plan MER Mest is getemporeerd tot na het afronden van de UA Mest omdat dan pas duidelijk is wat de nieuwe uitgangspunten zijn voor de plan MER. ([Statenmededeling 20 september 2021](#))

Indicator:

- Brabant bemest beter in uitvoering (aantal: 1)

- Brabant Bemest Beter heeft in 2021, ondanks de Coronapandemie, een vruchtbaar jaar gehad. Er is veel kennis en praktijkervaring opgedaan en met name de werkzaamheden in het veld is hierin zeer waardevol geweest. De inventarisatie van het gebruik van meststoffen in de provincie Noord-Brabant is in de afrondende fase (na een verbeterlag) en wordt in 2022 opgeleverd. Aan de hand van de opgedane praktijkervaring wordt er momenteel gewerkt om de regiogroepen in 2022 nog effectiever in te zetten om de doelstelling van het project te halen en zal hiervoor een aanvullende opzet beschikbaar komen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bijdragen aan maatschappelijke waarden met de Brabantse landbouw- en voedselsector

- Biodiversiteitsmonitor melkveehouderij
Bijna 200 melkveehouders nemen deel aan de biodiversiteitsmonitor melkveehouderij en investeren zo in verbetering van de kwaliteit van bodem en water, biodiversiteit en landschap. Voor hun bovenwettelijke inspanningen en maatschappelijke inzet ontvangen de agrariërs een beloning.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden binnen het programma geen verbonden partijen ingezet.

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

7. Landbouw en voedsel

Bedragen x € 1.000	Begroting 2021 oorspronkelijk	Begroting 2021 na wijziging	Jaarrekening 2021 realisatie	Vershil begroting - realisatie
<u>Lasten</u>				
Programmalasten	2.238 N	19.756 N	11.791 N	7.965 V
Toegerekende organisatiekosten	2.767 N	2.336 N	2.343 N	6 N
Totaal Lasten	5.005 N	22.093 N	14.134 N	7.958 V
<u>Baten</u>				
Programmabaten	0	8.983 V	3.924 V	5.059 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	0	8.983 V	3.924 V	5.059 N
Saldo van baten en lasten	5.005 N	13.109 N	10.210 N	2.899 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

7. Landbouw en voedsel - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	7.958 V
Zuidoostelijke Zandgronden	4.518 V

Projecten 2de tranche zijn ingediend en komen in 2022 tot uitvoering. Te optimistische raming van de activiteiten en bijbehorende kosten die door Corona niet door konden gaan.

Ondersteunende maatregelen	1.394 V
De begrotingssubsidie aan de Taskforce Toekomstbestendige Stallen is nog niet beschikbaar en enkele stalsystemen zijn iets later beschikbaar gekomen dan verwacht, waardoor die realisatie pas in 2022 plaatsvindt. Ook duren de processen om boeren over te laten schakelen richting natuurinclusieve landbouw langer dan gedacht en zijn in de praktijk ook zeer arbeidsintensief waardoor resultaten en besteding van middelen iets later tot stand komen.	
Subsidies i.h.k.v. POP3	1.013 V
De Rijksdienst voor Ondernemers (RVO) die de uitvoering van de Europese POP3 regeling verzorgt heeft significant langere tijd nodig om beschikkingen afgegeven dan is voorzien (regelingen zijn juni 2021 gesloten).	
Project LIFE Biodiversity (EU)	488 V
De budgetraming was nog gebaseerd op de initiële raming bij aanvang van het project Brabants Bodem. Nu het project vol in uitvoering is, is er hebben we beter zicht op het bestedingsritme gedurende dit vijfjarige project en worden de ramingen voor 2022 en verder hier op aangepast bij de bestuursrapportage 2022.	
Circulaire economie	275 V
In verband met het verkrijgen van voldoende draagvlak bij externe partijen starten projecten later op, hiernaast is er sprake van capaciteitstekort, waardoor minder uitvoering kunnen geven aan geplande activiteiten. Een aantal projecten is in samenwerking met externe partijen opgestart en daardoor zijn de kosten gedeeld kunnen worden. Aantal facturen 2021 doorgeschoven naar 2022.	
Verbinden en aanjagen	180 V
De onderbesteding bij Verbinden en Aanjagen komt voort uit enkele tientallen zeer kleine verplichtingen (gemiddeld € 4.000) die samenhangen met activiteiten die zijn vertraagd of niet zijn door gegaan vanwege Corona en teruggelopen bezetting in het team.	
Heldere kaders	135 V
De aanbesteding van nieuwe opzet BVB (Bestand Veehouderijbedrijven) heeft meer tijd gekost, vooral om andere provincies in nieuwe opzet mee te krijgen.	
Toegerekende organisatiekosten	6 N
De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	38 N
7. Landbouw en voedsel - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	5.059 N
Zuidoostelijke Zandgronden	4.518 N
Betreft een lagere onttrekking van de Rijksbijdrage als gevolg van lagere uitgaven.	
Project LIFE Biodiversity (EU)	488 N
Betreft lagere EU bijdrage als gevolg van minder uitgaven.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	53 N

Programma 8 Basisinfrastructuur mobiliteit

Inleiding

Het Coronavirus had ook in 2021 grote gevolgen voor het werken en reizen in Brabant. Het OV heeft te maken met fors minder reizigers en dat zorgt ervoor dat de concessies in West, Oost- en Zuidoost-Brabant financieel onder druk staan. Doordat de provincie haar volledige bijdrage aan de vervoerders heeft overgemaakt, het Rijk heeft bijgedragen via de beschikbaarheidsvergoeding en daar waar er maar weinig of geen reizigers gebruik maakten van het OV de dienstregeling is aangepast, kunnen we het zwarte scenario voor het OV gelukkig afwenden. Want het OV is een onmisbare schakel in de samenleving en blijft dat, ook in onze toekomstige manier van reizen en het Brabants mobiliteitssysteem. Met de vervoerders is afgesproken dat zodra de reizigersaantallen toenemen er snel wordt opgeschaald op die plekken waar het vanuit de vervoervraag nodig is.

De opleving van het virus eind 2021 met opnieuw beperkende maatregelen tonen aan dat het herstel in reizigersaantallen op de wat langere termijn uiterst fragiel en onzeker is. Deze onzekerheid in combinatie met de huidige financiële situatie van vervoerders leiden ertoe dat in de huidige marktomstandigheden de vervoerders terughoudend zijn om in te schrijven op aanbestedingen voor nieuwe concessies. In 2021 is daarom het besluit genomen om de aanbesteding voor concessie West uit te stellen en een [noodmaatregel tot verlengen van de concessie](#) toe te passen.

Vanuit de wettelijke verantwoordelijkheid mogen het onderhoud van en de verkeersveiligheid op de provinciale infrastructuur niet in gedrang komen. Het wordt wel een steeds grotere uitdaging om achterstallig onderhoud te voorkomen. De onderhoudsplanning staat vaker onder druk door vertraging bij projecten, waar de onderhoudswerkzaamheden onderdeel vanuit maken, als gevolg van de stikstofproblematiek en vertraging in de behandeling bij RvS. Daardoor moeten, binnen het kader van het dagelijks onderhoud, vaker noodmaatregelen getroffen worden en lopen de kosten verder op. Ook wordt de toekomstige onderhoudsopgave groter. Verschillende besparingsscenario's worden uitgewerkt en in de eerste helft van 2022 voorgelegd aan de Staten.

Het aantal dodelijke en gewonde verkeersslachtoffers daalt gelukkig. Maar als provincie vinden we elk slachtoffer er één te veel en daarom is en blijft verkeersveiligheid onze topprioriteit. Corona maakte (fysieke) campagnes, voorlichting en onderwijs lastiger, maar binnen de geldende regels is steeds maximaal gekeken naar de mogelijkheden. In 2021 is een start gemaakt met [het versneld aanpakken van kleinschalige verkeersmaatregelen](#) op provinciale wegen (in totaal is hier € 15 mln. euro voor beschikbaar) en zijn er afspraken gemaakt met de regio's via de Regionale Mobiliteits Programma's op het gebied van gedrag, infrastructuur en handhaving.

Het belang van data en digitalisering wordt steeds groter. Een belangrijke stap hierin is de uitvoering van de [Krachtenbundeling Smart Mobility Zuid-Nederland 2020-2030](#). Samen met Rijk en regio werken we gezamenlijk aan de digitaliseringsopgave voor het mobiliteitssysteem in Zuid-Nederland. Corona heeft ons belangrijke inzichten gegeven in de gevolgen van minder reizen door meer thuiswerken. Vanwege de effectiviteit van (structurele) gedragsmaatregelen (bv. werkgeversaanpak en thuiswerkcampagnes) en andere smart mobility toepassingen op basis van data en digitalisering zullen dergelijke maatregelen in de toekomst steeds vaker onderdeel uitmaken van de standaard mobiliteitsaanpak zoals ook aangegeven in het [beleidskader mobiliteit Koers 2030](#).

Impact Corona

Onze inzet is erop gericht om de reiziger weer terug te krijgen en hiermee in de toekomst weer gezonde OV-concessies op de markt te zetten. We zien het OV namelijk als de verbindende schakel in het mobiliteitssysteem. Daarom heeft de provincie een noodmaatregel getroffen om de continuïteit van het openbaar vervoer in West-Brabant te borgen en de concessie met 2 jaar te verlengen. Ondertussen zijn de [transitieplannen](#) opgesteld.

De Corona situatie heeft ook juist kansen geboden om aan de slag te gaan met experimenten van gedeelde mobiliteit zoals de pilot met Bravoflex en in West Brabant het meerijddienstplatform of het afvlakken van de spits via afspraken met onderwijsinstellingen in het kader van de onderwijsaanpak.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We zorgen voor een goed functionerend provinciaal wegennet als onderdeel van het totale Brabantse wegennet

Indicator:

- De staat en inrichting van de provinciale wegen worden positief gewaardeerd door de Brabantse burger (waardering WOW $\geq$ 7)

Toelichting

In 2021 werd dit beoordeeld met een 7,3 t.o.v. 7,2 in 2019 (twee-jaarlijks onderzoek).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Planmatig beheer en onderhoud provinciale infrastructuur

- De provincie voert planmatig beheer en onderhoud uit op de provinciale infrastructuur zoals afgesproken in de meerjarige kwaliteitsvisie ([KOPI](#), 2018). Score per onderdeel binnen vastgestelde bandbreedte.
- We realiseren een data-gedreven mobiliteitsbeleid, asset management en risicogestuurde verkeersveiligheid op basis van gestructureerde regionale dataverzameling (operationeel in 2023).
- Alle verlichting langs provinciale wegen is in 2021 vervangen door LED.

Toelichting

In 2021 is groot onderhoud uitgevoerd op o.a. N631 Rijen – Oosterhout en N638 Rucphen – Zundert. Voor een uitgebreid overzicht van de infrastructurele projecten wordt verwezen naar de [Programmering Mobiliteit 2022-2030](#). Een beschrijving van de provinciale infrastructuur is opgenomen in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen. Begin 2022 vindt herijking van de kwaliteitsvisie KOPI plaats (inclusief een uitwerking van indicatoren) en worden mogelijke besparingsscenario's voorgesteld aan de Staten in verband met de oplopende kosten door de grotere onderhoudsopgave.

Dankzij data en digitalisering hebben we steeds beter inzicht in de kwaliteit van het areaal ([inspectie bruggen, viaducten en tunnels](#) uitgevoerd en NEN3140 inspectie op alle installaties) en kunnen daardoor steeds betere en gerichtere keuzes maken. De inspectie van de installaties is bijvoorbeeld een belangrijke basis voor het vervangen van de provinciale verlichting door LED,

waarmee we het beheer en onderhoud verder verduurzamen. Door vertraging bij de aanbesteding wordt de verlichting langs provinciale wegen in 2022 vervangen door LED. Op een aantal plaatsen binnen de bebouwde kom pas na 2022, omdat hier reeds onderhoudswerken gepland zijn en/of meer afstemming met o.a. gemeenten nodig is. In het verlengde daarvan is de pilot 'light as a service' op N279 uitgevoerd waarbij de lichtintensiteit op afstand kan worden bediend en het energieverbruik verder kan worden verminderd. Op basis van resultaten onderzoeken we de bredere impact voor het provinciale areaal. Ten slotte is het steunpunt Helmond gerenoveerd en verduurzaamd.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We streven naar nul verkeersslachtoffers in Brabant

Indicatoren:

- Aantal verkeersslachtoffers in Brabant

Toelichting

In 2020 kende Brabant 99 doden in het verkeer en daarmee was het aantal verkeersdoden ten opzichte van de twee slechte jaren daarvoor flink lager. Op provinciale wegen zijn in 2020 16 dodelijke verkeersslachtoffers gevallen, in 2019 waren dit er 26. In de loop van 2022 worden door het CBS de officiële cijfers voor 2021 bekend gemaakt.

Verkeersslachtoffers	2018	2019	2020
Aantal doden (bron: CBS)	150	142	99
Aantal gewonden (bron: Bestand geRegistreerde Ongevallen Nederland)	2.440	2.293	1.903

Door de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV) is in 2021 [diepteonderzoek](#) uitgevoerd naar de dodelijke verkeersongevallen in 2018 en 2019 in onze provincie.

De uitkomst van dit onderzoek biedt handvatten voor de maatregelen en interventies die wij treffen om Brabant veiliger te maken, en voor het beleid dat we hierop voeren.

De Zuidelijke Rekenkamer (ZRK) heeft daarnaast in 2021 [onderzoek](#) uitgevoerd naar de effectiviteit van het verkeersveiligheidsbeleid. Het oordeel over de provincie was in de basis positief, waarbij samenwerking met partners als gemeenten, Rijkswaterstaat (beiden wegbeheerders), politie en openbaar ministerie (handhaving), maar ook maatschappelijk partners essentieel is om het aantal verkeersslachtoffers verder terug te dringen. Tegelijk maakt ZRK de constatering dat het causale verband tussen maatregelen en de effecten vaak lastig aan te tonen is. Daarom sluiten wij in ons beleid en onze aanpak aan op landelijk beleid en werken we, naast genoemde partners in Brabant, ook nauw samen met o.a. het ministerie, andere provincies (IPO) en kenniscentra als de SWOV en het KPVV (Kennisplatform Verkeer en Vervoer).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Gedrag en handhaving

- Aantal leerlingen in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en MBO dat bereikt is met BrabantsVerkeersveiligheidsLabel (BVL), Totally Traffic (TT) en TT projects: aantal leerlingen groter of gelijk aan vorig jaar.

aantal leerlingen	2021	2022	2023
norm	207.500	209.500	211.000

- Naar aanleiding van het nieuwe BVVP komen we in de loop van 2021 met een geschikte indicator voor de gedragsgerichte maatregelen.

Toelichting

Door de beperkende maatregelen als gevolg van Corona merkten we dat de groei in verkeerseducatie op scholen stagneerde. Voor 2021 hebben in totaal 218.103 leerlingen verkeerseducatie gevolgd, waarbij de verdeling onder de typen onderwijs als volgt was:

- Basisonderwijs, BVL: 183.177 leerlingen
- Voortgezet onderwijs, TT: 30.637 leerlingen
- MBO, TT Projects: 4.289 studenten

Dit is een lichte afname ten opzichte van 2020, toen in totaal 219.209 leerlingen verkeerseducatie hebben gevolgd. Wegens de beperkende Coronamaatregelen is / wordt het lastig om verkeerseducatie op scholen aan te (blijven) bieden. Hoewel het aantal voor 2021 hoger ligt dan de doelstelling voor 2023 is een bijstelling van de normaantallen pas aan de orde als de Coronamaatregelen op scholen opgeheven zijn.

Binnen verkeersveiligheid wordt ingestoken op een integrale aanpak gericht op de pijlers mensgerichte maatregelen, infrastructuur en handhaving, om zo het gedrag van verkeersdeelnemers positief te beïnvloeden voor een gewenst en veilig verkeersgedrag.

Mensgerichte maatregelen

Naast verkeerseducatie op scholen wordt ondanks Corona geprobeerd zoveel mogelijk Brabanders te bereiken met onze andere gedragsinterventies (campagnes, educatie en voorlichting). Zo is het aantal gemeenten dat deelneemt / gaat deelnemen aan het in 2020 gelanceerde project 'doortrappen' (ouderen lang en veilig op de fiets mobiel) gestegen van 6 naar 18 gemeenten. Ook zijn gerichte campagnes uitgevoerd, zoals 'drugs, wat doet het met jou?'. In 2021 is de campagne "Jouw Actie Telt" geïntroduceerd, om zo nog meer Brabanders bewust te maken van veilig verkeersgedrag, waaraan ook een handelingsperspectief gekoppeld is. Daarnaast maakt verkeersveiligheid sinds (eind) 2021 structureel onderdeel uit van de werkgeversaanpak Brabants Mobiliteitsnetwerk (BMN).

Veilige infrastructuur

Infrastructurele maatregelen ter verbetering van de verkeersveiligheid zijn opgepakt binnen de reguliere projecten (bijvoorbeeld aanbrengen van bermbeveiliging of saneren van koude oversteken), maar ook binnen de kleinschalige verkeersmaatregelen op provinciale wegen (als onderdeel van totaal € 15 mln.) en door gemeenten via de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's). Op basis van data en een risicogestuurde aanpak zijn de locaties en maatregelen bepaald.

Dit jaar is voor het eerst een indicator gemeten omtrent de verkeersveilige weginrichting. In deze indicator worden verschillende aspecten gemeten en gewogen die leiden tot een score op hoe veilig de provinciale wegen zijn ingericht. De score van dit jaar komt uit op 77%.

Handhaving

Er wordt intensief samengewerkt tussen wegbeheerders en politie in het kader van handhaving. Dit heeft in Brabant geleid tot vaste trajectcontroles op niet-autosnelwegen, en een pilot met mobiele flitspalen op provinciale wegen en gemeentelijke wegen in Tilburg en Breda. Gericht op afleiding in het verkeer door o.a. het gebruik van een mobiele telefoon, heeft de politie eind 2021 de beschikking gekregen over de Monocam en hebben wij samen met de politie een zogenaamde handhavingsbus door Brabant en Zeeland laten rijden. Hierbij zijn in 14 dagen 3.511 verbalen uitgedeeld, waarvan 2.707 gericht op afleiding. Rondom deze actie is een campagne ontwikkeld, die bovendien heeft geleid tot veel media-aandacht.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We zorgen voor een passend aanbod van gedeelde mobiliteit (inclusief OV) voor alle reizigers

Indicatoren:

- Uitvoering OV-concessies: Klanttevredenscijfer OV-klantenbarometer ($\geq$ vorig jaar)
- Transitie naar gedeelde mobiliteit: indicator nader te bepalen n.a.v. uitwerking adaptieve uitvoeringsagenda gedeelde mobiliteit (indicator opgenomen in begroting 2021)

Toelichting

 Over 2020 en 2021 is er geen klanttevredenheid gemeten. Vanwege Corona is dat niet representatief.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Uitvoering OV-concessies

We zien het OV als een verbindende schakel in het Brabants mobiliteitsnetwerk dat bijdraagt aan de bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid van onze provincie. Samen met de vervoerders, gemeenten, Reizigersoverleg Brabant en verschillende andere (markt)partijen werken we aan een vraaggericht, verbindend en verantwoord openbaar vervoernetwerk. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de OV-visie (Gedeelde mobiliteit is maatwerk, 2018). Als concessieverlener voert de provincie de regierol uit op de vigerende concessies en zorgen we samen met de vervoerders voor een optimale dienstregeling voor het stad- en streekvervoer, Buurtbus en regiotaxi.

- Het OV-netwerk in Brabant is betrouwbaar: rituitval is maximaal 0,2%.
- Het OV-netwerk in Brabant is veilig: aantal incidentmeldingen is lager dan in het voorgaande jaar.

Toelichting

- Corona heeft wederom grote impact gehad op het OV. De reizigersaantallen lagen op 54% van normaal en de reizigersopbrengsten zelfs nog daaronder. Hierdoor stond de continuïteit behoorlijk onder druk. Samen met de beschikbaarheidsvergoeding van het Rijk en door beperkte aanpassing van de dienstregeling hebben we de vitale functie van het OV overeind kunnen houden. In overleg met ROB en vervoerders is de dienstregeling gericht aangepast op de reizigersaantallen, bijvoorbeeld door het laten vervallen van de schoolliners op die momenten dat de scholen gesloten waren. De rituitval in 2021 was 0,2 % en daarmee iets verbeterd tov voorgaande jaren. De regiotaxi heeft als vangnet gediend voor het uitvallen van de Buurtbus. Het aantal incidentmeldingen is gelijk aan het beeld van het 'normale' jaar 2019 na de piek in 2020 als gevolg van de invoering van Coronamaatregelen in het OV.

Om weer terug gezonde concessies te kunnen hebben, zijn transitieplannen opgesteld. Er zijn ambitiedocumenten West en Oost voor de toekomstige aanbestedingen opgesteld. Het aflopen van de concessie West is opgevangen door een noodconcessie vanaf 2023, zodat de aanbesteding kan starten op het moment dat er weer voldoende interesse in nieuwe concessies is vanuit de markt en de risico's en gevolgen van Corona beter bekend zijn. Door de beperkte afschaling kan snel een passend vervoersaanbod worden geboden bij groeiende reizigersaantallen. Afspraken hierover zijn gemaakt binnen de lopende concessies. Door de opleving van het virus eind 2021 is de huidige dienstregeling voldoende voor de vervoersvraag en is er nog geen sprake van situaties dat het aanbod aan OV te weinig is voor de vraag. We hopen dat er in 2022 weer kansen voor opschaling gaan ontstaan.

Transitie naar gedeelde mobiliteit

We werken aan de transitie naar een toekomstbestendig OV om het OV een betrouwbaar, veilig en duurzaam alternatief te laten zijn. Daarbij zien we een stevig HOV-netwerk als de ruggengraat van het OV-systeem in Brabant en vullen dit aan met maatwerk van slimme mobiliteitsoplossingen en deelconcepten. Het OV-systeem is opgebouwd uit een concessie en een flexcontract. Op basis van de ervaringen met pilots en experimenten nemen we onderdelen op in het nieuwe OV-systeem. De effecten kunnen we pas echt meten nadat de nieuwe concessie van start is gegaan.

- In 2021 concessie West én flexcontract gegund (2023 van start)
- We zorgen voor voldoende aanbod van vormen van gedeelde mobiliteit dat aansluit bij de vraag van reizigers. Dit doen we door experimenten binnen en buiten de bestaande concessies: minimaal 3 pilots en experimenten per jaar opgestart.
- Passend bij de verschuiving van OV naar deelconcepten, zorgen we ervoor dat het aanbod van mobiliteitsdiensten voor de gebruiker inzichtelijk is door in te zetten op een goed functionerend MaaS-platform (mobiliteit als dienst). We zorgen dat in 2023 betrouwbare en goed functionerende MaaS-platform(s) in alle stedelijke regio's en in het landelijk gebied van Brabant beschikbaar zijn voor de reizigers, waarin ook doelgroepenvervoer is geïntegreerd.

Toelichting

- In 2021 is een belangrijke stap gezet voor concessiegebied Oost in de transitie naar gedeelde mobiliteit door het gezamenlijk vaststellen van een [ambitiedocument](#) met alle gemeenten in dit gebied. Dit is de basis voor verdere uitwerking in 2022 in opmaat naar een nieuwe concessie.

In West Brabant is verder gewerkt aan de uitrol van gedeelde mobiliteit conform het daar vastgestelde [uitgangspuntendocument](#). De aanbesteding van de concessie is uitgesteld via een

noodmaatregel tot verlengen van de huidige concessie tot medio 2025. Daarnaast is het lopende WMO doelgroepenvervoer contract verlengd met 1 jaar tot januari 2024. Op dat moment zal een gezamenlijk Flexcontract ingaan met een combinatie van Flexvervoer vanuit de provincie en het WMO vervoer. In 2022 zal hiervan de aanbesteding starten. Daarnaast is verder gewerkt aan onderzoek naar kansrijke hublocaties in West Brabant, hieruit zijn nu 9 kansrijke hublocaties gekomen die verder uitgewerkt gaan worden in 2022 (zie ook onderdeel mobiliteitshubs programma 09).

In heel Brabant is verder gewerkt aan het opdoen van ervaring via pilots, maar ook hier speelden de beperkingen door Corona ons parten. Toch heeft op een aantal plekken de aanpassingen aan het reguliere OV door Corona juist ook geleid tot nieuwe vormen van gedeelde mobiliteit. Een voorbeeld is de nieuwe meerrijddienst Nabogo en het verder uitbreiden van Bravoflex. Ook zijn op een aantal plekken vrijwilligersinitiatieven gestart. Hiermee is voldaan aan het minimaal starten van 3 pilots en blijven we ervaring opdoen in de praktijk om ook te leren voor de toekomst.

Wat betreft MaaS/Mobiliteit als Dienst blijven we de landelijke ontwikkelingen volgen zoals de landelijke MaaS pilots (waaronder in Eindhoven) en pilots waar we zelf bij betrokken zijn zoals rondom de A2 Deil-'s Hertogenbosch. Ook hierin zien we dat er vertraging optreedt door Corona waardoor er minder ervaring wordt opgedaan in het gebruik van MaaS door reizigers. Hierdoor en ook door het verschuiven van de concessies is het doel om in 2023 MaaS operationeel te hebben waarschijnlijk niet haalbaar. Het streven is om dit uiterlijk te hebben bij het ingaan van de nieuwe concessie West Brabant medio 2025. Wat er mogelijk is in de ingroei naar dit moment zal nog verder uitgewerkt worden.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We stimuleren een duurzaam mobiliteitssysteem zonder emissies

Indicator:

- Totale emissie broeikasgassen uitgedrukt in CO₂-equivalenten (in absolute aantallen in tonnen uitstoot)

Toelichting

 Voor de ambitie schoon stil en gezond kijken we naar de CO₂ emissies die door het wegverkeer in Brabant wordt uitgestoten. Dit wordt berekend op basis van kentallen voor CO₂ emissies en op basis van gegevens van het verkeersmodel BBMA om zodanig een volledig beeld van het verkeer in Brabant te hebben. De gegevens komen voor deze jaarrekening uit op 15 kiloton CO₂.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Verduurzaming mobiliteitssysteem

We zien volop kansen om met het verduurzamen van het mobiliteitssysteem een bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelstellingen (2030/2050) uit het klimaatkkoord op het gebied van energietransitie en CO₂ reductie. Dat doen we vooral via het duurzaam aanleggen, onderhouden en beheren van onze infrastructuur.

We kijken daarbij ook naar mogelijkheden van het besparen en opwekken van energie via onze infrastructuur.

- Hergebruik van beton / asfalt bij provinciale infraprojecten op basis van contract: minimaal 50% (100% circulair in 2050).
- Energieneutraal bouwen van de provinciale infrastructuur op basis van contract (100% in 2030).
- Samenwerkingsverband voor duurzaam bouwen van wegen in Brabant is operationeel en positief gewaardeerd door betrokken partners in 2023.
- Het OV-netwerk in Brabant is duurzaam. In 2025 100% elektrische bussen in de concessies in Brabant:

% elektrische bussen in concessie	2021	2022	2023	2024	2025
norm	10%	20%	20%	40%	100%

Toelichting

■ Bij Infrastructurele projecten wordt in de aanbesteding de markt uitgedaagd om een lagere CO2 footprint aan te bieden dan het door ons gemaakte referentieontwerp. De markt bereikt deze lagere CO2 footprint door ontwerptimalisaties, het gebruik van andere soorten asfaltmengsels, en hergebruik van beton en asfalt.

Via het gunningscriterium duurzaamheid in aanbestedingen prikkelen we de markt hierin. Als provincie Noord-Brabant streven we naar 50% hergebruik binnen de mogelijkheden die wettelijk zijn toegestaan in asfalt en beton (afhankelijk van het toepassingsgebied soms lager dan 50%). De norm van minimaal 50% halen we daardoor op dit moment nog niet.

Door deze werkwijze is Provincie Noord-Brabant in 2021 voor het derde jaar op rij uitgeroepen tot meest duurzame publieke opdrachtgever door Bouwend Nederland.

Op landelijk niveau werken we aan een monitoringssystematiek om de effecten op basis van realisatie te kunnen meten.

Standaardisatie in de uitvraag is belangrijk voor de markt. In afstemming met partners i.h.k.v. het betonakkoord en de asfaltketen wordt het hergebruik vanaf 2021 eenduidig in de contracten opgenomen. Het in 2020 gestarte samenwerkingsverband voor duurzaam bouwen (Indusa) is een belangrijke schakel in standaardisatie en opschaling.

Voor het energieneutraal bouwen van de provinciale infrastructuur zijn we afhankelijk van de nadere uitwerking van de recent vastgestelde provinciale energieagenda en de keuzes die daarin worden gemaakt.

De doelstelling van een emissieloos OV realiseren we via (lopende) afspraken in de verschillende concessies. In 2021 was 9,1% zero-emissie. Bij de noodconcessie West zijn afspraken gemaakt over de versnelde instroom van Zero-Emissie materieel en is een locatie bemachtigd nabij station Breda voor de ontwikkeling van een toekomstbestendige busremise voor de concessie West én gericht op ZE-busvervoer.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Gemeenschappelijke regeling 'Kleinschalig Collectief Vervoer Noordoost Brabant'
- Eindhoven Airport

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

8. Basisinfrastructuur mobiliteit

Bedragen x € 1.000	Begroting 2021 oorspronkelijk	Begroting 2021 na wijziging	Jaarrekening 2021 realisatie	Vershil begroting - realisatie
Lasten				
Programmalasten	177.270 N	190.622 N	185.859 N	4.763 V
Toegerekende organisatiekosten	11.320 N	14.837 N	18.178 N	3.342 N
Totaal Lasten	188.590 N	205.459 N	204.037 N	1.421 V
Baten				
Programmabaten	6.041 V	29.869 V	26.443 V	3.426 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	356 V	356 V
Totaal Baten	6.041 V	29.869 V	26.799 V	3.070 N
Saldo van baten en lasten	182.549 N	175.589 N	177.238 N	1.649 N

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

8. Basisinfrastructuur mobiliteit - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000) 1.421 V

Algemeen

Het begrotingsprogramma 08 Basisinfrastructuur Mobiliteit is opgebouwd uit een aantal (wettelijke) basistaken. Voor een goede borging van deze basistaken zijn de middelen op basis van vastgesteld beleid structureel en autonoom op de meerjarige begroting geraamd. De uitputting van de programmalasten van programma 08 Basisinfrastructuur Mobiliteit komt uit op € 185,5 mln. ten opzichte van een budget van € 190,6 mln., een onderschijding van € 5,1 mln. (97,3%). Daarvan is € 3,9 mln. het gevolg van de Beschikbaarheidsvergoeding OV vanuit het Rijk. Zonder dit komt de onderschijding uit op € 1,2 mln. (99,4%). De realisatie op onderdelen is als volgt opgebouwd:

Mobiliteitsdata 844 V

Op het gebied van mobiliteitsdata ligt er voor de komende jaren een enorme ontwikkelopgave, ook in het kader van de Krachtenbundeling Smart Mobility Zuid-Nederland 2020-2023. Projecten binnen deze opgave hebben meer aanlooptijd nodig dan gedacht. De middelen dienen beschikbaar te blijven op de begroting voor deze opgave en op basis van gemaakte afspraken met partners in het kader van de uitvoeringsagenda van de Krachtenbundeling.

Verkeersveiligheid 291 V

Ondanks de beperkende maatregelen vanwege Corona is er toch het nodige gerealiseerd in het kader van voorlichting en educatie verkeersveiligheid. Door de opleving van het virus in de laatste deel van het jaar is er uiteindelijk sprake van onderuitputting van het budget ondanks een eerdere aframing. De extra bestuursakkoord-middelen voor de intensivering verkeersveiligheid dienen beschikbaar te blijven op de begroting.

Beheer en onderhoud provinciale wegen	1.370 N
<p>Het beheer en onderhoud van provinciale wegen heeft fors meer gekost dan geraamd. Vanuit het principe werk met werk worden onderhoudswerkzaamheden gecombineerd met reconstructies op en van provinciale infrastructuur. Door de stikstofproblematiek en vertraging in de behandeling bij RvS van deze reconstructies treedt er vertraging op in het groot onderhoud en is vaker aanvullend (en duurder) dagelijks onderhoud nodig. Hierdoor lopen de kosten op.</p>	
Wegenoverdracht	1.398 V
<p>De geplande wegenoverdracht van een wegvak aan gemeente Breda heeft nog niet plaatsgevonden. De middelen moeten beschikbaar blijven op de begroting.</p>	
PPS-A59	132 V
<p>De provincie is gedurende een aantal jaren verantwoordelijk voor het onderhoud op de verbeterde rijksweg A59 bij Rosmalen. Hiervoor is een fiscale constructie opgezet en ontvangt de provincie een specifieke rijksbijdrage. In 2021 is € 0,13 mln. minder gerealiseerd tlv deze rijksbijdrage.</p>	
OV-concessies	690 N
<p>Voor de OV-concessies is € 0,7 mln. meer besteed ten opzichte van een totaalbudget van € 91,8 mln. Op basis van gemaakte afspraken over de rijksvergoeding heeft de provincie als decentrale vervoersautoriteit de exploitatievergoeding volledig uitbetaald. Door de sterk oplopende prijzen (o.a. brandstoffen) is de uiteindelijke indexatie hoger uitgevallen.</p>	
OV-ontwikkeling	459 V
<p>Door de aanhoudende beperkende maatregelen als gevolg van Corona zijn er ook minder experimenten en pilots in het OV uitgevoerd. De middelen dienen beschikbaar te blijven om de transitie naar gedeelde mobiliteit te kunnen realiseren.</p>	
Beschikbaarheidsvergoeding OV (BVOV)	3.930 V
<p>Als compensatie voor de gedeelde reizigersopbrengsten bij de vervoerders door de lagere reizigersaantallen door Corona is er een beschikbaarheidsvergoeding (SPUK BVOV) vanuit het Rijk om de vitale functie van het OV te borgen. De provincie zet als concessieverlener deze vergoeding 1 op 1 door aan de vervoerders. De definitieve vergoeding 2020 is eind 2021 lager vastgesteld en leidt tot € 3,9 mln. lagere lasten. Daartegenover staan ook lagere baten als gevolg van de lagere rijksbijdrage.</p>	
Toegerekende organisatiekosten	3.342 N
<p>De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.</p>	
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	231 N

8. Basisinfrastructuur mobiliteit - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	3.070 N
---	----------------

Algemeen	-
----------	---

Aan de inkomstenkant is er sprake van totaal € 3,4 mln. minder inkomsten, € 26,4 mln. ten opzichte van een raming van € 29,9 mln. (88,5%). Daarvan is € 3,9 mln. het gevolg van de Beschikbaarheidsvergoeding OV vanuit het Rijk. Zonder dit komen de baten € 0,5 mln. hoger uit (101,7%). De realisatie op onderdelen is als volgt opgebouwd:

Rijksbijdrage in Krachtenbundeling Smart Mobility	331 V
Het Rijk is één van de partners in de krachtenbundeling. De ontvangen rijksbijdrage wordt op basis van de voortgang eerder verantwoord.	
PPS-A59	212 N
De provincie is gedurende een aantal jaren verantwoordelijk voor het onderhoud op de verbeterde rijksweg A59 bij Rosmalen. Hiervoor is een fiscale constructie opgezet en ontvangt de provincie een specifieke rijksbijdrage. In 2021 is € 0,13 mln. minder als baten verantwoord.	
Beschikbaarheidsvergoeding OV (BVOV)	3.930 N
De lagere definitieve vaststelling van de Beschikbaarheidsvergoeding OV over 2020 leidt ook tot lagere baten.	
Bijdragen OV-concessies	158 V
In het kader van de OV-concessies is meer ontvangen van derden als bijdragen in de kosten.	
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	356 V
De bijdrage in toegerekende organisatiekosten komt hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	227 V

Programma 9 Mobiliteitsontwikkeling

Inleiding

De ontwikkelagenda mobiliteit heeft in 2021 een aantal forse uitdagingen gekend.

Zo waren we nog steeds niet verlost van de Coronapandemie. Naast dat de beperkingen het samenwerken met partners bemoeilijkte, heeft Corona de haalbaarheid danwel de urgentie van bepaalde maatregelen sterk beïnvloed.

Ook het stikstofvraagstuk heeft zijn weerslag gehad op met name (infrastructurele) projecten. Hierdoor lopen plannings uit de pas, soms nog verstrekt door vertraging in de behandeling door RvS.

Ten slotte heeft de lange doorlooptijd van de kabinetsformatie het maken van nieuwe (vervolg)afspraken verhindert, omdat het BO-MIRT met de minister niet heeft plaatsgevonden.

Ondanks deze uitdagingen hebben we verder gewerkt aan de ontwikkeling van de vier robuuste en betrouwbare netwerken (wegennet, OV-netwerk, (snel)fietsroutenetwerk en goederencorridor) , die we goed met elkaar verbinden tot een samenhangend mobiliteitssysteem:

Binnen het programma SmartwayZ.NL ([voortgangsrapportage](#)) wordt een aantal rijkswegen (A58 en A67) opgepakt. In de planning van de deelopgave infrastructuur wordt rekening gehouden met de uitvoerbaarheid van de stikstofopgaven. Dit kan leiden tot andere volgorde van projecten. Na de negatieve beoordeling PIP N279 Veghel-Asten, in uitvoering door de provincie, door RvS zal bepaald worden hoe nu verder.

Met de opening van de nieuwe verbinding N69, eerder dan gepland, is een historische mijlpaal voor Brabant bereikt.

In het Toekomstbeeld OV 2040 ([TBOV 2040](#)) is het beeld geschetst van het OV-netwerk (inclusief spoor) voor Zuid-Nederland. Daarnaast hebben we het [MIRT-onderzoek Brainport](#) uit 2020 een vervolg gegeven op 4 thema's (verstedelijkingsakkoord voor gebied Eindhoven, ontwikkelperspectief voor de multimodale knoop Eindhoven, de mobiliteitstransitie Brainport en een studie naar het hoofd- en onderliggend wegennet Brainport regio). We zijn daarmee klaar om in 2022 afspraken met het nieuwe kabinet te maken. De Brainportlijn, de [propositie](#) die is ingediend voor het groeifonds, is als concept hierin opgenomen. Het groeifonds is gericht op het verdienvermogen van de Nederlandse economie op lange termijn. Het verstedelijkingsakkoord Eindhoven is de eerste van de vier akkoorden op basis van de verstedelijkingsstrategie voor stedelijk Brabant. Het woonvraagstuk wordt in samenhang bekeken met de (duurzame) mobiliteitsopgave waarvan OV en fiets een belangrijke pijler zijn.

De realisatie van het snelfietsroutenetwerk vordert gestaag en is de eerste volledige route Tilburg - Waalwijk opgeleverd. Met de regio zijn in het kader van de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) afspraken gemaakt over de doorontwikkeling van het netwerk met afspraken over nieuwe routes en het optimaliseren van de keten fiets-OV via mobiliteitshubs.

De (inhoudelijke) samenwerking met de regio's is verder ontwikkeld. Via de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) zijn afspraken gemaakt over de gezamenlijke en meerjarige programmering van mobiliteitsprojecten en de samenwerking op het gebied van bijvoorbeeld data en verkeersmanagement. De uitgangspunten hiervoor zijn vastgesteld in het in 2020 vastgestelde [beleidskader mobiliteit Koers 2030](#).

Impact Corona

Naast het feit dat de beperkingen maatregelen vanwege Corona de voortgang en uitvoering van zaken heeft bemoeilijkt, zijn door de nieuwe situatie ook kansen ontstaan. Met name bij activiteiten gericht op gedragsverandering hebben we juist door Corona het momentum kunnen benutten door in gesprek te gaan met werkgevers. Een mooi voorbeeld daarvan is [Kruispunt Brabant](#).

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We realiseren een robuust mobiliteitssysteem met acceptabele en betrouwbare reistijden van deur tot deur voor alle vervoerswijzen voor personen- en goederenvervoer

Indicator:

- Indicatie filedruk: gemiddelde vertraging per uur autorijden op Rijks- en provinciale wegen in Brabant (< vorig jaar)

Toelichting

- De gemiddelde vertraging op het wegennet in Brabant in 2021 is 5,4 minuten t.o.v. 5,10 minuten in 2020. Een lichte toename, maar nog fors lager dan voor 2020. De forse daling is uiteraard het gevolg van de Corona-pandemie, waardoor er minder verkeer op de weg was.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Knelpunten infrastructuur

Vanuit het beleid 'slim waar het kan, asphalt waar het moet' werken we aan het oplossen van knelpunten in de infrastructuur, zowel op provinciale wegen als op het onderliggende en Rijkswegennet:

- Er is in deze bestuursperiode een definitief besluit over de bundelroute in het kader van de bereikbaarheid Eindhoven / Helmond / Nuenen. Draagvlak is daarbij belangrijk.
- We realiseren de nieuwe N69 en N279 Veghel – Asten (oplevering in 2023), N629 (oplevering in 2021) en N65 (oplevering 2024)
- Mobiliteitsaanpak A50 corridor Nijmegen- Eindhoven met pakket flankerende maatregelen vastgesteld in 2021.
- Besluit over aanpak A2 Deil-'s-Hertogenbosch inclusief pakket flankerende maatregelen in 2021.
- Vervolgafspraken n.a.v. MIRT-onderzoek Verstedelijking en Bereikbaarheid Brainport (inclusief A2/N2 Randweg Eindhoven) in 2021.
- Besluit over voorkeursalternatief A58 Tilburg – Breda.

Toelichting

- De bundelroute studie is onderdeel van en wordt in samenhang gezien met de andere sporen van het MIRT-onderzoek Verstedelijking Brainport. De bundelroute bestaat uit verschillende opgaven verdeeld over de provincie en gemeenten. De provincie staat aan de lat voor de N615/N272. Daarvoor zijn / worden verschillende scenario's onderzocht. De provincie voert een aantal infrastructurele projecten uit. Het [project N65](#) wacht op een uitspraak van de Raad van State alvorens de realisatie kan starten. De zitting is voornamelijk gepland in het tweede kwartaal van 2022, waarop een uitspraak zal volgen. Het project zal niet

worden opgeleverd voor 2025. De Raad van State heeft de plannen voor de N279 eind december 2021 vernietigd. Begin 2022 wordt bezien hoe we de (blijvende) mobiliteitsproblematiek in de regio Helmond, Veghel, Meijerijstad, met inachtneming van de uitspraak van de rechter, wel aan kunnen pakken. Daarentegen is de eerste fase N629 opgeleverd (tweede fase eind 2024) en is de [nieuwe verbinding N69](#) eerder opgeleverd dan gepland. De dynamiek rondom het landelijke stikstofbeleid zorgt voor risico's in de infrastructurele projecten. Om ervoor te zorgen dat we wel kunnen blijven bouwen worden de risico's zo goed mogelijk beheerst maar consequenties zijn gegeven de omstandigheden niet uit te sluiten.

De mobiliteitsaanpak voor het flankerend pakket A50 is vastgesteld en met de vaststelling van het voorkeursalternatief A2 Deil - 's-Hertogenbosch begin 2022 wordt de verkenningsfase afgerond en kan gestart worden met het breed mobiliteitspakket.

Het voorkeursalternatief voor de A58 Tilburg - Breda (uitbreiden capaciteit met derde rijstrook in de middenberm) is bekend.

Mobiliteitshubs

De tijd dat reizigers elke ochtend zonder nadenken in hun eigen auto stapten is voorbij. Reizigers willen in toenemende mate een aanbod van mobiliteit dat past bij hun manier van leven. De combinatie tussen fiets, deelauto en OV wordt steeds aantrekkelijker. We zorgen voor een goede aansluiting tussen de verschillende modaliteiten met het realiseren van mobiliteitshubs. We zorgen voor een goede aansluiting tussen de verschillende modaliteiten met het realiseren van mobiliteitshubs.

- We innoveren 6 bestaande OV-knooppunten tot mobiliteitshubs en ontwikkelen we samen met gemeenten minimaal 6 nieuwe innovatieve mobiliteitshubs in de periode tot 2023.

Toelichting

 De realisatie van mobiliteitshubs zijn onderdeel van de schaa sprong OV van het Toekomstbeeld OV 2040 en vormen belangrijke schakels vanuit de visie gedeelde mobiliteit. Als verbinding tussen de verschillende modaliteiten belangrijk voor de werking van het totale mobiliteitsstelsel. Binnen het pakket Bereikbaarheid Brainport is met inzet van ASML de (tijdelijke) hub bij Eersel geopend. In de Brainport regio zijn daarnaast nog 6 zoeklocaties vastgesteld passend binnen het netwerk en de volgende stap is verdere concretisering. In West Brabant zijn 9 kansrijke hubs geïdentificeerd op basis van een onderzoek, in 2022 wordt de invulling van deze hubs concreter gemaakt op basis van de lokale situatie en wensen van gebruikers. Over de ontwikkeling van mobiliteitshubs zijn afspraken gemaakt in de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) en ze zijn tevens onderdeel van de ambitiedocumenten voor gedeelde mobiliteit in West en Oost. Er wordt gewerkt aan een handelingsperspectief om de stations Roosendaal en Oss te transformeren tot een mobiliteitshub.

Multimodaal netwerk

We stimuleren een multimodaal netwerk voor personen- en goederenvervoer. We zien daarbij de fiets als onmisbare schakel.

- Om het fietsgebruik te stimuleren realiseren we een netwerk van snelfietsroutes: snelfietsroutes van het programma Fiets in de Versnelling 2016-2020 zijn gerealiseerd (4 in 2021, 6 in 2022 en 9 in 2023)

We werken aan de ontwikkeling van (internationale) goederencorridors. De focus ligt daarbij nu vooral op Rotterdam – Venlo met Moerdijk en Tilburg als bovenregionaal logistiek knooppunt.

- We werken aan de ontwikkeling van (internationale) goederencorridors. De focus ligt daarbij nu vooral op Rotterdam – Venlo met Moerdijk en Tilburg als bovenregionaal logistiek knooppunt.
- We maken afspraken over de ontwikkeling van de logistieke multimodale knooppunten Tilburg en Moerdijk.
- 1 clean energy hub op de goederencorridor Rotterdam – Venlo gerealiseerd in 2021.
- Definitieve afspraak met Rijk, regio en bedrijfsleven over de trimodale ontwikkeling haven Loven (Tilburg) op de corridor Rotterdam – Venlo.
- Wilhelminakanaal geschikt voor klasse IV schepen tot en met haven Loven (Tilburg): oplevering in 2023.

Toelichting

De realisatie van het snelfietsroutenetwerk is volop in uitvoering. Er is bij 6 routes gestart met feitelijke aanleg, waarvan Tilburg - Waalwijk volledig is afgerond. Het is soms erg complex om specifieke onderdelen van een route in te passen en vanwege stikstof. De delen die wel mogelijk zijn worden aangelegd; de realisatie van de volledige routes vraagt wat meer tijd. Voorstel aanpassen indicator: 3 in 2022, 7 in 2023 en 9 in 2025. Daarnaast is Cuijk – Nijmegen opgeleverd.

Bij alle routes werken we ook met werkgeversbenadering en fietsstimulering zoals bijvoorbeeld bij opening van F261. Dit is gericht op structurele gedragsverandering bij forenzen met aanhaking werkgevers via langlopende [campagnes](#).

We zetten in op een duurzame goederencorridor door te werken aan ontbrekende schakels en het optimaliseren van de logistieke keten. Dat hebben we gedaan met extra inzet op digitalisering van de goederencorridor waarbij logistieke en overheidsdata worden samengebracht. Er zijn afspraken gemaakt over het realiseren van clean energy hub Moerdijk via walstroom en het verbeteren van kademuuren door gebruik te maken van de modal shift rijksregeling. Bij Steenbergse zijn 15.000 vrachtwagenritten heen en terug van de weg gehaald door het [vervoer van bieten via water](#) te faciliteren.

Ten aanzien van het [Wilhelminakanaal](#) (inclusief trimodale ontwikkeling Loven) is er een ontwikkelperspectief met procesafspraken met het Rijk. De oplevering (uitvoering door RWS) loopt vertraging op.

OV-netwerk

Om de sterke groei van het aantal OV-reizigers in 2030 op te kunnen vangen, moet de basis van het Brabants OV-netwerk op orde worden gebracht. We werken aan de versterking van het HOV-netwerk zodat reizigers in 2040 vanuit middelgrote steden in 30 minuten op een treinstation kunnen zijn en aan hoogfrequent treinverkeer in Brabant met de ambitie om in 2040 vanuit de Brabantse steden in 60 tot 90 minuten per trein naar o.a. de Randstad te kunnen reizen. De terugval in het reizigersaantal als gevolg van de Coronapandemie wordt beschouwd als tijdelijk en verandert niets aan de lange termijn ambities.

- Vervolgafspraken in BO MIRT 2021 over Toekomstbeeld OV 2040.
- Vervolgafspraken in BO MIRT 2021 over verbeteren OV Breda-Utrecht.
- Vervolgafspraken met regio over ontwikkelagenda HOV / Bravo Direct in de regionale mobiliteitsagenda's 2021.
- Realisatie van de vastgestelde ontwikkelagenda Spoor, HOV en Hubs conform planning.
- Realisatie Maaslijn door derden: oplevering in 2024.

Toelichting

 Vanwege de lange kabinetsformatie zijn geen concrete afspraken gemaakt in het kader van het toekomstbeeld OV. Ondertussen is de MIRT-verkenning voor knooppunt 's-Hertogenbosch, gericht op voorkeursbesluit 2023, gestart en ligt er voor Eindhoven (als onderdeel van het MIRT-onderzoek Brainport) een regionaal voorstel om vervolgafspraken te kunnen maken.

De aanbesteding Eindhoven – Düsseldorf internationaal spoor is afgerond en deze directe trein zal gaan rijden vanaf 2026.

Het belang van een volwaardige OV-verbinding Breda – Gorinchem – Utrecht wordt door alle partijen onderkend ook tijdens de werkzaamheden A27. Het concept Bus Rapid Transit (BRT) wordt verder uitgewerkt, een concept dat ook toegepast wordt in de propositie voor de Brainportlijn en in het breed mobiliteitspakket A50.

Het [PIP](#) voor de realisatie van de Maaslijn is vastgesteld.

Regionale uitwerking van het Toekomstbeeld OV 2040 heeft geleid tot afspraken in RMP's: met gemeente Breda wordt een onderzoek gestart naar de HOV-structuur en wordt een nieuwe busremise gerealiseerd, zijn afspraken gemaakt over HOV in o.a. Waalre en is een nieuwe fietsenstalling bij station Tilburg geopend.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We stimuleren de ontwikkeling en het gebruik van slimme mobiliteitsdiensten.

Indicator:

- Het monitoringsplan volgend uit de Krachtenbundeling Smart Mobility is aangescherpt in de volledige breedte van de programmadoelen doorstroming, innovatie en goede procesvoering

Toelichting

 De uitvoering van de krachtenbundeling Smart Mobility Zuid-Nederland 2020 - 2023 is halverwege; de regio's hebben uitvoeringspakketten vastgesteld en in uitvoering genomen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Slimme mobiliteit

Op het gebied van Smart Mobility is Brabant toonaangevend. En dat willen we blijven! We bieden reizigers, werkgevers en logistieke bedrijven nieuwe mobiliteitsoplossingen. Onze infrastructuur, systemen en data richten we waar nodig in op veranderingen als autonoom rijdende voertuigen, in-car systemen en mobiliteitsapps. We stellen in samenwerking met onze partners ons mobiliteitsnetwerk beschikbaar om nieuwe technieken te ontwikkelen en grootschalig te testen. De indicatoren voor het meten van de effecten van het programma zijn nog in ontwikkeling. Daarom richten we ons voor nu op volgende indicatoren:

- We stimuleren de ontwikkeling van slimme mobiliteitsoplossingen op het gebied van personenvervoer en logistiek. In 2023 zijn 20 oplossingen getest, waarvan 10 ook succesvol verder in de praktijk zijn gebracht.
- We stimuleren het gebruik van slimme mobiliteitsoplossingen op het gebied van personenvervoer. Dit is te zien in een jaarlijkse toename ten opzichte van de nulmeting in 2020. De toename heeft zowel betrekking op voertuigen als op de ondersteuning van de rijtaak van reizigers.
- We stimuleren het gebruik van slimme mobiliteitsoplossingen op het gebied van logistiek. Dit is te zien in een jaarlijkse toename ten opzichte van de nulmeting in 2020. De toename heeft betrekking op het aantal logistieke bedrijven dat voor het plannen van ritten gebruik maakt van realtime data-inzichten voor het vrachtverkeer.
- We stimuleren de grootschalige toepassing van slimme mobiliteitsoplossingen die gericht zijn op het persoonlijk informeren van reizigers over hun reis. In 2023 hebben we in Brabant 6 mobiliteitsoplossingen werkzaam die reizigers persoonlijk informeren.

Naar aanleiding van de uitwerking Krachtenbundeling Smart Mobility wordt indicatoren uit het monitoringsplan opgenomen in de provinciale begroting.

Toelichting

 Met de campagne 'Zo werkt het' en 'Kruispunt Brabant', gericht op duurzaam reizen en niet reizen (niet alleen tijdens de Corona pandemie), hebben we het aantal verplaatsingen en op welke tijdstip gestuurd. Het gaat hierbij om structurele gedragsverandering. In 2022 gaan we dit verder uitbreiden.

In 2021 is ook de toepassing van 'slim sturen' opgeschaald en uitgebreid met bijvoorbeeld het regelen van drukte bij natuurgebieden tijdens de Corona lock down. Daarnaast zijn iVRI toepassingen flink opgeschaald met bijvoorbeeld OV prio pilot op de N284 en de verder uitrol van prioriteit voor hulpdiensten naar de B5-steden. In Tilburg is getest met platooning van vrachtwagens.

Een nieuwe cyclus van Mobility Lab waar we vraag en aanbod van mobiliteitsoplossingen matchen gericht op testen en opschaling, is opgestart.

In samenwerking met ASML is een MaaS-app in gebruik genomen. De test van assetmanagement o.b.v. voertuigdata is afgerond en in de praktijk gebracht. Van slimme logistieke toepassingen in Zuid-Nederland maken nu 8 bedrijven gebruik.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We zorgen voor een stevige koppeling tussen de ruimtelijke-economische ontwikkeling en het mobiliteitssysteem.

Met als doel de kwaliteit van de leefomgeving te vergroten en tegelijkertijd de bereikbaarheid te waarborgen.

Indicator:

- Het mobiliteitssysteem in Brabant heeft een minimale impact op de leefomgeving of creëert ruimte voor andere ontwikkelingen door een goede inpassing in de omgeving

We ontwikkelen een geschikte indicator om de effecten goed te kunnen meten.

Toelichting

- De indicator wordt bepaald op basis van het recent vastgestelde beleidskader Mobiliteit Koers 2030.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Omgevingskwaliteit en leefbaarheid

Het mobiliteitssysteem is steeds meer verbonden met de ruimtelijke en economische ontwikkeling. We willen als provincie de regie voeren op de ontwikkeling van een aantal belangrijke knooppunten in Brabant. Daarbij moeten optimale bereikbaarheid en goede leefbaarheid op elkaar afgestemd worden, bijvoorbeeld middels het realiseren van komoleidingen.

We vernieuwen (stedelijke) knooppunten en maken ze aantrekkelijker om er te reizen, te verblijven en zich te vestigen: vervolgspraken in BO MIRT over EIK XL (n.a.v. MIRT-verkenning).

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

9. Mobiliteitsontwikkeling

Bedragen x € 1.000	Begroting 2021 oorspronkelijk	Begroting 2021 na wijziging	Jaarrekening 2021 realisatie	Verschil begroting - realisatie
Lasten				
Programmalasten	139.028 N	70.026 N	40.210 N	29.816 V
Toegerekende organisatiekosten	4.733 N	7.931 N	8.067 N	136 N
Totaal Lasten	143.761 N	77.957 N	48.278 N	29.679 V
Baten				
Programmabaten	13.811 V	22.970 V	14.203 V	8.767 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	1.965 V	1.965 V
Totaal Baten	13.811 V	22.970 V	16.168 V	6.802 N
Saldo van baten en lasten	129.950 N	54.987 N	32.110 N	22.877 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

9. Mobiliteitsontwikkeling - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)		29.679 V
Algemeen		
<p>Begrotingsprogramma 09 Mobiliteitsontwikkeling gaat over opgaven en projecten gericht op de (door-)ontwikkeling van het totale Brabantse mobiliteitssysteem en wordt gefinancierd uit de reserve. Op basis van de (meerjarige) afspraken in het kader van de programmering worden de middelen op de meerjarige begroting geraamd. De uitputting van de programmalasten 09 Mobiliteitsontwikkeling komt in 2021 uit op € 40,2 mln. ten opzichte van een budget van € 70,0 mln., een onderschrijding van € 29,8 mln. (57,4%).</p> <p>De realisatie op onderdelen is als volgt opgebouwd:</p>		
N65		217 V
<p>Voor het project reconstructie N65 is € 0,2 mln. minder uitgegeven ten opzichte van een raming van € 6,2 mln. Tegenover deze lagere kosten staan ook lagere baten i.h.k.v. de rijksbijdrage voor dit project.</p>		
N69		1.219 V
<p>Voor het project reconstructie N69 is € 1,2 mln. minder uitgegeven. De middelen zijn gereserveerd voor de gebiedsopgave. Tegenover deze lagere kosten staan ook lagere baten i.h.k.v. de rijksbijdrage voor dit project.</p>		
Bereikbaarheidsconvenant N69		483 V
<p>I.h.k.v. het Bereikbaarheidsconvenant N69 is een subsidie van € 5 mln. verstrekt. Op basis van de voortgang bij de gemeente verschuiven de lasten over de jaren (i.v.m. nieuwe verantwoordingseisen voor subsidies boven € 2,5 mln.).</p>		
Snelfietsroutes		8.806 V
<p>De planuitwerking voor de realisatie van snelfietsroutes is vaak complex. Een aantal subsidieaanvragen voor de uitvoering door gemeenten is daardoor vertraagd en schieten door naar 2022. De middelen moeten beschikbaar blijven op de begroting.</p>		
Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's)		4.803 V
<p>De provinciale bijdrage voor de afspraken i.h.k.v. de Regionale Mobiliteitsprogramma's 2021 (RMP's) is nog niet volledig besteed. In de bijdrageregeling is voor de gemeenten de mogelijkheid voor beperkte uitloop naar 2022 opgenomen. De middelen dienen beschikbaar te blijven.</p>		
Bereikbaarheid De Run		8.527 V
<p>Zowel de provinciale bijdrage als de rijksmiddelen voor het pakket Bereikbaarheid worden grotendeels via een bijdrageregeling overgedragen aan de deelnemende gemeenten voor de uitvoering van o.a. de infrastructurele maatregelen uit het pakket. De aanvraag door de gemeente heeft vertraging opgelopen. De middelen blijven beschikbaar voor het pakket.</p>		
A2 Deil - 's-Hertogenbosch		968 V
<p>De uitgaven voor het flankerend mobiliteitspakket rondom de A2 in 2021 zijn lager uitgevallen. De uitvoering van projecten gebeurt samen met en door verschillende partners. Een exacte (financiële) planning van de projecten over de verschillende jaren is daarmee lastig.</p>		
Smartwayz		7.810 V
<p>Voor het programma SmartwayZ.NL is minder uitgegeven dan begroot. Voor een aantal projecten is de financiële bijdrage nog niet verstrekt. Zo wordt een subsidie van € 1,7 mln. aan gemeente Eindhoven i.h.k.v. KT-pakket A2 pas in 2022 verstrekt. Ook de deelopgave Smart Mobility loopt achter op de raming.</p>		

Afrekening Beter Benutten Vervolg	2.796 N
-----------------------------------	---------

De eindafrekening Beter Benutten Vervolg heeft eerder plaatsgevonden. De te veel ontvangen rijksmiddelen voor het programma zijn teruggestort. De middelen stonden in 2022 op de begroting geraamd.

Toegerekende organisatiekosten	136 N
--------------------------------	-------

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.

Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	221 N
--	-------

9. Mobiliteitsontwikkeling - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	6.802 N
--	----------------

Algemeen

Aan de inkomstenkant is er sprake van totaal € 8,9 mln. minder inkomsten, € 14,1 mln. ten opzichte van een raming van € 23,0 mln. (61,4%).

N65	275 N
-----	-------

Vanwege de lagere lasten voor het project reconstructie N65 wordt ook een lagere rijksbijdrage als baten verantwoord.

N69	1.219 N
-----	---------

Vanwege de lagere lasten voor de gebiedsopgave N69 wordt ook een lagere rijksbijdrage als baten verantwoord.

Smartwayz	7.679 N
-----------	---------

Vanwege de lagere lasten voor het programma SmartwayZ.NL wordt ook een lagere rijksbijdrage als baten verantwoord.

Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	1.965 V
--	---------

De bijdrage in toegerekende organisatiekosten komt hoger uit.

Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	406 V
---	-------

Programma 10 Vrijetijd, Cultuur, Sport en Erfgoed

Inleiding

Met name de vrijetijds- en cultuursector maar ook de sport en erfgoedsector zijn wederom in 2021 hard geraakt door Corona (zie onderstaande paragraaf impact Corona). Tegen het licht van de onzekere tijd van deze pandemie is in het 1ste kwartaal het beleidskader Vrijetijd, Cultuur en Sport '21/'22 ([PS 03/21](#)) vastgesteld en is besloten het beleidskader Erfgoed 2016-2020 te verlengen tot en met 2022 ([PS 95/20](#)). Op basis van beide kaders zijn aansluitend in juni de bijbehorende uitvoeringsagenda's vastgesteld (zie statenmededelingen [link](#) en [link](#)). Tevens is met een startnotitie het proces gestart om te komen tot het integrale Kader Levendig Brabant 2030 (zie [startnotitie](#) en [procesmemo](#)).

Wat betreft Cultuur was 2021 het 1ste jaar van de vierjarige subsidieperiode (2021-2024) voor professionele- en amateurkunsten. Naar aanleiding van bezwaarprocedures zijn voor de periode 2021-2024 aanvullende subsidies verstrekt aan een 14-tal instellingen (zie [statenmededeling](#)). Tevens zijn een tweetal evaluaties uitgevoerd t.a.v. de regeling professionele kunsten (zie [statenmededeling](#)) en Brabant C (als onderdeel van evaluatie fondsen, zie [statenmededeling](#)) mede als input voor het op te stellen Kader 2030. Voorts is een convenant afgesloten met het Rijk en BrabantStad m.b.t. cultuur. De afspraken betreffen ondermeer de gezamenlijke bijdragen aan culturele instellingen en cultuureducatie.

In 2021 is er voor wat betreft Erfgoed in het kader van het Brabants Kloosterjaar veel aandacht geweest voor jubilerende kloosters en de opening van het Kloosterpad. Zie <https://brabantskloosterleven.nl>. Ook is in 2021, na een intensief en gezamenlijk traject, de Nieuw Hollandse Waterlinie uitgeroepen tot Unesco Werelderfgoed. Hier zal ook in 2022 de nodige aandacht aan worden besteed met een communicatiecampagne. Verder is besloten de samenwerking via stichting Crossroads door te zetten richting de 80-jarige herdenking 40-45 (zie [statenmededeling](#)) en is het ambitiedocument voor de meerjarige samenwerking ten aanzien van de Zuiderwaterlinie vastgesteld (zie [statenmededeling](#)). Tot slot is in 2021 de uitbreiding van het archeologisch depot met het nieuwe dependance in de Abdij van Berne afgerond.

Op 11 maart 2021 is het Brabants Sportfonds gelanceerd waarbij vijf toonaangevende Brabantse ondernemers tezamen met de Provincie inzetten op duurzame, maatschappelijke activatie via sport (zie [statenmededeling](#)). Inmiddels zijn reeds 13 projecten via dit fonds ondersteund. Ook is in 2021 de haalbaarheid van een aantal majeure topsportevenementen onderzocht. Voorts is in het kader van de programmaliijn 'inclusief sporten' door de gemeenten Tilburg en Breda in samenwerking met de Provincie een bid ingediend om de Special Olympics Nationale Spelen van 2024 naar Brabant te halen (zie [memo gedeputeerde](#)).

Ook is in 2021 de beeldbepalende campagne '[Hier moet je zijn in Brabant](#)' voortgezet, waarbij aandacht voor Brabant en haar brede, ook meer kleinschalige, toeristische aanbod is gevraagd. In 2020 werden met de campagne al ruim 40 mln. mensen in Nederland, België en Duitsland bereikt. In 2021 is het aantal deelnemende bedrijven uitgebreid en zijn via een 'drive thru' 100 touroperators en reisprofessionals mee op reis door Brabant genomen. Daarnaast heeft een evaluatie van het Leisure Ontwikkefonds (LOF) plaatsgevonden op basis waarvan de investeringsstrategie is aangepast (zie [memo gedeputeerde](#)).

Impact Corona

Tegen de verwachting in is ook 2021 de impact van Corona voor de vrijetijds-, cultuur-, sport- en erfgoedsector groot geweest. Alhoewel er in de zomerperiode door de versoepelingen weer meer mogelijkheden waren, zijn de sectoren in de 2^e helft van 2021 toch weer hard geraakt door nieuwe maatregelen. Vanuit de Provincie is ook in 2021 waar mogelijk ondersteuning geboden. Zo zijn via een eenvoudige subsidieregeling Brabantse theaters ondersteund, is eenmalig de impuls geldenregeling opgehoogd (zie [statenmededeling](#)) en is in 2 tranches totaal € 500.000 beschikbaar gesteld voor een financiële impuls aan kleine ondernemers in de culturele sector, zodat zij ook voor de zomer van 2021 aanbod konden ontwikkelen (zie ook [statenmededeling](#) update Corona). Waar nodig zal ook in 2022 bezien worden in hoeverre ondersteuning vanuit de Provincie wenselijk en mogelijk is.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Versterken van een levendig Brabant

- Ondanks dat we met het vaststellen van het beleidskader en bijbehorende uitvoeringsagenda de beoogde prestaties voor 2021 hebben gerealiseerd, heeft door de onverminderde impact van Corona het bereiken van de doelstelling ook in 2021 onder druk gestaan. Door coulant te zijn voor organisaties die een subsidierelatie met de provincie hebben, creëren we gunstige randvoorwaarden om te komen tot een levendig Brabant zodra de mogelijkheden weer gunstiger zijn.

Hebben we gedaan wat we wilden doen?

Vaststellen adaptief beleidskader Vrijetijd, Cultuur en Sport '21-'22

- Op 26 maart 2021 is door PS het kader vastgesteld ([PS 03/21](#)) en is vervolgens de bijbehorende uitvoeringsagenda vastgesteld (zie [statenmededeling](#)).

Werken aan de ontwikkeling van een gedragen beleidskader Vrijetijd 2030

- In 2021 is de startnotitie voor het beleidskader Levendig Brabant 2030 vastgesteld (zie [statenmededeling](#)). De vaststelling van het kader is voorzien eind 2022 (zie [statenmededeling](#)).

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Onderscheidend, divers en inclusief Brabants cultuur- sport- en vrijetijdsaanbod

Indicatoren:

- Gemiddelde beoordeling van Brabanders voor het totale culturaanbod, streefwaarde 7,3
- Tevredenheid bezoekers aan door de provincie ondersteunde sportevenementen, streefwaarde $\geq 80\%$
- Aantal bezoekers en tevredenheid van bezoekers aan Brabant, streefwaardes: aantal bezoekers in 2022 $\leq 35\%$ lager dan in 2019, tevredenheid 2022: Net Promotor Score ≥ 13 (2019: 13)

 Op dit moment is er geen indicatie dat deze doelstelling niet gehaald wordt. De metingen op de genoemde indicatoren is voorzien eind 2022.

Hebben we gedaan wat we wilden doen?

Cultuur: Meerjarige ondersteuning van professionele- en amateurkunst (incl. PZN)

 Voor de periode van 2021 t/m 2024 worden 55 professionele (inclusief Philharmonie Zuidnederland) en 18 amateurinstellingen ondersteund.

Cultuur: Uitvoeren evaluatie Brabant C

 De evaluatie is uitgevoerd als onderdeel van de evaluatie van de fondsen (zie [statenmededeling](#)). De positieve uitkomst van de evaluatie wordt meegenomen bij het op te stellen Kader Levendig Brabant 2030.

Sport: Ondersteuning (top)sportevenementen

 Als gevolg van Corona heeft in 2021 een deel van de (top)sportevenementen geen doorgang kunnen vinden of heeft het evenement zonder publiek en side-events plaats moeten vinden. We verwachten voor begin 2022 nog eenzelfde situatie. We gaan hier adaptief mee om en kijken in overleg met onze partners waar ondersteuning wenselijk en mogelijk is.

Sport: Vormgeven Brabants Sportfonds

Vrijtijdseconomie: Versterken van de vrijetijdssector

 De sector is en wordt echter nog steeds hard getroffen door Corona. De beoogde prestaties voor 2021, zoals de realisatie van nieuwe wandel- en fietsroutes, bijvoorbeeld de fietsroutes 'Waterlinieroute', belevingsroute 'Bende van de Witte Veer' en het Biesboschpad, zijn echter wel gerealiseerd.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Meer bekendheid van het Brabantse cultuur-, sport en vrijetijdsaanbod

Indicatoren:

- Waardering van de zichtbaarheid van het Brabantse cultuuraanbod, streefwaarde $\geq 6,7$
- Aantal unieke bezoekers aan visitbrabant.com, streefwaarde 65.000

 Op dit moment is er geen indicatie dat deze doelstelling niet gehaald wordt. De metingen op de genoemde indicatoren is voorzien eind 2022.

Hebben we gedaan wat we wilden doen?

Vrijtijdseconomie: Uitvoeren van Brabantbrede marketingstrategie

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Ontwikkelen van toptalenten in Brabant

Indicator:

- **Tevredenheid van ondersteunde cultuur- en sporttalenten over de geboden (ontwikkel)kansen, streefwaarde: $\geq 80\%$**

 In 2021 is onderzoek uitgevoerd naar de tevredenheid van sporttalenten. Hieruit blijkt dat 82% tevreden is over de geboden (ontwikkel)kansen. De meting van de tevredenheid van cultuurtalenten is voorzien eind 2022. Op dit moment is er geen indicatie dat deze doelstelling niet gehaald wordt.

Hebben we gedaan wat we wilden doen?

Cultuur: Ondersteuning van talenthubs

 Op basis van de regeling Talenthubs zijn in 2021 een 7-tal talenthubs voor beeldende kunst, muziek, theater, dans en letteren ondersteund.

Sport: Ondersteuning van talentontwikkeling

 Met het opleidingscentrum TeamNL Centrum Zuid (één van de vijf landelijke opleidingscentra van NOC*NSF, onderbracht bij BrabantSport) en de fulltime topsportprogramma's in Eindhoven en 's-Hertogenbosch is ook in 2021 invulling gegeven aan de ondersteuning van talentontwikkeling.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Versterken van innovatief vermogen en ondernemerschap

Indicatoren:

- Ranking aantal bedrijven in de creatieve industrie, subsector kunsten en cultureel erfgoed (Brabant in NL),
streefwaarde: plaats in ranking ≤ 6
- Aantal bij VisitBrabant aangesloten ondernemers, streefwaarde ≥ 250

 Op dit moment is er geen indicatie dat deze doelstelling niet gehaald wordt. De metingen op de genoemde indicatoren is voorzien eind 2022.

Hebben we gedaan wat we wilden doen?

Cultuur: voortzetten regeling Impulsgelden

 Ook in 2021 is via de regeling impulsgelden de ontwikkeling van culturele instellingen ondersteund. Het budget voor de impulsgelden voor 2021 en 2022 is eenmalig verhoogd tot € 2,4 mln. per jaar conform de motie M33-2021 'Extra impuls in Impulsgelden' (bij Perspectiefnota 2022). Hiermee wordt de cultuursector ondersteund om het hoofd te kunnen bieden aan de gevolgen van de Covid-lockdowns.

Sport: Opstellen van een BrabantSport innovatieagenda en het mede mogelijk maken van de uitvoering

 De agenda is opgesteld. Daarnaast zijn tot dusver 4 projecten uit de agenda mede mogelijk gemaakt. Voor deze projecten lag conform de voorwaarden een concrete vraag uit de markt/samenleving ten grondslag en worden de projecten mede gefinancierd vanuit het bedrijfsleven (zie verder [website BrabantSport](#)).

Vrijtijdseconomie: Inzet van het Leisure Ontwikkel Fonds (LOF) Noord-Brabant

 In 2021 is in opdracht van het bestuur van het LOF het fonds geëvalueerd. Op basis van de evaluatie is de investeringsstrategie aangepast. Dit moet in 2022 en verder leiden tot meer toekenningen (zie [memo gedeputeerde](#)).

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Ontwikkelen en duurzaam behouden van beeldbepalend erfgoed

Indicatoren:

- Borging behoud van monumenten en culturele landschappen.
- Staat van Rijksmonumenten: percentage matig tot slecht onderhouden monumenten (verplichte indicator IPO).

 Het realiseren van deze doelstelling loopt op koers. We hebben ook in 2021 bijgedragen aan het restaureren van rijksmonumenten en het behoud van cultuurhistorische landschappen door de

kwaliteit van deze landschappen in gebiedsontwikkeling een plek te geven. V.w.b. de indicator 'staat van Rijksmonumenten': 17,7% van de monumenten is matig tot slecht onderhouden (meting 2020). In 2022 vindt een nieuwe meting plaats.

Hebben we gedaan wat we wilden doen?

(Door)ontwikkelen samenwerkingsverbanden rondom de verhaallijnen

■ In 2021 hebben Gedeputeerde Staten ingestemd met het ambitiedocument Zuiderwaterlinie 2021-2029 en de nieuwe Linieplanner (2.0) voor de periode 2021 t/m 2024 waarin onze ambitie, visie, doelstellingen en de manier van samenwerking voor de komende jaren uiteen is gezet (zie [statenmededeling](#)).

Tevens is op basis van het eindverslag van het programma Brabant Remembers besloten de bestaande samenwerking en ontwikkelende aanpak willen voort te zetten en als gelijkwaardige partner mee te blijven doen in de samenwerking via stichting Crossroads Brabant '40 - '45 (zie [statenmededeling](#)).

Instandhouden en herontwikkelen van beeldbepalend erfgoed en cultuurhistorische landschappen

■ In 2021 is wederom met de subsidieregeling cultureel erfgoed de restauratie van 12 Rijksmonumenten mogelijk gemaakt Ook is bijgedragen aan de verbetering van de omgevingskwaliteit door cultuurhistorische expertise over (elementen in) het landschap in te brengen in gebiedsontwikkelingen. In het kader van klimaatadaptatie is een project gestart m.b.t. watermolenschappen.

Uitvoering geven aan verlengd kader Erfgoed t/m 2022

■ De uitvoering van het verlengde kader Erfgoed t/m 2022 is volgens planning verlopen. Het zwaartepunt van de daadwerkelijke financiële inzet, vooral op het snijvlak van Erfgoed en Ruimte, is daarbij verschoven naar 2022/2023. Dit vanwege langlopende trajecten in samenwerking met medeoverheden. E.e.a. zoals eerder aangegeven bij de 2^e bestuursrapportage 2021.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Stichting Beheer Museumkwartier
- Stichting Brabant C Fonds
- NV Monumenten Beheer Brabant
- Stichting Leisure Ontwikkelfonds Brabant Noord-Brabant
- Stichting La Vuelta Hollanda

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

10. Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed

Bedragen x € 1.000	Begroting 2021 oorspronkelijk	Begroting 2021 na wijziging	Jaarrekening 2021 realisatie	Verschil begroting - realisatie
Lasten				
Programmalasten	55.277 N	53.342 N	49.023 N	4.319 V
Toegerekende organisatiekosten	3.448 N	3.649 N	3.927 N	278 N
Totaal Lasten	58.726 N	56.991 N	52.950 N	4.041 V
Baten				
Programmabaten	676 V	751 V	782 V	32 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	676 V	751 V	782 V	32 V
Saldo van baten en lasten	58.050 N	56.241 N	52.168 N	4.073 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

10. Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	4.041 V
Erfgoed: restauratieregeling instandhouding Erfgoed	3.378 V
Eind 2021 zijn de beschikkingen afgegeven. Hiervan komt een groot deel (3,3 mln. van de totaal 4 mln.) alsnog ten laste van 2022 vanwege de in de aanvraag aangegeven startdatum van het gesubsidieerde project.	
Erfgoed: diversen onderbestedingen	448 V
Diverse overige onderbestedingen t.a.v. Archeologie, Procesgeld en doorontwikkeling instrumenten.	
Sport	169 V
Een subsidie van € 95.000 i.h.k.v. Uniek Sporten is niet in 2021, maar begin 2022 beschikt. Daarnaast hebben een aantal voorziene bijdrage aan sportevenementen niet plaatsgevonden (vanwege Corona).	
Toegerekende organisatiekosten	278 N
De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	324 V
10. Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	32 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	32 V

Algemeen Financieel Beleid

Inleiding

De lasten en baten van de provincie worden toegedeeld aan tien programma's. Naast de lasten en baten van de beleidsprogramma's kent de provincie nog algemene dekkingsmiddelen en de centrale stelposten.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Elk programma heeft naast de lasten van dat programma ook baten - zoals specifieke uitkeringen van het Rijk - die direct tot dat programma behoren. Deze baten zijn meestal niet toereikend om de lasten te kunnen dekken. Tegenover de nadelige saldi van lasten en baten op de programma's, staan de algemene dekkingsmiddelen.

De in omvang belangrijkste algemene dekkingsmiddelen van de provincie bestaan uit:

- de inkomsten van de provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting;
- de uitkering uit het provinciefonds;
- de beleggingsopbrengsten uit de immunisatieportefeuille;
- dividendopbrengsten en
- overige algemene inkomsten.

De algemene inkomsten belopen in 2021 € 744,8 mln. en dragen bij aan:

- het waarborgen van de zelfstandige financiële positie van de provincie;
- het handhaven van een reëel sluitende begroting op korte en middellange termijn;
- het verzekeren van een evenwichtige inkomstenontwikkeling.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsonderdeel worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Bank Nederlandse Gemeenten NV (BNG)
- Nederlandsche Waterschapsbank

Nadere informatie over de verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen. In de bijlagenbundel -bijlage 9b van de begroting is aangegeven op welke wijze deze verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen van het algemeen financieel beleid.

Algemene middelen

Algemeen financieel beleid

Bedragen x € 1.000	Begroting 2021 oorspronkelijk	Begroting 2021 na wijziging	Jaarrekening 2021 realisatie	Vershil begroting - realisatie
<u>Lasten</u>				
Programmalasten	127.281 N	52.641 N	38.544 N	14.097 V
Toegerekende organisatiekosten	32.114 N	35.954 N	37.884 N	1.930 N
Totaal Lasten	159.395 N	88.595 N	76.428 N	12.167 V
<u>Baten</u>				
Programmabaten	606.368 V	619.229 V	744.818 V	125.589 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	606.368 V	619.229 V	744.818 V	125.589 V
Saldo van baten en lasten	446.973 V	530.635 V	668.390 V	137.756 V

Hieronder zijn de baten en lasten van het Algemeen financieel beleid gesplitst naar:

- Algemene dekkingsmiddelen
- Overhead, Vpb en stelposten

Bedragen x € 1.000	Begroting 2021 oorspronkelijk	Begroting 2021 na wijziging	Jaarrek. 2021 realisatie	Vershil begr.- realisatie
Algemene dekkingsmiddelen				
<u>Lasten</u>				
Financieringsfunctie	1.189 N	724 N	529 N	195 V
Ontwikkelbedrijf	1.249 N	13.887 N	10.028 N	3.858 V
Toevoeging voorziening	0	0	4 N	4 N
Overige algemene dekkingsmiddelen	251 N	301 N	157 N	144 V
Totaal Lasten	2.689 N	14.911 N	10.718 N	4.193 V
<u>Baten</u>				
Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting	267.411 V	267.411 V	270.966 V	3.555 V
Uitkering provinciefonds	268.033 V	272.723 V	274.990 V	2.268 V
Decentralisatie-uitkeringen via provinciefonds	7.245 V	7.517 V	7.517 V	0
Dividenden	23.181 V	23.276 V	23.336 V	60 V
Financieringsfunctie	40.215 V	41.675 V	42.161 V	486 V
Ontwikkelbedrijf	283 V	1.900 V	1.714 V	186 N
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	4.729 V	124.135 V	119.406 V
Totaal Baten	606.368 V	619.229 V	744.818 V	125.589 V
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	603.678 V	604.318 V	734.100 V	129.782 V
Overhead, Vpb en stelposten				
<u>Lasten</u>				
Onvoorzien	1.308 N	1.308 N	0	1.308 V
In te zetten begrotingsruimte	28.337 N	0	0	0
Overige stelposten	53.581 N	0	0	0
Overhead	73.480 N	72.375 N	65.635 N	6.740 V
Voorziening dubieuze debiteuren	0	0	75 N	75 N
Totaal Lasten	156.706 N	73.683 N	65.710 N	7.974 V
<u>Baten</u>				
Totaal Baten	0	0	0	0
Totaal Overhead, Vpb en stelposten	156.706 N	73.683 N	65.710 N	7.974 V
Saldo van baten en lasten	446.973 V	530.635 V	668.390 V	137.756 V

Toelichting baten

Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting

Bij het bestuursakkoord 2019-2023 - is besloten dat de provincie gedurende de looptijd van het bestuursakkoord de opcenten jaarlijks indexeert. Het opcententarieff 2021 komt daarmee uit op 78,4. De opbrengsten worden structureel geraamd op € 267,4 mln. op basis van de capaciteit van het wagenpark. De uiteindelijke jaaropbrengst bedraagt

ca. € 271 mln., een positief resultaat van bijna 1%. Deze afwijking heeft te maken met een stijging van de belastingcapaciteit in het tweede half jaar.

Eind 2021 stonden in Noord-Brabant ruim 1.460.000 (eind 2020 1.439.000) personenauto's geregistreerd en ruim 119.450 (eind 2020 116.400) motoren. Er is sprake geweest van een lichte autonome groei van het wagenpark.

Uitkering provinciefonds: Algemene uitkering

De raming van de algemene uitkering wordt in eerste instantie gebaseerd op de septembercirculaire 2020. Daarbij wordt het accres niet volledig geraamd, zoals vastgesteld in de grondslagen voor begroting en jaarstukken. De aangehouden marge is bedoeld om negatieve bijstellingen van het accres in het betreffende begrotingsjaar op te vangen, zonder dat dit invloed heeft op de vrije begrotingsruimte. Deze marge was voor 2021 niet nodig, omdat als onderdeel van het compensatiepakket Coronacrisis medeoverheden het accres voor die jaren was bevroren.

De algemene uitkering uit het provinciefonds is geraamd op € 272,7 mln. Uit de decembercirculaire 2021 blijkt dat de uitkering 2021 uitkomt op € 275,0 (incl. afrekening 2020). Deze positieve afwijking is voornamelijk het gevolg van extra middelen voor het programma Natuur.

Uitkering provinciefonds: Decentralisatie uitkeringen

Decentralisatie-uitkeringen maken deel uit van het provinciefonds, maar hebben een eigen verdeling. De begrotingsbedragen 2021 zijn gebaseerd op de september circulaire 2021.

Naast de algemene uitkering omvat het provinciefonds diverse decentralisatie-uitkeringen die samenhangen met specifieke beleidsafspraken, veelal vastgelegd in convenanten met het Rijk. In totaal gaat het om een volume van € 7,5 mln. De hieraan gerelateerde uitgaven worden verantwoord op de functionele productgroepen in de beleidsprogramma's.

Dividenden

De dividend opbrengst ad € 23,3 mln. betreft het dividend van netwerkbedrijf Enexis. Deze opbrengst viel € 60.000 hoger uit dan begroot.

Overige lasten en baten

Ontwikkelbedrijf

Project Logistiek Park Moerdijk was een verliesneming geraamd van 3,9 mln. voor de afwaardering van de stikstofrechten en resterende locaties. Deze afwaardering heeft in 2021 niet plaatsgevonden omdat er met het Havenbedrijf Moerdijk hierover nadere afspraken zijn gemaakt. Daarnaast zijn er minder exploitatielasten gemaakt van 0,4 mln. op verschillende locaties van het Ontwikkelbedrijf.

Financieringsfunctie

De lasten financieringsfunctie vallen t.o.v. de raming € 0,2 mln. lager uit. Daarnaast vallen de rentebaten € 0,5 mln. hoger uit. Per saldo een voordeel van € 0,7 mln.

Voordelige ontwikkelingsverschillen op subsidies

De voordelige ontwikkelingsverschillen ad € 124,0 mln. hebben betrekking op subsidies die in voorgaande jaren zijn verstrekt. In de raming t/m de laatste begrotingswijziging 2021 was voor deze ontwikkelingsverschillen al rekening gehouden met een bedrag van € 4,7 mln.

De ontwikkelingsverschillen die na de slotwijziging 2021 zijn gerealiseerd bedragen in totaal nog € 119,3 mln.

Hiervan is het grootste afwikkelingsverschil de subsidieafwikkeling PHS van € 113,7. Dit risico is reeds bij burap 2 en slotwijziging aangekondigd. Het betreft het omzetten van een subsidie in project, waarbij de lastneming op een andere manier verantwoord moeten worden. Hierdoor zal de BTW niet drukken op het project. De middelen zullen beschikbaar moeten blijven voor toekomstige uitgaven en bij het statenvoorstel wordt hiervoor een voorstel opgenomen

Onvoorzien

In de begroting wordt jaarlijks een stelpost voor onvoorziene lasten van € 1,3 mln. opgenomen. Gedurende het begrotingsjaar 2021 is hierop geen beroep gedaan.

Begrotingsruimte en overige stelposten

De stelpost in te zetten begrotingsruimte betreft de afgezonderde middelen voor uitvoering van het bestuursakkoord/perspectiefnota voor zover die nog een concrete uitwerking vereisen voor opname in de begrotingsprogramma's.

Bij de verschillende sturings- en verantwoordingsmomenten in 2021 zijn de middelen van de vrije begrotingsruimte verdeeld naar de verschillende begrotingsprogramma's via begroting wijzigingen. Hierdoor resteert Ultimo 2021 geen middelen op deze stelpost.

De post overige stelposten wordt gedurende een begrotingsjaar gebruikt om middelen tijdelijk te reserveren. Via begrotingswijzigingen worden deze middelen gedurende het begrotingsjaar overgebracht naar de inhoudelijke beleidsonderdelen. Hierdoor resteert Ultimo 2021 geen middelen op deze post.

Paragrafen

Paragraaf 1 Bedrijfsvoering

Realisatie 2021

Met Koers 2030 als uitgangspunt werken we aan een toekomstbestendige en opgavegestuurde netwerkorganisatie. Zo kunnen we de opgaven waar Brabant voor staat straks nog beter aanpakken. Het ontwikkelen van die organisatie verloopt grotendeels volgens planning. Begin 2021 en dit voorjaar hebben we PS daarover ook geïnformeerd. Waar we de komende tijd qua organisatie op inzetten is onder meer een opleidingstraject rond opgavegestuurd programmeren en een toekomstbestendige bedrijfsvoering. Daarnaast is het verbeteren van de ICT-voorzieningen volop in uitvoering. Een ander onderdeel van de digitale transformatie is datagedreven werken. Daarvoor is in 2021 het Datalab opgezet. Daar zijn onder andere dynamische dashboards uit voortgekomen die in de organisatie als sturingsinstrument dienen.

In 2021 zijn stappen gezet in de verdere ontwikkeling van informatiebeheer en archivering. Via het project 'Impuls aan Informatiebeheer' betrekken we alle medewerkers bij het goed documenteren en archiveren van stukken. Over deze stap wordt volop gesproken met werknemers, want dit moet organisatiebreed gebeuren om het (digitale) informatiebeheer naar een hoger niveau te tillen. En de provincie digitaliseert de komende jaren grote archiefonderdelen, zodat deze makkelijker beschikbaar zijn. Dat laatste vraagt de nieuwe Omgevingswet ook van overheden.

De opgaven waar Brabant voor staat en de ontwikkeling naar een opgavegestuurde organisatie vereisen dat Brabant een aantrekkelijke en moderne werkgever is. Zeker in deze krappe arbeidsmarkt is dat belangrijk om goede werknemers en hun expertise aan te trekken, op de juiste plek te hebben of te behouden. Twee belangrijke initiatieven daartoe zijn het recruitment office en Werken voor Brabant. Het recruitment office promoot actief alle vacatures, zoekt naar geschikte kandidaten en zet in op het versterken van de reputatie van de provincie op de arbeidsmarkt. In Werken voor Brabant komen diverse initiatieven samen. Via deze route richt de provincie zich, samen met onder andere Brabantse gemeenten, op meer en beter samenwerken aan de opgaven in Brabant, de juiste benadering van de arbeidsmarkt en aantrekkelijk werkgeverschap.

Impact Corona

Het afgelopen jaar hebben Corona en de gevolgen daarvan een forse impact gehad op de werkzaamheden van iedereen die bij de provincie werkt. Dat heeft geleid tot stijgende werkdruk en meer behoefte om op adem te komen. Toch is het gelukt om als organisatie de gewenste kwaliteit te blijven leveren. Corona heeft daarnaast onze manier van werken ingrijpend veranderd. De lessen uit deze periode nemen we mee in de uitgangspunten voor Anders Werken, Ontmoeten en Reizen, een beweging die de opgavegestuurde netwerkorganisatie ondersteunt. In dat kader werken we aan goede digitale ondersteuning voor werknemers en de doorontwikkeling van het Huis van Brabant als ontmoetingsplek voor samenwerken.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Slim, snel en effectief samenwerken met partners

- Opgavegestuurd programmeren wordt steeds breder in de provinciale organisatie toegepast. In 2021 is een opleidingstraject voor opdrachtnemers en programmabeheersers uitgewerkt dat in 2022 zal worden gestart en daarmee verder uitgerold in de organisatie. In 2021 is het programma innovatieve organisatie van start gegaan. Vanuit dit programma is in 2021 BrabantNext gestart, van waaruit we met het toepassen van een innovatieve werkwijze bijdragen aan het bereiken van resultaten en oplossingen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Doorontwikkelen systemen die nieuwe manier van samenwerken ondersteunen

- Met het Beleidskader Data (voorheen: Datavisie) als uitgangspunt werken we aan het meer datagedreven werken van de provincie. In maart 2021 is de [uitvoeringsagenda digitale transformatie 2021-2022](#) vastgesteld en de uitvoering ervan is gestart. Inmiddels zijn de eerste producten opgeleverd rond ethiek en sensordata en hebben we stappen gezet in de ontwikkeling van onze iCatchers die dienen om te leren en te versnellen. Daarnaast zijn roadmaps vanuit de inhoudelijke programma's uitgewerkt waarin we kansen voor meer datagedreven werken concreet maken.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Roadmap data gedreven werken

- De roadmaps zijn opgesteld. De laatste hand wordt gelegd aan de rapportage/terugkoppeling aan de ontwikkelprogramma's.

Staat van Brabant

- De [Staat van Brabant](#) is opgeleverd.

Ethiek en digitale transformatie

- Aan de hand van [Interprovinciale Gids Ethiek en Digitale Transformatie \(ipo.nl\)](#) is de provinciale organisatie meegenomen in de bewustwording rond ethische vraagstukken.

Gebruik van algoritmes

- In 2021 zijn concrete stappen gezet ten aanzien van de verantwoording van het gebruik van algoritmes. We hebben een inventarisatie uitgevoerd naar algoritmes die we zelf als PNB gebruiken en er is een eerste proeve van een algoritmeregister opgeleverd. In Q4 2022 zal dit register voor PNB zijn gevuld.

Datalab

- Sinds 2021 is het Datalab operationeel. In deze periode zijn ook interne managementdashboards opgeleverd en is gestart met inhoudelijke dashboards inzake bijvoorbeeld de Gebiedsgerichte aanpak groen-blauw en zijn er verkenningen inzake digital twinning en AI opgestart.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Werken aan kwaliteit van de organisatie en medewerkers

- Het werken aan de kwaliteit van organisatie en medewerkers is de kern uit het vastgestelde Strategisch Personeelsbeleid 2021 - 2026. Hiermee hebben we volgende stap gezet in het realiseren van deze doelstelling. Waarbij we vanuit het strategisch personeelsbeleid werken aan modern werkgeverschap, onze samenwerking met partners, hoe we beleid vormgeven, de verdere inrichting van een veilige en gezonde organisatie en de inzet op vitaliteit van de medewerkers met erkenning voor de bijdragen van medewerkers.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Beweging en verfrissing in de organisatie

Voldoende verfrissing en vernieuwing van talent in de organisatie: nieuwe instroom stagiaires, Brammers, Britters, trainees en nieuwe instroom medewerkers met een (tijdelijke) arbeidsovereenkomst: (aantal) medewerkers (referentiejaar 2019).

- De doelstelling voor verfrissing en vernieuwing is behaald. Mede door de krapte op de arbeidsmarkt en de impact van COVID-19 kan er echter niet gesproken worden over een significante stijging van aantallen (qua instroom).

We streven naar inclusiviteit en geven mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een kans binnen onze organisatie

We voldoen aan de Quotumwet wat betreft invulling van participatiebanen (fte = 25,5 uur/week):

	2021	2022	2023	2024
Norm Quotumwet* (aantal fte)	40,2	43,4	46,7	48,3

* De norm Quotumwet wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van het door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gepubliceerde quotumpercentage.

- We hebben 49,24 fte gerealiseerd in 2021, hiermee voldoen we aan de gestelde norm uit de Quotumwet.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We voldoen aan nieuwe wetgeving en handelen rechtmatig

- Op het gebied van Informatiebeveiliging voldoet de Provincie Noord-Brabant aan de voor haar van toepassing zijnde wet- en regelgeving, het betreft hier de NEN-ISO 27001 en de Baseline Informatiebeveiliging Overheid. Op beide normen is de organisatie gecertificeerd. We monitoren nauwgezet op onrechtmatigheden inkoop en trekken hier lessen uit. We blijven over 2021 binnen de goedkeuringstolerantie van de accountant. In voorbereiding op de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording met ingang van de jaarrekening 2022, wordt bij jaarrekening 2021 reeds een pilot uitgevoerd om met elkaar te leren en om bij te dragen aan het nog bewuster rechtmatig handelen in de organisatie.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Tijdige afhandeling van facturen

Indicator: 95% van de facturen worden binnen de termijn van 20 dagen betaald.

- In 2021 zijn bijna 19.000 inkomende facturen verwerkt, waarvan 94,1% procent binnen 20 dagen is betaald. De gemiddelde betaaltermijn is 6,5 dagen. In 2020 werd 96,2% van de facturen binnen 20 dagen betaald met een gemiddelde betaaltermijn van 7,3 dagen. De doorlooptijd van de facturen is korter geworden, maar er zijn meer facturen die langer blijven liggen. We blijven uiteraard streven naar verbeteringen in de verwerkingstijd om ervoor te zorgen dat onze leveranciers en partners nog sneller betaald krijgen.

Tijdige afhandeling van subsidies

Indicator: 95% van de subsidies worden binnen de termijnen afgehandeld.

- In 2021 is 91,6% van de subsidies afgehandeld binnen de daarvoor geldende beslistermijn. De streefwaarde van 95% is niet gehaald. De oorzaak is gelegen in een hoog ziekteverzuim en een groot personeelsverloop. Dit ging gepaard met krapte op de arbeidsmarkt waardoor het tekort in capaciteit slechts gedeeltelijk opgevangen kon worden. We verkennen de mogelijkheden om vergelijkbare situaties te voorkomen en we bewegen weer naar de norm toe.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedrijfsvoering Bedragen x € 1.000	Begroting 2021 oorspronkelijk	Begroting 2021 na wijziging	Jaarrekening 2021 realisatie	Verschil begroting - realisatie
Capaciteitsbudget	101.990 N	115.522 N	121.038 N	5.516 N
Budget 'overige personeelskosten'	4.905 N	4.879 N	2.864 N	2.015 V
Budget 'overige bedrijfsvoeringskosten'	22.729 N	24.089 N	20.395 N	3.695 V
Saldo van baten en lasten	129.624 N	144.490 N	144.296 N	194 V
Bijdragen personeelskosten 'Werken voor derden' onder programma's gepresenteerd	0	0	3.336 V	3.336 V
Saldo Organisatiekostenbudget met inkomsten 'Werken voor derden'	129.624 N	144.490 N	140.960 N	3.530 V

Toelichting verschil begroting – realisatie

Capaciteitsbudget

De lasten voor salaris en inhuur zijn € 5,5 mln. hoger uitgevallen dan het beschikbare capaciteitsbudget voor de uitvoering van de provinciale taken. Daartegenover staat ontvangen bijdrage van onze partners van € 3,3 mln. voor aanvullend door onze programma's uitgevoerde werkzaamheden voor derden. Dit betreft werk dat geen provinciale taak is, maar dat we voor partners door de provinciale organisatie tegen betaling laten uitvoeren en waarvan de kosten ten laste van het OKB komen, maar de inkomsten worden gepresenteerd onder de toerekening apparaatskosten van de betreffende (begroting)programma's omdat de budgettaire omvang het OKB de omvang van de provinciale taken weerspiegelt. De hogere lasten zitten voor een aanzien deel in de toename van de lasten voor inhuur door krapte op de arbeidsmarkt en toename van inhuurtarieven, samen met hoger ziekteverzuim waardoor extra inhuur nodig was.

Overige personeelskosten

Bij de overige personeelskosten is er sprake van een onderschrijding. Deze hangt met name samen door de lagere reis- en verblijfkosten als gevolg van de Corona maatregelen. Daarnaast zijn om dezelfde reden ook de kosten voor representatie (activiteiten) lager uitgevallen.

Overige bedrijfsvoeringskosten

Diverse facilitaire kosten zijn lager uitgevallen door de Coronamaatregelen doordat er minder werkzaamheden in en aan het gebouw konden plaatsvinden. Tevens zijn de kosten voor ICT lager uitgevallen, dit hangt samen met de in 2020 naar voren gehaalde uitgaven. Per saldo hebben we hierdoor een onderschrijding van ruim € 3,7 mln. op de overige bedrijfsvoeringskosten.

Paragraaf 2 Provinciale heffingen

Inleiding

Eén van de inkomstenbronnen van de provincie betreft de provinciale heffingen. Deze bestaan uit:

- de heffing opcenten op de motorrijtuigenbelasting;
- de Grondwaterheffing;
- de Nazorgheffing in het kader van de Leemtewet;
- diverse leges.

De provincie kent geen kwijtscheldingsbeleid voor provinciale heffingen.

Beleidskaders

- Grondwaterheffingsverordening
- Verordening Nazorgheffing Noord-Brabant
- Legesverordening Provincie Noord-Brabant

Heffing opcenten motorrijtuigenbelasting

De opbrengst uit de opcenten motorrijtuigenbelasting is één van de belangrijkste bronnen van inkomsten voor de provincie. Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opbrengst wordt tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Dit betekent dat aan de besteding geen voorwaarden zijn verbonden.

De raming en de realisatie van de opcenten wordt bepaald door de uitkomst van het aantal personenauto's en motoren maal het tarief. Het tarief is een percentage waarmee de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting – die van rijkswege wordt geheven op personenauto's en motoren – wordt vermeerderd. De meeropbrengst die dit oplevert is voor de provincie.

Naast het tarief hebben mutaties in het wagenpark effect op de totale opbrengst van de opcenten. De mutaties zijn te onderscheiden in volume-effect, gewichtseffect en effect van de milieubelasting van de auto.

Door het Rijk wordt elk jaar het maximumniveau van de opcentenheffing vastgesteld. De provincie bepaalt zelf in hoeverre zij de vrije capaciteit (verschil wettelijk maximum -/- provinciaal opcententarief) wil benutten. De datum waarop provincies hun opcenten kunnen wijzigen is met ingang van 1 januari van enig jaar.

De MRB-raming is in de begroting 2021 vastgesteld op € 267,4 mln. De uiteindelijke jaaropbrengst bedraagt € 271 mln. wat een voordelig resultaat inhoudt van 1%.

Eind 2021 stonden in Noord-Brabant ruim 1.460.000 (eind 2020 1.439.000) personenauto's geregistreerd en ruim 119.450 (eind 2020 116.400) motoren. Er is sprake geweest van een lichte autonome groei van het wagenpark.

Provinciale lastendruk m.b.t. opcenten motorrijtuigenbelasting

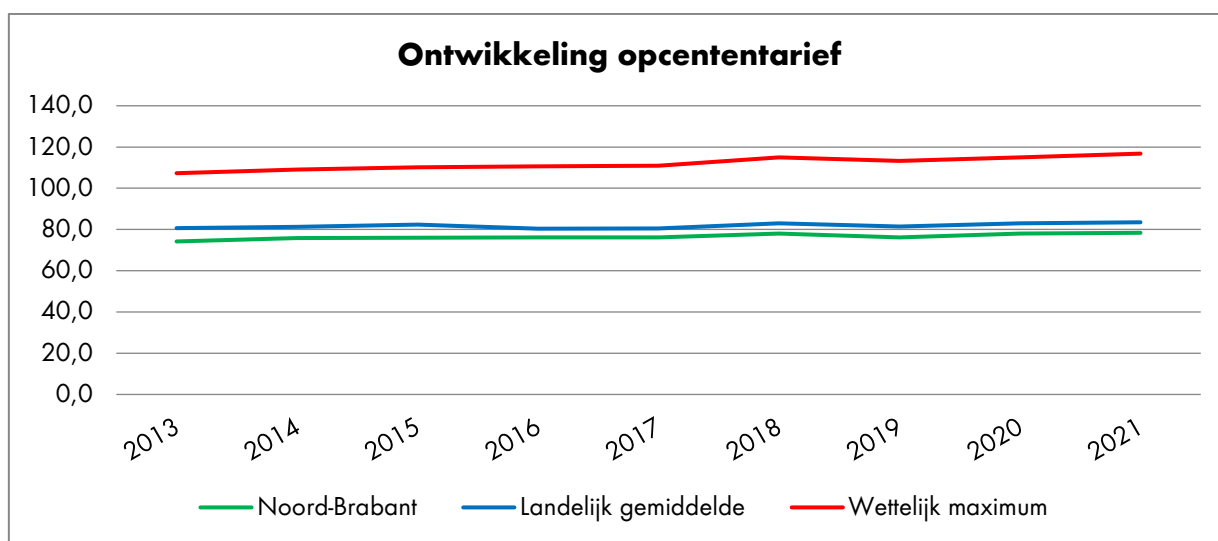
Het door het Rijk vastgestelde maximale opcententarief is per 1 januari 2021 wettelijk bepaald op 116,8 opcenten en wordt jaarlijks geïndexeerd.

In de heffingsverordening opcenten Motorrijtuigenbelasting is voor 2021 het tarief vastgesteld op 78,4 opcenten (PS 76/20).

In onderstaande tabel is een vergelijking opgenomen van de vastgestelde opcententarieven van alle provincies.

		Vastgesteld tarief per per 1 jan 2021	Onbenutte belastingcapaciteit uitgedrukt in percentages per 1 januari 2021
1	Groningen	93,3	20,1%
2	Drenthe	92,0	21,2%
3	Zuid-Holland	90,4	22,6%
4	Gelderland	89,5	23,4%
5	Zeeland	89,1	23,7%
6	Friesland	87,0	25,5%
7	Flevoland	81,4	30,3%
8	Overijssel	79,9	31,6%
9	Noord-Brabant	78,4	32,9%
10	Limburg	77,9	33,3%
11	Utrecht	74,9	35,9%
12	Noord-Holland	67,9	41,9%
	Gemiddeld tarief	83,5	
	Maximaal tarief	116,8	

In de rangorde van opcentenheffing van hoog naar laag komt de provincie Noord-Brabant uit op een 9e plaats. In 2021 is de lastendruk m.b.t. de opcenten op de motorrijtuigenbelasting in relatieve zin onder het landelijk gemiddelde gebleven.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is het verschil tussen de theoretische opbrengst op basis van het wettelijk vastgestelde maximumtarief en de opbrengst gebaseerd op het tarief van de provincie. De onbenutte belastingcapaciteit bedraagt rekening houdend met het maximale tarief van 116,8 opcenten voor het jaar 2021 ca € 132,7 mln.

Er is een relatie tussen de opcentenheffing (omvang wagenpark in aantallen en gewicht) en de algemene uitkering uit het Provinciefonds. In het verdeelmodel van het fonds telt de belastingcapaciteit (tegen een algemeen rezentarief) mee als een (negatieve) inkomstenmaatstaf. Anders gezegd: een relatief grotere belastingcapaciteit (zoals in Noord-Brabant) leidt tot een naar verhouding lagere provinciefondsuitkering.

Grondwaterheffing

De grondwaterheffing wordt geheven over de hoeveelheid onttrokken grondwater. De bestedingsmogelijkheden van de heffing zijn limitatief in de Grondwaterwet opgenomen, namelijk kosten van onderzoek, metingen en schadevergoedingen in verband met de onttrekking van grondwater. De financiële verantwoording verloopt via de voorziening grondwaterheffing. Voor 2021 komen de inkomsten grondwaterheffing uit op € 4,2 mln.

De heffing vindt plaats op grond van de Grondwaterheffingsverordening die voor het laatst is gewijzigd op 9 december 2011 (PS 44/11). De baten uit de grondwaterheffing zijn in de begroting 2021 opgenomen bij programma 3 - Water en bodem.

Nazorgheffing

Op grond van de Wet milieubeheer is de provincie verantwoordelijk voor de nazorg van alle stortplaatsen waar na de peildatum 1 september 1996 nog afval is/wordt gestort. Om het eeuwigdurend milieu hygiënisch beheer door de Provincie van deze stortplaatsen te verzekeren is, conform de wettelijke regeling, een Nazorgfonds (een aparte rechtspersoon) ingesteld.

De exploitant van een stortplaats die onder deze wettelijke regeling valt, moet een nazorgplan opstellen en dat voorleggen aan de provincie. Op basis van het nazorgplan wordt een doelvermogen bepaald. Om het doelvermogen op te bouwen wordt aan de stortplaatsbeheerder een heffing opgelegd die in het fonds wordt gestort. Hiermee is in april 2000 een start gemaakt.

De heffing vindt plaats op grond van de vastgestelde verordening Nazorgheffing Noord-Brabant die door Provinciale Staten voor het laatst is gewijzigd op 25 februari 2011 (Statenvoorstel 86/11).

Op grond van de Wet milieubeheer is de opbrengst van de nazorgheffing uitsluitend bestemd voor de uitvoering van de nazorg van gesloten stortplaatsen.

De provincie fungeert als ontvanger voor het Nazorgfonds. De gelden worden belegd in externe fondsen, conform het door het Algemeen bestuur van het Nazorgfonds vastgestelde beleggingsstatuut. De beleggingsresultaten worden tot aan het moment van feitelijke sluiting van de stortplaats verrekend met de door de exploitanten te betalen heffingen. Het Nazorgfonds heeft een eigen begroting en jaarrekening die door het Algemeen bestuur van het fonds worden vastgesteld.

Op dit moment zijn er in Brabant negen stortplaatsen, waarvan één baggerspeciedepot, waarop de wettelijke regeling van toepassing is:

1. De Kragge, Bergen op Zoom
2. Gulbergen, Nuenen
3. Spinder, Tilburg
4. Meerendonk, 's-Hertogenbosch
5. Zevenbergen
6. Haps
7. Vlagheide, Schijndel
8. Nyrstar, Budel
9. Baggerdepot Dintelsas

In 2014 is een definitieve afrekening gemaakt voor de stortplaatsen Nyrstar en Dintelsas. Deze zijn toen gesloten. De provincie voert daar de nazorg uit en draagt ook het financieel risico. Voor wat betreft de overige, nog niet gesloten, stortplaatsen zijn de nazorgheffingen gestort in het Nazorgfonds en is er voldoende zekerstelling aanwezig. Bij sluiting zal op basis van een definitief nazorgplan een definitieve afrekening worden opgemaakt.

Provinciale Staten zijn op 11 juni 2019 geïnformeerd over de uitvoering van de Asset Liability Management (ALM) studie Nazorgfonds voor de stortplaatsen in de Provincie Noord-Brabant. Omdat er

mogelijk kansrijke opties zijn die de kosten van de nazorg in de toekomst zouden kunnen beperken, hebben de provincie en de vergunninghouders een overeenkomst gesloten om hier de komende vier jaren, in aanloop naar de nieuwe ALM studie, diepgaand onderzoek naar te doen. Onderdeel van deze overeenkomst is dat, zo lang het onderzoek loopt, de vergunninghouders de stortplaatsen nog niet voor de eeuwigdurende nazorg overdragen aan de provincie en dus zelf risicodragend blijven. Tegelijkertijd handhaaft de provincie, zolang de vergunninghouders deel blijven nemen aan het onderzoek, de rekenrente op het bestaande niveau. Dit uitstel geeft exploitanten de tijd om samen met de provincie te kijken naar ontwikkelingen die mogelijk kunnen bijdragen aan een verlaging van het benodigde doelvermogen. Ook kan onderzocht worden of op de stortplaatsen nieuwe inkomsten te genereren zijn, bijvoorbeeld door het vestigen van een zonnepark. Na het sluiten van de hierboven bedoelde overeenkomst hebben wij meermalen overleg gevoerd met de vergunninghouders. Hieruit is gebleken dat het onderbouwen van aanwezige haalbare alternatieven voor lagere doelvermogens meer tijd vraagt dan in de overeenkomst van juni 2019 is afgesproken. Provinciale Staten zijn hierover laatstelijk geïnformeerd op 14 december 2021. ([Statenmededeling](#)) Inmiddels is het vervolg op de ALM studie van 2019 gestart met het aanstellen van een onafhankelijke Proces Manager en een bestuurlijk akkoord op het plan van aanpak.

Leges

Legesopbrengsten	Bedragen x € 1.000	
	Begroting 2021 na wijziging	Jaarstukken Realisatie 2021
Leges Waterwet	183.950	137.873
Leges ontgrondingenwet	278.132	263.072
Leges wet algemene bepaling omgevingsrecht	1.095.926	1.062.848
Leges Natuurbeschermingswet	3.444.321	1.804.836
Leges Vergunningen/ontheffingen interim omgevingsverordening afdeling infrastructuur	176.772	175.087
Totaal	5.179.101	3.443.716

Leges Waterwet

Onderdeel	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
Open bodemenergiesystemen		
4.1a t/m 200.000 m3	8	16
4.1a1 200.001 t/m 500.000 m3	10	9
4.1a2 meer dan 500.000 m3	7	6
Drinkwater & industriële toepassingen		
4.1b t/m 500.000 m3	0	0
4.1b1 500.001 t/m 1.000.000 m3	1	1
4.1b2 meer dan 1.000.000 m3	0	0
Totaal leges waterwet	26	32

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

Het aantal vergunningen is enigszins hoger dan geraamd, terwijl de inkomsten iets achterbleven. Dit komt doordat bij de verleende vergunningen 11 wijzigingen zaten. In de Legesverordening 2021 waren deze niet correct verwoord waardoor deze waren vrijgesteld van leges. Dit is voor 2022 aangepast.

Leges Ontgrondingenwet

De legestarieven stijgen met de normale tariefcorrectie. De geraamde legesopbrengsten nemen dan ook licht toe.

Onderdeel	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
5.5.1a t/m 15.000 m3	5	4
5.5.1b 15.001 m3 t/m 25.000 m3	4	2
5.5.1c 25.001 m3 t/m 50.000 m3	3	2
5.5.1d 50.001 m3 t/m 100.000 m3	3	1
5.5.1e 100.001 m3 t/m 500.000 m3	1	1
5.5.1f meer dan 500.000 m3	1	0
5.5.2 Wijzigen of verlengen vergunning	3	5
5.5.3 Wijzigen vergunning met extra hoeveelheid specie	0	0
5.5.4 Intrekken vergunning	0	0
5.5.5 Machtiging ingevolge artikel 12	1	0
5.5.6 Cultuurtechnische verbetering zonder specieafvoer	1	1
5.5.7 Natuurprojecten zonder specieafvoer	0	2
Totaal leges ontgrondingenwet	22	18

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

Het aantal vergunningen en de legesinkomsten is iets lager dan ingeschat.

Leges Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

Onderdeel	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
5.1.1 1a Bouwkosten laaer dan € 20.000	30	36
5.1.1 1b Bouwkosten tussen € 20.000 en € 50.000	21	21
5.1.1 1c Bouwkosten tussen € 50.000 en € 100.000	18	18
5.1.1 1d Bouwkosten tussen € 100.000 en € 400.000	20	27
5.1.1 1e Bouwkosten tussen € 400.000 en € 1.000.000	11	17
5.1.1 1f Bouwkosten tussen € 1 mln. en € 5 mln.	12	6
5.1.1 1a Bouwkosten tussen € 5 mln. en € 25 mln.	5	1
5.1.1 1h Bouwkosten meer dan € 25 mln.	0	1
5.1.1.2 Beoordelen bodemrapport	7	10
5.1.1.3 Beoordelen advies aararische adviescommissie	0	0
5.1.1.4 Toetsina ontheffina i.h.k.v. exploitatieplan	1	0
5.1.2 a t/m a Binnenplanse ontheffina (besteminasplannen)	18	29
5.1.3 a/c Slopen / wiizien beschermd monument	0	0
5.1.3 b/d Slopen beschermd stads & dorpsaezicht	0	0
5.1.4 Slopen	0	2
5.1.5 Kappen	2	0
5.1.6 a/b Handelsreclame	0	2
5.1.9 - 10 Andere / overiae activiteiten	7	9
<i>Subtotaal leaes Wabo</i>	152	179
<i>5.1.7 Omgevingsvergunning aanhaken Wnb, N2000 (PNB bevoegd gezag)</i>	0	2
5.1.7a Nieuwe vergunningen Omgevingsvergunning aanhaken Wnb, N2000 (PNB bevoegd gezag)	5	0
5.1.7b Wijzigingsvergunning Omgevingsvergunning aanhaken Wnb, N2000 (PNB bevoegd gezag)	4	0
5.1.8 Omgevingsvergunning aanhaken Wnb, FF-activiteiten (PNB bevoegd gezag)	10	0
<i>Subtotaal interne adviezen Vvgb</i>	19	0
Totaal Wabo	171	181

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

De realisatie toont ten opzichte van de raming slechts een lichte afwijking. De samenstelling is op onderdelen iets anders dan geraamd.

Leges Natuurbeschermingswet 2017

Onderdeel	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
6.1.1 Vergunningverlening gebiedsbescherming/Natura 2000 art 2.7 (vóór 2020)	0	375
6.1.1 a Vergunningverlening gebiedsbescherming nieuwe vergunning	198	36
6.1.1 b Vergunningverlening gebiedsbescherming wijzigingsvergunning	164	74
6.1.1 c Vergunningverlening gebiedsbescherming volledige intrekking	45	57
6.1.3a Ontheffingverlening soortenbescherming t.b.v. onderzoek en onderwijs, opvang beschermde dieren art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	8	8
6.1.3b Ontheffingverlening soortenbescherming t.b.v. infrastructurele werken, windmolens, ruimtelijke ontwikkeling meer dan 50 woningen art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	120	88
6.1.3c Ontheffingverlening soortenbescherming overige aanvragen art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	80	109
6.1.3d Ontheffingverlening soortenbescherming betrekking hebbend op belang één particuliere aanvrager art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	3	3
6.1.2 Ontheffingverlening schadebestrijding, overlastbestrijding en populatiebeheer art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	18	13
6.1.4a Ontheffingverlening compensatie herplantplicht art 4.5:	20	10
6.1.4b Ontheffingverlening herplantplicht art 4.5:	20	11
6.1.4c Ontheffing herplanttermijn art 4.5:	8	0
6.1.4d Ontheffing vellingstermijn art 8.7 Verordening natuurbescherming	8	3
<i>Subtotaal leges WNB</i>	<i>692</i>	<i>787</i>
Onderdeel	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
<i>6.1.1 Vergunningverlening gebiedsbescherming/Natura 2000 art 2.7</i>		127
6.1.1 a Vergunningverlening gebiedsbescherming nieuwe vergunning	45	14
6.1.1 b Vergunningverlening gebiedsbescherming wijzigingsvergunning	35	3
6.1.1 c Vergunningverlening gebiedsbescherming volledige intrekking	0	
6.1.3b Ontheffingverlening soortenbescherming t.b.v. infrastructurele werken, windmolens, ruimtelijke ontwikkeling meer dan 50 woningen art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	3	1
6.1.3c Ontheffingverlening soortenbescherming overige aanvragen art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	10	4
6.1.3d Ontheffingverlening soortenbescherming betrekking hebbend op belang één particuliere aanvrager art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	2	2
<i>Subtotaal Vvgb's WNB</i>	<i>95</i>	<i>151</i>
Totaal Wet Natuurbescherming Leges & Vvgb	787	938

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

In de [Statenmededeling 'Belangrijke financiële ontwikkelingen VTH'](#) van 5 oktober 2021 kondigden wij aan in 2021 lagere legesinkomsten te ontvangen dan oorspronkelijk geraamd. Dit was hoofdzakelijk het gevolg van veranderende wettelijke kaders en minder vergunningplichtige procedures. Dit leidde tot intrekkingen waarvoor geen leges konden worden gevraagd. De oorzaken liggen in de stikstofproblematiek (uitspraak Logtsebaan). Aanvragers konden kiezen tussen een kosteloze intrekking of positieve weigering (50% terugvordering van leges) met een volledige beoordeling (en dus volledige kosten). Uiteindelijk bleven de legesinkomsten hierdoor, ondanks een hoger aantal verleende vergunningen en vvgb's, op dit onderdeel met € 1,2 mln. achter op de oorspronkelijke raming. Op de andere onderdelen bleven de inkomsten ook achter op de begroting; per saldo € 0,4 mln., waarvan € 0,3 mln. bij het onderdeel 'soortenbescherming' vandaan komt.

Leges Vergunningen/ontheffingen Interim omgevingsverordening, afdeling 2.5 Infrastructuur

De leges die in rekening worden gebracht voor het behandelen van aanvragen van vergunningen en ontheffingen op grond van de Interim omgevingsverordening Noord-Brabant, afdeling 2.5 Infrastructuur en de wegenverkeerswetgeving zijn berekend op basis van de werkelijke hoeveelheid ambtelijke uren - en daaraan gekoppelde uurtarieven - die nodig zijn om een aanvraag te behandelen. Het uitgangspunt is dat kostendekkende tarieven worden gehanteerd.

Onderdeel (in aantallen)	Geraamd	Gerealiseerd
Ontheffing wedstrijd voertuigen meer gemeenten art. 148/10 WWV 1994	15	10
Verklaring geen bezwaar wedstrijd in één gemeente art. 148/10 WWV 1994	15	3
Ontheffing voertuig of -combinatie art. 9.1 RV, m.u.v. H5, afd. 7, 8, 10 en 11 RV (exceptionele transporten)	2.800	2.735
Ontheffing voertuig of -combinatie art. 9.1, H5, afd. 7, 8, 10 en 11	0	0
Ontheffing art. 87 RVV 1990	20	0
Vergunning art. 4, eerste lid, Verordening wegen		
- werk andere wegbeheerders	20	10
- verkeersmaatregelen op de weg voor werken of activiteiten buiten de weg	100	117
- kabels of leidingen	225	233
- borden (bewegwijzering, stroken-borden, reclame, objecten, terreinen)	5	4
- kunstobject	0	1
Vergunning art. 5, eerste en tweede lid, Verordening wegen:		
- evenement (niet optocht)	15	1
- evenement	10	1

Onderdeel (in aantallen)	Geraamd	Gerealiseerd
- voorwerpen i.v.m. particuliere bouw- of onderhoudswerken buiten de weg	0	2
- overige activiteiten (wedstrijden zonder voertuigen, voorwerpen, stoffen)	5	2
Aanvraag niet nadrukkelijk benoemd	0	8
Totaal Vergunningen/ontheffingen	3.230	3.127

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

Het aantal verleende vergunning en ontheffingen in 2021 is iets lager dan de geraamde aantallen 2021 en de gerealiseerde aantallen in 2020 (3.180). Het aandeel van de ontheffingen voor exceptioneel vervoer via RDW stijgt al een aantal jaren in verband met het uitbreiden van de bevoegdheden van de RDW inzake provinciale wegen. De RDW voert deze uit en betaalt deze leges uit aan de provincie, een jaar na realisatie. Bij de andere categorieën is in het geraamde aantal rekening gehouden met de effecten van de Coronapandemie. De totale inkomsten uit leges over 2021 bedragen € 175.087 t.o.v. een raming € 176.772. Omdat de aantallen vooral lager zijn bij de ontheffingen RDW met een relatief laag tarief, zijn de totale inkomsten uit deze leges maar een fractie lager dan geraamd.

Kostendekkendheid van de leges

Bij het opstellen van de begroting is een gedetailleerde opzet gemaakt over de te verwachten uitvoeringskosten vergunningverlening. Daarbij is tevens in beeld gebracht welk type procedures legesplichtig zijn en voor welke procedures dat niet geldt. De volgende variabelen zijn van belang:

- Het benodigd aantal uren per procedure
- Het uurtarief dat hierbij van toepassing is
- Het verwacht aantal procedures ==> zegt niets over de "kostprijs" van een procedure, maar over het totaal van de geraamde legesopbrengsten.

Aantal uren

De benodigde ureninzet wordt opgesteld in samenwerking met "inhoudelijke" experts van de omgevingsdiensten. Hierbij wordt bedoeld op experts op het gebied van de Waterwet, Ontgrondingenwet, Wabo en Wet natuurbescherming. De uren die in beeld gebracht worden hebben enkel betrekking op uren van medewerkers van de Brabantse omgevingsdiensten, daar vindt immers de uitvoering plaats. Het betreft enkel uren van medewerkers in het primaire proces. Er worden geen uren van provinciale medewerkers opgenomen in deze opzet.

Uurtarief

Bij de opzet die wordt gemaakt voor de begroting wordt gerekend met (gemiddelde) uurtarieven van de omgevingsdiensten. In deze tarieven zit een opslag voor de overhead van de omgevingsdiensten. Vanuit de provincie wordt hier geen verdere opslag aan toegevoegd.

Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Brabant is een ondernemende provincie. Om kansen te benutten is een bepaalde mate van risicobereidheid nodig. Overheden dienen echter ook op een verantwoorde manier met publieke middelen om te gaan. De juiste afweging tussen maatschappelijk rendement en risico en de daarbij behorende beheersmaatregelen moet worden gemaakt. Risicomanagement is daarbij een belangrijk instrument.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Risicomanagement helpt bestuur, management en medewerkers bij het realiseren van provinciale doelen, door kansen (of mogelijkheden) te benutten en risico's te beheersen. Risicomanagement biedt geen 100% garantie dat gebeurtenissen met een negatief gevolg niet meer zullen optreden, of dat alle kansen worden benut. Het geeft wel de zekerheid dat de provincie vooraf de benutting van kansen en de beheersing van risico's zorgvuldig heeft afgewogen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Risicomanagement is een doorlopend proces. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt bij de jaarstukken en de begroting gerapporteerd over de belangrijkste uitkomsten van het risicomanagementproces en ontwikkelingen. We brengen in beeld wat de belangrijkste restrisico's zijn, wat het beschikbare weerstandscapaciteit is en welke conclusie we kunnen trekken op basis van de ratio weerstandsvermogen. We richten ons in deze paragraaf hoofdzakelijk op de uitgavenkant van de begroting. Ontwikkelingen m.b.t. de inkomsten van het Rijk en het verloop van de belastinginkomsten komen aan bod in de Sturing en verantwoordingsdocumenten. De expliciete risico's verbonden aan de inkomstenkant voor het lopende jaar, zullen betrokken worden in het proces van risicomanagement door GS en daar waar nodig een vertaling krijgen in de paragraaf weerstandsvermogen.

Beleidskaders

Deze paragraaf heeft zijn basis in artikel 11 van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten) en de daarop van toepassing zijnde toelichting.

Conform dit artikel bevat deze paragraaf ten minste:

- het beleid betreffende weerstandscapaciteit en risico's;
- een inventarisatie van de risico's;
- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- financiële kengetallen;
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen in relatie tot de financiële positie.

De provincie is zelf verantwoordelijk voor het formuleren van de beleidslijn en normering. GS hebben op 10 september 2019 een geactualiseerde beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen vastgesteld. De nota is via een statenmededeling aan uw staten voorgelegd. Overige beleidsuitgangspunten ten aanzien van risicomanagement staan in deze paragraaf bij de diverse onderdelen weergegeven.

Inventarisatie risico's

In deze paragraaf worden de belangrijkste restrisico's genoemd. Deze zijn afgedekt in de risicoreserve en reserve ontwikkelbedrijf (inclusief de hieruit getroffen voorzieningen). We benoemen de individuele risico's die ca. 80% van de totale risico-inschatting beslaan.

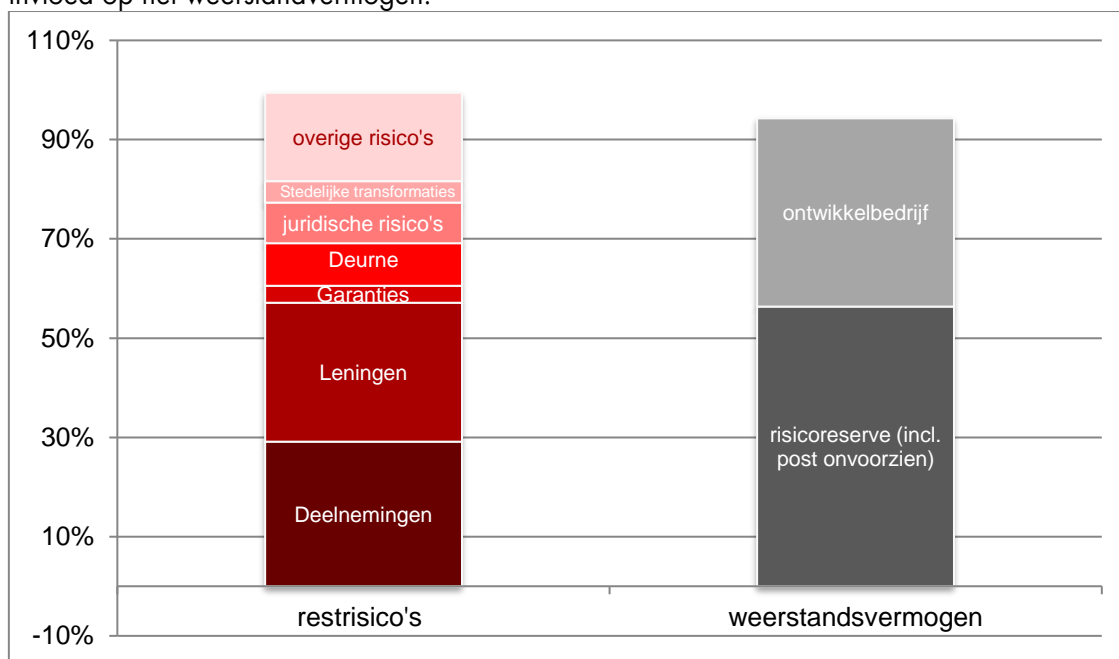
In de bijlagenbundel-bijlage 13 bij deze jaarstukken is een totaaloverzicht opgenomen.

Onderwerp (x € 1 mln.)	Restrisico jaarrekening 2021	Restrisico begroting 2022	Toelichting
<i>Deelnemingen</i>	€ 59,5	€ 62,6	Het restrisico is gebaseerd op individuele risico-inschatting. Het restrisico is bepaald op 100% van de balanswaarde (incl. voorziening grondbedrijf), met uitzondering van de ORR.
<i>Leningen</i>	€ 57,1	€ 64,3	Elke lening is apart beoordeeld op risico. Het restrisico is de som van de afzonderlijke risicobeoordelingen van de leningen.
<i>Garanties</i>	€ 7,0	€ 7,0	Het restrisico is de uitkomst van individuele inschatting van risico en afdekking
<i>Project glastuinbouw Deurne</i>	€ 17,5	€ 17,5	Risicoafdekking voor het in 2019 in ontwikkeling genomen glastuinbouwgebied Deurne.
<i>Stedelijke transformatie</i>	€ 8,8	€ 8,8	Risicoafdekking voor Stedelijke transformaties
<i>Juridische en bedrijfsvoeringsrisico's</i>	€ 16,7	€ 16,7	Juridische en procesrisico's zijn inherent aan beleidsuitvoering en bedrijfsvoering. De inschatting van het restrisico is vooralsnog een becijferd risico van 3% van de netto structurele exploitatieomvang
<i>Claims rond beleidswijzigingen Ruimtelijke ordening</i>	€ 1,1	€ 1,1	Het restrisico op schadeclaims door beleidswijzigingen ruimtelijke ordening.
Subtotaal	€ 167,9	€ 178,1	82,2% (begroting 2022 84,4%)
Overige risico's	€ 36,4	€ 32,8	17,8% (begroting 2022 15,6 %)
Totaal risico's	€ 204,2	€ 210,9	100 %

Het belangrijkste verschil in de restrisico's stand jaarrekening 2021 ten opzichte van de begroting 2022 is o.a. de risicoafdekking van de deelneming BOM. De afdekking is met ca. € 3 mln. verlaagd. Daarnaast is de afdekking van de leningen hoger, vanwege de geplande verstrekkingen in 2022.

Risico inschatting in relatie tot Corona:

Het 2-jarlijks inschatten van de waardering van leningen en deelnemingen vindt standaard plaats als onderdeel van de begroting en jaarrekening. Daar waar nodig worden voorzieningen getroffen. Als gevolg van de Coronapandemie zijn voor een aantal leningen voorzieningen getroffen. Voor de leningen die dit betrof was het risico al afgedekt in de risicoreserve en daardoor heeft het nauwelijks invloed op het weerstandvermogen.

Inventarisatie weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten (restrisico's) te dekken. De mogelijkheden om tegenvallers op te kunnen vangen, kunnen worden gekwalificeerd als:

- incidenteel (middelen die slechts éénmalig ingezet kunnen worden) en;
- structureel (elk jaar kan deze capaciteit opnieuw worden ingezet).

Uit de risico-inventarisatie volgt de **benodigde weerstandscapaciteit** voor 2021: € 204,2 mln.

De **beschikbare weerstandscapaciteit** is € 192,5 mln. Binnen deze middelen kunnen restrisico's worden opgevangen, zonder dat hiervoor beleidswijzigingen noodzakelijk zijn.

<i>Bedragen x € mln.</i>	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit	Totaal op jaarbasis
Risicoreserve	€ 113,8*		
Reserve ontwikkelbedrijf	€ 77,4**		
Totaal reserves			€ 191,2
Post onvoorzien		€ 1,3	€ 1,3
Onbenutte belastingcapaciteit***			
Totaal			€ 192,5
<i>Theoretische ruimte van onbenutte belastingcapaciteit (peil: begroting 2022)</i>			€ 133,1

* De stand van de risicoreserve (volgens bijlage 10 is € 8,9 mln. hoger). Deze storting is bedoeld voor toekomstige risico's. Voor een goed beeld van de ratio laten we deze middelen buiten beschouwing;

** Inclusief de gevormde voorzieningen;

*** De onbenutte belastingcapaciteit geeft een theoretische ruimte van € 133,1 mln. Dit levert een theoretische ruimte op vanaf jaar 2023.

Ratio weerstandsvermogen

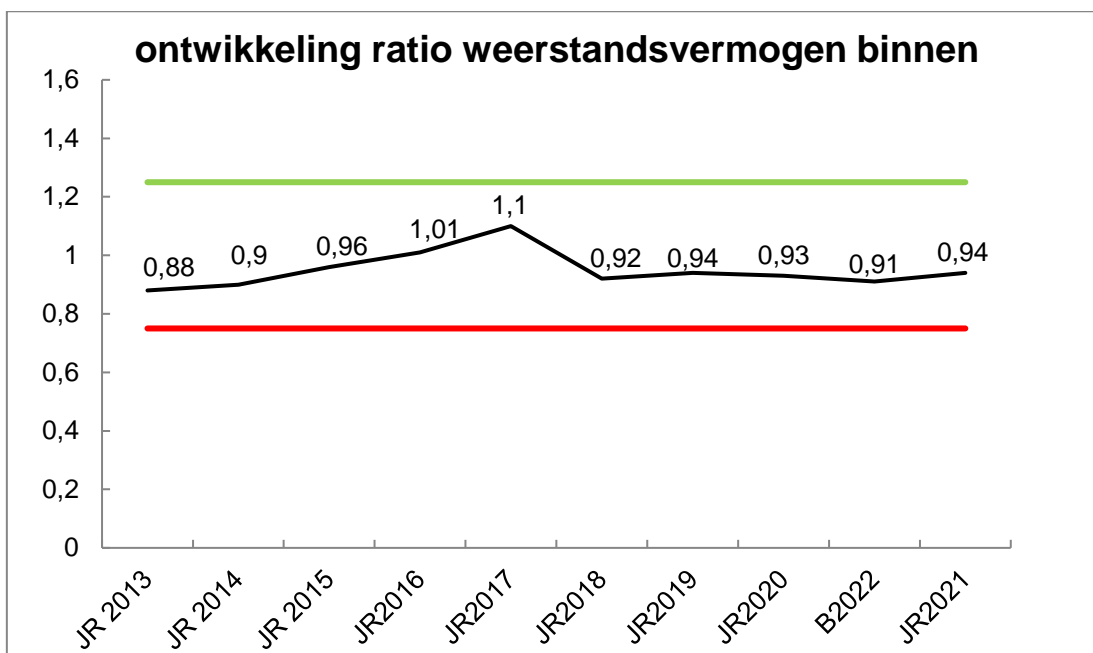
Weerstandsvermogen is een maatstaf om te beoordelen of de provincie in staat is om nadelige gevolgen van risico's op te vangen zonder dat daarbij de continuïteit in de uitvoering van taken in gevaar komt.

In het BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) wordt het weerstandsvermogen gedefinieerd als de verhouding tussen:

- de beschikbare weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en voorzieningen waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken;
- alle risico's waarvoor geen (dekkings-)maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie (benodigde weerstandscapaciteit).

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{192,5}{204,2} = 0,94$$

Een stabiel meerjarig beeld van de indicator geeft aan dat risicomanagement zorgvuldig plaatsvindt en tot stand komt volgens een gestructureerd risicomanagementsysteem. Er wordt geen absolute norm gesteld voor de bepaling van de ratio. De bandbreedte voor de ratio weerstandsvermogen als indicator is 0,75 tot 1,25. Het hanteren van een bandbreedte voorkomt dat elk nieuw risico of wijziging in bestaand risico leidt tot het treffen van financiële maatregelen. Onder de 0,75 zijn maatregelen nodig de beschikbare weerstandscapaciteit aan te vullen. Boven de 1,25 kan worden besloten de niet benodigde weerstandscapaciteit terug te laten vloeien naar de algemene middelen. Besluitvorming over het aanvullen of afnemen van de beschikbare weerstandscapaciteit vindt plaats bij de integrale afweegmomenten.

Conclusie

De ratio blijft binnen de met PS afgesproken bandbreedte van 0,75 - 1,25. Op basis van de ratio weerstandsvermogen kan worden geconcludeerd dat de risico's kunnen worden opgevangen binnen deze afgesproken bandbreedte van de weerstandscapaciteit.

In de bijlagenbundel bij de begroting zijn in bijlage 16 opgenomen:

- Het totaaloverzicht van de risico-inventarisatie en risicoafdekking;
- De voorgeschreven kengetallen m.b.t. de uiteenzetting van de financiële positie.

Paragraaf 4 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Om kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties te voorkomen, moeten kapitaalgoederen worden onderhouden.

PS stellen voor de kapitaalgoederen die de provincie in eigendom heeft, het te handhaven kwaliteitsniveau en de bijbehorende budgetten vast. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen beschrijven we de uitwerking van het vastgesteld beleid.

Onderhoud wegen

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We streven naar een goed functionerend provinciaal wegennet vanuit de kernwaarden verkeersveiligheid, bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid. Door planmatig onderhoud ligt het provinciale wegennet er goed bij en is er geen sprake van achterstallig onderhoud.

De provincie voert beheer en onderhoud uit conform het prijs- / kwaliteitsniveau dat is vastgesteld in de beleidsnota Kwaliteit (Onderhoud) Provinciale Infrastructuur ([KOPI, 2018](#)). We streven daarnaast naar een slim en duurzaam mobiliteitssysteem en zetten daarom bij beheer en onderhoud voortdurend in op duurzaamheid én innovatie. We bieden ruimte aan extra ambities, waarbij we werk met werk proberen te maken.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

De provincie is verantwoordelijk voor de regionale bereikbaarheid en daarom houdt de provincie een provinciaal wegennet in stand door:

- Het onderhouden en beheren van provinciale wegen en fietspaden;
- Het verbeteren van de verkeersveiligheid op provinciale wegen en fietspaden;
- Het oplossen van kleine knelpunten in het regionale wegennet;
- Het op orde hebben en houden van mobiliteits- en verkeersdata.

Het provinciale (fiets-)wegennet bestaat uit:

Areaal	Hoeveelheid
Hoofdrijbaan	550 km, waarvan circa 40 km 2x2
Fietspaden	510 km
Berm	1.100 hectare
Bomen	52.500
Kunstwerken	798 stuks
Verkeersregelininstallaties	80 stuks
Lichtmasten en bewegwijzeringsmasten	9.700 stuks

Voor de uitvoering van het dagelijks beheer en de gladheidsbestrijding beschikt de provincie over een vijftal steunpunten.

In 2021 is op basis van een meerjarige onderhoudsplanning groot onderhoud en vervanging uitgevoerd, zoals op de N631 Rijen - Oosterhout en N638 Rucphen - Zundert. Bij een aantal projecten worden de onderhoudswerkzaamheden gecombineerd met grootschalige reconstructies. Door de stikstofopgave en

vertraging in de behandeling door de RvS lopen deze projecten steeds vaker vertraging op. Hierdoor is vaker incidenteel onderhoud nodig en lopen de kosten op. Door het onderhoud ook afhankelijk te stellen van de toestand buiten wordt achterstallig onderhoud in ieder geval voorkomen. Voor een uitgebreid overzicht verwijzen we naar de [statenmededeling Programmering Mobiliteit 2022-2030](#). Daarnaast hebben we uitvoering gegeven aan het dagelijks onderhoud inclusief calamiteiten- en gladheidsbestrijding.

Bij de totale onderhoudstaak hebben we maximaal ingezet op duurzaamheid en innovatie. Daarbij maken we gebruik van de beschikbare kennis en expertise in de markt via de wijze van aanbesteden van infraprojecten. De provincie is daarbij voor de 3^e keer op rij uitgeroepen tot meest duurzame publieke opdrachtgever. Ook hebben we zelf pilots en experimenten uitgevoerd o.a:

- De pilot 'licht als dienst' op de N279, waarin de verlichting omgebouwd is naar LED en de intensiteit kan worden aangepast aan de verkeersintensiteit met als resultaat meer dan 50% minder energieverbruik, is overgedragen naar de beheerorganisatie. Er wordt verder onderzoek gedaan naar de betekenis voor het provinciale wegennet.
- Op de N397, is een opschaling van de proef met grooving & grinding van de N277 toegepast. Dit geeft een nieuwe levensfase aan een bestaande betonweg zonder materiaal toe te voegen, met een verbetering van de geluidsemissie en het comfort van de weg. Dit geeft kansen voor de nog resterende betonwegen binnen ons areaal zoals delen van N279, N289 en N284.
- Er zijn verschillende pilots uitgevoerd op het gebied van het verzamelen en verwerken van data over de status van het provinciale areaal. Zo is tijdens de werkzaamheden op de N638 gebruik gemaakt van nieuwe meetmethodieken die een gedetailleerde informatie geven over de noodzaak van toekomstig onderhoud. Ook is de pilot waarin we data van reguliere auto's verkrijgen over actuele kwaliteitsdata van onze wegverharding een fase verder gebracht. De data van wegverharding is nu uitgerold naar de aannemer van het dagelijks onderhoudscontract (OPC). In het kader van verkeersveiligheid monitoren we nu op de N69 en N279 het gedrag van het verkeer aan de hand van de aanpassingen aan het areaal ter plaatse.
- Ook is er een opschaling van de pilot op de N625 (hoog % hergebruik i.c.m. lage verwerkingstemperatuur) gerealiseerd bij de werkzaamheden op de N631 en op de N638.

Helmond is na Oud-Gastel het tweede steunpunt dat is vernieuwd en verduurzaamd.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Onderhoud wegen

Bedragen x € 1.000	Begr.oorspr 2021	a.Begr.na.wijz. 2021	b.Realisatie 2021	Verschil a-b
Budget onderhoud wegen	12.810	15.661	17.359	-1.699
	12.810	15.661	17.359	-1.699

Op de onderhoudsbegroting van provinciale wegen is € 1,4 mln. meer uitgegeven dan geraamd (uitputting van 108,7%).

De belangrijkste oorzaak is extra dagelijks onderhoud vanwege de vertraging bij een aantal groot onderhoud projecten. Door de stikstofproblematiek en vertraging in de behandeling bij RvS bij reconstructieprojecten lopen de gecombineerde onderhoudswerkzaamheden vertraging op.

Onderhoud provinciale gebouwen en installaties

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We streven naar een schone, open en transparante werkplek met een flexibele invulling. Het onderhoud van de provinciale gebouwen en installaties is erop gericht de bestaande voorzieningen op een doelmatige en veilige manier in stand te houden. Deze activiteiten gelden ook voor de ruimten die aan derden verhuurd worden. De uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden vindt plaats op basis van meerjarenplanningen, de zogenaamde onderhoudsboeken.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Onderhoudsboek hoofdgebouw en onderhoudsboek nieuwbouw

In 2021 zijn de onderhoudsboeken geactualiseerd. Voor het opstellen van het onderhoudsplan is uitgegaan van conditiescore 3 op basis van NEN2767.

In het onderhoudsplan zijn zowel het jaarlijkse als meerjarig onderhoud opgenomen. Het onderhoud bestaat voor een belangrijk deel uit het jaarlijks onderhoud, zoals het periodiek onderhoud aan de liften, het beveiligingssysteem en de klimaatinstallaties. Dat is nodig om de bedrijfszekerheid en het comfort van de gebouwen in stand te houden. De kosten voor dit onderhoud wordt in de jaarlijkse exploitatie opgenomen.

Het meerjarig onderhoud heeft betrekking op het niet-reguliere en groot onderhoud aan gebouwen, installaties, apparatuur en inrichting. Voor de uitvoering van het meerjarig onderhoud vindt een jaarlijkse dotatie van ca € 1,25 mln. aan de voorziening onderhoud provinciehuis plaats. Bij het meerjarig onderhoud wordt waar mogelijk gezocht naar duurzame oplossingen.

Onderhoud museum

Het Noordbrabants Museum aan de Verwerstraat te 's-Hertogenbosch is provinciaal eigendom. De provincie verhuurt ruimten in het complex aan de Stichting Beheer Museumkwartier, die deze ruimten weer onderverhuurt aan o.a. de Stichting Het Noordbrabants Museum en Stichting Erfgoed Brabant. Het provinciaal Depot Bodemvondsten is ook gevestigd op deze locatie. De beheersstichting coördineert tevens het groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen op basis van een meerjaren-onderhoudsplan. Om deze kosten te dekken wordt € 245.000 in de onderhoudsvoorziening gestort.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Onderhoud gebouwen

Bedragen x € 1.000	Begr.oorspr 2021	a.Begr.na.wijz. 2021	b.Realisatie 2021	Vershil a-b
Provinciehuis	667	1.234	1.234	0
Noordbrabants museum	347	347	347	0
	1.013	1.581	1.581	0

Onderhoud vaarwegen

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

De uitvoering van de (beheer) maatregelen aan provinciale vaarwegen zoals de Mark, de Dintel, de Roosendaalsche en Steenbergsche Vliet, de Roode Vaart en het Mark Vlietkanaal is in medebewind opgedragen aan het Waterschap Brabantse Delta. De onderhoudstoestand van deze vaarwegen behoeft de komende jaren aandacht om de basis op orde te houden.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

De provincie voert zelf geen beleidsprestaties i.c. werkzaamheden uit aan de vaarwegen. De uitvoering van het vaarwegbeheer door Waterschap Brabantse Delta is gebaseerd op een financiële overeenkomst tussen provincie Noord-Brabant en waterschap Brabantse Delta waarin een kostenverdeelsleutel is opgenomen. In het beheer en onderhoud van de West-Brabantse vaarwegen worden knelpunten geconstateerd. Onder andere de PFAS-problematiek vertraagt de inhaalslag aan baggerwerkzaamheden waarvoor Provinciale Staten in de begroting 2019 extra middelen hebben toegekend om deze knelpunten de komende jaren aan te pakken. De provincie voert hierover intensief overleg met Waterschap Brabantse Delta.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Onderhoud vaarwegen

Bedragen x € 1.000	Begr.oorspr 2021	a.Begr.na.wijz. 2021	b.Realisatie 2021	Vershil a-b
Onderhoudsbijdrage aan waterschap	2.287	1.957	1.957	0
	2.287	1.957	1.957	0

Bij de behandeling van de begroting 2019 hebben PS incidenteel € 6,6 mln. beschikbaar gesteld om de onderhoudsstaat van de provinciale vaarwegen in overeenstemming te brengen met de daarvoor geldende uitgangspunten. De uitvoerder van dit onderhoud, waterschap Brabantse Delta, heeft de onderhoudskosten gepland in 2022 t/m 2026.

Paragraaf 5 Treasury

Inleiding

Treasury omvat de financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De treasuryfunctie richt zich als zodanig op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Belangrijkste doelstellingen voor de provincie zijn:

- Onze beschikbare middelen in het kader van de immunisatieportefeuille, de investeringsagenda en eventuele andere overtollige middelen moeten veilig zijn belegd, dat wil zeggen tegen de laagst mogelijke risico's;
- De beleggingen uit de immunisatieportefeuille moeten minimaal het doelrendement van € 106,3 mln. opleveren in 2021. Daarna wordt het doelrendement afgebouwd naar € 46,3 mln. vanaf 2030;
- Er moeten voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn op het juiste moment ten behoeve van – onder andere – de provinciale investeringen.

Ontwikkelingen Treasury

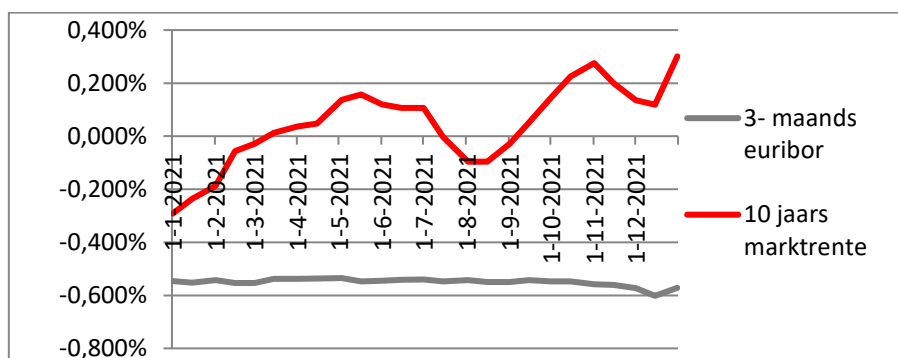
Belangrijkste ontwikkelingen

Vanaf september 2021 is de 10-jaarsmarktrente (IRS) aan het stijgen. In het begin van 2022 heeft deze stijging zich doorgezet en op 10 februari 2022 is de 10-jaars IRS 0,75%. Gezien de negatieve rente tot en met september zijn er geen leningen verstrekt aan decentrale overheden. Om ons doelrendement nu en op de lange termijn toch te kunnen halen willen we meer financieringen en investeringen realiseren met een maatschappelijk rendement. In de loop van 2020 zijn we daarom gestart met het aanpassen van de Verordening treasury. Na een gedegen proces, waarin leden van Provinciale Staten zijn meegenomen in de ideeën om de Verordening treasury aan te passen is op [16 juli 2021 door PS](#) de [Verordening treasury](#) vastgesteld.

De korte rente (referentie is de driemaands-Euribor) is in 2021 het gehele jaar op een gelijk negatief niveau gebleven.

De oorzaak voor de rentestijging is met name gelegen in de hogere inflatie. De verwachtingen – van de experts – zijn dat er nog een verdere stijging zal plaatsvinden.

Grafiek 1: Renteontwikkeling 2021

Vanwege de lage rentestand is in 2015 gestart met het uitzetten van leningen in het kader van de publieke taak. In 2020 is een nieuw aandeelhouderslening verstrekt aan Enexis. In twee tranches is € 159,5 mln. verstrekt als converteerbare achtergestelde lening.

De aanpassing van de Verordening treasury door PS in 2021 zal meer mogelijkheden met zich meebrengen om dit verder uit te breiden. In totaal zijn nu de volgende leningen verstrekt:

Begunstigde	Initieel	bedragen x € 1 mln.
		Stand ultimo 2021
BNG bank (2 hybride leningen)	150,0	149,8
NWB Bank (1 hybride lening)	50,0	50,0
Enexis	159,5	159,5
De Efteling	15,0	6,0
Safariresort De Beekse Bergen	41,5	35,3
Ministerie van Defensie (F35)	22,0	22,0
Zonnepanelen Zuidoost Brabant	25,8	15,4
Totaal	463,8	438,0
<u>Besluit in 2021, maar nog niet verstrekt:</u>		
Leenfaciliteit Woningbouwcorporaties gemeente Bergeijk, (PS61/21)	45,0	0,0
Financiering gebouw "Grizzly" op Pivot Park (PS 30/21) ¹	33,9	0,0
	542,7	438,0

Op 4 februari 2022 heeft PS geen wensen en bedenkingen ingebracht tegen een lening van € 20 mln. aan Safariresort Beekse Bergen voor de realisatie van fase II (PS 81/21).

Alle uitgevoerde transacties zijn gedaan binnen regels van de Verordening treasury.

Er zijn ook nog een aantal projecten onderhanden, zoals de Grondbank en Zorgvastgoedfonds.

De langdurig lage rentestand heeft effect op het doelrendement van € 106,3 mln. In 2021 is voor het eerst het doelrendement niet gehaald. En ook voor de komende jaren hebben we de dividend- en rentereserve als buffer nodig om onze begrotingsuitgaven te dekken. Daarom zijn in het nieuwe Bestuursakkoord ombuigingen aangekondigd vanaf 2025 om een nieuw doelrendement te definiëren. Vanaf 2025 is dat € 76,3 mln. en vanaf 2030 zelfs € 46,3 mln.

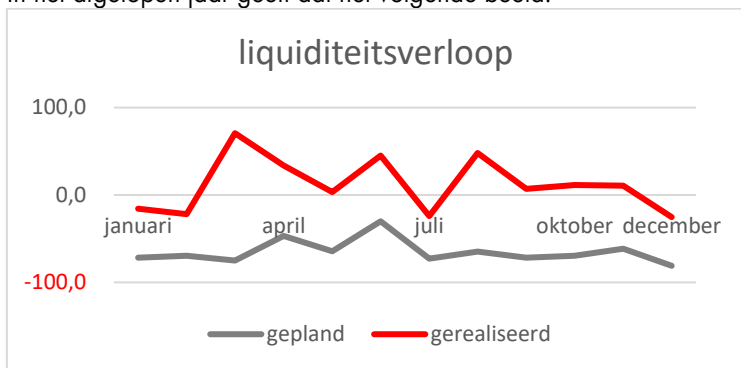
In 2021 is € 10,9 mln. onttrokken uit de buffer dividend- en rentereserve, zodat ultimo 2021 het saldo van de buffer € 198,1 mln. bedraagt. Daarnaast bestaat deze reserve uit een egalisatiedeel waarin boekwinsten van verkochte obligaties uitgesmeerd worden over de komende jaren. Ultimo 2021 bedraagt het saldo van dit egalisatiedeel € 54,2 mln. De totale dividend- en rentereserve bedraagt daardoor per einde 2021 € 252,3 mln.

In 2021 is onze liquiditeitspositie met € 146 mln. toegenomen (2020: afname € 55 mln.). Gepland was in 2020 een daling van € 777 mln.). Dat leidt tot een verschil van € 923 mln. (in 2020 was het verschil met de prognose € 1.022 mln.) ten opzichte van de prognose. Dit werd o.a. veroorzaakt door:

- Per saldo lagere uitgaven aan infrastructurele projecten van € 120 mln. (2020 -/- € 164 mln.);
- Lagere uitgaven voor Natuur, PAS en exploitatie € 24 mln. (2020: -/-€ 110 mln.);
- Lagere uitgaven van de exploitatie en ontvangen specifieke uitkeringen (SPUKS) € 136 mln.;
- Meer ontvangen gelden in rekening courant € 184 mln.;
- Minder leningen aan decentrale overheden gepland was € 368 mln., werkelijk € 95 mln., minder dus € 273 mln. (2020: -/-€ 316 mln.);
- Verkochte obligaties nominaal € 80 mln. (2020: € 160 mln.).

¹ In februari 2022 zijn de eerste twee tranches betaald voor in totaal € 3,2 mln.

In het afgelopen jaar geeft dat het volgende beeld:

Grafiek 2: maandelijks verloop van het saldo van inkomsten en uitgaven over 2021

De trend is redelijk hetzelfde van de planning en de realisatie. De verschillen zijn over het algemeen iedere maand gelijk. Dat komt met name omdat we minder leningen hebben verstrekt dan gepland, vanwege de lage rentestand in 2021.

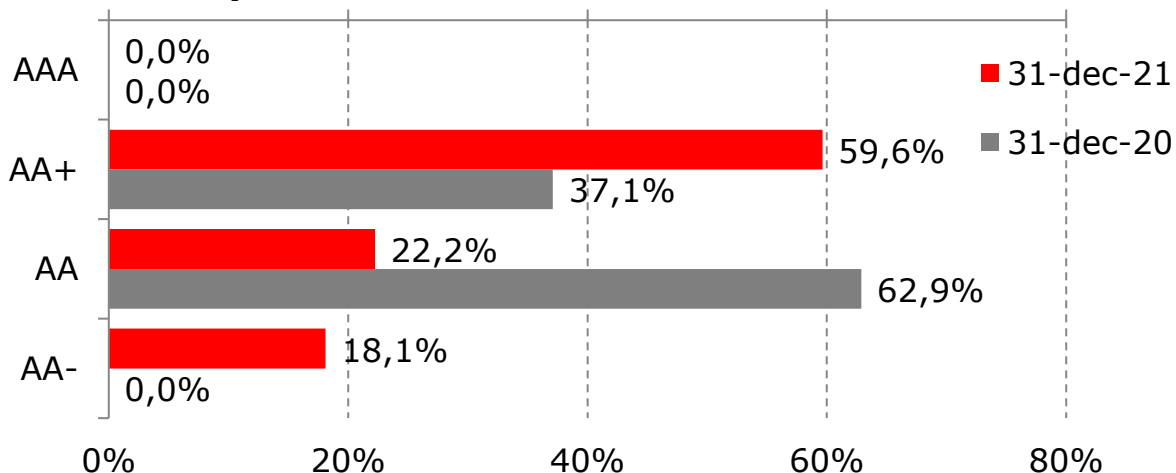
Met name in het eerste halfjaar van 2021 zijn er obligaties met boekwinst verkocht. Deze obligaties leveren bij de verkoop meer op dan de toekomstige rente. De obligaties hebben een zo goede rating dat men voor deze stukken genoeg neemt met een negatief rendement. De provincie kan – na verkoop van de obligaties – de middelen bij de schatkist onderbrengen tegen 0%. Over onze tegoeden hoeven wij dus geen rente te betalen. Daarnaast zijn een groot aantal investeringen (m.b.t. Natuur en Infrastructurele projecten) niet gerealiseerd en doorgeschoven. En zijn er meer middelen van derden bij de provincie gestald, vanwege de negatieve rente over tegoeden.

Overige ontwikkelingen

- In 2021 is het Treasury Committee vier keer bijeen geweest (in 2020: 4 keer);
- De beleggingsdoelstelling over 2021, minimaal € 106,3 mln. inkomsten genereren, is niet gehaald. In 2021 is er voor het eerst gebruik gemaakt van de “buffer” in de Dividend - en Rentereserve voor een bedrag van € 10,9 mln. (geraamd was: € 11,1 mln.).

Obligatieportefeuilles

De provincie Noord-Brabant bezit twee obligatieportefeuilles: een immunisatieportefeuille en een investeringsagendaportefeuille. Beide portefeuilles bestaan uit obligaties van Europese landen en banken met een minimale kredietwaardigheid van AA-minus, conform de wet Fido en Ruddo.

Grafiek 3: ratings van de obligaties in 2020 en 2021 in de immunisatieportefeuille

Immunisatieportefeuille

Het doel van de immunisatieportefeuille is een rendement te genereren, door het jaarlijks ontvangen van een vaste rente, ter compensatie van de in 2009 wegvallende dividendstromen van Essent. Het risico van deze portefeuille is laag. Daardoor blijft de waarde in stand, maar zijn de rendementen laag. De vrijkomende middelen kunnen momenteel alleen worden herbelegd tegen een zeer laag rendement. Dat zorgt ervoor dat de doelstelling (rendement van € 106,3 mln.) niet meer houdbaar is. Bij het Bestuursakkoord en de begroting 2021 hebben wij een procesvoorstel gedaan voor de bepaling van de nieuwe doelstelling en de consequenties daarvan voor de lange termijn (koers 2030). Dit houdt in dat er structureel bezuinigd zal worden vanaf 2025 (€ 30 mln.). De rendementsdoelstelling loopt geleidelijk af met dezelfde bedragen naar € 76,3 mln. in 2025. In 2030 vervalt de laatste storting in de reserve "balansverkortings" en wordt de rendementsdoelstelling verder verlaagd naar € 46,3 mln. Bij het bepalen van de doelstelling is er rekening gehouden met een verlaging van € 16,2 mln. aan rentekosten die niet meer in de begroting zijn opgenomen.

De verdeling van de immunisatieportefeuille naar tegenpartij per 31 december 2021 wordt weergegeven in de grafiek 4. De boekwaarde van de uitzettingen op dat moment was € 2.551 mln. Deze beleggingen bestaan uit obligaties (€ 180 mln.), langjarige deposito's bij de Nederlandse Staat via Schatkistbankieren voor € 341 mln., leningen aan decentrale overheden (€ 1.408 mln.) en leningen in het kader van de publieke taak (€ 438 mln.) en een bedrag van nog te beleggen dat in rekening courant staat bij de Schatkist (€ 184 mln.). Daarnaast ontvangen we een dividend voor ons aandeel in Enexis. Een deel van de nominale waarde van de uitzettingen heeft betrekking op de *Dividend - en rentereserve*.

Het gerealiseerde rendement over 2021 bedraagt € 95,4 mln. (2020: € 110,2 mln.) en is als volgt opgebouwd (zie ook "algemeen financieel beleid"):

Begunstigde	bedragen x € 1 mln.	
	2021	2020
Dividend Enexis	23,2	32,3
Rente obligaties	2,5	2,8
Effect verkopen en effect switches *)	32,2	38,7
Rente schatkistbankieren (deposito's)	8,2	8,2
Rente gemeenteleningen	17,1	17,7
Rente leningen publieke taak (incl. Enexis)	11,9	10,6
Overige rente inkomsten	0,3	-
Totaal	95,4	110,2

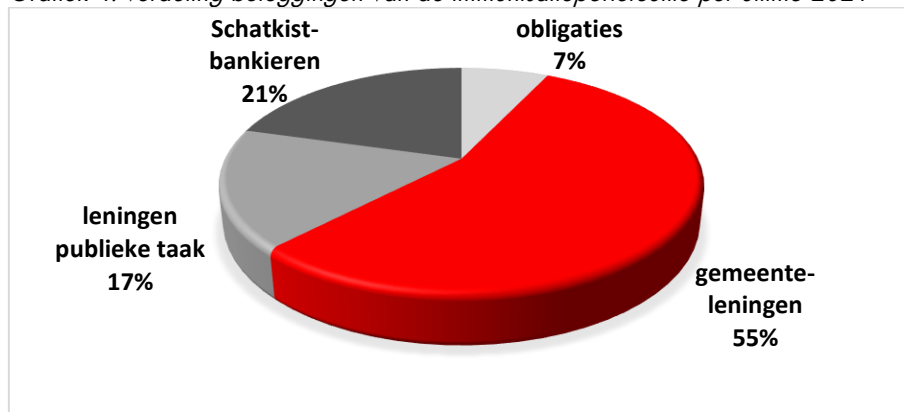
Tabel II gerealiseerd rendement 2021 en 2020 immunisatieportefeuille

Hierdoor bedraagt het tekort in 2021 € 10,9 mln. (2020: overschot € 3,9 mln.) ten opzichte van het doel-rendement van € 106,3 mln.

*) de boekwinst op de verkochte obligaties in 2021 bedraagt € 0,7 mln. (2020: € 6,68 mln.). Dit is vooral de toekomstige rente die vrijvalt en een stukje extra winst vanwege de negatieve rentestand. Deze wordt verdeeld over de jaren 2021 t/m 2028. Administratief wordt hij toegevoegd aan de Dividend- en rentereserve en laten we ieder jaar een deel vrijvallen in de verhouding van de eerder berekende rente van de obligatie die verkocht zijn. Dit is het zogenaamde egalisatiedeel. Per ultimo 2021 bedraagt het egalisatiedeel € 54,2 mln.

Per einde 2021 zijn de beleggingen als volgt verdeeld over de verschillende beleggingsvormen.

Grafiek 4: verdeling beleggingen van de immunisatieportefeuille per ultimo 2021

Investeringsagendaportefeuille

Het doel van de investeringsagendaportefeuille is dat op de gewenste tijdstippen de middelen die nodig zijn voor de realisatie van de investeringsagenda beschikbaar zijn. Het risico van deze portefeuille is laag. De boekwaarde van de obligaties per 31-12-2021 bedraagt € 37,8 mln. (2020: € 69,1 mln.). In 2021 zijn er in deze portefeuille alleen obligaties verkocht.

Het verschil tussen de stand van de reserve en de obligatieportefeuille is – zoals wettelijk voorgeschreven – gestald bij de Schatkist. Inmiddels is het doelbedrag van € 1 miljard gerealiseerd en is het overschot per ultimo 2019 van € 5,6 mln. toegevoegd aan de rente – en dividendreserve ten behoeve van de buffer. De toekomstige rentebaten t/m 2026 worden meegenomen bij de dekking van het doelrendement. Voor de besteding van de middelen verwijzen wij u naar de paragraaf Investeringsagenda

Beleid en beheersing van risico's

Het Treasury statuut geeft de risico's aan die intern beheerst moeten worden: markt- (waaronder rente- en valutarisico), krediet- en liquiditeitsrisico's. Voor elk risico geven we aan hoe de provincie hiermee is omgegaan in het afgelopen jaar.

Renterisico's – Wettelijke verplichtingen

De Wet Fido, die met ingang van 1 januari 2001 in werking is getreden, stelt twee concrete normen aan het financieringsbeleid van de provincie, te weten de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Aan beide normen wordt door de provincie voldaan.

Kasgeldlimiet – kortlopende schulden

De kasgeldlimiet bepaalt het bedrag dat de provincie maximaal als gemiddelde netto-vlopende schuld per kwartaal mag hebben. Dat bedrag is een percentage van de jaarlijkse begroting. Voor de provincies is dat percentage vastgesteld op 7,0%.

Gedurende 2021 is de gemiddelde netto-vlopende schuld ruim onder de kasgeldlimiet gebleven. In het bijlagenboek (bijlage 9) zijn overzichten opgenomen van de Modelstaat A waarin de liquiditeitspositie per kwartaal is weergegeven.

Renterisiconorm – langlopende schulden

Aangezien in 2021 geen financiering heeft plaats gevonden en er ook geen sprake is geweest van renteherzieningen op lopende vaste geldleningen is de renterisiconorm niet relevant.

In het bijlagenboek is de Modelstaat B opgenomen, betreffende de berekening van het renterisico over het jaar 2021.

Valutarisico's

De valutarisico's (risico's die zijn ontstaan door schommelingen in wisselkoersen) worden uitgesloten doordat alleen uitgezet en belegd wordt in euro's.

Kredietrisico's

In het kader van beperking van het kredietrisico, het risico op terugbetaling van de hoofdsom en betaling van de rente, wordt alleen belegd in vastrentende waarden van financiële ondernemingen en/of landen met minimaal een AA-minus rating (door minimaal twee ratingagencies bepaald) of in waardepapier van financiële ondernemingen met een staatsgarantie van een land met een AA-minus rating. De financiële onderneming waarin wordt belegd zonder staatsgarantie moet gevestigd zijn in een land met minimaal een AA-rating. Deze regels zijn strenger dan de regels in de Wet Fido en de Ruddo. In 2021 zijn er geen beleggingen in portefeuille die niet voldoen aan deze eisen, zoals die zijn opgenomen in de Wet Fido en de Ruddo.

Met de wijziging van de Wet Fido op 10 december 2013 mogen de decentrale overheden uitsluitend overtollige middelen beleggen bij de schatkist of uitlenen aan andere decentrale overheden, waar de provincie geen toezichtrelatie mee heeft. Daarnaast is het mogelijk om te beleggen in projecten met een publiek doel. Ook hierbij moet het risico minimaal zijn. In het aangepaste Treasury Statuut hebben Gedeputeerde Staten regels vastgelegd voor de beheersing van die risico's.

Liquiditeitsrisico's

Hiermee wordt bedoeld het risico dat wij niet kunnen voldoen aan onze kortlopende betalingsverplichtingen (facturen, subsidies en dergelijke). Dit is geminimaliseerd door de aanwezige liquide middelen zoveel mogelijk af te stemmen op de prognose van ontvangsten en uitgaven. Dat doen we op dag-, week-, maand- en jaarbasis. Vanaf 2014 zijn onze mogelijkheden om gebruik te maken van flexibele spaarproducten en deposito's beperkt door "verplicht schatkistbankieren". De deposito's met een looptijd van 1 dag t/m 15 jaar geven bij het Rijk geen rendement op dit moment. Vanwege de negatieve rentestand is het uitzetten van kasgeldleningen aan decentrale overheden al geruime tijd geen optie.

Provinciefinanciering

Provinciefinanciering betreft het aantrekken en uitzetten van financiering ten behoeve van het uitvoeren van de publieke taken van de provincie en de risicobeheersing daarvan.

Leningenportefeuille

Opgenomen leningen

In 2021 zijn geen nieuwe langlopende leningen opgenomen. De laatste opgenomen lening is in 2013 geheel afgelost.

Bijlage 6 van het bijlagenboek geeft een specificatie van de opgenomen leningen. Hierin staat een schuld opgenomen met betrekking tot de aankoop van het CSM-terrein in Breda. Het betreft een uitgestelde betaling over de jaren 2023 tot en met 2030 over een grondaankoop die in 2021 geheel is geleverd. Daarnaast staat er ook een bedrag van € 2,6 mln. als schuldrelatie met ministerie van Economische Zaken. Dit heeft betrekking op een aandelentransactie. Provincie heeft aandelen BOM overgenomen van het ministerie voor hetzelfde bedrag. Er is - tot nu toe - niets betaald.

Verstrekte leningen voor publieke taak (incl. Leningen aan decentrale overheden)

In 2021 is voor € 123,7 mln. aan nieuwe leningen verstrekt. Dit is inclusief € 95 mln. aan 8 gemeenten buiten de provincie. En inclusief € 17,6 mln. in het kader van de fondsen. Na aflossing (€ 85,1 mln.) van de bestaande en de

nieuw verstrekte leningen, resteerde er per balansdatum ruim € 2.078,2 mln. (ultimo 2020: € 2.039,3 mln.) aan leningen u/g. Dit is exclusief de voorzieningen die zijn getroffen. Het risico van deze leningen wordt continu gemonitord. Voor een specificatie van deze leningen wordt verwezen naar bijlage 3b van het bijlagenboek.

Derivaten

Deze is per 31 december 2020 geëindigd.

Uitzettingen

De beleggingen in de beide portefeuilles, inclusief de verstrekte leningen aan openbare lichamen en deposito's bij de schatkist, bedragen in overeenstemming met de balans € 2.962,0 mln.

Aansluiting met de balans	bedrag
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo agio en disagio	1.354.352
Leningen aan:	
- openbare lichamen (excl. Moerdijk, Nuenen, Tilburg, Helmond en Geertruidenberg)	1.408.228.419
- deelnemingen (Enexis, BNG en NWB, zie bijlage 3b)	359.290.380
- in het kader van de publieke taak	78.654.096
Uitzettingen met rentetypische looptijd $\geq$ 1 jaar:	
- in schatkist	340.700.000
- in Nederlands schuldpapier *)	2.500.215
- overige uitzettingen	770.789.069
	2.961.516.532

Het effectieve rendement over de immunisatieportefeuille wordt begroot op circa 3,50% op jaarbasis rekening houdend met de aangescherpte beleggingsrichtlijnen voor de verkoopopbrengsten Essent. Hierbij is het uitgangspunt dat gestreefd wordt naar uitzettingen met een hoge mate van zekerheid. Het daadwerkelijk gerealiseerde couponrendement over 2021 voor alle beleggingen in de immunisatieportefeuille bedraagt 2,36% (2020: 2,65%). Door de ontwikkelingen zoals het verplicht schatkistbankieren bij de Nederlandse Staat en de lage stand van de marktrente op zowel korte als lange termijn, staan deze rendementen onder grote druk.

Per 31 december 2021 zijn de middelen als volgt uitgezet:

Vorm	Bank/Instelling	per 1/1-2021	per 31/12/2021
Obligaties Immunisatieportefeuille*	Divers	226.765.576	180.018.470
Obligaties			
Investeringsagendaportefeuille*	Divers	70.470.830	37.823.308
Langlopende leningen aan decentrale overheden		1.332.836.484	1.408.228.419
Zerobond obligatie i.c.m. Oiko Credit*	NL-Staat	2.500.215	2.500.215
Leningen aan NWB/BNG/Enexis*		359.263.026	359.282.955
Overige leningen publieke taak		83.421.740	78.654.096
Lange termijn deposito's bij de schatkist	Rijk-min.Financiën	340.700.000	340.700.000
Leningen aan fondsen en inv.in grond	Divers	193.229.252	185.448.639
Korte termijn rekening courant bij schatkist	Rijk-min.Financiën	597.882.138	368.860.430
* nominale waarde+(dis)agio=boekwaarde		3.207.069.261	2.961.516.532

De specificatie van de beleggingen en de langlopende leningen zijn in de toelichting op de balans opgenomen onder financiële vaste activa en immateriële vaste activa (voor zover er sprake is van (dis)agio).

Participatie in Oikocredit

In november 2012 is besloten een participatie te nemen in het Oikocredit Nederland Fonds. Door middel van deze participatie geven Gedeputeerde Staten invulling aan de ethisch-sociale aspecten van het treasury beleid. De participatie wordt uitgevoerd in combinatie met een hoofdsomgarantie met een looptijd van 10 jaar. Provinciale Staten zijn hierover op 14 december 2012 geïnformeerd.

Begin 2013 is de participatie genomen in het Oikocredit Nederland Fonds met een nominale waarde van € 426.958. Het risico bij deze uitzetting is erg laag en deze uitzetting past volledig binnen de regels van de wet Fido en de Ruddo.

Rente schema

De commissie BBV adviseert onderstaand renteschema in de paragraaf financiering van de begroting en jaarstukken op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van toerekening.

Renteschema		€
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 346
b.	De externe rentebaten	-/- € -40.693.513
	Saldo rentelasten en rentebaten	-/- € -40.693.167
c1	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- € 0
c2	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- € 0
c3	De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- € 0
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	-/- € 0
d1.	Rente over eigen vermogen	€ 0
d2.	Rente over voorzieningen	€ 0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	€ 0
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/- € 0
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury	-/- € -40.693.167

Paragraaf 6 Verbonden partijen

Inleiding

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en risico's van de provincie als gevolg van banden met externe rechtspersonen, waarin de provincie zowel financieel deelneemt als zeggenschap heeft. De provincie neemt zowel deel in rechtspersonen, tot stand gekomen op grond van de publiekrechtelijke Wet Gemeenschappelijke Regelingen als in rechtspersonen, gestoeld op privaatrechtelijke samenwerkingsvormen.

Deze paragraaf heeft zijn basis in artikel 15 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies (BBV) en de daarop van toepassing zijnde toelichting. Conform dit artikel bevat deze paragraaf ten minste:

- De visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
- De lijst van verbonden partijen, die wordt onderverdeeld in:
  1. Gemeenschappelijke regelingen;
  2. Vennootschappen en coöperaties;
  3. Stichtingen en verenigingen, en,
  4. Overige verbonden partijen.

In de lijst van verbonden partijen wordt ten minste de volgende informatie opgenomen:

- de wijze waarop de provincie een belang heeft in de verbonden partij en het openbaar belang dat ermee gediend wordt;
- het belang dat de provincie in de verbonden partij heeft aan het begin en het einde van het boekjaar;
- de omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het boekjaar;
- de omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het boekjaar;
- de eventuele risico's, als bedoeld in artikel 11, eerste lid, onderdeel b BBV, van de verbonden partij voor de financiële positie van de provincie (alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie).

Nota

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de provincie een bestuurlijk (zeggenschap) en een financieel belang heeft.

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de provincie middelen risicodragend ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partijen kunnen worden verhaald op de provincie.

De provincie Noord-Brabant kan besluiten om een bestuurlijk en financieel belang te houden in organisaties als die een bijdrage leveren aan het publiek en provinciaal belang.

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de Nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen die op 12 december 2014 door PS is vastgesteld. Hierin is toegelicht op welke wijze de provincie de publieke belangen in deze verbonden partijen wil behartigen. Ook staan de overwegingen genoemd om een bestuurlijk en financieel belang aan te gaan, te wijzigen of te beëindigen. De nota wordt geactualiseerd en in 2023 aan uw staten aangeboden.

Bestuurlijk belang verbonden partijen

Het bestuurlijk belang bij een verbonden partij uit zich in de invloed die kan worden uitgevoerd bij de verbonden partij. Dit is onder andere stemrecht op besluiten die tijdens de Algemene vergadering van Aandeelhouders of ledenvergadering zijn geagendeerd, maar ook benoeming van bestuurders en leden van het toezichtsorgaan; de

Raad van Commissarissen of Raad van Toezicht. De mate van invloed per verbonden partij is opgenomen in navolgende tabellen.

Financieel belang verbonden partijen

Het financiële risico van de verbonden partijen is gelijk aan de omvang van het provinciaal aandeel in de deelneming (zie ook de paragraaf weerstandsvormen), danwel gelijk aan de (jaarlijkse) bijdrage die de verbonden partij van de provincie ontvangt.

Naast het financiële risico ontvangt de provincie ook inkomsten uit verbonden partijen in de vorm van dividend. Dividendafspraken zijn met de volgende verbonden partijen gemaakt: Eindhoven Airport NV, Nederlandse Waterschapsbank en de Bank voor Nederlandse Gemeenten. Het ontvangen dividend wordt als algemeen dekkingsmiddel in de begroting opgenomen. Daarnaast zijn er dividendafspraken met Enexis Holding N.V. Deze deelneming is onderdeel van de immunisatieportefeuille en het dividend loopt via het rendement van de immunisatieportefeuille. In de jaarrekening is € 106,3 mln. aan rendement over de immunisatieportefeuille opgenomen, waarvan het dividend van Enexis Holding NV onderdeel is.

Ontwikkelingen en onzekerheden

Vanzelfsprekend raken de grote maatschappelijke thema's en beleidsontwikkelingen, zoals covid19, de energietransitie en de oorlog in Oekraïne ook de verbonden partijen. In de programma-hoofdstukken is dit waar aan de orde nader toegelicht. Daar waar we voor een betreffende verbonden partij specifieke risico's zien, is dit in de risico-paragraaf hieronder nader toegelicht.

Invloed Covid

Ook in 2021 is de invloed van het Coronavirus op de uitoefening van taken en financiële positie besproken met de verbonden partijen. Opnieuw zijn alle verbonden partijen in staat geweest de gevolgen van het virus op te vangen. Bij een aantal verbonden partijen, zoals bijvoorbeeld N.V. Monumentenbeheer Brabant heeft de impact van het virus tot bijzondere/extra afspraken geleid. Deze zijn in de toelichting bij deze verbonden partijen nader toegelicht. De steunmaatregelen in verband met Covid hebben ook in 2021 geleid tot extra inzet bij de BOM, zie hiervoor de toelichting programma Economie.

Samenstelling college – gewijzigde portefeuillevordering

Als gevolg van de installatie van een nieuw college van Gedeputeerde Staten en het aftreden van gedeputeerde Van der Maat hebben GS de gewijzigde bestuurlijke verantwoordelijkheid van de portefeuillehouders voor deelnemingen / verbonden partijen voor de collegeperiode 2022-2023 vastgesteld. De aanpassingen zijn verwerkt in de navolgende tabellen.

Risico's

Een verbonden partij wordt getoetst op aandachtspunten of risico's op het gebied van beleid, governance of financiën. Bij de toetsing wordt altijd uitgegaan van de meest actuele wet- en regelgeving (de Wet Normering Topinkomens (WNT) is specifiek opgenomen in de tabel) Indien oranje of rood wordt gescoord, of indien er overige relevante ontwikkelingen zijn wordt dit onderaan de tabel toegelicht.

Groen Geen noemenswaardige aandachtspunten of risico's.

Oranje Aandachtspunten of risico's die binnen het uitvoeringsmandaat vallen van GS. Dit heeft geen hoge urgentie en de risico's zijn beperkt. Bijvoorbeeld bestuurswisselingen, statuten die herzien moeten worden of licht tegenvallende resultaten.

Rood Grote aandachtspunten die soms directe actie vereisen en onder de aandacht van PS dienen te worden gebracht. Bijvoorbeeld niet afgedekte financiële risico's, slecht functioneren bestuur of toezichthouder, als er geen publiek belang (meer) is of tegenvallende resultaten.

In de bijlagenbundel van de jaarrekening is de 'Uitwerking Paragraaf Verbonden Partijen' opgenomen. In deze bijlage wordt ook nader ingegaan op het Innovatiefonds, Energiefonds, Brabant C fonds, Groen Ontwikkelfonds, Leisure ontwikkelfonds en Brabant Startup Fonds.

1. Gemeenschappelijke regelingen

	Naam	Beleid	Governance	Financiën	Aandeelhouderschap	WNT
1.1	Havenschap Moerdijk (i.c.m. Havenbedrijf)	5. Economie, Kennis en Talentontwikkeling 6. Energie			actief	Voldoet
1.2	Zuidelijke Rekenkamer	1. Bestuur en veiligheid			monitorend	Voldoet
1.3	Kleinschalig Collectief Vervoer Noord-Brabant	8. Basisinfrastructuur mobiliteit			monitorend	Voldoet
1.4	Omgevingsdienst Midden- en West Brabant	4. Natuur en milieu			actief	Voldoet
1.5	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant	4. Natuur en milieu			actief	Voldoet
1.6	Omgevingsdienst Brabant Noord	4. Natuur en milieu			actief	Voldoet
1.7	De Hollandse Waterlinie	10. Vrijetijd, Cultuur, Sport en Erfgoed			n.n.b.	n.n.b.

1.1 Havenschap Moerdijk

De Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Moerdijk is (50%) aandeelhouder en financier van Havenbedrijf Moerdijk N.V., waarin de bedrijfsactiviteiten plaatsvinden. PS heeft verzocht om deze structuur en de invloed die kan worden uitgeoefend nader toe te lichten. In 2022 wordt hier uitvoering aan gegeven.

1.4 Omgevingsdienst Midden- en West Brabant

De begroting van Omgevingsdienst Midden- en West Brabant is weliswaar in evenwicht, maar de financiële positie (weerstandsvormogen) voldoet met een weerstandsratio van 0,7 niet aan de norm die gesteld is tussen de 1,0 en 1,4. De lage score wordt veroorzaakt door onzekerheden die er zijn omtrent (i) de risico's van de Omgevingswet, (ii) het realiseren van de besparingsopgave, (iii) de kostendruk bij deelnemers (die de opdrachtverstrekking en -uitvoering door de omgevingsdiensten kunnen raken) en personele risico's. Het laatstgenoemde omvat de zorg voor voldoende kwalitatief personeel om de begrote productie te kunnen realiseren.

1.5 Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant

De begroting van Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant is weliswaar in evenwicht, maar naar ons oordeel voldoet de weerstandsratio met 0,7 niet aan de norm die gesteld is op tenminste 1,0. De lage score wordt veroorzaakt door onzekerheden die er zijn omtrent (i) de risico's van de Omgevingswet, (ii) het realiseren van de besparingsopgave, (iii) de kostendruk bij deelnemers (die de opdrachtverstrekking en -uitvoering door de omgevingsdiensten kunnen raken) en (iv) personele risico's. Het laatstgenoemde omvat de zorg voor voldoende kwalitatief personeel om de begrote productie te kunnen realiseren.

1.7 De Hollandse Waterlinie

Het betreft een nieuwe verbonden partij. Het werelderfgoedcomité van UNESCO heeft in juli 2021 besloten om de Hollandse Waterlinie aan te merken als werelderfgoed. Deze Waterlinie loopt door 4 provincies: Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant. Deze vier provincies hebben besloten om samen de verantwoordelijkheid te nemen voor de instandhouding van dit werelderfgoed. Daarvoor is door hen het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies opgericht, als bestuurlijke samenwerking op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. PS heeft in 2021 met deelname in de Gemeenschappelijke Regeling ingestemd. Dit wordt nader vormgegeven in 2022.

Vennootschappen en coöperaties

	Naam	Beleid	Governance	Financiën	Aandeelhouderschap	WNT
2.1	Enexis N.V.	6 Energie			Actief	Voldoet
2.2	CSV Amsterdam B.V.	5. Economie, Kennis en Talentontwikkeling			Actief	n.v.t.
2.3	Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	5. Economie, Kennis en Talentontwikkeling			Actief	n.v.t.
2.4	Brabant Water N.V.	3. Water en Bodem			Actief	Voldoet
2.5	Eindhoven Airport N.V.	8. Basisinfrastructuur mobiliteit			Actief	n.v.t.
2.6	BOM Holding B.V.	5. Economie, Kennis en Talentontwikkeling en 6 Energie			Actief	Voldoet
2.7	Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte B.V.	2. Ruimte en wonen			Actief	Voldoet
2.8	Business Park Aviolanda B.V.	5. Economie, Kennis en Talentontwikkeling			Actief	n.v.t.
2.9	Nederlandse Waterschapsbank N.V.	Algemeen financieel beleid 3. Water en Bodem			Monitorend	n.v.t.
2.10	N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten	Algemeen financieel beleid 1. Bestuur en veiligheid			Monitorend	n.v.t.
2.11	PZEM N.V.	5. Economie, Kennis en Talentontwikkeling			Monitorend	Voldoet
2.12	Pivotpark Holding B.V.	5. Economie, Kennis en Talentontwikkeling			Actief	Voldoet
2.13	Green Chemistry Campus B.V.	Programma 5, 6			Actief	Voldoet
2.14	Groen Ontwikkelfonds Brabant B.V.	Programma 3, en 4. Natuur en milieu			Actief	Voldoet
2.15	Monumenten Beheer Brabant	10. Vrijtijd, Cultuur, Sport en Erfgoed			Actief	Voldoet
2.16	Brabant Startup Fonds B.V.	5. Economie, Kennis en Talentontwikkeling			Actief	Voldoet

2.1 Enexis N.V.

Met het oog op de door ACM vastgestelde nieuwe reguleringsperiode die in 2022 in gaat, wordt door de RvB een nieuw strategisch plan opgesteld. Daarin wordt aandacht gegeven aan de maatschappelijke ontwikkelingen die een materiële impact op Enexis hebben, zoals klimaatverandering & energietransitie, participatie & vertrouwen in instituties (burgers willen meer invloed op hun directe leefomgeving) en digitale transformaties. De voorbereiding van het plan vindt plaats in nauw overleg met de aandeelhouderscommissie.

In het plan worden ook de financiële gevolgen vastgesteld. De energietransitie leidt tot een grote toename aan investeringen en daarmee financieringsbehoefte. Enexis brengt de behoefte in kaart en onderzoekt in overleg met de aandeelhouders hoe daarin kan worden voorzien. Ook wordt onderzocht in hoeverre het Rijk hierin een rol kan spelen.

In april 2022 zal het plan aan de aandeelhouders ter vaststelling zal worden voorgelegd.

2.4 Brabant Water N.V.

Het huidige financiële beleid loopt in 2022 af en dient dan ook te worden herzien. Daarbij zijn er ontwikkelingen die alertheid vragen. Door klimaatveranderingen staan drinkwaterbedrijven voor een enorme opgave. Langere perioden van hitte en droogte vragen om extra investeringen in productie- en distributiecapaciteit. Hierbij wordt door Brabant Water N.V. ook de mogelijkheden verkent van alternatieve bronnen voor de Brabantse drinkwaterproductie (zoals winning vanuit oppervlakte- of brakwater). Naast klimaatverandering zorgen cybersecurity, groei van het aantal aansluitingen en veroudering van het huidige drinkwaternetwerk voor een stijgende noodzaak tot investeren. De vraag is echter op welke wijze dit gefinancierd gaat worden. Door de huidige winstregulering kunnen drinkwaterbedrijven namelijk niet (tijdig) het benodigde extra geld genereren om deze (extra) investeringen uit te voeren. Deze problematiek speelt bij de meeste drinkwaterbedrijven in Nederland. Landelijk wordt dan ook in opdracht van de minister van IenW onderzoek gedaan naar de financieringsmethodiek van drinkwaterbedrijven. Brabant Water brengt momenteel in kaart wat de financiële impact is van bovengenoemde risico's en op welke wijze de (extra) investeringen op de korte, middellange en lange termijn gefinancierd gaan worden.

2.5 Eindhoven Airport

De financiële impact van het Coronavirus op de bedrijfsvoering van Eindhoven Airport was zowel in 2020 als in 2021 zeer groot. Het grootste deel van de kosten zijn vast en de inkomsten uit havengelden, parkeren, horeca en retail zijn nagenoeg weggevallen. Eindhoven Airport heeft maatregelen genomen om zowel de investeringen als de operationele kosten in te perken.

De verwachting is dat 2021 met een lager verlies dan 2020 wordt afgesloten (negatief resultaat 2020 bedroeg € 10,5 mln.). In 2019 werd nog een recordwinst van € 14,3 mln. behaald. Door de goede financiële basis die de afgelopen jaren is opgebouwd kan het verlies over 2021 worden opgevangen. Onduidelijk is echter nog wat de impact op Eindhoven Airport zal zijn als de effecten van de Coronacrisis komende jaren aan blijven houden. Een aantal scenario's zijn uitgewerkt, waarbij er onder meer rekening wordt gehouden met een economische recessie en een terugvallende vraag naar luchtvaart. Ondanks de tegenslagen in 2020 en 2021 is er vertrouwen in de toekomst, dit gezien de groei van het vaccinatie-niveau en het feit dat afgelopen zomer het "oude reisgedrag" bij met name de leisure-reiziger weer relatief snel opveerde.

2.7 Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte, B.V.

De actuele ontwikkelingen van de Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte worden uitgebreid toegelicht in de bijlagenbundel van de jaarrekening (zie 'Uitwerking Paragraaf Verbonden Partijen').

2.8 Business Park Aviolanda B.V.

Fokker Holding B.V. heeft Fokker Techniek B.V. (medeaandeelhouder van Business Park Aviolanda B.V.) verkocht aan Fokker Services Group B.V. (dochteronderneming Panta Holding B.V.). De aandeelhouders verwachten in 2022 een nieuwe samenwerkingsovereenkomst en voor Business Park Aviolanda B.V. een ondernemingsplan en vastgoedstrategie (met meerjarenbegroting en investeringsplan) voor 2022-2026 vast te stellen.

2.12 Pivotpark Holding B.V.

Pivotpark Holding B.V. kent vanuit historisch perspectief een zwakke financiële performance. Het boekjaar 2020 werd weliswaar afgesloten met een winst ad circa € 6 mln., maar dit werd voor een belangrijk deel gerealiseerd door een herwaardering van het vastgoed. De in 2020 gerealiseerde EBITDA was negatief. Voor 2021 e.v. zijn de vooruitzichten echter positief. Mede omdat thans 99% van de beschikbare ruimte is verhuurd, verwacht men uit te komen op een positief resultaat.

De directie en RvC van Pivot Park hebben aan de aandeelhouders van Pivot Park gevraagd in te stemmen met de verkoop van Pivot Park Screening Center. De aandeelhouders vormen op basis van onafhankelijk onderzoek hun opinie. Besluitvorming hierover vindt in 2022 plaats.

In maart 2021 heeft provincie Noord-Brabant definitief besloten om Pivot Park een lening van € 9,6 mln. euro te verstrekken voor de bouw van een single tenant gebouw en in juli 2021 heeft provincie Noord-Brabant ingestemd met een lening voor de bouw van een multi tenant gebouw als vervanging van het oude gebouw en als extra ruimte voor nieuwe huurders. Inmiddels is voldaan aan de verstrekkingvoorwaarde dat 70% is verhuurd. De lening is verstrekt en kan er gestart worden met de bouw.

De besluitvorming omtrent de verstrekking van de financiering vond onder meer plaats op basis van een meerjarenplan met een naar oordeel van de provincie Noord-Brabant plausibele begroting. De realisatie van beide panden leidt naar verwachting tot een verdere verbetering van de rentabiliteit. Desalniettemin is het herstel van de financiële performance pril en i.c.m. de nog te realiseren nieuwbouw verdient de financiële situatie het komende jaar nog de verhoogde aandacht.

2.13 Green Chemistry Campus B.V.

- Het beleid vormt een aandachtspunt waarop actie benodigd is. In 2022 moet duidelijk worden in welke richting de Green Chemistry Campus B.V. zich de komende jaren gaat ontwikkelen. Er is een kwartiermaker aangesteld

die de opdracht heeft om de stip op de horizon scherper in beeld te krijgen en de benodigde rollen in het ecosysteem inzichtelijk te maken.

- Omdat er een kans bestaat dat de conclusies en vervolgcacties van de kwartiermaker impact hebben op het bestaande governance model van de campus, vraagt de verbonden partij ook op dit onderdeel de verhoogde aandacht.
- De financiële situatie van de campus blijft zorgelijk. Ontwikkelingen in circulaire en biobased processen zijn van de lange adem. Na 10 jaar is de campus nog steeds grotendeels afhankelijk van publieke bijdragen en zijn de staatssteun grenzen met betrekking tot de exploitatiesteun bereikt. Er wordt onderzocht of en hoe verdere invulling kan worden gegeven aan de financieringsbehoefte. Voor de kapitaalbreng vanuit de provincie is een voorziening getroffen van € 2,3 mln. Dit is gelijk aan de waarde van het ingebrachte (agio)vermogen.

2.15 N.V. Monumenten Beheer Brabant

De portefeuille van Monumenten Beheer Brabant bevat een aantal incurante objecten, die op dit moment niet of slechts deels worden verhuurd. Een substantieel deel van de wel verhuurde objecten, wordt verhuurd aan exploitanten in de culturele of de horecasector en die hard zijn/worden getroffen door de Coronamaatregelen. Om dit te compenseren heeft de provincie in 2021 aan N.V. Monumenten Beheer Brabant uitstel van rente en aflossing verleend voor een periode van 7 maanden. Ook in Q1 2022 is er vanwege de aanhoudende lockdown situatie onvoldoende liquiditeitsruimte/kasstroom om de financieringslast te voldoen en het benodigde onderhoud te kunnen uitvoeren. Een nieuw verzoek voor uitstel van rente en aflossing is thans bij de provincie in behandeling.

Hoewel de Coronacrisis de financiële situatie verergert, is het toekomstperspectief voor de (middel)lange termijn ook onzeker. Om die reden is er een voorziening getroffen van € 2.058.000 (gelijk aan de waarde van het ingebrachte vermogen) en is er in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in 2021 besloten om opdracht te geven voor een extern onderzoek naar de toekomstscenario's van N.V. Monumenten Beheer Brabant. Op basis van de bevindingen uit dit te ontvangen rapport zal de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in 2022 de strategie bepalen.

3. Stichtingen en verenigingen

	Naam	Beleid	Governance	Financiën	Aandeelhouderschap	WNT
3.1	Interprovinciaal overleg IPO en BIJ12 (vereniging)	1. Bestuur en veiligheid			Monitorend	Voldoet
3.2	Huis van de Nederlandse Provincies (vereniging)	1. Bestuur en veiligheid			Monitorend	Voldoet
3.3	Stichting Brabant C Fonds	10. Vrijetijd, Cultuur, Sport en Erfgoed			Actief	Voldoet
3.4	Stichting Beheer Museum Quartier	10. Vrijetijd, Cultuur, Sport en Erfgoed			Actief	Voldoet
3.5	Stichting Leisure Ontwikkefonds Brabant	10. Vrijetijd, Cultuur, Sport en Erfgoed			Actief	Voldoet
3.6	Stichting Brainport Smart District	2. Ruimte en wonen			Actief	Voldoet
3.7	Stichting La Vuelta Holanda, opgericht in 2019	10. Vrijetijd, Cultuur, Sport en Erfgoed			Actief	N.v.t.

3.3 Stichting Brabant C Fonds.

Het fonds heeft thans een looptijd tot en met 2022. Een besluit over de toekomstige provinciale betrokkenheid bij Brabant C maakt onderdeel uit van het te ontwikkelen beleidskader Levendig Brabant. Hierin wordt de fondsevaluatie meegenomen. Medio 2022 zal een besluit genomen worden over de verlenging van Brabant C in 2023. Het beleidskader Levendig Brabant zal vervolgens een besluit nemen over het instrumentarium van de provincie na 2023 en wat de rol van Brabant C daarin is.

3.6 Stichting Brainport Smart District

Stichting Brainport Smart District gaat over van een planontwikkel- naar een realisatiefase. Dat maakt dat thans op alle drie de onderdelen de verhoogde aandacht wordt gevraagd. Er heeft een scenarioanalyse plaatsgevonden

waarin drie inrichtingsvarianten zijn geschetst. Voordat er verdere uitwerking van deze varianten kan plaatsvinden, dient er besluitvorming en duidelijkheid te komen op het gebied van ambities (prioritering van innovaties) en de wijze van financieren.

4. Overige verbonden partijen

	Naam	Beleid	Governance	Financiën	Aandeelhouderschap	WNT
4.1	Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen	4. Natuur en milieu			Actief	n.v.t.

1. Gemeenschappelijke regelingen

Belang

	Naam	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar / inhoud)	Bestuurlijk Belang	Aandeel
1.1	Havenschap Moerdijk (i.c.m. Havenbedrijf)	Moerdijk	Smeulders/Van Gruijthuijsen	Lid bestuur bedrijfsvoering organisatie	50,0%
1.2	Zuidelijke Rekenkamer	Eindhoven	Programmaraad	Lid programmaraad	50,0%
1.3	Kleinschalig Collectief Vervoer Noordoost-Brabant	Oss	Otters-Bruijnen*	Lid Algemeen Bestuur, lid Dagelijks Bestuur	8,3%
1.4	Omgevingsdienst Midden- en West Brabant	Tilburg	Roijackers/Lemkes-Straver	Lid Algemeen Bestuur, lid Dagelijks Bestuur	42,0%
1.5	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant	Eindhoven	Roijackers/Lemkes-Straver	Lid Algemeen Bestuur, lid Dagelijks Bestuur	38,0%
1.6	Omgevingsdienst Brabant Noord	's-Hertogenbosch	Roijackers/Lemkes-Straver	Lid Algemeen Bestuur, lid Dagelijks Bestuur	36,0%
1.7	De Hollandse Waterlinie	Utrecht	Smeulders*	Lid van Gemeenschappelijk Orgaan	10,0%

* = Eigenaarsrol en inhoudelijke rol zijn niet conflicterend.

Vermogensstructuur en resultaat

X € 1000

	Naam	Lening	Garantstelling	Eigen vermogen per 01-01-2021	Eigen vermogen per 31-12-2021	Vreemd vermogen per 01-01-2021	Vreemd vermogen per 31-12-2021
1.1	Havenschap Moerdijk (i.c.m. Havenbedrijf)		280.000.000*	97.265	97.265	182.344	182.344
1.2	Zuidelijke Rekenkamer			99	99	166	166
1.3	Kleinschalig Collectief Vervoer Noordoost-Brabant			789	789	850	850
1.4	Omgevingsdienst Midden- en West Brabant			2.325	2.325	3.480	3.480
1.5	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant			2.429	2.429	4.523	4.523
1.6	Omgevingsdienst Brabant Noord			9.844	9.844	8.628	8.628
1.7	De Hollandse Waterlinie			n.b.	n.b.	n.b.	n.b.

De gepresenteerde cijfers zijn de resultaten uit de meest recent gepubliceerde (half)jaarcijfers.

* De provincie en gemeente Moerdijk staan voor ieder 50-50 van het genoemde bedrag garant (gelijk aan de deelname in de Gemeenschappelijke Regeling).

2. Vennootschappen en coöperaties

Belang

x € 1.000

	Naam	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar / inhoud)	Bestuurlijk belang	Aandeel	Nominale waarde	Agio	Gestort	Boek-waarde
2.1	Enexis NV	's-Hertogenbosch	Smeulders/ Spierings	stemrecht / voordrachtsrecht lidmaatschap RvC / lid AHC	30,8%	46.102	-	46.102	-
2.2	CSV Amsterdam BV	's-Hertogenbosch	Smeulders*	Stemrecht / lid AHC	30,8%	6	-	6	6
2.3	Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	's-Hertogenbosch	Smeulders*	Stemrecht / lid AHC	30,8%	461	-	461	461
2.4	Brabant Water NV	's-Hertogenbosch	Smeulders/ Roijackers	Stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC / lid AHC	31,6%	88	-	88	-
2.5	Eindhoven Airport NV	Eindhoven	Smeulders/Otters-Bruijnen	Stemrecht / voordrachtsrecht Lidmaatschap RvC	24,5%	1.112	1.702	556	2.814
2.6	BOM Holding BV	Tilburg	Smeulders/Van Gruijthuijsen	stemrecht / voordrachtsrecht lidmaatschap RvC	100%	1	32.509	32.510	32.510
2.7	Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte, BV ORR	's-Hertogenbosch	Smeulders/Ronnes	Stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC	100%	30	89	119	119
2.8	Business Park Aviolianda BV	Woensdrecht	Smeulders/Van Gruijthuijsen	Stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC	60%	11	6.477	6.488	6.488
2.9	Nederlandse Waterschapsbank NV	's-Gravenhage	Van Gruijthuijsen*	Stemrecht	0,12%	22	-	8	-
2.10	NV Bank voor Nederlandse Gemeenten	's-Gravenhage	Van Gruijthuijsen*	Stemrecht	0,07%	100	-	100	-
2.11	PZEM NV	Middelburg	Smeulders*	Stemrecht	0,05%	4	-	4	-
2.12	Pivotpark Holding BV	Oss	Smeulders/Van Gruijthuijsen/Ronnes	Stemrecht	70,7%	1.047	5.052	20	6.099
2.13	Green Chemistry Campus BV	Bergen op Zoom	Smeulders/Spierings	Stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC	60%	11	2.300	2.311	2.300
2.14	Groen Ontwikkefonds Brabant BV	's-Hertogenbosch	Smeulders/ Roijackers	Stemrecht	100%	-	-	-	-
2.15	N.V. Monumenten Beheer Brabant	's-Hertogenbosch	Van Gruijthuijsen/ Smeulders*	Stemrecht	72%	2.040	-	2.040	2.040
2.16	Brabant Startup Fonds BV	Tilburg	Smeulders/Van Gruijthuijsen	Stemrecht	100%	-	-	-	-

De gepresenteerde cijfers zijn de resultaten uit de meest recent gepubliceerde (half)jaarcijfers.

* Eigenaarsrol en inhoudelijke rol zijn niet conflicterend.

Vermogensstructuur en resultaat

x € 1.000

	Naam	Lening	Garantstelling	Eigen vermogen per 1-1 2021*	Eigen vermogen per 31-12 2021*	Vreemd vermogen per 1-1 2021*	Vreemd vermogen per 31-12 2021*	Resultaat 2021 na belasting*	Netto Dividend, ontvangen in 2021 over 2020
2.1	Enexis NV	159.490		4.141.000	4.141.000	5.098.000	5.098.000	99.000**	23.121
2.2	CSV Amsterdam BV			393	393	27	27	172	0
2.3	Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV			1.569	1.569	20	20	-20	0
2.4	Brabant Water NV			674.183	674.183	523.344	523.344	8.913	0
2.5	Eindhoven Airport NV			103.618	103.618	27.976	27.976	-10.545	0
2.6	BOM Holding BV	126.569		49.821	49.821	185.665	185.665	-2.433	0
2.7	Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte, BV ORR			486	486	145	145	73	0
2.8	Business Park Aviolianda BV	1.573		12.705	12.705	12.943	12.943	415	0
2.9	Nederlandse Waterschapsbank NV	50.000		1.827.000	1.847.000	104.729.000	106.241.000	81.000	45.000
2.10	NV Bank voor Nederlandse Gemeenten	150.000		5.097.000	5.061.000	155.262.000	154.779.000	157.000	72
2.11	PZEM NV			1.376.990	1.376.990	850.880	850.880	-21.841	0
2.12	Pivotpark Holding BV	55.950		11.905	11.905	19.169	19.169	5.983	0
2.13	Green Chemistry Campus BV			3.073	3.073	610	610	3.219	0

	Naam	Lening	Garantstelling	Eigen vermogen per 1-1 2021*	Eigen vermogen per 31-12 2021*	Vreemd vermogen per 1-1 2021*	Vreemd vermogen per 31-12 2021*	Resultaat 2021 na belasting*	Netto Dividend, ontvangen in 2021 over 2020
2.14	Groen Ontwikkelingsfonds Brabant BV			0	0	24.496	24.496	0	0
2.15	N.V. Monumenten Beheer Brabant	7.108		589	589	8.627	8.627	-140	0
2.16	Brabant Startup Fonds BV	11.950		0	0	12.751	12.751	0	0

*De gepresenteerde cijfers zijn de resultaten uit de meest recent gepubliceerde (half)jaarcijfers.

**resultaat halfjaar 2021

3. Stichtingen en verenigingen

Belang

	Naam	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar / inhoud)	Bestuurlijk belang	Aandeel
3.1	Interprovinciaal overleg IPO en BIJ12 (vereniging)	's-Gravenhage	Otters-Bruijnen/thema Ipo BAC	Lid van het bestuur	9,63% (Bij12 10,60%)
3.2	Huis van de Nederlandse Provincies (vereniging)	Brussel	Otters-Bruijnen/van Gruijthuijsen	Lid van het bestuur	8,33%
3.3	Stichting Brabant C Fonds	Tilburg	van Gruijthuijsen/Smeulders	Benoeming schorsing en ontslag leden RvT	100%
3.4	Stichting Beheer Museum Kwartier	's-Hertogenbosch	Smeulders*	Benoeming schorsing en ontslag leden RvT	75%
3.5	Stichting Leisure Ontwikkelingsfonds Brabant	Oisterwijk	van Gruijthuijsen/Smeulders	lid van de raad van deelnemers.	50%
3.6	Stichting Brainport Smart District	Helmond	Ronnes*	Lid van het bestuur	20% stemrecht 44,4% financiële inbreng
3.7	Stichting La Vuelta Holanda	Utrecht	Smeulders*	Lid van het bestuur	15%

*Eigenaarsrol en inhoudelijke rol zijn niet conflicterend.

Vermogensstructuur en resultaat

x € 1.000

	Naam	Lening	Garantstelling	Eigen vermogen per 01-01-2021	Eigen vermogen per 31-12-2021	Vreemd vermogen per 01-01-2021	Vreemd vermogen per 31-12-2021
1.1	Interprovinciaal overleg IPO en BIJ12 (vereniging)		180	4.462	4.533	21.244	27.296
1.2	Huis van de Nederlandse Provincies (vereniging)			328	328	120	120
1.3	Stichting Brabant C Fonds			827	827	11.261	11.261
1.4	Stichting Beheer Museum Kwartier			100	100	648	648
1.5	Stichting Leisure Ontwikkelingsfonds Brabant			4.929	4.929	67	67
1.6	Stichting Brainport Smart District			0	0	394	394
1.7	Stichting La Vuelta Holanda			4.558	4.558	141	141

De gepresenteerde cijfers zijn de resultaten uit de meest recent gepubliceerde (half)jaarcijfers.

4. Overige verbonden partijen

Belang

	Naam	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar / inhoud)	Bestuurlijk belang	Aandeel
4.1	Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen	's-Hertogenbosch	Van Gruijthuijsen/Spierings	GS vormen Algemeen Bestuur, twee gedeputeerde vormen Dagelijks Bestuur	100%

Vermogensstructuur en resultaat

x € 1.000

	Naam	Lening	Garantstelling	Eigen vermogen per 01-01-2021	Eigen vermogen per 31-12-2021	Vreemd vermogen per 01-01-2021	Vreemd vermogen per 31-12-2021
4.1	Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen			99.120	99.120	28.475	28.475

De gepresenteerde cijfers zijn de resultaten uit de meest recent gepubliceerde (half)jaarcijfers

5. Investeringsfondsen voor Brabant

	Fonds*	Fondsomvang x € 1 mln	Looptijd t/m	Revolverenheid	Multiplier	Portefeuille
5.1	Innovatiefonds Brabant	125	2037	Nominaal	≥ 3	Van Gruijthuisen
5.2	Energiefonds Brabant	60	2037	Nominaal	≥ 4	Spierings
5.3	Brabant C fonds	36	2022	Beperkt	≥ 3	Smeulders
5.4	Groen Ontwikkefonds voor Brabantse natuur	240	2029	Niet of nauwelijks	≥ 2	Roijackers
5.5	Leisure Ontwikkel fonds Brabant	10	2027	Beperkt (33-66%)	≥ 2	Smeulders
5.6	Brabant Startup Fonds	10	2033	50%	≥ 3	Van Gruijthuisen

* Zie bijlagenbundel begroting 2022 voor aanvullende fondsinformatie

Paragraaf 7 Ontwikkelbedrijf en grondbeleid

Provinciaal grondbeleid

Met de inzet van het Provinciaal grondbeleid beoogt de provincie (tijdig) gronden (en gebouwen) beschikbaar te krijgen voor realisering van door haar beoogde doelen. Het bereiken van de maatschappelijke doelstelling staat hierbij voorop. Inzet is om tegen aanvaardbare prijzen deze doelen te bereiken. De wettelijke kaders en de mate van het bereiken van de doelstelling zijn hierin leidend.

De Provincie voert grondbeleid uit door regulerend optreden en door het zelf verwerven, ontwikkelen en verkopen van gronden. Waar wenselijk geacht gebeurt dit ook anticiperend en via participaties zoals deelnemingen in externe Ontwikkelmaatschappijen (zoals de Onderneming Ruimte voor Ruimte, Aviolanda en Pivot Park). De verschillende vormen kennen verschillende voor- en nadelen en risicoprofielen. Per situatie wordt de afweging gemaakt over de toe te passen vorm en uitvoeringswijze. In 2021 is een start gemaakt om een nieuwe nota grondbeleid op te stellen.

Ontwikkelbedrijf

Het Ontwikkelbedrijf draagt bij aan de realisatie van verschillende beleidsdoelstellingen. Bij de projecten van het Ontwikkelbedrijf gaat het om het daadwerkelijk mogelijk maken van de beoogde (her)ontwikkeling. Om dit mogelijk te maken heeft het Ontwikkelbedrijf verschillende instrumenten tot haar beschikking, waaronder: de aankoop van grond of gebouwen, participatie in een project of deelneming en het verstrekken van een lening of garantstelling.

Het Ontwikkelbedrijf heeft de laatste jaren meer kennis en ervaring opgedaan in de samenwerking met lagere overheden en marktpartijen wanneer het gaat om projecten in het ruimtelijke fysieke domein. Zij weet waar de kennis en toegevoegde waarde van de (markt)partijen zit, wat de provinciale beleidsinzet is en op welke wijze deze kan worden verbonden met de doelen van andere partijen. Maar ook hoe een samenwerking daadwerkelijk tot stand kan worden gebracht om tot succesvolle invulling te komen van het project en bijbehorende ambitie. Met andere woorden van procesmanagement tot dealmaking en realisatie.

De verkenningen waar het Ontwikkelbedrijf in betrokken is, worden per definitie integraal aangevlogen. Belangrijke thema's waarin het Ontwikkelbedrijf actief is, zijn: campussen en werklocaties, erfgoed, energie, ondermijning en binnenstedelijke transformatie. Het Ontwikkelbedrijf is ook inzetbaar voor nieuwe thema's, welke voortkomen uit het Bestuursakkoord 2020-2023 (incl. addendum) en de uitwerking daarvan in de provinciale ontwikkelprogramma's.

Resultaten van het Ontwikkelbedrijf

Financieel is het Ontwikkelbedrijf gezond. In een themabijeenkomst aan PS (15 oktober 2021) is de werking van het Ontwikkelbedrijf en de nieuwe berekeningsmethodiek van de weerstandsratio toegelicht. Deze nieuwe berekeningssystematiek is vastgesteld in de begroting 2022 en het Meerjarenperspectief van het Ontwikkelbedrijf.

Bij de erfgoedcomplexen springen de doorontwikkeling van de Dongencentrale met nieuwe huurders in het oog en Oudenbosch met een gerestaureerd monumentaal centrum. Voor de stedelijke transformaties zijn er weer de nodige nieuwe verkenningen met M7 en B5 steden gestart. Daarnaast wisten we door de inzet van het Ontwikkelbedrijf een samenwerkingsovereenkomst met de gemeente te sluiten voor de aankoop van het CSM-terrein in Breda. Ook heeft het Muziekgebouw in Eindhoven haar exploitatie duurzaam weten te verbeteren doordat zij met hulp van het Ontwikkelbedrijf € 2,5 mln. aan regiomiddelen wist op te halen. En eveneens in Eindhoven werkt het Ontwikkelbedrijf (en daarmee de Provincie) samen met de gemeente aan de ontwikkeling van de Internationale Knoop XL. Dit is een gebiedsontwikkeling

van 7500 woningen en grote infrastructurele aanpassingen aan het trein- en busstation, die tezamen ook tot meer bedrijvigheid, horeca en eventlocaties moet gaan leiden. Verder kunnen we terugblikken op diverse succesvolle financieringen van o.a. Pivot Park Oss en diverse innovatieve woonvormen zoals Rezone Eindhoven en Butterfly Effect.

Portefeuille Ontwikkelbedrijf

Financieel gezien ziet het boekwaardeverloop van de portefeuille over de ingezette instrumenten van het Ontwikkelbedrijf er als volgt uit.

Instrument	Boekwaarde per		mutatie
	1-1-2021	31-12-2021	
Deelnemingen	6.488.160	6.488.160	
Grond	73.107.555	71.688.207	-1.419.348
Leningen	44.921.778	45.524.454	602.676
Totaal	124.517.493	123.700.821	-816.672

Grond

De belangrijkste mutaties binnen de grond portefeuille van het Ontwikkelbedrijf betreffen de volgende projecten.

Project	Aankopen in € mln.	Verkopen in € mln.
Loosbroek, locatie schaapsdijk		0,8
Tilburg, project Oostkamer		0,3
Gilze en Rijen, project Laarspad		3,1
TOM, gronden		8,2
Ulicoten, locatie Dorpsstraat 4 en 7		1,6
Logistiekpark Moerdijk	1,9	
Breda, 't Zoet	11,2	
Totaal	13,1	14

Binnen de categorie gronden en opstallen is in onderstaande tabel aangegeven welke projecten er in exploitatie (BIE) zijn.

Project	Boekwaarde 1-1-2021	Vermeer- dering	Verminder- dering	Boekwaarde 31-12-2021	Voor- ziening	Nog te maken kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Resultaat nominaal	Resultaat contante waarde
Ruimte voor Ruimte:									
Loosbroek, locatie schaapsdijk	229.571	605.429	835.000	0				224.444	224.444
Aarle Rixtel, Opstal 6	635.846	926	63.786	572.986			572.986		
Ulicoten, Dorpsstraat 4 en 7	1.499.378	114.485	1.613.863	0				7.947	7.947
Tilburg, Oostkamer	907.268	326	276.284	631.310			631.310		
Esch, De Ruiting 2	464.369	137	105	464.401			464.401		
Cultuurhistorisch Erfgoed:									
Geertruidenberg, Dongecentrale	761.987	88.024	33.915	816.096		436.977	1.253.073		
Dongen, Moederhuis Franciscanessen	1.034.652	193.609	276.157	952.104		476.906	1.429.010		
Veghel, CHV-terrein	2.563.006	2.971	52.180	2.513.797			2.513.797		
Bedrijventerreinen									
Moerdijk, Logistiek Park Moerdijk	3.229.214	1.906.733	384.425	4.751.522		1.156.520	5.908.042		
Totaal	11.325.291	2.912.640	3.535.715	10.702.216		2.070.403	12.772.619	232.391	232.391

Leningen

In onderstaande tabel is het verloop van de verstrekte leningen van het Ontwikkelbedrijf weergegeven.

Thema	Project	1-1-2021	ver- strekking	aflossing	rente	31-12- 2021
Cultuurhistorie	Catharinadal	2.740.841			13.704	2.740.841
	CHV Veghel	2.050.000		75.000	71.750	1.975.000
	KVL	1.297.104		24.162	32.428	1.272.943
	KVL EKWC	4.224.612			38.022	4.224.612
	Brouwhuis	1.158.792		68.500	30.286	1.090.292
Economisch Vestigingsklimaat	Nieuwstraat Breda	4.800.000		400.000	147.200	4.400.000
	De kazerne Klein Paradijs	850.000				850.000
	Geertruidenberg, jachthaven Hermenzeil	1.500.000				1.500.000
Bedrijventerreinen	Nuenen, herpr.bedrijventerrein stedelijk gebied Eindhoven	2.112.870				2.112.870
Regionaal Sociaal beleid	Oss, Slow Care St. Elzeneindhuis	1.957.507		97.614	43.649	1.859.893
	Tilburg, Kempentoren Spoorpark	328.500		18.250	3.285	310.250
Energie	Klaverspoor project windpark A16	0	973.534		6.027	973.534
Wonen	Rezone buurtschap te veld	0	181.500		1.803	181.500
Kennis economie	Spark Campus Lab XXL	1.225.000				1.225.000
kenniseconomie	OLSP, hypothecaire lening	10.000.000			200.000	10.000.000
	OLSP, renteloze lening	2.500.000				2.500.000
	OLSP, Pather gebouw	0	1.100.000		10.964	1.100.000
Bedrijventerreinen	Aviolanda, gebouw P3	352.927			15.882	352.927
	Aviolanda, Hal 3	120.000			5.400	120.000
	Aviolanda	1.100.000			21.450	1.100.000
	Herfinanciering Monumentenfonds Brabant	4.683.587		133.546	68.866	4.550.041
Glastuinbouw	Cessie vordering CV Glastuinbouw N. Prinsenland	1.920.039		835.287		1.084.752
Totaal		44.921.778	2.255.034	1.652.358	710.714	45.524.454

Er is voor € 2,3 mln. aan nieuwe geldleningen verstrekt. Daarnaast is aan aflossing € 1,6 mln. en aan rente € 0,7 mln. ontvangen. De rente, is conform besluit, voor € 0,25 mln. vrijgevalen naar algemene middelen, € 0,20 mln. gestort in de algemene risicoreserve ten behoeve van de risicoafdekking van de geldlening aan het Pivotpark en € 0,25 mln. in de risicoreserve van het Ontwikkelbedrijf.

Investeringskrediet en risicoreserve Ontwikkelbedrijf

Investeringskrediet

De resterende ruimte in het investeringskrediet van het Ontwikkelbedrijf bedraagt ultimo 2021 € 89 mln. Deze is bepaald op basis van alle voorzienbare informatie en verwachtingen naar de toekomst toe per 31 december 2021. Bij de bepaling van de resterende ruimte is rekening gehouden met de geraamde toekomstige inkomsten en uitgaven van alle projecten en zijn de afgegeven garantstellingen volledig meegenomen.

Reserves en voorzieningen

In onderstaande tabel zijn een specificatie opgenomen van de risicoreserveringen en voorzieningen voor de projecten van het Ontwikkelbedrijf.

Risicoreserve Ontwikkelbedrijf

Programmabegroting	Thema		Saldo 01-01-2021	Mutatie 2021	Saldo 31-12-2021
02 Ruimte	Bedrijventerreinen	projecten	4.646.976	0	4.646.976
		deelneming: kapitaalinbreng	6.488.160	0	6.488.160
	Glastuinbouw	deelneming, geldlening	0	0	0
		projecten	531.605	4.639.562	5.171.167
	Ruimte voor Ruimte	projecten	60.938	-60.938	0
	Grote Erfgoedcomplexen	projecten	1.178.000	0	1.178.000
		geldleningen	1.791.889	1.944.627	3.736.516
	Kenniseconomie	projecten	110.000	0	110.000
			711.000	-504.750	206.250
	Werklocaties	garantstelling	60.000	0	60.000
		geldlening	2.500.000	0	2.500.000
		projecten	38.575	77.167	115.742
	Ondermijning	garantstelling	1.500.000	0	1.500.000
	Cultuur	projecten	300.000	0	300.000
	Economisch Vestigingsklimaat	geldlening	687.500	266.250	953.750
	Regionaal sociaal beleid	geldlening	425.000	330.357	755.357
Stedelijke transformatie	projecten	8.800.000	-8.800.000	0	
Wonen	geldlening	123.750	0	123.750	
Landgoedontwikkeling	projecten	0	1.161.634	1.161.634	
Subtotaal afgedekt			29.953.394	-946.091	29.007.302
Subtotaal resterende ruimte voor risicoafdekking			17.612.680	-5.375.787	12.236.893
Totaal			47.566.074	-6.321.878	41.244.195

Voorzieningen Ontwikkelbedrijf

Programmabegroting	Thema		Saldo 01-01-2021	Mutatie 2021	Saldo 31-12-2021
02 Ruimte	Glastuinbouw	projecten	17.543.540	0	17.543.540
		lening	0	0	0
	Ondermijning	lening	1.200.000	0	1.200.000
	Grote Erfgoedcomplexen	projecten	2.740.841	0	2.740.841
		Stedelijke transformatie	projecten	0	8.800.000
Totaal			21.484.381	8.800.000	30.284.381

Egalisatiereserve Ontwikkelbedrijf

Programmabegroting	Thema		Saldo 01-01-2021	Mutatie 2021	Saldo 31-12-2021
02 Ruimte	Diverse	projecten	151.691	45.154	196.845
Totaal			151.691	45.154	196.845

Reserve Verkenningen Ontwikkelbedrijf

Programmabegroting	Thema		Saldo 01-01-2021	Mutatie 2021	Saldo 31-12-2021
02 Ruimte	Stedelijke transformatie	project risico's	2.119.200	2.119.200	4.238.400
	Verkenningen	projecten	4.269.999	-2.791.169	1.478.830
Totaal			6.389.199	-671.969	5.717.230

De risicoreserveringen en voorzieningen voor de projecten worden afgedekt door de Risicoreserve van het Ontwikkelbedrijf. Per 31-12-2021 bedraagt het totale saldo hiervan € 71,5 mln. Dit is onderverdeeld in een risicoreservering van € 29 mln. en een voorziening van € 30,3 mln. Beide voor de bestaande lopende projecten. Daarnaast resteert er een vrije ruimte van € 12,2 mln., ten behoeve van toekomstige risico's op bestaande en nieuwe projecten van het Ontwikkelbedrijf. Naast bovengenoemde reserveringen en voorzieningen heeft het Ontwikkelbedrijf een reserve Verkenningen, waaruit plankosten en bovenmatige risico's voor stedelijke transformatieprojecten en verkenningen worden afgedekt die niet via een (grond-) exploitatie kunnen worden terugverdiend. In 2021 zijn de kosten voor verkenningen van de stedelijke transformatie projecten, Gasthuisvelden en Haven te Breda, Plein 13/centrum te Bergen op Zoom, Brainport city-internationale knoop XL, revitalisering oude centrum te Roosendaal, CSM terrein te Breda en huur werkplaats de Gruyter voor € 2,6 mln., ten laste van deze reserve gebracht. Het saldo van deze Verkenningenreserve bedraagt ultimo 2021 € 5,7 mln. Daarnaast heeft er, conform PS besluit uit algemene middelen, een storting in de verkenningenreserve plaatsgevonden van € 2,1 mln. ten behoeve van stedelijke transformaties. Alle kosten en baten van projecten, die conform de BBV niet mogen worden geactiveerd, worden verantwoord via de egalisatiereserve van het Ontwikkelbedrijf, waardoor in de jaarrekening dit geen budgettaire effecten heeft. In 2021 is het exploitatieresultaat € 0,05 mln. positief. Dit positieve resultaat is gestort in deze reserve.

Weerstandsvermogen

In de nieuwe berekeningssystematiek, conform dossier Toekomstbestendig Ontwikkelbedrijf en de beschrijving in de paragraaf grondbeleid bij de begroting 2022, wordt uitgegaan van de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandsvermogen: de weerstandsratio.

In deze berekening houden we vast aan de concern breed gedragen systematiek van het werken met een weerstandsratio binnen een bandbreedte van 0,75 en 1,25. We gaan alleen niet enkel de risicoreserveringen, maar ook de voorzieningen, inclusief een deel van de vrije ruimte van de risicoreserve, opnemen in de bepaling van de weerstandsratio van het Ontwikkelbedrijf.

In de berekening van de weerstandsratio nemen we dan het volgende mee:

- Risicoreserveringen van de projecten binnen de risicoreserve van het Ontwikkelbedrijf;
- Voorzieningen van de projecten;
- De vrije ruimte van de risicoreserve;
- Een deel van de vrije ruimte van het investeringskrediet, ter hoogte van 20% van het resterend investeringskrediet van het Ontwikkelbedrijf. Het percentage van 20% betreft een verwachting van de omvang van de, voornamelijk nacalculatorische risico's, die af te dekken zijn door het Ontwikkelbedrijf.

De weerstandratio wordt dan met de volgende formule bepaald:

risicoreserveringen projecten +/- voorzieningen +/- vrije ruimte risicoreserve

risicoreserveringen projecten +/- voorzieningen +/- 20% van het vrije investeringskrediet

Het benodigde weerstandsvermogen is bepaald op basis van alle voorzienbare informatie en verwachtingen per 31 december 2021. Op basis van deze nieuwe berekeningssystematiek komt de ratio uit op 0,93 % (per 31-12-2021) en is voldoende om risico's binnen het Ontwikkelbedrijf op te vangen. De ratio valt binnen de vastgestelde bandbreedte van 0,75% - 1,25% van de weerstandsratio.

BBV en risicomanagement grondportefeuille Ontwikkelbedrijf

Als gevolg van Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient er een methodiek te worden vastgesteld voor de te hanteren rente- en disconteringsvoet in exploitatieplannen. De vast te stellen methodiek is als volgt: de te hanteren rente- en disconteringsvoet wordt gebaseerd op marktconforme rente voor de financiering van het betreffende plan (projectfinanciering), de marktconformiteit wordt vervolgens bepaald op basis van (fictieve) offertestelling bij een voor de overheid gangbare externe financierier.

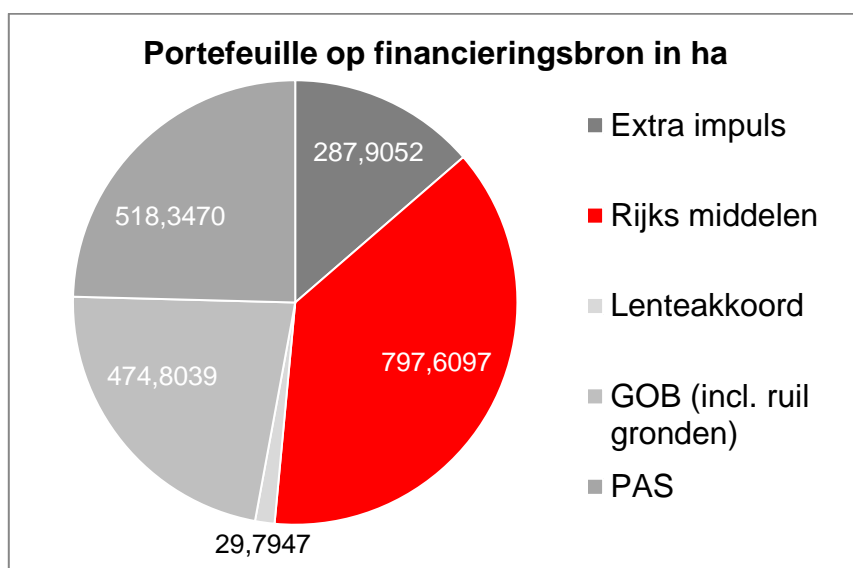
Grondbeleid overige beleidsvelden

Woningbouwstimuleringsmaatregelen

Een specifiek taak voor het ontwikkelbedrijf is het uitvoering geven aan de stimuleringsmaatregelen woningbouw die 2009 zijn vastgesteld. Op de resterende nog lopende maatregel Startersleningen is in 2021 € 1,7 mln. afgelost. Ultimo 2021 is het saldo van de uitstaande leningen bij SVN € 5,6 mln.

Natuurnetwerk Brabant (NNB)

Conform de doelstellingen zoals opgenomen in Brabant Uitnodigend Groen wordt t/m 2027 in totaal circa 15.000 ha natuurnetwerk en 1.325 ha Ecologische Verbindingszones gerealiseerd. Hiertoe zijn in 2021 359 ha NNB (ruil-)gronden gekocht en 233 ha verkocht. In de Westelijke Langstraat, De Peelvenen, Kempenland-West, Groote Heide-Leenderbos door de provincie, daarbuiten door het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB), in samenspraak met de Manifestpartners en overige partijen. Ultimo 2021 is de voorraad NNB gronden in ha als volgt opgebouwd met een boekwaarde voor gronden en opstallen van € 79,7 mln.

Natuurinclusieve Landbouw

In 2021 is er 16 ha grond gekocht met een boekwaarde ultimo 2021 van € 1,2 mln.

Grondbank de Kempen en de Pielis

De doelstelling van grondbank de Kempen is het opzetten en uitvoeren van projecten, die private investeringen koppelen aan het verbeteren van de kwaliteit van de Kempen (ecologische- en ruimtelijke kwaliteit, leefbaarheid en culturele identiteit). Ondernemers en gemeenten staan hiervoor via de Stichting Kempenland aan de lat. De provincie heeft in 2020 dit ondersteunt door via een revolverend investeringskrediet van maximaal 13,9 mln. gronden en opstallen te kopen en

te verkopen. Ultimo 2021 is de boekwaarde van deze grondbank 5 mln. en de risicoreserve van 0,3 mln.

De Agrarische Natuurvereniging de Pielis beheert een natuurzone van circa 25 ha langs de Goorloop in de Pielis. De provincie en het Waterschap zijn eigenaar van de grond. Het beheer is vastgelegd via een erfpachtovereenkomst voor de periode van 28 jaar. De kosten van beheer en de ontginning worden gedekt uit de reserve Grondbank de Pielis. Ultimo 2021 is de boekwaarde van de gronden € 1 mln. en een reserve van € 0,4 mln.

Infrastructuur

In onder andere het meerjaren investeringsprogramma Kwaliteit (Onderhoud) Provinciale Infrastructuur wordt aangegeven welke infrastructurele projecten er zullen worden uitgevoerd. Ten behoeve van deze doelstelling zijn in 2021 80 ha gekocht en 91 ha verkocht. De aankopen hebben met name betrekking op de wegvakken N629, GOL en N279. De verkoop heeft met name betrekking op gronden die voor bestaande wegvakken niet meer bruikbaar zijn.

Tijdelijk beheer van de grondportefeuille

In 2021 zijn circa 1.900 ha verpacht c.q. in gebruik gegeven. Dit betreffen gronden die in beheer zijn in het kader van met Mobiliteit, Grondbank de Kempen en Pielis, NNB/Natura 2000 (het GOB) en het Ontwikkelbedrijf.

Verdere toelichting

Meer uitgebreide toelichting over bovenstaande onderwerpen is verder te vinden in:

- Bijlage deelnemingen (o.a. Pivotpark, ORR, BPA, GOB)
- Betreffende programma's in de jaarstukken:
  - Programma Ruimte en Wonen: Ruimtelijke ontwikkeling (RvR)
  - Programma Natuur en Milieu: GOB (Groen Ontwikkelfonds Brabant)
  - Programma Economie, Kennis en Talentontwikkeling: Economisch programma (bedrijventerreinen/campussen)
  - Programma Basisinfrastructuur Mobiliteit: Infrastructuur/Provinciale wegen
  - Programma Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed: Erfgoed

Paragraaf 8 Investeringsagenda

Inleiding

De Investeringsagenda richt zich op het duurzaam versterken van de structuur van onze provincie op een aantal onderscheidende kwaliteiten. We concentreren ons daarbij op het bijzondere leef- en vestigingsklimaat van Brabant vanuit de opvatting dat dit past bij het nieuwe profiel en de ambities van onze provincie. Voor de Investeringsagenda een bedrag van maximaal € 1 miljard gereserveerd uit de middelen die beschikbaar zijn gekomen bij de verkoop van de aandelen Essent. Dit bedrag is op dit moment nog niet geheel beschikbaar. De komende jaren wordt door rentetoevoegingen dit bedrag bereikt.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

De Investeringsagenda is ingevuld via drie tranches:

1. de eerste tranche bestaat uit vijf investeringsvoorstellen voor een bedrag van oorspronkelijk € 278,9 mln.;
2. in de tweede tranche zijn het Groen Ontwikkelfonds Brabant, het Innovatiefonds, het Energiefonds en het Breedbandfonds ingesteld tot een totaal bedrag van € 475 mln. (PS 42/13);
3. in het Bestuursakkoord 2015 - 2019 'Brabant in Beweging' is ook de derde tranche benoemd tot een bedrag van € 293 mln., waarvan € 35 mln. gedekt wordt door ambitiebijstellingen 1e tranche en een revolverende inzet economische structuurversterking.

In 2018 is besloten het Breedbandfonds te beëindigen (PS 30/18) en de resterende middelen vooralsnog te reserveren voor digitalisering. Op basis van het bestuursakkoord "Kiezen voor kwaliteit" is van de resterende middelen € 8 mln. toegekend voor Energie en in het bestuursakkoord "Samen, slagvaardig en slim: Ons Brabant" is € 25 mln. gereserveerd voor economie en € 8 mln. voor Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed. In het addendum op bestuursakkoord 2020 - 2023 "Samen bouwen aan de kwaliteit van Brabant" zijn geen additionele middelen toegevoegd.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Voor de inhoudelijke toelichting op de realisatie van de onderscheidene investeringsvoorstellen verwijzen wij naar de betreffende begrotingsprogramma's.

Eerste tranche

In de eerste tranche Investeringsagenda zijn vijf voorstellen gehonoreerd. Deze voorstellen zijn ondergebracht binnen het begrotingsprogramma waar ze inhoudelijk de grootste relatie mee hebben c.q. aan de doelstellingen waarvan ze het meest bijdragen. Het betreft de volgende investeringsvoorstellen:

Energietransitie (programma 6)

Een kans voor innovatie en duurzaamheid. Hiervoor is door PS € 71,2 mln. (PS 59/10) beschikbaar gesteld. De provincie investeert in drie clusters (solar, biobased economy en elektrisch rijden/slimme netwerken) om hier een internationale concurrentiepositie te verkrijgen. De beschikbare middelen zijn vrijwel volledig toegekend en t/m 2017 vrijwel geheel gerealiseerd. (In 2021 is wat ruimte ontstaan door lagere vaststelling subsidie Solliance.)

Landschappen van allure (programma 4)

Mooie, groene landschappen. Met het investeringsproject 'Landschappen van allure' wil de provincie samen met regionale partijen drie gebieden (de Brabantse Wal, Het Groene Woud en de Maashorst) ontwikkelen tot hoogwaardige landschappen. PS hebben hiervoor € 56,2 mln. (PS 79/10) beschikbaar gesteld. De beschikbare middelen zijn volledig toegekend. Na afsluiting van het project Landschappen van Allure uit de 1e en 2e tranche Investeringsagenda vloeit naar schatting € 2,2 mln. terug naar de reserve Investeringsagenda. Deze middelen kunnen als dekking dienen voor het maatregelenpakket uit de Brabantse bossenstrategie. Hiervoor dient het maatregelenpakket te voldoen aan de ijkpunten 3e tranche investeringsstrategie. Dit kunnen wij pas toetsen als het maatregelenpakket verder is geconcretiseerd. Wij willen vooruitlopend op het voorstel deze middelen reserveren voor de Brabantse bossenstrategie.

Brabant C (programma 10 + paragraaf verbonden partijen)

Het Brabant C Fonds versterkt en vergroot het kunst- en cultuuraanbod van Brabant. Provinciale Staten hebben hiervoor een bedrag van € 25 mln. beschikbaar gesteld (PS 33/14). De beschikbare middelen zijn nagenoeg volledig aan Brabant C beschikbaar gesteld. Bij de perspectiefnota 2018 is aanvullend een bedrag van € 9 mln. beschikbaar gesteld. De aanvullende middelen zijn niet beschikbaar gesteld uit de investeringsagenda en daarmee geen onderdeel van de Investeringsagenda. De gealloceerde maar niet geraamde middelen (0,81 mln.) betreft risicoafdekking voor verstrekte leningen.

Sportplan 2016 (programma 10)

Sport draagt bij aan een bruisend leef- en vestigingsklimaat. PS hebben € 40 mln. beschikbaar gesteld om de sportinfrastructuur te versterken (PS 77/10). We streven naar meer naam en faam als (top)sportprovincie, het vergroten van de economische spin-off van sport en meer kans om te gaan sporten voor Brabanders met een beperking, ouderen en de Brabantse jeugd (participatie). De beschikbare middelen zijn volledig gealloceerd. Middels besluit PS 30/16 zijn de restant beschikbare sportmiddelen van de 1e tranche ingezet t.b.v. Sportagenda 2016-2019 "Brabant Beweegt".

Grote erfgoedcomplexen (programma 10)

Het op ambitieuze en ondernemende wijze samenwerken met partners aan het behoud van Brabantse erfgoedcomplexen. Het accent ligt op kloosters, kastelen, militaire complexen en industrieel erfgoed. PS hebben hiervoor een bedrag van € 61,5 mln. beschikbaar gesteld waarvan € 2,5 mln. t.b.v. apparaatskosten (PS 78/10). Bij het bestuursakkoord 2015-2019 is de ambitie met € 20 mln. bijgesteld, zodat per saldo € 39 mln. beschikbaar is. Een bedrag van € 2,93 mln. is gereserveerd voor projecten die in voorbereiding zijn. Zodra definitieve besluitvorming over deze projecten heeft plaatsgevonden, zullen de middelen bij een volgend S&V-moment op de begroting geraamd worden.

Tweede tranche

In de tweede tranche zijn vier fondsen ingesteld. Deze fondsen zijn in 2017 geëvalueerd. Daaruit blijkt dat de fondsen bijdragen aan de uitvoering van het bestuursakkoord en voorzien in een maatschappelijke behoefte. De invoering en de uitvoering van de fondsen is effectief. De fondsen zijn ondergebracht in het begrotingsprogramma waaraan zij het meeste bijdragen:

Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) (programma 4 + paragraaf verbonden partijen)

Om het volledige Natuur Netwerk Brabant en daaraan gekoppelde ecologische verbindingzones te realiseren is op 1 mei 2014 het GOB opgericht. De omvang van het fonds bedraagt € 240 mln. en de looptijd is 15 jaar. De middelen zijn volledig gealloceerd.

Innovatiefonds Brabant (programma 5 + paragraaf verbonden partijen)

Om innovaties en technologische groei te versterken, participeert het fonds in innovatieve MKB-bedrijven en consortia van bedrijven en kennisinstellingen. De omvang van het fonds bedraagt € 125 mln. en de looptijd is 24 jaar. Het fonds is sinds 2014 operationeel en ondergebracht bij de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM). De middelen zijn volledig gecommitteerd in de vorm van leningen en daarmee gealloceerd.

Energiefonds Brabant (programma 6 + paragraaf verbonden partijen)

Het fonds heeft als doel om energiebesparing en opwekking van duurzame energie aan te jagen en te versnellen door bij te dragen aan financiering van bewezen duurzame energietechnieken. De omvang van het fonds bedraagt € 60 mln. en de looptijd is 24 jaar. Het fonds is sinds 2014 operationeel en ondergebracht bij de (BOM). De middelen zijn volledig gecommitteerd in de vorm van leningen en daarmee gealloceerd.

Energietransitie (programma 6)

Met Statenvoorstel 59/19 is besloten om de beschikbaar gestelde € 8 mln. in te zetten voor het uitvoeringsprogramma Energie 2020-2023.

Derde tranche

In het bestuursakkoord Beweging in Brabant zijn in de derde tranche middelen gelabeld voor de onderwerpen/thema's: transitie agrofood, energietransitie, energieneutrale woningen, ecologische structuurversterking, deltaprogramma, economische structuurversterking en Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed.

Transitie Agrofood (programma 7)

De beschikbare middelen zijn volledig toegekend op basis van het Uitvoeringsprogramma Agrofood en het aangenomen besluit op 7 juli 2017 'Versnelling transitie veehouderij (inclusief Stalderingsloket)'.

Energietransitie en Energieneutrale woningen (programma 6)

De beschikbare middelen zijn volledig gealloceerd. De gealloceerde middelen zijn inclusief risicoafdekkingen ad € 3,5 mln. t.b.v. afdekking van de garantstelling in het kader van Geothermie en € 0,23 mln. T.b.v. garantstelling Breda.

Ecologische structuurversterking (programma 4)

De beschikbare middelen zijn volledig toegekend.

Deltaprogramma (programma 3)

De beschikbare middelen zijn volledig gealloceerd.

Economische structuurversterking (programma 5)

Van de beschikbare middelen is ongeveer € 135 mln. gealloceerd. De gealloceerde middelen zijn inclusief diverse risicoafdekkingen van ruim € 17,1 mln. (€ 6 mln. t.b.v. de MKB+ faciliteit, € 2 mln. t.b.v. HTSM, € 1,66 mln. t.b.v. One Logistics, € 4,66 mln. t.b.v. Nationale plan Photon Delta, € 2,46 mln. ten behoeve van Innovation Agrifood (regiodeal) en € 0,3 mln. t.b.v. VNO/NCW.) Voor het restant bedrag (€ 9 mln.) zullen we, zodra projectvoorstellen met onze partners opgewerkt zijn tot concrete goede proposities, deze aan uw staten voorleggen.

Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed (programma 10)

Op basis van het Uitvoeringsprogramma Cultuur, Erfgoed en de Sportagenda is € 17,5 mln. gealloceerd.

De niet gealloceerde middelen betreffen de bij bestuursakkoord '20-'23 vanuit Breedbandfonds geheralloceerde waarvan € 8 mln. beschikbaar gesteld voor Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed bij bestuursakkoord 20-23. De concrete inzet hiervan wordt nog nader bepaald. De € 2 mln. gealloceerde maar niet geraamde middelen betreffen € 1 mln. t.b.v. topsportevenementen en € 1 mln. t.b.v. Verbeeldingskracht erfgoed.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

In de volgende tabel wordt voor ieder investeringsvoorstel aangegeven wat het oorspronkelijk vastgestelde krediet is, welke aanpassingen daar in de loop van de tijd op zijn geweest, hoeveel daarvan tot het voorgaande begrotingsjaar gerealiseerd is en wat er voor de komende jaren gepland is. Op deze wijze bieden wij via deze paragraaf inzicht en overzicht in het verloop van de investeringsagenda als geheel.

Financieel meerjarenoverzicht van de investeringsvoorstellen uit de drie tranches van de investeringsagenda

Investeringsvoorstel (bedragen x € 1 mln.)	Oorspr. bedrag	Max. beschikbaar	Realisatie t/m 2020	Realisatie 2021	Raming 2022 e.v.	Gealloceerd, maar niet geraamd	Nog niet gealloceerd
Energietransitie 1)	71,20	59,20	49,33	-2,19	0,98	10,00	1,09
Landschappen van allure	56,15	53,90	51,68	0,00	0,00	2,22	0,00
Brabant C/BHC (incl.correctie afwikkelingsverschil aangepast in 2019)	50,00	35,00	24,17	1,46	8,56	0,81	0,00
Sportplan 2016	40,00	38,40	38,40	0,00	0,00	0,00	0,00
Grote erfgoedcomplexen	61,50	39,00	32,42	1,75	1,95	2,87	0,00
Apparaatskosten 1e tranche	0,00	7,44	7,44	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal 1e tranche	278,85	232,94	203,44	1,02	11,48	15,90	1,10

Investeringsvoorstel (bedragen x € 1 mln.)	Oorspr. bedrag	Max. beschikbaar	Realisatie t/m 2020	Realisatie 2021	Raming 2022 e.v.	Gealloceerd, maar niet geraamd	Nog niet gealloceerd
Groen Ontwikkelfonds Brabant 4) (incl.correctie ontwikkelingsverschil aangepast in 2019)	240,00	235,00	125,54	10,55	28,34	70,57	0,00
Innovatiefonds Brabant 2)	125,00	125,00	- 17,07	0,00	0,00	142,07	0,00
Energiefonds Brabant 2)	60,00	60,00	0,00	0,00	0,00	60,00	0,00
Breedbandfonds Brabant /agenda digitalisering 6)	50,00	17,00	1,63	0,99	7,56	0,00	6,82
Economische structuurversterking /digitalisering 6)	0,00	25,00	25,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Energietransitie 6) en 7)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Apparaatskosten 2e tranche	19,00	4,00	1,42	0,09	1,20	1,30	0,00
Totaal 2e tranche	494,00	466,00	136,53	11,62	37,10	273,93	6,83

Investeringsvoorstel (bedragen x € 1 mln.)	Oorspr. bedrag	Max. beschikbaar	Realisatie t/m 2020	Realisatie 2021	Raming 2022 e.v.	Gealloceerd, maar niet geraamd	Nog niet gealloceerd
Transitie agrofood	15,00	14,40	11,36	1,14	1,90	0,00	0,00
Energietransitie 4)	20,00	19,20	14,37	0,37	0,00	3,73	0,73
Energieneutrale woningen	8,00	7,70	7,41	0,29	0,00	0,00	0,00
Ecologische structuurversterking	50,00	48,00	31,00	8,50	8,50	0,00	0,00
Deltaprogramma	30,00	28,80	28,80	0,00	0,00	0,00	0,00
Economische structuurversterking 5) en 8)	150,00	144,00	109,16	0,86	2,82	21,90	9,26
Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed	20,00	27,20	15,99	0,55	0,63	2,00	8,03
Apparaatskosten 3e tranche	0,00	11,70	11,70	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal 3e tranche	293,00	301,00	229,79	11,72	13,85	28,12	18,02

- 1) Exclusief Clean Tech fonds, deze is in 2013 betaald uit de algemene middelen. Restant € 10 mln. is gealloceerd voor afdekking lening aan Biobasedfonds bij de BOM.
- 2) De negatieve realisatie is met name veroorzaakt door lagere vaststelling van subsidies en afwikkelingsverschillen.
- 3) Bedragen zijn volledig gecommiteerd in de vorm van leningen aan de desbetreffende fondsen daarmee dus ook gealloceerd.
De bedragen die in de realisatie en ramingen zijn opgenomen hebben betrekking op de verliesvoorziening en dekking van de fondsmanagementkosten.
In geval van Innovatiefonds is er een positief beleggingsresultaat gehaald in 2015 dat in 2016 is verantwoord."
- 4) Het gedeelte dat nog niet is opgenomen in realisatie en raming is geïnvesteerd in grond en dus gealloceerd totdat de grond wordt verkocht of ingezet als ruilgrond.
- 5) het deel dat gealloceerd is heeft voor € 3,5 mln. betrekking op de afdekking van de garantstelling in het kader van Geothermie en € 0,23 mln. garantstelling Breda
- 6) het deel dat gealloceerd is heeft betrekking op de afdekking van de risico's m.b.t verstrekte leningen aan (o.a.) MKB-Plusfonds, OneLogistics, HTSM, Photonica, VNO/NCW en MIT (€ 3,5 mln.)
- 7) Bij het bestuursakkoord 2019-2023 is € 41 mln. verdeeld vanuit het Breedbandfonds/ digitalisering naar 3 programma's: Economische structuurversterking, Energie en Blijfklimaat
- 8) Met Statenvoorstel 59/19 is besloten om € 8 mln. van de € 16 mln. in te zetten voor het uitvoeringsprogramma Energie 2020-2023

Paragraaf 9 Europese programma's

Inleiding

Mede door inzet van de Europese programma's gaan we onze provinciale doelstellingen realiseren. De Europese subsidies zijn, met haar multipliereffect, zeer belangrijke impuls gelden voor de provincie Noord-Brabant en een katalysator bij het stimuleren van vooral het bedrijfsleven en Triple Helix partners om te innoveren en innovatiekracht te verbinden met de huidige actuele maatschappelijke opgaven waar we voor staan.

In 2021 is het nieuwe Meerjarig Financieel Kader 2021-2027 van de Europese Unie gestart, met een nieuwe verdeling voor Europese fondsen zoals OPZuid, POP, Interreg, REACT-EU, het Just Transition Fund (JTF) en het Recovery and Resilience Facility (RRF). Naast de programma's waar we deelnemen in de governance kijken we ook kritisch naar andere Europese programma's die aansluiten bij de provinciale doelstellingen. Als provincie hebben wij de verantwoordelijkheid van managementautoriteit op ons genomen in de afspraken met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat in het kader van de partnerschapsovereenkomst.

Door een sterke lobby vanuit de provincie op de extra middelen die de Europese Unie beschikbaar heeft gesteld om samen te werken aan het herstel van de Coronacrisis (REACT-EU) en de Green Deal (JTF en RRF) is het pakket aan Europese middelen voor Brabant groter dan ooit.

Om maximaal te profiteren van deze fondsen is het noodzakelijk de benodigde cofinancieringsmiddelen tijdig beschikbaar te hebben en de uitvoeringskosten op ons te nemen voor de komende programmaperiode 2021-2027. In 2020 is door GS besloten dat de cofinancieringsmiddelen uit de bestaande programmabudgetten moet komen. De motivatie is dat de Europese middelen bijdragen aan onze eigen doelstellingen en door inzet van onze cofinancieringsmiddelen er extra middelen voor de doelstellingen beschikbaar komen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Uitgangspunt is om optimaal en op een strategische manier gebruik te maken van de kansen die Europa ons biedt bij de realisatie van onze provinciale doelstellingen en daar de juiste randvoorwaarden voor te scheppen en de benodigde cofinanciering voor te organiseren. Dit geldt voor zowel de huidige als de nieuwe Europese programmaperiode.

Voor wat betreft de huidige programmaperiode 2014-2020 ligt de focus nu op het adequaat afronden van de programma's waarin we als provincie deelnemen. Gelijktijdig zetten we sterk in op de nieuwe kansen die Europa ons biedt en vervullen we een proactieve rol bij de voorbereidingen, vormgeving en uitvoering van de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027.

I. Inzet op extra middelen uit de Europese Unie inzake

- Corona herstel (React EU)
- Green Deal (Just Transition Fonds)
- Green Deal (Recovery and Resilience Facility)

II. Voorbereiding nieuwe programmaperiode 2021-2027

- Majeure Europese programma's (OPZuid, GLB-NSP, InterregVI A)
- Provinciale cofinanciering Europese programma's

III. Voortgang huidige Europese programmaperiode 2014-2020

- Subsidie instrumenten (Majeure programma's OPZuid, POP3, Interreg V)
- Bancaire instrumenten
- Beleidsinstrumenten

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Ad I) Inzet op extra middelen uit de Europese Unie inzake:

ReactEU i.h.k.v. Corona herstel

Voor de periode 2020 heeft de Europese Commissie een substantieel bedrag beschikbaar gesteld middels het ReactEU programma. Het nieuwe programma is gericht op crisisherstel en een groen, digitaal en veerkrachtig herstel en behoeft geen cofinancierings-verplichting (100 % EU). Het ReactEU-geld dient uiterlijk 2023 te zijn besteed in een extra prioriteit in het lopende OPZuid.

Om optimaal gebruik te maken van deze extra Europese middelen hebben Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant in 2020 een sterke lobby ingezet om zoveel mogelijk middelen uit dit Coronaherstel programma naar Brabant te halen. Dit heeft ertoe geleid dat de drie zuidelijke provincies € 49,5 mln. EU-middelen aangevuld met € 6,7 mln. aan rijks cofinanciering uit het ReactEU naar Zuid-Nederland heeft weten te halen. Omdat deze middelen in 2023 al moeten zijn weggezet is direct begonnen met de inrichting van de uitvoering van het programma en is er een oproep gedaan aan het veld om goede projectideeën te ontwikkelen voor het nieuwe ReactEU-programma. Dit heeft in 2020 geresulteerd in twee openstellingen. Provincie Noord-Brabant zet de Europese herstellmiddelen vanuit ReactEU, gebaseerd op de [Actie- en Investeringsagenda Corona](#), in voor de digitalisering in de zorg, slimme steden (BrabantRing), versterking van de arbeidsmarkt (Brabant Leert), verduurzaming vastgoed en innovatieclusters.

Bij de eerste openstelling is € 20 mln. euro uit de subsidiepot naar Noord-Brabant gegaan. De deskundigencommissie heeft hierbij 14 Brabantse projecten positief beoordeeld. De tweede openstelling is landsdelig (samen met de provincies Zeeland en Limburg) daarvoor is het resterend bedrag opengesteld van € 13,5 mln. (waarvan 50% bestemd voor Brabantse projecten).

Mijlpaal 2021: ReactEU stand van zaken

- *Er zijn twee openstellingen gedaan in 2021. Hiermee zijn alle middelen ReactEU in de markt gezet*
- *De openstelling ReactEU kon op veel interesse rekenen. Beide openstellingen zijn ruimschoots overtekend.*
- *De gerichte openstelling was dermate gericht dat de overschrijding niet groot was, echter was er volop interesse van diverse partijen maar paste de projecten niet altijd binnen de gerichte kaders van de openstelling.*
- *De landsdelige openstelling is 5x overtekend. Opvallend is de diversiteit aan type projecten en thema's binnen de ingediende projecten. Zo waren er ondersteunende projecten ten aanzien van Start-ups maar ook projecten ten aanzien van ecosysteem-ontwikkeling of gericht op de diverse transitie. Tenslotte waren er ook veel projecten van MKB bedrijven gericht op valorisatie en productontwikkeling.*

- Onderstaande tabel geeft de resultaten weer van de ingediende projecten:

Gerichte openstelling	Ingediend	Gecommitteerd	Afwijzingen
Noord-Brabant	19	14	5
Limburg	7	3	4
Zeeland	15	12	3
Zuid-Nederland			
Noord-Brabant	29	6	23
Limburg	15	5	10
Zeeland	7	4	3

- Concluderend kan gesteld worden dat de openstelling in het kader van ReactEU in korte tijd veel beweging in het landsdeel heeft losgemaakt. De interesse en animo voor nieuwe initiatieven was groot. De openstellingen zijn goed ingericht naar de behoeften van de markt. Met de geconstateerde aanbevelingen uit de evaluatie met het veld kunnen we voor de nieuwe OPZuid openstellingen ons voordeel doen

Just Transition Fonds i.h.k.v. Green deal

De Europese Commissie heeft ook extra miljarden ter beschikking gesteld via het Just Transition Fund (JTF) dat onderdeel uitmaakt van het Just Transition Mechanism binnen de Europese Green Deal.

Door een succesvolle lobby van GS van Noord-Brabant is er gerealiseerd dat er voor landsdeel Zuid drie COROP-gebieden zijn aangeduid die in aanmerking komen voor middelen uit het JTF. Zo is voor de provincie Noord-Brabant het Coördinatie Commissie Regionaal OnderzoeksProgramma (COROP) - gebied Moerdijk aangewezen en is een bedrag van 58 mln. toegewezen aan dit gebied.

Voor Brabant is de focus op de transitie naar een groene chemie in Moerdijk en een biobased economie in West-Brabant in brede zin. Daarbinnen is focus op de thema's circulair, depolymerisatie en biobased. Er staan binnen JTF in West-Brabant drie programmatische lijnen centraal, te weten Productinnovatie Biobased & Circulair, Procesinnovatie Biobased & Circulair en Slimme logistiek en infrastructuur voor Biobase, Circulair en verduurzaming van de industrie in brede zin. In Q3 en Q4 van 2021 is verder invulling gegeven aan het opstellen van de Territoriale Just Transition Plans (TJTPs) wat tot verdere detaillering in de aanpak en uitvoering voor de COROP-gebieden heeft geleid voor 2022.

Mijlpaal 2021: Stand van zaken invulling JTF

-De JTF middelen komen vanuit een nationaal Operationeel Programma (OP). Het Rijk, het Uitvoering van Beleid (UVB) wordt de managementautoriteit (MA) van dit programma en Stimulus de intermediaire instantie (II) voor Zuid-Nederland.

- In 2021 is hard gewerkt door de regio's en het Rijk om dit OP tot stand te brengen. De planning is om het OP in maart 2022 in te dienen bij de Europese Commissie.

- De goedkeuring van het programma door de Europese Commissie wordt voorsnog verwacht in de zomer 2022 en de eerste openstelling in het najaar van 2022.

Recovery and Resilience Facility i.h.k.v. Green deal

Het grootste onderdeel van het EU-herstelinstrument in reactie op de COVID-19 crisis (Next Generation EU) vormt de faciliteit voor herstel en veerkracht (Recovery and Resilience Facility, RRF).

Doel van het RRF is het bevorderen van de economische, sociale en territoriale cohesie in de Europese Unie door het verbeteren van weerbaarheid en het aanpassingsvermogen van de lidstaten, het aanpakken van de sociale en economische impact van de crisis, en het steunen van de groene en digitale transitie.

De omvang van de faciliteit behelst voor Nederland zo'n € 5,96 miljard (excl. de benodigde cofinanciering). Het kabinet moet het Nederlandse herstelplan voor eind juli 2022 hebben ingediend bij de Europese Commissie om hier aanspraak op te kunnen maken.

Het kabinet heeft de Europese Commissie geïnformeerd over het proces rond het Nederlandse herstelplan. Begin 2021 heeft het Rijk een concept herstelplan opgesteld ten behoeve van de kabinetsformatie. Het betreft een inventarisatie van reeds gedekte investeringen en hervormingen (periode februari 2020 - april 2021) en een overzicht van kansrijke aanvullende investeringen. Provincie Noord-Brabant is hierover in gesprek gegaan met Den Haag voor wat betreft de Brabantse belangen.

Ad II) Voorbereiding nieuwe programmaperiode 2021-2027

Majeure Europese programma's (OPZuid, GLB-NSP, InterregVI A)

Op dit moment zijn de voorbereidingen voor de nieuwe programmaperiode 2021-2027 in de afrondende fase. De kosten die hiermee gemoeid zijn, worden gedekt uit de risicoreserve huidige Operationeel Programma.

Majeure programma's (OPZuid, GLB-NSP, InterregVI A)

Bij de vormgeving van het nieuwe OPZuid, GLB-NSP en Interreg programma's 2021-2027 is de geactualiseerde Zuid-Nederlandse Regionale Innovatie Strategie (RIS3) als kader gebruikt bij de vormgeving van de verschillende Europese programma's.

Bij de verschillende programma's die in nauwe samenwerking met de programmapartners zijn opgesteld en afgestemd met de externe stakeholders ligt het accent op een slimmer en groener Europa. Hiermee sluit het perfect aan bij onze provinciale doelstellingen en kunnen we door slimme programmering Europese middelen genereren die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen.

De ontwikkeling van de programma's zijn reeds in een vergevorderd stadium en liggen voor ter goedkeuring aan de Europese Commissie. De verwachting is dat deze in Q2 en Q3 2022 goedkeuring verkrijgen van de Europese Commissie en dat de programma's dan van start kunnen. Op dit moment wordt er hard gewerkt om project ideeën te matchen aan de verschillende Europese programma's zodat een vliegende start gemaakt kan worden in 2022.

Voor het vervolg van POP geldt dat er twee transitiejaren zijn en wordt de naam POP3+ gehanteerd. Eind 2021 heeft Nederland het nationale Strategische Plan voor het GLB ingediend bij de Europese Commissie en worden de provinciale regelingen in 2022 voorbereid. Het nieuwe GLB-NSP start in 2023 en loopt tot 2027.

Mijlpaal 2021: Voortgang vormgeving OP's 2021-2027

-OPZuid is op 23-12-2021 ingediend bij de Europese Commissie, uiterlijke goedkeuring wordt verwacht in het tweede kwartaal van 2022. Dan zal ook de eerste Subsidieregeling worden opgesteld. Er zullen in 2022 twee openstellingen zijn.

-OP Interreg DL-NL is op 15-07-2021 ingediend bij de EC, uiterlijke goedkeuring wordt verwacht in april 2022, dan zal ook het programma gelanceerd worden. Er wordt gewerkt met een doorlopende openstelling.

-OP Interreg VL-NL is op 16-12-2021 ingediend bij de EC, uiterlijke goedkeuring wordt verwacht in mei 2022, de eerste call zal (onder voorbehoud van goedkeuring EC) gelanceerd worden op 1 februari 2022.

-OP Interreg Maas - Rijn verwacht eind februari haar programma in te dienen bij de EC, uiterlijke goedkeuring zal eind juli zijn. Verwacht wordt dat de eerste openstelling in het najaar 2022 zal worden gelanceerd.

-OP GLB-NSP is op 30 december 2021 ingediend bij de EC, uiterlijke goedkeuring wordt verwacht rond de zomer 2022. Het programma zal opengaan op 1 januari 2023.

Provinciale cofinanciering Europese programma's

In het lopende Europese programma is de cofinanciering vooraf vrijgemaakt vanuit de begroting en de reserve InvesteringsAgenda 3e tranche. In het nieuwe programma is er voor gekozen om de cofinanciering te dekken uit de beschikbaar gestelde middelen per programma. De motivatie is dat de Europese middelen bijdragen aan onze eigen doelstellingen en door inzet van onze cofinancieringsmiddelen er extra middelen voor de doelstellingen beschikbaar komen. Omdat deze stelselwijziging procedureel een risico in zich heeft dat de benodigde cofinancieringsmiddelen niet (tijdig) beschikbaar zijn, zal er in 2022 gezorgd worden voor een risicobuffer om te voorkomen dat potentieel EU-middelen niet verloren gaan. Hiermee zal dit geringe risico opgevangen worden zodat er, indien noodzakelijk, bijsturing kan plaatsvinden. Een bijdrage voor de uitvoering van de programma's (Stimulus, Interreg-secretariaten, RVO) is naar schatting jaarlijks € 2,5 mln. ingeregeld. De uitvoeringskosten van de EU-programma's zullen de komende 7 jaar door de provincie gedragen moeten worden. De eerste twee jaar zal dit vanuit de restant middelen reserve Cofinanciering Europese programma's gedekt worden en de structurele dekking wordt meegenomen in het kader van "schoon opleveren"

Vanuit een eerste inventarisatie, op basis van de kanskaart, is een inschatting te maken waar de eerste cofinanciering vandaan moet komen. Dit zal worden geëffectueerd als er voldoende duidelijkheid is.

Beoogde Allocatie tbv Cofinanciering EU Programma's per jaar (2022-2023)		
EU Programma	Beleidskader/Uitvoeringsagenda	jaren
		2022/2023
OPZuid/Interreg	Energie	€ 750.000
	Landbouw & Voedsel (Nog te verifiëren met Arie Meulenpas)	€ 1.500.000
	Economie, Kennis & Talentontwikkeling*	€ 2.900.000
	Gezondheid	€ 400.000
		€ 5.550.000
* Het vermelde bedrag bij EKT is inclusief uitvoeringsagenda circulaire economie.		
		2023
NSP*	Landbouw & Voedsel	€ 1.000.000
	Natuur	€ 2.200.000
	Water en Bodem	€ 500.000
		€ 3.700.000
* NSP gaat in 2023 van start, tot en met 2022 loopt nog de transitieperiode POP3+		

Mijlpaal 2021: Provinciale cofinanciering Europese programma's

- Met de "Europese kanskaart" als basis zijn er bij verschillende programma's sessies georganiseerd waarin de kansen t.a.v. potentiële EU-middelen zijn besproken en gevraagd is om middelen te reserveren voor provinciale cofinanciering van de Europese programma's.

Ad III) Voortgang huidige Europese programmaperiode 2014-2020

Subsidie instrumenten (Majeure programma's OPZuid, POP3, Interreg V)

Hieronder de majeure Europese programma's met hun huidige doelstellingen :

OPZuid

Het beschikbare bedrag uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) vanuit de EU voor de huidige programmaperiode bedroeg € 114 mln. voor de drie zuidelijke provincies. De provincie Noord-Brabant heeft ruim 50% van dit bedrag ingezet voor projecten binnen Brabant. Het beschikbare EFRO-budget is nagenoeg volledig benut. De definitieve einddatum van de looptijd van de projecten uit dit programma loopt tot 2023.

Mijlpaal 2021:

- *Geen openstellingen geweest in 2021.*
- *Het beschikbaar EFRO voor de huidige OPZuid periode 2014-2020 is nagenoeg volledig beschikt.*

INTERREG VA

De Interreg programma's zetten in op grensvervaging en bevordering van samenwerking tussen regionale gebieden in verschillende landen. Interreg A is gericht op grensoverschrijdende samenwerking. De nadruk in de huidige programma periode ligt hierbij op de thema's innovatie, duurzaamheid en grensoverschrijdend arbeidsmarktbeleid. De beschikbare EFRO-middelen zijn in alle drie de Interreg A - programma's nagenoeg beschikbaar.

Mijlpaal 2021:

- *De openstellingen in 2021 zijn conform planning geweest, zijn afgestemd met de partners en sluiten aan bij de provinciale doelstellingen en de RIS3.*
- *Het beschikbare EFRO-Budget voor de huidige Interreg V programma's Vlaanderen –Nederland, Duitsland-Nederland en het Twee zeeën programma is nagenoeg volledig beschikbaar. Voor deze programma's zijn er geen openstellingen meer geweest in 2021 en zullen er ook niet meer komen. Het budget is nagenoeg uitgeput.*
- *Het Interreg Euregio Maas-Rijn programma heeft nog een onderbesteding van +/- € 11 mln. na Call 8 die nog heeft plaatsgevonden in 2021. Een laatste Call 9 in 2022 zal de laatste openstelling zijn voor dit programma.*

Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3)

Het POP3 programma richt zich op verduurzaming en innovatie van de landbouw en de daarmee verbonden thema's zoals transitie agrofood, water, natuur, milieu en plattelandsontwikkeling. Innovatie is hierin het sleutelwoord. Voor het POP3 programma is een EFRO- bijdrage van € 55,74 mln. beschikbaar voor de provincie Noord-Brabant. De beschikbaar middelen zijn ook hier nagenoeg beschikbaar met ca 10% overprogrammering op bepaalde onderdelen vanwege de verwachte vrijval.

POP3+

In verband met vertraging in de Brusselse besluitvorming vindt er een transitieperiode van twee jaar plaats om de nieuwe maatregelen die in het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid terugkomen te borgen en hierop alvast op voor te sorteren. Voor de periode 2021 wordt hiervoor een ELFPO bijdrage van +/- € 9 mln. naar voren gehaald en voor 2022 een ELFPO bijdrage van +/- € 8 mln. Voor de transitieperiode zijn de volgende focus doelen genoemd: klimaatdoelen, kringlooplandbouw en biodiversiteitsherstel. Zowel de landbouw transitie als de opgaven voor natuur, bodem en water zijn aan de orde.

Mijlpaal 2021:

- *Er zijn drie openstellingen geweest voor samenwerking voor innovatie in de landbouw, voor Niet-Productieve investeringen voor herstelmaatregelen voor waterdoelen en voor Niet-Productieve investeringen voor herinrichtingsprojecten voor natuur doelen.*
- *Naar verwachting zal het volledige budget worden beschikbaar.*
- *Het Nederlandse GLB-NSP 2023-2027 is eind december 2021 ingediend bij de Europese Commissie met een budget van € 4,7 miljard, waarvan volgens een eerste schatting jaarlijks ca € 8 mln. aan middelen beschikbaar komt voor het vervolg van POP 3 in Noord-Brabant.*

Bancaire instrumenten

Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI)/InvestEU (Fanny)

De provincie heeft in augustus 2018 de mkb-plusfaciliteit opgezet om snelgroeiende en innovatieve mkb- en midcap ondernemingen in Brabant te kunnen voorzien van durfkapitaal. Het beschikbare bedrag aan publieke middelen voor participaties (equity) kan oplopen tot een totaal van € 120 mln., waarvan € 30 mln. aan provinciale middelen, € 30 mln. aan rijksmiddelen en € 60 mln. aan middelen uit het Europees Fonds voor Strategische Investerings. Voor de leningenkant van de mkb-plusfaciliteit stellen de provincie Noord-Brabant en Invest-NL sinds januari 2020 ieder € 30 mln. beschikbaar. De aandelen- en leningenkant van de mkb-plusfaciliteit hebben in principe een looptijd van respectievelijk 20 en 17 jaar. In 2020 heeft de provincie de eerste twee co-investerings gerealiseerd. Ook in 2022 is het instrument beschikbaar voor Brabantse bedrijven.

Mijlpaal 2021:

-Geen wijzigingen t.o.v. 2020.

Beleidsinstrumenten

Vanguard Initiative

Het Vanguard initiatief is een initiatief waarin ruim 39 Europese regio's samenwerken. Het initiatief is gericht op een "slimme" revival van de Europese maakindustrie (Smart Industries). In 2021 is de focus verder verbreed naar onderwerpen als Artificial Intelligence en Smart Health. Brabant participeert actief in dit Europese Samenwerkingsproject, gezien het grote belang van de Industrie-agenda in onze regio. In 2022 zullen we, naast de bestaande activiteiten, deelnemen aan activiteiten op het gebied van AI en Smart Health. Het is de bedoeling om op Smart Health een voorstel in te dienen met de collega's van LSH in het nieuwe fundinginstrument I-3 (Interregional Innovation Investments)

Mijlpaal 2021:

- Het nieuwe EU instrument I-3, mede op initiatief van het Vanguard Initiative tot stand gekomen, heeft eind 2021 haar eerste call geopend. Vanuit Zuid-Nederland zullen vier voorstellen ingediend gaan worden in januari 2022. De voorstellen richten zich op Sports & Technology (Health gerelateerd), Agrofood en 3DP en worden deels door "Vanguard consortia" ingediend. Hiermee wordt concreet invulling gegeven aan interregionale samenwerking tussen Original Equipment Manufacturers (OEM's), kennisinstellingen en MKB.

Monitoring

Europese programma's

Twee keer per jaar monitort Stimulus Programmamanagement van de provincie Noord-Brabant - in samenwerking met ERAC - de verlening van Europese subsidies aan projecten met begunstigen die zijn gevestigd in Zuid-Nederland. Deze gegevens worden ieder half jaar geactualiseerd en laten zien aan hoeveel Brabantse projecten vanaf het begin van de huidige programmaperiode 2014-2020 tot heden Europese subsidie is toegekend. Voor de rapportage klik [hier de rapportage](#).

Mijlpaal 2021:

- De totale verleende subsidie in Brabant in de huidige programmaperiode bedraagt tot op dit moment € 959.625.514 in 4.403 projecten. Het gehele rapport met peildatum 1 september 2021 (zie link rapportage hierboven).

Kansenkaart Europese programma's

Gedeputeerde Staten heeft de kansen voor Europese cofinanciering in kaart gebracht. . Na een korte blik op alle (belangrijkste) Europese programma's is per beleidskader (met onderliggende uitvoeringsagenda's) een koppeling gemaakt met de Europese subsidieprogramma's waarbij we een rol in de governance hebben (OPZuid, NSP-GLB en de Interreg'A programma's). Deze inhoudelijke kansen geven inzicht en kunnen behulpzaam zijn bij het plannen en programmeren vanuit de beleidsprogramma's, zowel inhoudelijk als financieel.

Mijlpaal 2021:

- In 2021 is de kansenkaart verder uitgewerkt en is er per uitvoeringagenda een match gemaakt tussen de KPI's en de verschillende Europese subsidiemogelijkheden. Dit heeft geresulteerd in een intern document "Kansen voor Europa".

- In 2021 heeft het team Europese programma's reeds een aantal verschillende brainstormsessies gehouden (Energie en Circulaire Economie) waarin een toelichting is gegeven op de kansen die er voor het betreffende programma liggen in Europa, is met de beleidsmedewerkers nagedacht welke projecten met Europese subsidie zijn te realiseren en is de te regelen cofinanciering die vanuit de programma's moet komen onder de aandacht gebracht. In 2022 wordt hier ook bij de andere beleidsprogramma's vervolg aangegeven.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Het Europese beleid kent een cyclus van 7 jaar. De huidige programmaperiode loopt van 2014 tot en met 2020. De beschikbare EU-middelen zijn bekend inclusief de percentages waarin ze als cofinanciering kunnen bijdragen aan ons provinciaal beleid en de verwachte kosten die zijn gemoeid voor de uitvoering van de programma's (zoals de afhandeling van de aanvragen en de monitoring).

Europese programma's 2014-2020 en transitieperiode en uitvoeringskosten einde bestuursperiode					
(in € mln.)	Financiële inzet	Bijgestelde ambitie inzet	Beschikbare middelen a.g.v. dotaties reserve	Uitgaven t.l.v. reserve inclusief transitieperiode	Verwachte stand reserve einde transitieperiode
OPZuid	27	27	29,5	32,9	-3,4
POP3 en POP3+	30	35	50,5	43,5	7
Interreg A	34	25	25,3	10,9	14,4
Uitvoeringskosten (einde bestuursperiode)	12	16	15,6	22,1	-6,5
Totaal	103	103	120,9	109,4	11,5

Verantwoording restant reserve

Om de huidige Europese programmaperiode 2014-2020 goed af te sluiten en weer optimaal gebruik te maken van de kansen die Europa ons biedt in de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027 is GS van zins om het restant van de reserve (€ 18,9 mln.) uit de vorige programmaperiode 2014-2020 in te zetten ten behoeve van:

- De afwikkeling van de openstaande/lopende projecten en technische bijstand programmaperiode 2014-2021 (€ 4,1 mln.)
- De uitvoeringskosten 2022/2023 m.b.t. programmaperiode 2021-2027 (circa € 3,3 mln.)

De resterende middelen (ad € 11,5 mln.) zullen worden ingezet om als risicobuffer te fungeren voor het eerder genoemde risico van de stelselwijziging.

Paragraaf 10 Burgerjaarverslag

Inleiding

In het Burgerjaarverslag rapporteren wij over de kwaliteit van:

- a. de provinciale dienstverlening;
- b. de procedures op het vlak van burgerparticipatie.

Relatiebeheer

Programma Landbouw en voedsel

Voor de beleidsvorming en uitvoering van de opgave rondom Landbouw en Voedsel worden periodieke gesprekken gevoerd met een diversiteit aan stakeholders en partners zoals ZLTO, jonge en natuurinclusieve boeren, bedrijfsleven en Rijk.

Programma Mobiliteitsontwikkeling

Voor het meten van de kwaliteit van het openbaar vervoer en de waardering door de reiziger wordt jaarlijks de OV-klantbarometer uitgevoerd. Vanwege de impact van de Coronapandemie op het openbaar vervoer zou dit geen representatief cijfer opleveren en is besloten om de landelijke meting net als vorig jaar ook niet uit te voeren in 2021.

In het licht van de bestuurlijke vernieuwing werken we sinds een aantal jaren met ontwikkeldagen. Daarin werken nauw samen met de gemeenten aan de programmering van mobiliteitsprojecten. De oplossingsrichting benaderen we gebiedsgericht en multimodaal en we hebben daarbij niet alleen oog voor het mobiliteitsvraagstuk. In 2021 zijn in dat kader voor de tweede keer gezamenlijke regionale mobiliteitsprogramma's vastgesteld. Tevens zijn meerjarige afspraken vastgelegd in regionale agenda's met onderwerpen waar we de komende jaren gezamenlijk aan gaan werken.

We werken nauw samen Rijk en regio op het gebied van data en digitalisering. De meerjarige afspraken zijn vastgelegd in de Krachtenbundeling Smart Mobility 2020-2023. Samen met de regio's worden gebiedsgerichte pakketten uitgevoerd.

Op het gebied van gladheidsbestrijding en de afhandeling van calamiteiten op de provinciale wegen werken we intensief samen met Rijkswaterstaat (RWS). Zo besteden we de inkoop van strooizout en de vervanging van materieel gezamenlijk aan.

Betrokkenheid/participatie

Programma Water en bodem

In het proces van het opstellen van het nieuwe Regionaal Water en Bodemprogramma (RWP) zijn belangengroepen en burgers betrokken. Onder andere bij de pilot waarbij de Staten in gesprek is gegaan met belanghebbenden over het RWP.

Verder, hebben we in 2021 een training verzorgd voor woningcorporaties m.b.t. klimaatadaptief bouwen. Deze krijgt een vervolg in 2022.

Programma Natuur en milieu

Eind 2020 hebben GS een wolvencommissie ingesteld die, onder voorzitterschap van Pieter van Geel, eind 2021 een beleidsadvies heeft uitgebracht aan GS over de omgang met de wolf in Brabant. In de wolvencommissie zijn alle betrokken belangenpartijen vertegenwoordigd zoals LTO-vakgroep schapenhouderij, ZLTO, Vereniging Gescheperde Schaapskuddes Nederland, Platform kleinschalige schapen- en geitenhouders, Terrein beherende organisaties, Brabants Particulier Grondbezit, Zoogdiervereniging, Faunabeheereenheid en gemeenten.

Daarnaast zijn er vrijwilligers actief die helpen bij het inventariseren van wolvenwaarnemingen om de aanwezigheid daarvan zo nauwkeurig mogelijk in kaart te brengen.

We hebben via het concept Jongeren Advies Bureau jongeren betrokken bij vergroening. Groepjes jongeren van 8 schoolklassen (3 middelbare scholen verdeeld over Brabant) zijn aan de slag gegaan met de vraag hoe zij hun schoolplein zouden kunnen vergroenen. Jongeren worden hierdoor actief betrokken bij het vraagstuk; worden zich bewust van het belang van vergroening van hun leefomgeving en dragen dit uit naar andere jongeren.

In samenwerking met Velt hebben we geïnitieerd dat er op 15 (openbare) plekken in Brabant door groepen burgers veldjes zijn gerealiseerd met biologische bloembollen. Behalve de rechtstreekse betrokkenheid van de burgers bij de realisatie, is er ook voorlichting gegeven over het gebruik van biologische bloembollen. Dit leidt tot het bewustzijn dat het gebruik van biologische bloembollen een bijdrage levert aan de biodiversiteit, terwijl door resten van bestrijdingsmiddelen in reguliere bloembollen er juist schade op treedt voor bestuivers.

In samenwerking met Natuurpodium Brabantse Wal zijn er in West-Brabant Buurtnatuurwandelingen opgezet. Groepen burgers konden daarbij een wandeling maken door hun eigen buurt, waarbij hen ook de vraag werd gesteld na te denken over wat zij zouden kunnen doen om meer groen in hun buurt te realiseren. Door de bewustwording met betrekking tot dit onderwerp, is er in Bergen op Zoom een hele wijk een dag aan de slag gegaan met het realiseren van meer groen in hun wijk.

Doelstellingen uit de beleidskaders (reeds vastgesteld of binnenkort vast te stellen) rond de thema's natuur, water en bodem, landbouw en voedsel komen in gebieden bij elkaar: niet alleen op inhoud, maar ook als het gaat om samenwerking en het werken als één overheid. Onze specifieke aandacht gaat uit naar de Natura 2000-gebieden. Daar werken betrokken partijen (gemeenten, waterschappen, vertegenwoordigers van de landbouw, drinkwaterbedrijven, etc.) samen naar een inrichting van een gebied rondom de Natura 2000-gebieden die minder negatieve uitstralingseffecten (verdroging, vermessing, verzuring, gewasbeschermingsmiddelengebruik, stikstof) heeft naar het Natura 2000-gebied. Per gebiedsproces is er een bestuurlijk en ambtelijk overleg en in werksessies worden zo veel mogelijk partners uit het gebied betrokken. Naar mate de gebiedsprocessen meer en meer inzoomen op specifieke gebieden zullen ook individuele ondernemers en burgers worden betrokken. Zo zijn bij de Peelvenen reeds bewonersavonden georganiseerd.

Programma Energie

Bij de realisatie van (minimaal) 100 MW aan windenergie in de A16-zone hebben bewoners van de gemeenten Breda, Drimmelen, Moerdijk en Zundert intensief meegedaan in het planproces van het provinciale inpassingsplan. In 2021 is door de vier gemeenten en de provincie in Energie A16-verband hard gewerkt aan de financiële participatie: via het participatiefonds Windenergie A16 (onderdeel van het Energiefonds Brabant) zijn lokale stichtingen voor 25% aandeelhouder in de windparken. Via Lokale Energie Agenda's zorgt dit voor lokale investeringen in energieprojecten. Tevens is er een burenregeling tot stand gekomen. We noemen dit de lokale participatie. De lokale energieprojecten gaan grofweg over twee onderwerpen: energie besparen en energie schoon opwekken. Drie lokale energiestichtingen in Drimmelen, Moerdijk en Zundert, vier Bredase wijk- dorpsraden en de gemeenten helpen om de projecten verder te brengen. Het is de bedoeling dat iedereen aan de projecten kan meedoen. Op die manier versnellen de windmolens de lokale energietransitie langs de A16, de overgang van fossiele energie naar schone energie. Daarnaast worden investeringen in het landschap gedaan. Voor meer informatie: zie [link](#).

Samen met de gemeenten Oss en 's-Hertogenbosch heeft de provincie de mogelijkheden verkend om grootschalig hernieuwbare energie op te wekken in de Lithse, Geffense, Rosmalense en Nulandse Polder. Daarbij is een open participatief proces doorlopen met burgers, maatschappelijke organisaties en andere stakeholders. In juli 2020 zijn de resultaten van de verkenning en een voorstel voor een op te stellen plan voor het gebied gezamenlijk door gemeenten en provincie openbaar gemaakt. Het plan betreft het realiseren van grootschalige

wind- en zonne-energieprojecten in de polders als onderdeel van een integrale gebiedsontwikkeling. Dat betekent dat bestaande waarden en functies als wonen, landbouw, natuur, water, cultuurhistorie en recreatie en (gewenste) ontwikkelingen daarin, integraal onderdeel worden van het plan.

Betrokken gemeenteraden en provincie hebben positief besloten over de Verkenning Duurzame Polder en 2021 gewerkt aan een bestuursovereenkomst. In december 2021 tekenden beide gemeenten, provincie Noord-Brabant en het ministerie van Economische Zaken deze bestuursovereenkomst. De overeenkomst beschrijft de manier waarop de betrokken overheden in het vervolg gaan samenwerken en hoe de bevoegdheden zijn geregeld. 2030 is de eerste stip op de horizon. Dan moeten de windmolens en zonnevelden gerealiseerd zijn. De vervolgfase start in 2022 en staat in het teken van het betrekken van de omgeving. Gelijktijdig wordt er een projectorganisatie opgezet en wordt gewerkt aan een plan van aanpak.

Programma Landbouw en voedsel

In 2021 is gewerkt aan de totstandkoming van het Kader Landbouw en Voedsel 2030. Middels de 'Tour de Brabant' is met breed palet aan stakeholders binnen de landbouw en voedselketen via thematische sessie gesproken over de toekomst van de Brabantse Landbouw en Voedselketen. Deelnemers aan de sessies waren onder andere ZLTO, agrariërs en bedrijfsleven. Op basis hiervan hebben ook nog diverse vervolgesprekken plaatsgevonden. Dit alles als input voor het nieuwe kader wat voorzien is medio 2022 te worden vastgesteld.

Programma Mobiliteitsontwikkeling

In het kader van de continue verbetering en ontwikkeling van het OV werken we samen met Reizigersoverleg Brabant (ROB), vervoerders en vertegenwoordigers uit de Staten. Ook zoeken we steeds meer de samenwerking met lokale initiatieven en vrijwilligers.

Met het Brabants Mobiliteits Netwerk (BMN) worden er communities opgericht met o.a. burgers en werkgevers ter bevordering van de mobiliteit.

We werken samen met overheden, kennisinstellingen en marktpartijen gericht op het delen van ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (Indusa). Op deze manier proberen we met betere plannen en uitvragen ontwikkelingen in de markt te stimuleren ten behoeve van een duurzaam bouwen, maar ook brengen we verschillende partijen met elkaar in contact.

Programma Vrijetijd, Cultuur, Sport en Erfgoed

In 2021 is gewerkt aan de totstandkoming van het Kader Levendig Brabant 2030 (besluitvorming voorzien eind 2022). Hierbij is op vernieuwende wijze ingezet op consultatie van burgers en organisaties. Zo zijn in meerdere rondes gesprekken gevoerd met burgers van Brabant over hun vrijetijdsbesteding en wat voor hen hierbij van belang is en is een digitaal platform tot stand gebracht (www.levendigbrabant2030.nl). Ook zijn diverse gesprekken gevoerd met stakeholders en experts.

Betrouwbaarheid/transparantie

Tot slot komt in deze paragraaf aan de orde of en in hoeverre de provincie zich een betrouwbare partner toont. Onderstaand worden per categorie de realisaties voor 2021 weergegeven en toegelicht.

Telefonische bereikbaarheid

- a. Telefonische bereikbaarheid via het algemeen nummer van de Provincie.
Telefonische bereikbaarheid wordt onder meer gemeten aan de hand van het aantal geslaagde contactpogingen van alle binnenkomende oproepen.

Telefonische bereikbaarheid	2021	2020	2019
Geslaagde contactpogingen *	85%	89%	92,2%

De telefooncontacten via de mobiele telefoons zijn niet in deze cijfers meegenomen. Daarover zijn geen gegevens beschikbaar

Afhandeling subsidies

Subsidie is voor de provincie een belangrijk instrument om beleidsdoelen te realiseren. Er wordt bijvoorbeeld subsidie verstrekt aan projecten en initiatieven op het gebied van verkeer en vervoer, economie en innovatie, landbouw, cultuur, natuur en milieu.

Subsidie kan veel vormen aannemen: de concrete invulling wordt steeds afgestemd op de concrete opgave en doelstellingen die de provincie op een bepaald beleidsterrein wil bereiken.

Subsidies	2020	2020	2019
Aantal aanvragen	2.878	2966	2.742
Binnen termijn	2.635 (92%)	2815 (95%)	2.540 (93%)
- afgehandeld	2.197	2392	2.170
- in behandeling	438	423	370
Buiten termijn	243 (8%)	151 (5%)	202 (7%)
- afgehandeld	178	122	133
- in behandeling	65	29	69

Nadere toelichting

In 2021 is 92% van de subsidies afgehandeld binnen de daarvoor geldende beslistermijn. De streefwaarde van 95% is niet gehaald. De oorzaak is gelegen in een hoog ziekteverzuim en een groot personeelsverloop. Dit ging gepaard met krapte op de arbeidsmarkt waardoor het tekort in capaciteit slechts gedeeltelijk opgevangen kon worden. We verkennen de mogelijkheden om vergelijkbare situaties te voorkomen en we bewegen weer naar de norm toe.

Afhandeling vergunningen, ontheffingen en meldingen

Door het verlenen dan wel onthouden van vergunningen reguleert de provincie het doen en laten binnen de verschillende beleidsterreinen op individueel niveau. Het betreft hier vergunningen, ontheffingen en meldingen waarbij het vergunningverleningsproces door de provinciale organisatie zelf wordt uitgevoerd, onder meer op het terrein van ruimtelijke ordening en verkeer en vervoer.

Vergunningen	2021	2020	2019
Aantal aanvragen	4.160	1.356	3.651
Afgehandeld binnen termijn	3.689 (84%)	1.016 (75%)	2.716 (74%)
Afgehandeld buiten termijn	576 (16%)	107	437
In behandeling	471	233	498

Nadere toelichting

Het aantal aanvragen voor vergunningen, ontheffingen en meldingen is fors gestegen t.o.v. vorig jaar. Dit heeft te maken met het feit dat 2020 een bijzonder jaar was. De cijfers van 2021 zijn vergelijkbaar met die van 2019.

De tijdigheid van de afhandeling is duidelijk verbeterd t.o.v. voorgaande jaren. Deze verbetering is het resultaat van in 2021 ondernomen verbeteracties.

Afhandeling facturen

In onderstaand overzicht wordt weergegeven in hoeverre de provincie gedurende het afgelopen jaar de facturen binnen 20 dagen betaalde.

Facturen	2021	2020	2019
Aantal facturen	18.132	18.618	21.059
Betaald binnen de termijn	17.057 (95,1%)	17.439 (94%)	19.745 (93,7%)
Betaald buiten de termijn	1.073 (5,9%)	1.179 (6%)	1.314 (6,3%)
Gemiddelde betaaltermijn (in dagen)	6,5	7,3	6,78

Afhandeling bezwaarschriften en administratieve beroepen

Het is mogelijk om bezwaar te maken tegen door de bestuursorganen van de provincie genomen besluiten. Daarnaast staat in een zeer beperkt aantal gevallen de mogelijkheid open om administratief beroep bij de provincie aan te tekenen tegen specifieke besluiten van andere bestuursorganen (o.a. gemeenten, waterschappen). De provincie Noord-Brabant werkt met een externe, onafhankelijke hoor- en adviescommissie (HAC). Bij de afhandeling van bezwaarschriften past de provincie 'mediation' toe. Dat wil zeggen, bij het in behandeling nemen van een bezwaarschrift wordt eerst (telefonisch) contact met de bezwaarmaker gezocht om te onderzoeken of het geschil ook op een andere manier kan worden opgelost. Deze interventie leidt in meer dan 40% van de gevallen tot intrekking van het bezwaarschrift.

Bezwaar- en beroepschriften	2021	2020	2019
Afgehandelde bezwaar- en beroepschriften	194	200	204
- binnen termijn	77%	90%	90%
- buiten termijn	23%	10%	10%

Nadere toelichting:

De Hoor- en Adviescommissie (HAC) stelt vast dat in 2021 een percentage van 77% van de door de HAC behandelde bezwaarschriften binnen de wettelijk voorgeschreven termijn is afgehandeld. De tijdigheid laat ten opzichte van voorgaande jaren (2020: 90%) een flinke daling zien. Overschrijding van de wettelijke afdoeningstermijn betrof vooral juridisch en bestuurlijk-complexe dossiers uit 2020 en begin 2021.

Jaarrekening

Overzicht van lasten en baten met toelichting

In het overzicht van lasten en baten zijn per programma de lasten en baten van de oorspronkelijke begroting, de lasten en baten van de begroting inclusief de door PS vastgestelde begrotingswijzigingen en de realisatie van de lasten en baten opgenomen.

bedragen * € 1.000

Overzicht van baten en lasten		Lasten 2021			Baten 2021			Saldo 2021			Verschil
		Begroting		Jaar- rekening realisatie	Begroting		Jaar- rekening realisatie	Begroting		Jaar- rekening realisatie	
		voor wijziging	na wijziging		voor wijziging	na wijziging		voor wijziging	na wijziging		
		a	b	c	d	e	f	g (d-/a)	h (e-/b)	i (f-/c)	
1	Programma Bestuur en Veiligheid	19.629	24.027	21.845	2	2	334	19.626 N	24.025 N	21.511 N	2.514 V
	Programma-lasten/programma-baten	13.740	17.325	14.175	2	2	74	13.738 N	17.323 N	14.101 N	3.222 V
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	5.888	6.702	7.670	0	0	260	5.888 N	6.702 N	7.410 N	708 N
2	Programma Ruimte en Wonen	33.293	27.178	20.922	520	4.085	1.677	32.773 N	23.093 N	19.245 N	3.848 V
	Programma-lasten/programma-baten	27.362	19.036	12.532	520	4.085	1.677	26.842 N	14.951 N	10.855 N	4.095 V
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	5.931	8.143	8.390	0	0	0	5.931 N	8.143 N	8.390 N	247 N
3	Programma Water en Bodem	45.427	33.078	25.182	4.922	6.038	6.272	40.505 N	27.039 N	18.910 N	8.129 V
	Programma-lasten/programma-baten	41.280	28.240	20.055	4.922	6.038	5.517	36.358 N	22.202 N	14.538 N	7.664 V
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	4.147	4.837	5.127	0	0	755	4.147 N	4.837 N	4.372 N	465 V
4	Programma Natuur en Milieu	130.768	169.911	165.228	4.816	15.509	14.532	125.952 N	154.402 N	150.696 N	3.706 V
	Programma-lasten/programma-baten	122.095	157.929	152.176	4.816	15.509	14.532	117.279 N	142.420 N	137.644 N	4.777 V
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	8.673	11.982	13.052	0	0	0	8.673 N	11.982 N	13.052 N	1.070 N
5	Programma Economie, Kennis en Talentontwikkeling	33.450	109.878	75.998	101	59.580	43.854	33.349 N	50.298 N	32.144 N	18.154 V
	Programma-lasten/programma-baten	27.950	103.560	68.366	101	59.580	43.854	27.849 N	43.980 N	24.512 N	19.468 V
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	5.500	6.318	7.632	0	0	0	5.500 N	6.318 N	7.632 N	1.314 N
6	Programma Energie	8.998	10.652	8.285	181	2.151	2.498	8.816 N	8.501 N	5.787 N	2.714 V
	Programma-lasten/programma-baten	6.110	6.120	4.334	181	2.151	2.498	5.928 N	3.968 N	1.836 N	2.132 V

bedragen * € 1.000

Overzicht van baten en lasten		Lasten 2021			Baten 2021			Saldo 2021			Verschil
		Begroting		Jaar- rekening realisatie	Begroting		Jaar- rekening realisatie	Begroting		Jaar- rekening realisatie	Begroot -/- realisatie
		voor wijziging	na wijziging		voor wijziging	na wijziging		voor wijziging	na wijziging		
		a	b	c	d	e	f	g (d/-a)	h (e -/-b)	i (f -/-c)	j (h -/-i)
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	2.888	4.533	3.951	0	0	0	2.888 N	4.533 N	3.951 N	582 V
7	Programma Landbouw en Voedsel	5.005	22.093	14.134	0	8.983	3.924	5.005 N	13.109 N	10.210 N	2.899 V
	Programma-lasten/programma-baten	2.238	19.756	11.791	0	8.983	3.924	2.238 N	10.773 N	7.867 N	2.905 V
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	2.767	2.336	2.343	0	0	0	2.767 N	2.336 N	2.343 N	6 N
8	Basis infrastructuur Mobiliteit	188.590	205.459	204.037	6.041	29.869	26.799	182.549 N	175.589 N	177.238 N	1.649 N
	Programma-lasten/programma-baten	177.270	190.622	185.859	6.041	29.869	26.443	171.230 N	160.753 N	159.416 N	1.337 V
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	11.320	14.837	18.178	0	0	356	11.320 N	14.837 N	17.822 N	2.986 N
9	Programma Mobiliteitsontwikkeling	143.761	77.957	48.278	13.811	22.970	16.168	129.950 N	54.987 N	32.110 N	22.877 V
	Programma-lasten/programma-baten	139.028	70.026	40.210	13.811	22.970	14.203	125.217 N	47.056 N	26.007 N	21.049 V
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	4.733	7.931	8.067	0	0	1.965	4.733 N	7.931 N	6.103 N	1.828 V
10	Programma Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed	58.726	56.991	52.950	676	751	782	58.050 N	56.241 N	52.168 N	4.073 V
	Programma-lasten/programma-baten	55.277	53.342	49.023	676	751	782	54.601 N	52.591 N	48.241 N	4.351 V
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	3.448	3.649	3.927	0	0	0	3.448 N	3.649 N	3.927 N	278 N
	Algemeen financieel beleid	159.395	88.595	76.428	606.368	619.229	744.818	446.973 V	530.635 V	668.390 V	137.756 V
	Algemene dekkingsmiddelen										
	- Heffing opcenten motorrijtuigenbelasting	0	0	0	267.411	267.411	270.966	267.411 V	267.411 V	270.966 V	3.555 V
	- Algemene uitkering Provinciefonds	0	0	0	268.033	272.723	274.990	268.033 V	272.723 V	274.990 V	2.268 V
	- Decentralisatie-uitkeringen Provinciefonds	0	0	0	7.245	7.517	7.517	7.245 V	7.517 V	7.517 V	0
	- Dividend	0	0	0	23.181	23.276	23.336	23.181 V	23.276 V	23.336 V	60 V
	- Financieringsfunctie	1.189	724	529	40.215	41.675	42.161	39.026 V	40.951 V	41.632 V	682 V
	- Overige algemene dekkingsmiddelen	251	301	157	0	4.729	124.135	251 N	4.428 V	123.978 V	119.550 V
	- Ontwikkelbedrijf	1.249	13.887	10.028	283	1.900	1.714	966 N	11.987 N	8.315 N	3.672 V
	- Toevoeging voorziening	0	0	4	0	0	0	0	0	4 N	4 N

bedragen * € 1.000

Overzicht van baten en lasten	Lasten 2021			Baten 2021			Saldo 2021			Verschil
	Begroting		Jaar-rekening realisatie	Begroting		Jaar-rekening realisatie	Begroting		Jaar-rekening realisatie	Begroot -/- realisatie
	voor wijziging	na wijziging		voor wijziging	na wijziging		voor wijziging	na wijziging		
a	b	c	d	e	f	g (d/-a)	h (e -/-b)	i (f -/-c)	j (h -/-j)	
Overhead	73.480	72.375	65.635	0	0	0	73.480 N	72.375 N	65.635 N	6.740 V
Stelposten (exclusief onvoorzien)	81.918	0	0	0	0	0	81.918 N	0	0	0
Onvoorzien	1.308	1.308	0	0	0	0	1.308 N	1.308 N	0	1.308 V
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	0	0	75	0	0	0	0	0	75 N	75 N
Bedrag van de heffing voor vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A: Totaal van de lasten	827.041	825.818	713.287							
B: Totaal van de baten				637.437	769.169	861.659				
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten (B -/- A)							189.603 N	56.650 N	148.371 V	205.021 V
	Toevoeging aan reserves 2021			Onttrekking aan reserves 2021			Saldo mutatie reserves 2021			Verschil
C: Toevoegingen aan reserves	290.124	476.610	473.643				290.124 N	476.610 N	473.643 N	2.967 V
D: Onttrekkingen aan reserves				479.728	533.259	472.628	479.728 V	533.259 V	472.628 V	60.631 N
Saldo toevoegingen en onttrekkingen (D -/- C)							189.603 V	56.650 V	1.015 N	57.664 N
Totaal van de lasten + toevoegingen aan reserves (A+C)	1.117.165	1.302.428	1.186.930							
Totaal van de baten + onttrekkingen aan reserves (B+D)				1.117.165	1.302.428	1.334.287				
Geraamd resultaat							0	0		
Gerealiseerd resultaat									147.357 V	147.357 V

Toelichting overzicht van lasten en baten /verschillenanalyse

De verschillen tussen begroting na wijziging en werkelijke realisatie (laatste kolom in tabel hierboven) zijn op de volgende pagina's samengevat en in de Programmaverantwoording per programma toegelicht.

1. Bestuur en veiligheid	2.514 V
IPO Kwaliteit openbaar bestuur	754 V
Veiligheid	745 V
Kennis en onderzoek	518 V
Kosten GS	251 V
Brabantstad	193 V
Voorziening APPA	590 V
Toegerekende organisatiekosten	968 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	99 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	260 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	72 V
2. Ruimte en wonen	3.848 V
Wonen	3.108 V
Werklocaties	124 N
Verkenningkosten Ontwikkelbedrijf	411 V
Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL)	1.541 V
Aanpak stikstof	1.242 V
Toegerekende organisatiekosten	247 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	325 V
Rijksbijdrage Flexpool Wonen	2.401 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	7 N
3. Water en Bodem	8.129 V
Groene groei Water	3.496 V
Deltaprogramma - Veilig/Rivieren	2.095 V
Fysieke gezonde leefomgeving water	1.372 V
Venherstel	300 V
Samenwerken Water	399 V
Interim-bedrijvenregeling	372 V
Toegerekende organisatiekosten	289 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	151 V
Inkomsten rivierversuiming	1.000 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	755 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	479 V
4. Natuur en milieu	3.706 V
Natuur algemeen	2.238 V
Robuust natuurnetwerk	3.355 V
Vergunningverlening, toezicht en handhaving	644 N
Natuur Netwerk Brabant grond	386 V
Toegerekende organisatiekosten	1.070 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	419 V
Leges vergunningverlening Natuurbeschermingswet	1.297 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	320 V
5. Economie	18.154 V
UA Clusters/triple helix	3.500 V
UA Campus	1.000 V
UA DataEconomie	2.680 V
UA Circulaire Economie	265 V
Arbeidsmarktbeleid	900 V

Internationalisering	680 V
Missiegedreven innovatiebeleid BA 2017-2020	2.700 V
Economie algemeen/Werkbudget	5.000 V
Europese programma's	14.980 V
Specifieke uitkering MIT	3.400 V
Toegerekende organisatiekosten	1.314 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	89 V
Europese programma's	13.825 N
Rijksbijdrage Specifieke uitkering MIT	1.888 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	13 N
6. Energie	2.714 V
laadinfrastructuur	380 V
Ontwikkeling Energieprojecten	1.370 V
Toegerekende organisatiekosten	582 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	35 V
Bijdragen ontwikkelaars en RES regio's	300 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	47 V
7. Landbouw en voedsel	2.899 V
Zuidoostelijke Zandgronden	4.518 V
Ondersteunende maatregelen	1.394 V
Subsidies i.h.k.v. POP3	1.013 V
Project LIFE Biodiversity (EU)	488 V
Circulaire economie	275 V
Verbinden en aanjagen	180 V
Heldere kaders	135 V
Toegerekende organisatiekosten	6 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	38 N
Zuidoostelijke Zandgronden	4.518 N
Project LIFE Biodiversity (EU)	488 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	53 N
8. Basisinfrastructuur mobiliteit	1.649 N
Mobiliteitsdata	844 V
Verkeersveiligheid	291 V
Beheer en onderhoud provinciale wegen	1.370 N
Wegenoverdracht	1.398 V
PPS-A59	132 V
OV-concessies	690 N
OV-ontwikkeling	459 V
Beschikbaarheidsvergoeding OV (BVOV)	3.930 V
Toegerekende organisatiekosten	3.342 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	231 N
Rijksbijdrage in Krachtenbundeling Smart Mobility	331 V
PPS-A59	212 N
Beschikbaarheidsvergoeding OV (BVOV)	3.930 N
Bijdragen OV-concessies	158 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	356 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	227 V
9. Mobiliteitsontwikkeling	22.877 V
N65	217 V

N69	1.219 V
Bereikbaarheidsconvenant N69	483 V
Snelfietsroutes	8.806 V
Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's)	4.803 V
Bereikbaarheid De Run	8.527 V
A2 Deil - 's-Hertogenbosch	968 V
Smartwayz	7.810 V
Afrekening Beter Benutten Vervolg	2.796 N
Toegerekende organisatiekosten	136 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	221 N
N65	275 N
N69	1.219 N
Smartwayz	7.679 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	1.965 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	406 V
10. Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed	4.073 V
Erfgoed: restauratieregeling instandhouding Erfgoed	3.378 V
Erfgoed: diversen onderbestedingen	448 V
Sport	169 V
Toegerekende organisatiekosten	278 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	324 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	32 V
Algemeen financieel beleid	137.756 V
Stelpost Onvoorzien	1.300 V
Ontwikkelbedrijf	4.352 V
Overhead	8.864 V
Toegerekende organisatiekosten	1.930 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	419 N
Opcenten motorrijtuigenbelasting	3.555 V
Algemene uitkering provinciefonds	2.268 V
Afwikkelingsverschillen op subsidies	119.351 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	415 V
Mutaties reserves	57.664 N
Stortingen in reserves	2.967 V
Onttrekkingen aan reserves	60.631 N

Balans met toelichting

Grondslagen voor resultaatbepaling en waardering

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 216 Provinciewet waarin door provinciale staten de uitgangspunten voor het financiële beleid en de regels voor het financieel beheer en de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Volgens het BBV is het gemodificeerd stelsel van baten en lasten van toepassing.

De jaarrekening geeft volgens de normen van het BBV een zodanig inzicht dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de financiële positie en over de baten en lasten.

De jaarrekening en de toelichtingen geven getrouw, duidelijk en stelselmatig de baten en lasten van het begrotingsjaar, evenals het saldo ervan weer. De jaarrekening geeft tevens een getrouw, duidelijk en stelselmatig inzicht in de financiële positie aan het einde van het begrotingsjaar.

De begrotingscijfers bestaan uit de oorspronkelijke begroting en alle door Provinciale Staten vastgestelde begrotingswijzigingen betreffende het verslagjaar.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende onderdeel anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

De baten en lasten worden tenzij anders vermeld, toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. De lasten als gevolg van voorlopige subsidie toekenningen voor projectsubsidies worden beneden de grens van € 2,5 mln. genomen op het moment van het beschikken (afgeven van de beschikking).

Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividenden zijn verantwoord in het jaar waarin het besluit tot toekenning van het dividend door de algemene vergadering van de vennootschap is genomen.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen.

Uitgaven ten laste van bestemmingsreserves worden op de exploitatie verantwoord, uitgaven ten laste van voorzieningen worden direct ten laste van de desbetreffende balanspost gebracht. Toevoegingen aan en bijdragen van reserves worden verantwoord bij de resultaatsbestemming. De toevoeging aan en vrijval van voorzieningen wordt in de rekening van baten en lasten verantwoord.

Investerings en afschrijvingen (uitwerking financiële verordening art 6)

Aan investeringen worden geen indirecte kosten (overhead) c.q. rente toegerekend.

Kosten voor onderzoek en ontwikkeling worden niet geactiveerd.

Bijdragen aan investeringen van derden worden niet geactiveerd. Investeringsbijdragen van de provincie aan gemeenten en andere instellingen worden niet geactiveerd maar ineens ten laste van de exploitatie gebracht conform het besluit van PS bij Voorjaarsnota 2010.

Het schuiven van exploitatielasten naar investeringsuitgaven die worden geactiveerd op de balans (en visa versa) is louter mogelijk als externe wet- en regelgeving dit voorschrijven en is niet bedoeld voor het vergroten van de begrotingsruimte en/of horizonruimte.

Vaste activa

De vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs c.q. de vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

De obligaties worden gewaardeerd tegen nominale waarde omdat ze aangehouden worden tot einde looptijd. Wat bij aankoop meer (of minder) wordt betaald wordt als agio (of disagio) geactiveerd en afgeschreven over de looptijd van de betreffende obligaties.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investeringen in mindering gebracht.

Afschrijvingen geschieden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar.

Een actief dat buiten gebruik wordt gesteld, wordt op het moment van buitengebruikstelling voor de resterende boekwaarde afgeschreven.

Tot en met 2014 was binnen de investeringen in materiële vaste activa voor het merendeel van de investeringen sprake van de lineaire afschrijvingsmethodiek. Voor enkele investeringen gold een afwijkende afschrijving op basis van annuïteiten. Omwille van de eenvoud en de eenduidigheid is bij burap 2015/begroting 2016 besloten om voor alle investeringen de lineaire afschrijvingsmethode te hanteren. De met deze keuze samenhangende meerjarig financiële budgettaire neutrale effecten zijn in de begroting 2015 en volgende verwerkt.

Afschrijvingsbeleid

De materiële vaste activa met economisch nut en de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut worden afgeschreven rekening houdend met de actuele regelgeving en overeenkomstig de normen gangbaar in het maatschappelijk verkeer.

De materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven in maximaal:

- a. 25 jaar : bedrijfsgebouwen
- b. 25 jaar : vervoermiddelen
- c. 15 jaar: machines apparaten en installaties;
- d. 15 jaar: meubilair.

Activa met economisch nut en een verkrijgingprijs van minder dan € 250.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze laatst genoemden worden altijd geactiveerd.

De materiële vaste activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut worden lineair afgeschreven in maximaal:

- a. 15 jaar wegen
- b. 15 jaar infra-projecten.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten), de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen.

Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht.

De kapitaalverstrekkingen aan de deelnemingen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats. Uitzondering hierop zijn de deelnemingen NV BNG, NV Waterschapsbank, Enexis Holding NV, Publiek belang elektriciteitsproductie NV, NV Brabant Water, NV Delta Nutsbedrijf, NV Eindhoven Airport, BV Agro& CO kapitaalfonds, BV TOM, CV TOM, OLSP vastgoed BV en GOB. De kapitaalverstrekking aan deze deelnemingen is op € 0 gewaardeerd.

Verstekte leningen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Flottende activa

De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen.

De overige uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar (obligaties) worden gewaardeerd tegen nominale waarde of duurzaam lagere waarde. De nominale waarde van de beleggingsportefeuille wordt bepaald door de aflossingsbedragen van de obligaties zoals deze na afloop van betreffende looptijd van de effecten plaatsvinden.

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. De voorziening wordt op peil gehouden door een jaarlijkse schatting van oninbaarheid.

De liquide middelen worden tegen nominale waarde opgenomen.

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Vaste passiva

De reserves zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Toevoegingen en onttrekkingen vinden plaats op basis van besluiten van Provinciale Staten en geschieden altijd in het kader van resultaatbestemming.

De voorzieningen zijn met uitzondering van de voorziening APPA en de risicovoorziening algemeen, gewaardeerd op het nominale bedrag van de daaraan ten grondslag liggende verplichtingen c.q. de voorziene verliezen.

De voorziening APPA en risicovoorziening algemeen zijn opgenomen tegen contante waarde.

De vaste schulden, schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer, worden gewaardeerd tegen de nominale waarde minus de aflossingen.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Borg- en Garantstellingen: Voor zover leningen door de provincie gewaarborgd zijn, is onder aan de balans (buiten de balansstelling) het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

Waarderingsgrondslagen en gevolgen Coronavirus

De waarderingsgrondslagen van de provincie blijven onverkort van toepassing en behoeven - tegen de achtergrond van de gevolgen van het Coronavirus op het toekomstig functioneren van de provincie - niet te worden aangepast. M.a.w. de continuïteit van de provincie blijft gewaarborgd (zie ook de toelichting op de balans).

Activa	31-12-21	31-12-20	Passiva	31-12-21	31-12-20
Vaste activa			Vaste passiva		
<u>Immaterieel</u>			<u>Eigen vermogen</u>		
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	1.354	1.864	Algemene reserve	237.418	247.225
Onderzoek+ontwikkeling bepaald actief	0	0	Bestemmingsreserve Essent	2.737.694	2.773.025
<u>Materieel</u>			Overige bestemmingsreserves	947.718	880.467
Investerings met economisch nut	73.716	75.825	Gerealiseerd resultaat	147.357	21.097
Investerings met maatschappelijk nut	433.901	400.531	<u>Voorzieningen</u>		
<u>Financieel</u>			Voorzieningen	52.974	52.016
Kapitaalverstrekkingen aan:			<u>Vaste schulden</u>		
- deelnemingen	88.733	69.233	Obligatieleningen	0	0
- gemeenschappelijke regelingen	0	0	Onderhandse leningen van:		
- overige verbonden partijen	0	0	- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	0	0
Leningen aan:			- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	2.567	2.567
- openbare lichamen	1.440.453	1.366.135	- binnenlandse bedrijven	4.975	0
- deelnemingen	397.107	404.420	- openbare lichamen	0	0
- overige verbonden partijen	107.079	124.337	- overige binnenlandse sectoren	0	0
- woningbouwcoöperaties			- buitenlandse instellingen, fondsen, banken bedrijven en overige sectoren	0	0
- overige langlopende leningen	121.511	132.108	Door derden belegde gelden	0	0
Uitzettingen met rentetypische looptijd >=1 jaar:			Waarborgsommen	0	0
- in 's Rijks schatkist	340.700	340.700			
- in Nederlands schuldpapier	0	0			
- overige uitzettingen	218.980	297.845			
Overige financiële vaste activa	63.391	76.843			
Totaal vaste activa	3.286.924	3.289.841	Totaal vaste passiva	4.130.702	3.976.397
Vlottende activa			Vlottende passiva		
<u>Voorraden</u>			<u>Netto-vlottende schulden met 'n rentetypische looptijd <=1 jaar</u>		
- grond- en hulpstoffen	80.982	76.108	- kasgeldleningen bij openb. lichamen	0	0
- onderhanden werk:bouwgrond in expl.	10.702	11.325	- banksaldi	0	0
- onderhanden werk: overig	15.347	12.586	- overige schulden	214.562	240.312
- gereed product en handelsgoederen	18.498	30.965	<u>Overlopende passiva</u>		
<u>Uitzettingen met een rentetypische looptijd <= 1 jaar</u>			- Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met specifiek bestedingsdoel onderscheiden naar:		
- vorderingen op openbare lichamen	53.176	71.392	- Europese overheidslichamen	7.310	8.357
- verstrekte kasgeldlen.aan openb.lich.	0	0	- Rijk	109.343	54.404
- overige verstrekte kasgeldleningen	0	0	- Overige Ned. overheidslichamen	26.224	27.209
- rekening courantverh. met het Rijk	0	0	- Overige overlopende passiva	419.878	433.086
- rek.-courantverh.met niet-fin.instellingen	0	0			
- uitzettingen in schatkist met rentetypische looptijd <1 jaar	0	0			
- uitzettingen in Ned. schuldpapier met rentetypische looptijd <1 jaar	1.210.244	1.063.646			
- overige vorderingen	3.298	8.735			
- overige uitzettingen	0	0			
<u>Liquide middelen</u>					
Kas-, banksaldi	7	31			
<u>Overlopende activa</u>					
- - Europese overheidslichamen	69.817	56.522			
- - Rijk	39.790	39.332			
- - Overige Ned. overheidslichamen	4.305	1.945			
- - Overige overlopende activa	114.931	77.335			
Totaal vlottende activa	1.621.096	1.449.924	Totaal vlottende passiva	777.318	763.368
Totaal Activa	4.908.020	4.739.765	Totaal Passiva	4.908.020	4.739.765
<i>Recht op verliescompensatie krachtens de wet vennootschapsbelasting</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>borg- en garantstellingen</i>	<i>84.249</i>	<i>85.437</i>

Toelichting op de balans per 31 december 2021

1. Activa

1.1 Vaste activa

1.1.1 Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs c.q. de vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

	Bedragen in €	
	Boekwaarde 31 dec. 20	Boekwaarde 31 dec. 21
Betaalde agio obligaties	1.864.053	
Verminderingen		0
Desinvesteringen		-172.179
Afschrijving		-337.521
Boekwaarde per 31 dec 21		1.354.353

De opbrengst van de verkoop Essent is onder andere uitgezet in obligaties.

De obligaties worden gewaardeerd tegen nominale waarde omdat ze aangehouden worden tot einde looptijd. Wat bij aankoop meer (of minder) wordt betaald wordt als agio (of disagio) geactiveerd en afgeschreven over de looptijd van de betreffende obligaties.

1.1.2 Materiële vaste activa

De Materiële vaste activa worden onderscheiden in:

- Materiële vaste activa: investeringen met economisch nut
- Materiële vaste activa: investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

De materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs.

Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investeringen in mindering gebracht.

De materiële vaste activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

	Bedragen in €				
	Boekwaarde 31 dec. 20	Investering in 2021	Afschrijving in 2021	Bijdragen van derden direct gerelateerd	Boekwaarde 31 dec. 21
<u>Economisch nut:</u>					
Bedrijfsgebouwen	55.506.114	2.446.021	5.251.325	0	52.700.810
Vervoermiddelen	0	0	0	0	0
Machines, apparaten en installaties	5.137.419	195.859	1.453.022	0	3.880.256
Overige materiële vaste activa	0	0	0	0	0
Gronden ontwikkelbedrijf*	32.725.034	10.753.346	0	0	43.478.379
Subtotaal economisch nut	93.368.566	13.395.226	6.704.347	0	100.059.445
*In mindering gebrachte voorziening	-17.543.540				-26.343.540
Totaal economisch nut	75.825.026	13.395.226	6.704.347	0	73.715.905
<u>Maatschappelijk nut investeringen van vóór 2017:</u>					
Grond, weg en waterbouwkundige werken	177.316.111	0	31.328.413	0	145.987.698
<u>Maatschappelijk nut nieuwe investeringen vanaf 2017:</u>					
Grond, weg en waterbouwkundige werken	223.215.102	81.117.966	16.420.112	0	287.912.956
Totaal maatschappelijk nut	400.531.213	81.117.966	47.748.525	0	433.900.654
Totaal Materiële vaste activa	476.356.239	94.513.192	54.452.872	0	507.616.558

* Op de boekwaarde van de gronden Ontwikkelbedrijf is een voorziening in mindering gebracht om eventuele verliezen mee af te kunnen dekken.

Voor een gedetailleerd overzicht van de investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut wordt verwezen naar de bijlage 2 van de bijlagenbundel.

De specificatie van de investeringen 2021 is als volgt:

	Bedragen in €
Investeringen en desinvesteringen met economisch nut	in 2021
<u>Economisch nut:</u>	
Bedrijfsgebouwen:	
<i>Provinciehuis</i>	631.354
<i>Steunpunten</i>	1.727.671
<i>Busremise Breda (ontwikkeling)</i>	86.996
Machines apparaten en installaties:	
<i>Materieel provinciale wegen</i>	195.859
Gronden ontwikkelbedrijf	10.753.346
Totaal investeringen met economisch nut	13.395.226
<u>Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut:</u>	
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
<i>Wegeninvesteringen</i>	81.350.085
<i>Komomleidingen</i>	-232.119
Totaal investeringen met maatschappelijk nut	81.117.966
Totaal investeringen in materiële vaste activa	94.513.192

1.1.3 Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekking aan deelnemingen

Het verloop van de kapitaalverstrekking aan deelnemingen is als volgt weer te geven:

	Bedragen in €				
	Boekwaarde 31 dec. 20	Toename in 2021	Verminderings in 2021	oninbaar	Boekwaarde 31 dec. 21
Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen	73.590.670	22.500.000	3.000.000	0	93.090.670
Af voorziening deelnemingen*	-4.358.000				-4.358.000
Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen	69.232.670	22.500.000	3.000.000	0	88.732.670

* Voor deze geldleningen is een verliesvoorziening gevormd die in mindering is gebracht op de totale vordering. Hiermee kunnen in voorkomende gevallen oninbare bedragen worden opgevangen.

De kapitaalverstrekingen aan de deelnemingen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats. Uitzondering hierop zijn de deelnemingen NV BNG, NV Waterschapsbank, Enexis Holding NV, Publiek belang elektriciteitsproductie NV, NV Brabant Water, NV Delta Nutsbedrijf, NV Eindhoven Airport, BV Agro& CO kapitaalfonds, BV TOM, CV TOM, OLSP vastgoed BV en GOB. De kapitaalverstreking aan deze deelnemingen is op € 0 gewaardeerd.

Een gedetailleerd overzicht van de kapitaalverstreking aan deelnemingen is opgenomen in bijlage 3a van de bijlagenbundel.

Verstekte geldleningen

De verstekte geldleningen zijn onder te verdelen in vijf categorieën:

- A. Leningen aan deelnemingen i.h.k.v de publieke taak
- B. Leningen aan overige verbonden partijen i.h.k.v de publieke taak
- C. Overige Leningen i.h.k.v de publieke taak
- D. Leningen i.h.k.v. de publieke taak aan decentrale overheden binnen Noord-Brabant
- E. Leningen aan decentrale overheden buiten Noord-Brabant waar de provincie géén toezichtrelatie mee heeft.

Een gedetailleerd overzicht van de verstekte geldleningen is opgenomen in bijlage 3b van de bijlagenbundel.

A. Verstekte leningen aan deelnemingen

Het verloop van de leningen aan deelnemingen is als volgt weer te geven:

	Boekwaarde 31 dec. 20	Toename in 2021	Verminderings in 2021	oninbaar	Bedragen in € Boekwaarde 31 dec. 21
Leningen aan deelnemingen	407.745.467	4.079.143	11.316.757	0	400.507.853
Af voorziening *	-3.325.769				-3.401.171
Leningen aan deelnemingen	404.419.698	4.079.143	11.316.757	0	397.106.682

* Voor deze geldleningen is een verliesvoorziening gevormd die in mindering is gebracht op de totale vordering. Hiermee kunnen in voorkomende gevallen oninbare bedragen worden opgevangen.

B. Leningen aan overige verbonden partijen

Het verloop van deze leningen is als volgt:

	Boekwaarde 31 dec. 20	Toename in 2021	Verminderings in 2021	oninbaar	Bedragen in € Boekwaarde 31 dec. 21
Leningen aan overige verbonden partijen	124.337.329	17.600.000	34.858.236	0	107.079.094
Af voorziening *					
Leningen aan overige verbonden partijen	124.337.329	17.600.000	34.858.236	0	107.079.094

* Voor deze geldleningen is geen verliesvoorziening gevormd.

C. Overige verstekte langlopende leningen

Het verloop van deze leningen is als volgt:

	Boekwaarde 31 dec. 20	Verstrekt in 2021	aflossing in in 2021	oninbaar	Bedragen in € Boekwaarde 31 dec. 21
Overige langlopende leningen	137.384.173	6.884.948	18.083.985	500.000	125.685.136
Af voorziening *	-5.275.748				-4.724.382
Overige langlopende leningen verstrekt door provincie	132.108.425	6.884.948	18.083.985	500.000	120.960.754
Overige langlopende lening verstrekt door mandaatinstelling	0	1.117.560	315.250	0	802.310
Af voorziening *	0				-252.051
Overige langlopende leningen verstrekt door mandaatinstelling	0	1.117.560	315.250	0	550.259
Overige langlopende leningen	132.108.425	8.002.508	18.399.235	500.000	121.511.013

* Voor deze geldleningen is een verliesvoorziening gevormd die in mindering is gebracht op de totale vordering. Hiermee kunnen in voorkomende gevallen oninbare bedragen worden opgevangen.

D+E. Leningen aan openbare lichamen

De leningen aan openbare lichamen vallen uiteen in leningen aan openbare lichamen binnen de provincie en leningen aan openbare lichamen in andere provincies. Het verloop van deze leningen is als volgt:

	Bedragen in €				
	Boekwaarde 31 dec. 20	Toename in 2021	Verminderings in 2021	oninbaar	Boekwaarde 31 dec. 21
D. Leningen aan openbare lichamen in N.Br.	36.998.337	169.510	1.243.701	0	35.924.146
Af voorziening *	-3.700.000				-3.700.000
Totaal leningen openb.lich. in Noord-Brabant	33.298.337	169.510	1.243.701	0	32.224.146
E. Leningen aan openbare lichamen buiten N.Br.	1.332.836.484	95.000.000	19.608.065	0	1.408.228.419
Af voorziening *	0				0
Totaal leningen openb.lich. buiten Noord-Brabant	1.332.836.484	95.000.000	19.608.065	0	1.408.228.419
Leningen aan openbare lichamen	1.366.134.821	95.169.510	20.851.766	0	1.440.452.565

D. Leningen in het kader van de publieke taak aan openbare lichamen binnen Noord-Brabant

* Voor deze geldleningen is een verliesvoorziening gevormd die in mindering is gebracht op de totale vordering. Hiermee kunnen in voorkomende gevallen oninbare bedragen worden opgevangen.

E. Leningen aan openbare lichamen buiten Noord-Brabant

Het betreft leningen aan gemeenten en waterschappen in andere provincies, waar de provincie Noord-Brabant geen toezicht op houdt.

* Voor deze geldleningen is geen verliesvoorziening gevormd.

Uitzettingen in de Rijks schatkist met een rentetypische looptijd ≥ 1 jaar

In 2013 heeft de provincie in het kader van partieel schatkistbankieren € 340.700.000 uitgezet bij de het ministerie van Financiën met looptijden tussen 11 en 16 jaar volgens onderstaande tabel. Deze uitzettingen zijn in onderstaande tabel gespecificeerd en zijn in 2021 niet gewijzigd.

Bedrag x € 1 mln.	vervaldatum	Rente
100,0	7-8-2024	2,15%
25,0	7-8-2025	2,22%
21,0	7-8-2026	2,28%
21,2	9-8-2027	2,34%
54,0	4-10-2028	2,60%
119,5	4-10-2029	2,63%
340,7		

Overige specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd ≥ 1 jaar

Bedragen in €

Omschrijving	Boekwaarde 31 dec. 20	Vermeerderingen/ verminderingen in het dienstjaar	Boekwaarde 31 dec. 21
A. Stand obligaties	295.345.000	-78.865.000	216.480.000
B. Zerobond	2.065.215	0	2.065.215
C. Participaties	435.000	0	435.000
	297.845.215	-78.865.000	218.980.215

A. obligaties:

Het grootste deel van de uitzettingen met een looptijd groter of gelijk aan 1 jaar betreft uitzettingen uit de verkoopopbrengst van Essent.

Het gaat hierbij om obligaties die bij aankoop voldoen aan de volgende criteria:

1. gerenommeerde financiële instellingen binnen de EER (Europese Economische Ruimte) met minimaal een AA-minus rating waarvan het land minimaal een AA rating heeft;
2. Europese centrale overheden binnen de EER (staatspapier) met minimaal een AA-minus rating;
3. financiële instellingen binnen het EURO gebied waarvoor overheden binnen de EER een staatsgarantie hebben afgegeven waardoor de rating minimaal AA-minus bedraagt;
4. leningen met extra zekerheid (covered bonds) met minimaal een AA-minus rating van financiële instellingen binnen landen in de EER met minimaal een AA rating;
5. alle stukken genoteerd in euro.

In 2021 zijn er obligaties verkocht (€ 78,865 mln.) binnen de wettelijke toegestane regels (geen looptijdverlenging), zodat er extra rendement wordt gerealiseerd via boekwinsten en rente-inkomsten. Het effect daarvan was per saldo € 1,2 mln. positief over de periode 2021 t/m 2029.

Debiteur	€	percentage
NORDEA BANK A 1,125% 17-270927	53.400.000	24,67%
COOP RABOBANK 1,375% 15-030227	46.180.000	21,33%
ALLIANZ FINAN 0,875% 17-061227	42.500.000	19,63%
OP CORPORATE BANK 1% 18-220525	40.000.000	18,48%
HSBC 0,1% 19-030927	34.400.000	15,89%
	216.480.000	100,00%

Het totaal van deze uitzettingen is verdeeld over twee portefeuilles, te weten: de immunisatieportefeuille met een nominale waarde van € 179.755.000 (ultimo 2020: € 226.220.000) en de investeringsagenda-portefeuille met een nominale waarde van € 36.725.000 (was eind 2020: € 69.125.000).

B. Zerobond en C. Participaties:

Verder bestaan de uitzettingen nog uit de participatie Oikocredit ad € 435.000 en de bijbehorende Zerobond ad € 2.065.215. Deze uitzettingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en samen vormen ze het nominaal bedrag van de zerobond.

Overige financiële vaste activa

Sloopvergoedingen	Bedragen in €	
	31 dec. 20	31 dec. 21
Sloopvergoedingen beëindiging veehouderijen	46.780.523	33.312.136
Vorderingen Ruimte voor Ruimte	30.062.291	30.079.065
Totaal Sloopvergoedingen	76.842.814	63.391.201

De sloopvergoedingen in het kader van de Regeling Beëindiging Veehouderijen tweede tranche worden tot de financiële vaste activa gerekend.

In 2021 zijn 175 titels verkocht, wat tot een inkomst heeft geleid van € 16,8 mln. Aan gemeenten is € 5,7 mln. afgedragen. Daarnaast zijn er nog inkomsten (borgstellingsprovisie, winstuitkering) en uitgaven en inkomsten geweest in het kader van de sanering MOB complexen. Per saldo bedraagt de afname € 13,5 mln.

Daarnaast is besloten dat in het kader van de Ruimte voor Ruimte regeling verbreed via de Vervolgsamenwerkingsovereenkomst (SOK2) 600 kavels zullen worden ontwikkeld om de kosten terug te verdienen voor:

Sloopvergoedingen	Bedragen in €	
	31 dec. 20	31 dec. 21
Sanering voormalige MOB-complexen ¹ (max. € 22,5 mln)	12.107.053	12.123.828
Sloop SOBB ² (max. € 9 mln.)	4.512.591	4.512.591
Sanering glastuinbouwbedrijven (max. € 13,0 mln.)	10.609.655	10.609.655
Verplaatsing en sloopkosten Kuijpers Kip	2.832.993	2.832.993
Totaal Sloopvergoedingen	30.062.291	30.079.065

¹ MOB = Militair mobilisatie complex

² SOBB = Sloop overtollige bebouwing buitengebied

Het risico van het mogelijk niet terugverdienen van de sloopvergoedingen als volgt te formuleren:

Vanaf 2016 is de provincie 100% aandeelhouder van Ruimte voor Ruimte Beheer BV. Er is een nieuwe businesscase voor de jaren 2016 t/m 2033 opgesteld. Op basis van de laatste GREX (2021Q3) is het verwachte positieve resultaat € 13,0 mln. in 2033. Dat betekent dat alle sloopvergoedingen worden terugverdiend, al het geïnvesteerde kapitaal plus € 13,0 mln.

Voor het dekken van eventuele risico's die wij nu nog niet kunnen voorzien is in de risicoreserve een bedrag van € 5 mln. beschikbaar. Bovendien zijn de kapitaalstortingen voor een groot deel afgedekt.

1.2 Vlottende activa

1.2.1 Voorraden

De voorraden zijn als volgt te specificeren:

Voorraden	Bedragen in €	
	31 dec. 20	31 dec. 21
grond- en hulpstoffen - Natuurgronden *	76.108.482	79.754.439
grond- en hulpstoffen - Natuurinclusieve landbouw	0	1.227.107
Onderhanden werk - Bouwgronden in exploitatie **	11.325.291	10.702.217
Onderhanden werk - Ontwikkelbedrijf	4.828.816	5.014.646
Onderhanden werk - Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat	7.757.662	10.112.693
Onderhanden werk - Stikstoflocaties	0	18.740
Onderhanden werk - Rivierverruiming Oeffelt	0	201.138
Gereed product en handelsgoederen ***	30.964.990	18.497.815
Totaal voorraden	130.985.239	125.528.795

* *Grond en hulpstoffen natuurgronden*

Dit betreft de voorraad gronden EHS en Lente-akkoordprojecten.

** *Onderhanden werk - Bouwgronden in exploitatie*

Van de voorraad onderhanden werk-Bouwgronden in exploitatie kan het volgende verloop-overzicht worden gegeven:

Complex naam	Bedragen in €							
	Boekwaarde 1 jan. 21	Vermeer- dering	Vermin- dering	Boekwaarde 31 dec. 21	Nog te maken kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Geraamd resultaat nominaal	Geraamd res.contante waarde
Ruimte voor Ruimte								
Loosbroek, locatie schaapsdijk	229.571	605.429	835.000	0	0	0	224.444	224.444
Aarle Rixtel, Opstal 6	635.846	926	63.786	572.986	0	572.986	0	0
Ulicoten, Dorpstraat 4 en 7	1.499.378	114.485	1.613.863	0	0		7.947	7.947
Tilburg, Oostkamer	907.268	326	276.284	631.310	0	631.310	0	0
Esch, De Ruiting 2	464.369	137	105	464.401	0	464.401	0	0
Cultuurhistorisch								
Erfgoed:								
Roosendaal, Klooster Mariadal	0	6.085	6.085	0	0		6.085	6.085
Geertruidenberg, Dongecentrale	761.987	88.024	33.915	816.096	436.977	1.253.073	0	0
Dongen, Moederhuis Franciscanessen	1.034.652	193.609	276.157	952.104	476.906	1.429.010	0	0
Veghel, CHV-terrein	2.563.006	2.971	52.180	2.513.797	0	2.513.797	0	0
Bedrijventerreinen								
Moerdijk, Logistiek Park Moerdijk	3.229.214	1.906.733	384.425	4.751.522	1.156.520	5.908.042	0	0
	11.325.291	2.918.725	3.541.800	10.702.216	2.070.403	12.772.619	238.476	238.476

*** *Gereed product en handelsgoederen*

De voorraden gereed product en handelsgoederen zijn te specificeren als:

	Bedragen in €	
	31 dec. 20	31 dec. 21
Vorraad handelsgoederen ontwikkelbedrijf	24.228.414	12.497.915
Grondbank De Beerze/de Pielis	1.041.271	1.041.271
Grondbank De Kempen	5.695.305	4.958.630
Totaal voorraden	30.964.990	18.497.815

1.2.2 Uitzettingen

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. De voorziening wordt op peil gehouden door een jaarlijkse schatting van oninbaarheid.

	Bedragen in €	
	31 dec. 20	31 dec. 21
Vorderingen op openbare lichamen	31 dec. 20	31 dec. 21
BTW	47.908.001	48.985.341
Debiteuren openbare lichamen	23.483.608	4.190.526
Totaal vorderingen openbare lichamen	71.391.610	53.175.867

	Bedragen in €	
	31 dec. 20	31 dec. 21
Rekening courant verhouding met het Rijk	31 dec. 20	31 dec. 21
Rekening courant verhouding met het Rijk	1.063.646.420	1.210.244.079
Totaal rekening courant verhouding met het Rijk	1.063.646.420	1.210.244.079

	Bedragen in €	
	31 dec. 20	31 dec. 21
Overige vorderingen	31 dec. 20	31 dec. 21
Debiteuren algemeen	9.813.624	4.451.318
Voorziening dubieuze debiteuren *	-998.968	-1.074.048
Vooruitgeboekte debiteuren	-79.167	-79.167
Totaal overige vorderingen	8.735.489	3.298.103

* Voor oninbaarheid van debiteuren is een voorziening getroffen.

Liquide middelen

	Bedragen in €	
	31 dec. 20	31 dec. 21
Liquide middelen	31 dec. 20	31 dec. 21
Kas-, banksaldi	30.994	6.595
Totaal liquide middelen	30.994	6.595

1.2.3 Overlopende activa

De overlopende activa zijn onder te verdelen naar:

	Bedragen in €	
Overlopende activa	31 dec. 20	31 dec. 21
- Europese overheidslichamen	56.522.009	69.816.523
- Rijk	39.332.274	39.789.771
- Overige Nederlandse overheidslichamen	1.944.731	4.304.965
- Overige overlopende activa	77.334.961	114.931.063
Totaal overlopende activa	175.133.975	228.842.322

Het verloop van de nog te ontvangen bedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen is gespecificeerd opgenomen in de bijlage 5a in de bijlagenbundel.

Buiten de balanstelling is aan de activa-zijde het bedrag van het toekomstig recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 opgenomen tot een bedrag van € 0.

2. Passiva

2.1 Vaste passiva

Eigen vermogen

Tot het eigen vermogen worden gerekend de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het saldo van de jaarrekening. Het verloop van het eigen vermogen is als volgt:

	Bedragen in €			
	Saldo per 31 dec 20	Toevoeging in 2021	Onttrekking in 2021	Saldo per per 31 dec 21
Algemene reserve	247.225.200	117.865.010	148.770.062	216.320.148
Saldo jaarrekening 2020 *	21.097.354			21.097.354
Totaal alg.reserve incl. saldo 2020	268.322.554	117.865.010	148.770.062	237.417.502
Bestemmingsreserve Essent	2.773.024.740	53.926.081	89.257.151	2.737.693.670
Overige bestemmingsreserves	880.467.437	301.851.501	234.600.556	947.718.382
Totaal generaal reserves	3.921.814.731	473.642.592	472.627.769	3.922.829.555
Saldo jaarrekening 2021 **				147.356.573

* Saldo jaarrekening 2020

Het saldo van de jaarrekening 2020 is na de vaststelling van de jaarstukken 2020 door PS in juli 2021 toegevoegd aan de algemene reserve. Het saldo van de algemene reserve per 31 dec 2020 ad € 268.322.553 betreft de som van de in de jaarrekening 2020 gepresenteerde waarde van de algemene reserve per 31 december 2020 ad € 247.225.200 en het rekeningresultaat 2020 ad € 21.097.354.

** Saldo jaarrekening 2021

Over de bestemming van het batig saldo van de jaarrekening 2021 ad € 147,4 mln. besluiten PS bij de behandeling van het statenvoorstel tot vaststelling van de jaarstukken 2021.

2.1.1 Algemene reserve

De algemene reserve is opgedeeld in een aantal compartimenten, waarvan het verloop hieronder is weergegeven:

	Bedragen in €			
Algemene Reserve	per 31 dec 20	toevoegingen in 2021	onttrekkingen in 2021	per 31 dec 21
- overheveling	50.000	0	25.000	25.000
- doorgeschoven ruimte *	138.208.474	111.624.704	135.211.657	114.621.521
- voorfinanciering	0	0	0	0
- Risicoreserve	129.887.875	6.154.197	13.447.296	122.594.777
- BA middelen 2015-2019	176.204	86.109	86.109	176.204
	268.322.554	117.865.010	148.770.062	237.417.502

*Stand component doorgeschoven ruimte per 31 dec 2020 ad € 117.111.120 met daarbij opgeteld het rekeningresultaat 2020 ad € 21.097.354.

Component overhevelingen

De algemene reserve fungeert als "tijdelijke stalling" voor het conform besluitvorming overhevelen van middelen tussen de verschillende jaren.

Onderdeel doorgeschoven ruimte

Op basis van besluitvorming van PS is de extra begrotingsruimte tijdelijk in de algemene reserve gestald om die in de komende jaren weer in de begroting te kunnen inzetten.

Component risicoreserve

Bij de Voorjaarsnota 2004 is door Provinciale Staten de risicoreserve ingesteld om de beleidsrisico's (de risico's die uitdrukkelijk zijn aanvaard als consequenties van bepaald functioneel beleid en die in de toekomst kunnen leiden tot extra budgettair beslag) af te dekken. Een nadere toelichting op de risico's die via de risicoreserve worden afgedekt is opgenomen in paragraaf 4 weerstandsvermogen en risicobeheersing in de jaarstukken.

Component Bestuursakkoordmiddelen

Voor de afwikkeling van het "oude bestuursakkoord" is binnen de algemene reserve een afzonderlijke component opgenomen.

2.1.2 Bestemmingsreserve Essent

In deze reserve die is gevormd uit de opbrengst van de verkoop aandelen Essent is in vier componenten opgedeeld.

Algemene Reserve	per 31 dec 20	toevoegingen in 2021	onttrekkingen in 2021	Bedragen in €
				per 31 dec 21
- Immunisatieportefeuille	2.342.387.197	73.057	73.057	2.342.387.197
- Investeringsagenda	431.902.965	21.764.135	45.947.561	407.719.539
- Dividend- en rentereserve	293.415.947	2.088.888	43.236.532	252.268.303
- Balansverkorting	-294.681.369	30.000.000	0	-264.681.369
	2.773.024.740	53.926.081	89.257.151	2.737.693.670

Component Immunisatieportefeuille

Deze component heeft tot doel om een zeker rendement te genereren, door het jaarlijks ontvangen van een vast rendement, ter compensatie van de wegvallende dividendstromen van Essent. (zie ook de paragraaf Treasury).

Reserve Essent component Immunisatieportefeuille	Bedragen in €	
	Saldo per 31 dec 20	Saldo per 31 dec 21
Nominale waarde	226.220.000	179.755.000
Agio/disagio saldo	545.576	263.470
<i>Boekwaarde beleggingen</i>	<i>226.765.577</i>	<i>180.018.470</i>
Langlopend via deposito's schatkist*	340.700.000	340.700.000
Uitzettingen kortlopend schatkist	208.282.596	184.405.412
Langlopende leningen aan decentrale overheden	1.332.836.484	1.408.228.419
Leningen in het kader van publieke taak	442.712.120	437.944.476
Gefinancierd uit overtollige middelen	-208.909.583	-208.909.583
	2.342.387.197	2.342.387.197

*) Uitgezet in langlopende deposito's bij de schatkist.

Component Investeringsagenda

Deze component staat ten dienste van de investeringsstrategie van de Agenda van Brabant en moet op de juiste momenten de middelen genereren voor de uitvoering van de geplande investeringen (zie ook paragraaf Treasury).

Bedragen in €		
Reserve Essent component investeringsagenda	Saldo per 31 dec 20	Saldo per 31 dec 21
Nominale waarde	69.125.000	36.725.000
Agio/disagio saldo	1.345.830	1.098.308
<i>Boekwaarde beleggingen</i>	<i>70.470.830</i>	<i>37.823.308</i>
Belegd in deposito's		
Via rekening courant	168.202.883	184.447.592
Via leningen (o.a. fondsen) en in grond	193.229.252	185.448.639
<i>Boekwaarde deposito's</i>	<i>361.432.135</i>	<i>369.896.231</i>
	431.902.965	407.719.539

Component dividend en rentereserve

Deze component heeft tot doel om de reële waarde van de immunisatieportefeuille op peil te kunnen houden en éénmalige tegenvallers op te kunnen vangen.

Component Balansverkorting

Provinciale Staten hebben bij de Voorjaarsnota 2010 besloten tot afwaardering van de geactiveerde investeringsbijdragen aan derden (waar geen provinciaal bezit tegenover staat, zie ook [Voorjaarsnota 2010](#) blz 25/26). Hiervoor is een deel van de opbrengst verkoop Essent aangewend.

Een gedetailleerd overzicht van het verloop van de algemene reserve en de bestemmingsreserves van de provincie is opgenomen in de bijlage 4 van de bijlagenbundel.

2.1.3 Rekeningresultaat

De jaarrekening 2021 sluit met een batig saldo van € 147,4 mln. na verwerking van de hierboven (in de tabel van het eigen vermogen) vermelde stortingen en onttrekkingen.

De jaarrekening 2020 sloot met een batig saldo van € 21,1 mln., dat conform de bestendige gedragslijn is toegevoegd aan de algemene reserve.

Vreemd vermogen: Voorzieningen en vaste schulden

2.1.4 Voorzieningen

De voorzieningen zijn met uitzondering van de voorziening APPA en de risicovoorziening algemeen, gewaardeerd op het nominale bedrag van de daaraan ten grondslag liggende verplichtingen c.q. de voorziene verliezen.

De voorziening APPA en risicovoorziening algemeen zijn opgenomen tegen contante waarde.

Van de voorzieningen is het verloop als volgt weer te geven:

Bedragen in €					
	Saldo per 31 dec 20	Toevoeging in 2021	Vrijval in 2021	Onttrekking in 2021	Saldo per per 31 dec 21
Voorzieningen	52.015.822	5.327.092	590.211	3.778.218	52.974.486
	52.015.822	5.327.092	590.211	3.778.218	52.974.486

De jaarlijkse actuariële herberekening van de levenskansen en de rekenrente leidt tot een vrijval uit de voorziening algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) ad € 590.211.

N.B. Een aantal voorzieningen is rechtstreeks in mindering gebracht op de activa.

Het verloop hiervan is als volgt weer te geven:

<i>Rechtstreeks op activa verrekenende risicovoorzieningen voor:</i>	<i>Bedragen in €</i>				
	<i>Saldo per 31 dec 20</i>	<i>Toevoeging in 2021</i>	<i>Vrijval in 2021</i>	<i>Onttrekking in 2021</i>	<i>Saldo per 31 dec 21</i>
<i>Verstrekte geldleningen</i>	12.301.518	331.687	55.600	500.000	12.077.605
<i>Kapitaalverstrekking deelnemingen</i>	4.358.000	0	0	0	4.358.000
<i>Dubieuze debiteuren</i>	998.968	75.080	0	0	1.074.048
<i>Geactiveerde gronden Ontwikkelbedrijf</i>	17.543.540	0	0	0	17.543.540
<i>Risicovoorziening Ontwikkelbedrijf/grondbank</i>	0	8.800.000	0	0	8.800.000
<i>Totaal risicovoorzieningen activa</i>	35.202.026	9.206.767	55.600	500.000	43.853.193

Vrijval voorzieningen rechtstreeks in mindering gebracht op activa

Vrijval voorzieningen die rechtstreeks in mindering zijn gebracht	
Voorziening lening Unie West Brabant	21.200
Voorziening leningen Nationaal Groenfonds	34.400
	55.600
	55.600

Onttrekking voorzieningen rechtstreeks in mindering gebracht op activa

Onttrekking voorzieningen die rechtstreeks in mindering zijn gebracht	
Lening MKB-bedrijven	500.000
	500.000
	500.000

Een gedetailleerd overzicht van het verloop van de voorzieningen van de provincie is opgenomen in de bijlage 5 van de bijlagenbundel.

2.1.5 Vaste schulden

De vaste schulden, schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer, worden gewaardeerd tegen de nominale waarde minus de aflossingen.

	<i>Bedragen in €</i>			
	<i>Saldo per 31 dec 20</i>	<i>Vermeerdering in 2021</i>	<i>Aflossingen in 2021</i>	<i>Saldo per 31 dec 21</i>
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen:				
BOM-lening*	2.566.666	0	0	2.566.666
Subtotaal	2.566.666	0	0	2.566.666
Onderhandse leningen van binnenlandse bedrijven:				
NTB lang lopende schulden	0	4.975.000	0	4.975.000
Subtotaal	0	4.975.000	0	4.975.000
Totaal vaste schulden	2.566.666	4.975.000	0	7.541.666

* Betreft een schuldrelatie met het ministerie van Economische Zaken.

Een gedetailleerd overzicht van de vaste schulden is opgenomen in de bijlage 6 van de bijlagenbundel.

Vlottende passiva

2.2.1 Vlottende schuld

Netto-vlottende schuld met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.

De netto vlottende schulden zijn onder te verdelen in

	Bedragen in €	
Vlottende schulden	per 31 dec 20	per 31 dec 21
Crediteuren	175.350.940	52.348.236
Tegoed nazorgfonds inzake schatkistbankieren	623.190	1.023.340
Tegoed BOM holding inzake schatkistbankieren	30.150.000	76.400.000
Tegoed aan GOB inzake schatkistbankieren	24.196.474	1.152.829
Tegoed aan Brabant C inzake schatkistbankieren	9.990.000	9.190.000
Tegoed aan Regiofondsen Brainport v.PNB inz. Schatbnk	0	72.435.000
Tegoed aan Brabant Startup Fonds v.PNB inz. Schatbnk	0	2.011.667
Overige vlottende schulden	1.195	1.195
Totaal vlottende schulden	240.311.800	214.562.267

Crediteuren

Het crediteurensaldo ultimo 2021 is lager dan eind 2020. Het relatief groot aandeel van niet jaarlijks terugkerende incidentele posten (o.a. projectsubsidies) met wisselende betaalmomenten kan leiden tot grote fluctuaties in crediteurbalans-standen.

2.2.2 Overlopende passiva

	Bedragen in €	
Overlopende passiva	per 31 dec 20	per 31 dec 21
Vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen		
- Europese overheidslichamen	8.356.890	7.310.482
- Rijk	54.403.985	109.343.066
- Overige Nederlandse overheidslichamen	27.209.071	26.223.824
Subtotaal vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen	89.969.946	142.877.371
Nog te betalen subsidies	268.703.085	215.005.758
Overige overlopende passiva		
- Afdrachten salarissen	84.786	0
- Nog te betalen / vooruitontvangen	164.298.156	204.872.440
Subtotaal overige overlopende passiva	164.382.942	204.872.440
Totaal generaal overlopende passiva	523.055.973	562.755.569

Een specificatie van de vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen is opgenomen in bijlage 5a van de bijlagenbundel.

Nog te betalen subsidies

De post overlopende nog te betalen subsidies per ultimo boekjaar is gebaseerd op de voorlopige subsidietoekenningen. De lasten als gevolg van voorlopige subsidietoekenningen worden genomen op het moment van het beschikken (afgeven van de beschikking), tenzij:

- a. De hoogte van de subsidie expliciet is verbonden aan de te leveren prestaties (p x q subsidies), voorbeeld hiervan is een vast bedrag aan subsidie per aangelegd bushokje;
- b. De subsidie op basis van de subsidiebeschikking expliciet toe te rekenen is aan volgende begrotingsjaren (bijvoorbeeld (1) een subsidie toegekend in 2021, maar voor exploitatiejaar 2022, (2) een toekenning van een beschikking in 2020 voor een project waarvan in het projectplan expliciet staat aangegeven dat het pas in een later jaar van start zal gaan;
- c. Er sprake is van een meerjarige projectsubsidie boven het grensbedrag (€ 2,5 mln.). In dat geval zal de last worden toegerekend aan de afzonderlijke jaren waarin de prestaties worden uitgevoerd.
- d. Per balansdatum reeds een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van de eventueel terug te vorderen subsidie (dit corrigeren op de last). Dan wordt een vordering opgenomen in de jaarverslaggeving (inclusief correctie op de lasten) indien op een betrouwbare wijze kan worden ingeschat welk deel van de toegekende subsidies zal worden ingetrokken dan wel lager zal worden vastgesteld. Indien blijkt dat dit bijvoorbeeld op basis van de afgelopen jaren geen constant beeld oplevert en derhalve geen betrouwbare inschatting gemaakt kan worden, dan wordt de vordering uit voorzichtigheid nog niet verantwoord.

Als gevolg van deze verantwoordingssystematiek bestaat er op balansdatum derhalve een onzekerheid ten aanzien van de exacte hoogte van de nog te betalen subsidies en de subsidies die 100% worden bevoorschot. Het verloop van de nog te betalen subsidies kan ingedeeld naar de verschillende programma's als volgt worden gespecificeerd:

	Bedragen in €					
	Saldo per 31-12-2020	Herschikking 1-1-2021	Saldo per 1-1-2021	Vermeerder- ingen	Verminder- ingen	Saldo per 31-12-2021
1 Bestuur en veiligheid	3.992		3.992	1.907.598	1.792.598	118.992
2 Ruimte en wonen	6.981.880	-2.600.000	4.381.880	5.459.393	6.797.264	3.044.009
3 Water en Bodem	38.688.984		38.688.984	5.725.310	15.634.392	28.779.902
4 Natuur en milieu	111.713.377	-150.000	111.563.377	27.288.653	43.949.114	94.902.916
5 Economie	22.676.051		22.676.051	14.353.050	16.080.804	20.948.297
6 Energie	5.544.049		5.544.049	862.937	2.091.711	4.315.275
7 Landbouw en voedsel	3.213.495	2.750.000	5.963.495	7.136.625	8.974.598	4.125.522
8 Basisinfrastructuur mobiliteit	3.912.764		3.912.764	28.540.573	27.245.295	5.208.042
9 Mobiliteitsontwikkeling	68.072.573		68.072.573	17.572.626	36.131.777	49.513.422
10 Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed	7.845.921		7.845.921	10.588.636	11.045.798	7.388.759
31 Algemeen financieel beleid	50.000		50.000	100.000	150.000	0
Subtotaal Nog te betalen subsidies	268.703.086	0	268.703.086	119.535.401	169.893.351	218.345.136
AF: aanpassing toedeling lastneming subsidies naar jaren*	0,00		0,00			-3.339.376
Totaal Nog te betalen subsidies	268.703.086	0	268.703.086	119.535.401	169.893.351	215.005.760

* Op basis van door de commissie BBV nader geformuleerde richtlijnen kunnen projecten boven het door PS vastgestelde grensbedrag of projecten met een projectstartdatum in een ander jaar een andere lastenverdeling over jaren krijgen welke aanvullend moeten worden verwerkt. De financiële consequenties daarvan zijn hier opgenomen.

Verleende garanties en waarborgen

Buiten de balanstelling zijn aan de passiva-zijn de bedragen aan borgstellingen en garantstellingen aan natuurlijke en rechtspersonen opgenomen waarvan de specificatie als volgt is weer te geven:

	Bedragen in €	
Verleende garanties en waarborgen	per 31 dec 20	per 31 dec 21
Gemeenschappelijk gewaarborgd	4.624.837	3.393.437
Overige garantieverplichtingen	80.812.208	80.855.171
	85.437.045	84.248.608

De gewaarborgde geldleningen, de gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen en de afgegeven garanties zijn gespecificeerd opgenomen in de bijlagen 7a en 7b van de bijlagenbundel.

Gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen groenfonds (bijlage 7a van de bijlagenbundel)

De provincie heeft een doorbetalingsverplichting van rente en aflossingsbedragen van leningen aan het Nationaal Groenfonds. Deze leningen zijn in 1999 tot stand gekomen door een convenant tussen het Rijk en de provincies in het kader van natuurontwikkeling. De provincie Noord-Brabant heeft op 31 december 2021 een restschuld van € 3.393.437. Tot en met 2023 dient de provincie jaarlijks € 1,5 mln. aan rente en aflossing te betalen waarvoor ze in het provinciefonds volledig wordt gecompenseerd. Vanwege de financieringsconstructie is de resterende schuld niet opgenomen als langlopende schuld in de balans

Overige garanties (bijlage 7b van de bijlagenbundel)

De provincie heeft voorts garanties verstrekt aan Havenschap Moerdijk, voor de woningbouw, BNG bank, het Nationaal groenfonds, IPO/BNG, Energiefonds Brabant BV, gemeenten Cuijk, Mook en Middelaar, Lightyear, Participatiefonds Wind A16 BV, de gemeente Breda en het Nationaal Groenfonds. Deze maximaal in te roepen garanties belopen een totaal van € 80,9 mln.

Een specificatie van de mutaties in de garantieverplichtingen aan instellingen in 2021 is onderstaand opgenomen:

	Bedragen in €	
Mutaties garantieverplichtingen	per 31 dec 20	per 31 dec 21
Overige garantieverplichtingen ultimo 2020	80.812.208	
<u>Verlaging / vervallen garantieverplichtingen</u>		
IPO/BNG		-120.000
<u>Nieuwe garantieverplichtingen</u>		
Nationaal Groenfonds		162.963
Totaal overige garantieverplichtingen		80.855.171

Niet uit de balans blijvende gerelateerde rechten en verplichtingen

Overeenkomst Provincie Noord-Brabant en Groenontwikkelfonds Brabant (GOB)

De provincie Noord-Brabant is met het GOB een overeenkomst aangegaan over de beschikbaarstelling van gronden aan het GOB zoals vastgelegd in de Overeenkomst trekkingsrecht grond van 1 juli 2014. (aanvulling op de overeenkomst 23-1-2018). Het GOB is gerechtigd tot de positieve netto-opbrengsten welke rechtstreeks voortvloeien uit het beheer van de Gronden. Onder de netto-opbrengsten wordt verstaan de opbrengsten die voor de Provincie rechtstreeks voortvloeien uit het beheer van de gronden onder aftrek van alle kosten die voor de provincie rechtstreeks verband houden met (het beheer van) de gronden en de (economische) eigendom daarvan. Eventuele verliezen die rechtstreeks voortvloeien uit het beheer van de gronden zullen verrekend worden met de verkoopopbrengsten.

Ruimtelijke ordening

In het kader van het gewijzigd beleid m.b.t. ruimtelijke ordening loopt nog een aantal claims. Op dit moment is nog onduidelijk of dit gaat leiden tot aansprakelijkheid van de provincie Noord-Brabant. Daarnaast is het onduidelijk wat de mogelijke omvang is van deze claim. In de risicoreserve is voor deze claims een bedrag van € 1,1 mln. gereserveerd, voor het geval dat deze claims worden toegewezen.

Natuurtaken

De commissie BBV, die verantwoordelijk is voor het stellen van de jaarverslaggevingsregels voor de decentrale overheden, heeft begin april 2015 een uitspraak gedaan over de verwerking van de verplichtingen, die naar de provincies zijn overgekomen. Daarbij is de aanwijzing gegeven dat alle verplichtingen voortkomend uit beschikkingen verleend vóór 2014 nog verwerkt moeten worden op basis van het zogenaamde kasstelsel. Dit wil zeggen de lasten worden pas door de provincie verantwoord indien de uitgave richting het RVO worden gedaan. Deze keuze is met name voortgekomen omdat de Rijksfinanciering ook op deze wijze plaats vindt.

De verplichtingen die de provincie in het kader van haar natuurtaken vanaf 2014 is aangegaan zijn volgens het baten en lastenstelsel verwerkt. Dit is daarmee in lijn met de verwerkingwijze van alle andere provinciale subsidies.

Ultimo 2022 resteert aan openstaande verplichtingen m.b.t. grondgebonden regelingen nog € 48,8mln.

Uitkering provinciefonds

De realisatiecijfers uitkering provinciefonds zijn gebaseerd op de decembercirculaire 2021. Bij de mei/junicirculaire 2022 zal blijken of het uitkeringsbedrag 2021 nog naar beneden wordt bijgesteld door het Rijk. Zoals gebruikelijk wordt een lagere of hogere bijstelling verrekend met het volgende uitkeringsjaar (dus 2022). Afhankelijk van het publicatiemoment zal de verrekening worden betrokken bij burap of bij de begroting 2023. In de decembercirculaire 2021 is een uitkering voor regionaal cultuuraanbod toegezegd. Verdeling van de middelen worden pas in de meicirculaire 2022 verdeeld. De omvang bedraagt € 9,9 mln., maar de verdeling per provincie moet nog worden bepaald. De raming loopt mee bij de tweede burap.

Niet uit de balans bijkomende verplichtingen m.b.t. verstrekte geldleningen

Door de provincie zijn voor het vertrekken van geldleningen, overeenkomsten aangegaan met diverse partijen.

Op basis van deze overeenkomsten hebben deze partijen nog trekkingsrechten per ultimo 2021:

Naam lening	Maximum o.b.v. overeenkomst	Verstrekking t/m 2020	Verstrekking 2021	Bedragen in €
				Trekkingsrecht Ultimo 2021
Lening Cleantechfonds	12.000.000	10.000.000		2.000.000
Lening Innovatiefonds	125.000.000	59.500.000		65.500.000
Lening Energiefonds	60.000.000	33.500.000	1.000.000	25.500.000
Lening Noordkade	3.000.000	2.500.000		500.000
Lening Start Up Fonds	10.000.000	5.000.000	1.250.000	3.750.000
Lening Europees Inv.fonds	30.000.000	1.030.000		28.970.000
Lening Stichting Europees Keramisch Werkcentrum	4.536.068	4.187.240		348.828
Lening Stichting Park Campus	2.375.000	1.225.000		1.150.000
Lening Pivotpark	10.400.000	3.400.000	1.700.000	5.300.000
Lening Panther	9.600.000	0	1.100.000	8.500.000
	266.911.068	120.342.240	5.050.000	141.518.828

Kunstbezit

De provincie bezit een aantal kunstwerken die niet op de balans zijn opgenomen. De verzekerde waarde van deze kunstwerken bedraagt € 6,2 mln.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is bepaald dat de arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume onderdeel vormen van de uiteenzetting over de financiële positie in de begroting.

Deze verplichtingen zijn ook in de meerjarenraming opgenomen.

Bedragen zijn exclusief indexering (prijspeil 2021).

Ambtelijk apparaat

Spaarverlof

In de werktijdenregeling is opgenomen dat medewerkers max. 100 uur (per fulltime equivalent) aan te veel gewerkte uren (en/of niet opgenomen verlofuren) mogen meenemen naar het volgende jaar; die uren moeten binnen 12 maanden alsnog worden opgenomen.

Daarnaast kunnen medewerkers op grond van de cao verlof bijkopen. In tegenstelling tot het reguliere vakantieverlof vervalt of verjaart dat bijgekochte verlof niet. De medewerker mag tot maximaal het aantal werkuren in de voorafgaande 50 weken opsparen. Verwacht wordt dat een deel na de Coronacrisis zal worden opgenomen.

De totale waarde van het inmiddels opgespaarde verlof komt ultimo 2021 neer op:

Bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024
loonkosten	1.748	1.703	1.656	1.654

Inkomensvoorziening voormalig personeel via uitkeringsinstantie (werkloosheid, gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid, suppletie)

De Provincie is eigenrisicodragers voor de WW- en de WGA-uitkeringen o.g.v. de Wet Inkomen en Arbeid. Dat geldt uiteraard ook voor het bovenwettelijk deel van de WW. De uitkeringsinstanties die deze voorzieningen uitvoeren declareren de kosten maandelijks bij de provincie.

De werkelijke uitkeringen in 2021 resp. de te verwachten uitkeringen en uitvoeringskosten in de komende jaren zijn:

Bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024
uitkeringen	289	351	351	351
uitvoeringskosten	1	2	2	2

Gebeurtenissen na balansdatum

"Het BBV schrijft voor dat inzichten van belang voor de financiële positie, dienen te worden verwerkt in de jaarrekening, ook als deze inzichten zijn verkregen na 31 december, maar vóór het vaststellen van de jaarstukken.

Daarbij is het volgende van belang:

- *Gebeurtenissen na balansdatum moeten in de jaarstukken worden verwerkt als ze nadere informatie geven over de nadere informatie per balansdatum;*
- *Indien de gebeurtenissen geen nadere informatie geven over de situatie op balansdatum worden de gebeurtenissen in het onderdeel 'gebeurtenissen na balansdatum' van de jaarrekening toegelicht.*

Oekraïne oorlog

De Oekraïne oorlog die uitbrak op 24 februari is een belangrijke gebeurtenis na balansdatum. Deze gebeurtenis heeft geen directe financiële gevolgen voor de jaarrekening 2021, maar naar verwachting wel indirecte effecten op de beleidsterreinen van onze begroting 2022 en mogelijk voor de jaren daarna. Hogere energieprijzen, hogere prijzen voor cruciale grondstoffen en langere levertijden op bouwmaterialen zijn voorbeelden van dergelijke indirecte effecten. Hoe groot de financiële impact zal zijn is nu onmogelijk te bepalen. Via de S&V-cyclus zal gerapporteerd worden over de risico's en ontwikkelingen die voortvloeien uit de Oekraïne oorlog."

Verplichte bijlagen

Schatkistbankieren

In verband met verplicht schatkistbankieren dient onderstaand overzicht in de toelichting op de balans te worden opgenomen.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar 2021 Kwartaal 1 & 2		Verslagjaar 2021 Kwartaal 3 & 4	
(1)	Drempelbedrag	4.984		11.234	
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	106	218	24	11
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	4.878	4.766	11.210	11.223
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar 2021 Kwartaal 1 & 2		Verslagjaar 2021 Kwartaal 3 & 4	
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	1.117.165		1.117.165	
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 mln.	500.000		500.000	
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 mln. te boven gaat	617.165		617.165	
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van € 250.000	Drempelbedrag	4.984		11.234	
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	9.577	19.861	2.215	1.011
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	106	218	24	11

De volgende wijzigingen zijn per 1 juli 2021 ingegaan:

Het drempelbedrag dat is vastgelegd in artikel 7 lid 2 van de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden² zal worden aangepast op onderstaande punten:

- een verhoging van de ondergrens van € 250.000 naar € 1 mln. euro;
- een verhoging van het percentage begrotingstotaal t/m € 500 mln. euro van 0,75% naar 2%.

Wet normering Topinkomens (WNT)

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling.

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Gegevens 2021			
bedragen x € 1	Dhr. M.J.A. van Bijnen		Mevr. K.A.E. ten Cate
Functiegegevens⁵	[Provinciesecretaris/ Algemeen directeur]		[Griffier van Provinciale Staten]
Aanvang ⁶ en einde functievervulling in 2021	01/01 - 31/12		01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte) ⁷	1,0		1,0
Dienstbetrekking ⁸	ja		ja
Bezoldiging⁹			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	151.782		118.173
Beloningen betaalbaar op termijn	22.558		21.720
<i>Subtotaal</i>	<i>174.340</i>		<i>139.893</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ¹⁰	209.000		209.0000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag ¹¹	N.v.t.		N.v.t.
Bezoldiging	174.340		139.893
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan ¹²	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t. N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling ¹³	N.v.t.		N.v.t.

Gegevens 2020¹⁴		
bedragen x € 1	Dhr. M.J.A. van Bijnen	Mevr. K.A.E. ten Cate
Functiegegevens⁵	[Provinciesecretaris/ Algemeen directeur]	[Griffier van Provinciale Staten]
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte) ⁷	1,0	1,0
Dienstbetrekking ⁸	ja	ja
Bezoldiging⁹		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	150.531	111.072
Beloningen betaalbaar op termijn	21.288	20.463
<i>Subtotaal</i>	<i>171.819</i>	<i>131.535</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ¹⁰	201.000	201.000
Bezoldiging	171.819	131.535

Overige verplichte bijlagen

- De voorgeschreven bijlage met de lasten en baten ingedeeld naar taakvelden is opgenomen in de bijlagenbundel onder nummer 11a.
- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over de van het Rijk ontvangen specifieke uitkeringen is in de bijlagenbundel opgenomen in bijlage 11b
- De bijlage met het voorgeschreven overzicht van incidentele lasten en baten met daarbij het overzicht van structurele mutaties in de reserves, is opgenomen in de bijlagenbundel in bijlage 12.
- De voorgeschreven kengetallen over de financiële positie behorend bij de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn in de bijlagenbundel opgenomen en toegelicht in bijlage 13.

Provincie Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
+31 (0)73 681 28 12
www.brabant.nl

Jaarstukken 2021 - Bijlagen (PS 28/22)

Provincie Noord-Brabant

Bijlagenbundel Jaarstukken 2021 (PS 28/22)

Inhoud

Specificaties van de balans.....	2
1. Immateriële vaste activa	2
2. Materiële vaste activa	3
3. Financiële vaste activa	5
Bijlage 3a FVA / Kapitaalverstrekking aan deelnemingen.....	5
Deelnemingen.....	6
1 Gemeenschappelijke regelingen (GR)	6
2 Vennootschappen en coöperaties	8
3 Verenigingen en stichtingen	15
4 Overige verbonden partijen.....	17
Bijlage 3b FVA / Verstrekte geldleningen	24
4. Reserves	33
5. Voorzieningen.....	35
5a. Transitória inzake uitkeringen van het Rijk en EU.....	37
5b. Verloop transitória - Ontvangen bijdragen	38
6. Vaste Schulden.....	39
7. Borg- en garantstellingen	40
Overige bijlagen	48
8. Informatie i.v.m. ontslagregelingen personeel.....	48
9. Modelstaten A en B paragraaf treasury.....	50
10. Toelichting begrotingsrechtmatigheid.....	55
11. Bijlagen jaarrekening i.o.m. BBV art. 24 lid 3c en 3d.....	56
11a. Lasten en baten per taakveld.....	58
11b. Verdeling taakvelden over programma's.....	61
11c. Sisa bijlage doeluitkeringen.....	64
12. Overzicht van de incidentele baten en lasten.....	73
13. Uitwerking paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	81

De in deze bijlagen vermelde financiële cijfers betreffen bedragen in hele Euro, tenzij in de desbetreffende bijlage anders is vermeld.

Navigeren door deze bijlagebundel: Door in deze inhoudsopgave op het betreffende onderdeel te klikken

Terug naar de inhoudsopgave met muisklik onderaan iedere pagina op tekst "Provincie Noord-Brabant – Bijlagebundel..." of op [pag.](#)

[[Link naar Jaarstukken 2021](#)]

Specificaties van de balans

1. Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa

bijlage 1

Omschrijving	Oorspr.bedrag vd investering aan het begin v/h dienstjaar	Vermeerderingen/ verminderingen in het dienstjaar	Desinvesteringen	Oorspr.bedrag vd investering aan het einde v/h dienstjaar	Totaal van de afschrijvingen begin v/h dienstjaar	Methode van de afschrijving	Boekwaarde per 1 jan 2021	Totaal van de afschrijvingen in 2021	Boekwaarde per 31 dec 2021
Agio op obligaties	256.500.266		172.179	256.328.087	254.636.213	Looptijd obligaties L	1.864.053	337.521	1.354.353
Immateriële vaste activa	256.500.266	0	172.179	256.328.087	254.636.213		1.864.053	337.521	1.354.353

* afschrijvingsmethode

A = Annuïtair

L = Lineair

2. Materiële vaste activa

Verloop van de materiële vaste activa

bijlage 2

Omschrijving	Oorspr. bedrag vd investering	Vermeerderingen / verminderingen	Oorspr. bedrag vd investering	Totaal van de afschrijvingen	Methode van de	* Boekwaarde per	Totaal van de afschrijvingen	Afwaardering wegens duur-	Bijdragen van derden	Boekwaarde per
	aan het begin v/h dienstjaar	in het dienstjaar	aan het einde v/h dienstjaar	begin van het dienstjaar	afschrijving	1 jan 2021	in 2021	zame waarde- vermindering	direct gerelateerd	31 dec 2021
Investerings met economisch nut										
<u>Bedrijfsgebouwen</u>										
Provinciehuis	111.995.917	631.354	112.627.271	80.275.410	20 jaar	L	31.720.507	4.148.206		28.203.655
Renovatie Noordbrabants Museum	28.389.384		28.389.384	7.895.599	25 jaar	L	20.493.784	837.736		19.656.048
Beveiliging	2.443.339		2.443.339	2.443.338	10 jaar	L	0	0		0
Steunpunten	8.327.341	1.727.671	10.055.012	5.692.599	20 jaar	L	2.634.743	133.967		4.228.447
Waterstraat 16-18	2.396.141		2.396.141	1.739.061	20 jaar	L	657.080	131.416		525.664
Busremise Breda (ontwikkeling)	0	86.996	86.996	0	30 jaar	L	0	0		86.996
<u>Machines apparaten en installaties</u>										
Brandweerauto	112.837		112.837	76.992	15 jaar	L	35.845	3.259		32.586
Kantoorinnovatie	908.065		908.065	798.134	10 jaar	L	109.931	44.058		65.872
Materieel Provinciale wegen	3.938.033	195.859	4.133.892	1.653.059	Diverse	L	2.284.974	284.869		2.195.964
Telefooncentrale	983.424		983.424	418.550	15 jaar	L	564.874	65.562		499.312
Laadinfrastructuur	1.057.892		1.057.892	809.167	7 jaar	L	248.725	151.127		97.598
ICT & Automatisering	3.281.870		3.281.870	1.388.800	3 jaar	L	1.893.070	904.147		988.923
<u>Overige materiële vaste activa</u>										
Meubilair	2.220.392		2.220.392	2.220.393	Diverse	L	0	0		0
<u>Gronden en terreinen</u>										
Busremise Breda Grond	0	4.950	4.950	0	Geen		0	0		4.950
Gronden ontwikkelbedrijf	32.725.034	10.748.396	43.473.429	0	Geen		32.725.034	0		43.473.429
Totaal investeringen met economisch nut		13.395.226					93.368.566	6.704.347		100.059.445
AF: In mindering gebrachte voorziening F							-17.543.540			-26.343.540
Totaal invest. economisch nut -/- voorziening							75.825.026			73.715.905
Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut										
<u>Oud voor 2017</u>										
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken										
Uit te voeren projecten	9.662.140		9.662.140	9.662.139	15 jaar	L	0	0		0
Wegeninvesteringen	526.404.127		526.404.127	411.912.359	15 jaar	L	114.491.768	24.119.950		90.371.818
Benuuten (DVM)	10.404.754		10.404.754	9.116.837	15 jaar	L	1.287.917	530.068		757.849
N-261	78.900.000		78.900.000	29.009.898	15 jaar	L	49.890.102	5.260.000		44.630.102

Verloop van de materiële vaste activa

bijlage 2

Omschrijving	Oorspr.bedrag vd investering	Vermeerderingen / verminderingen	Oorspr.bedrag vd investering	Totaal van de afschrijvingen	Methode van de	*	Boekwaarde per	Totaal van de afschrijvingen	Afwaardering wegens duur-	Bijdragen van derden	Boekwaarde per
	aan het begin v/h dienstjaar	in het dienstjaar	aan het einde v/h dienstjaar	begin van het dienstjaar	afschrijving		1 jan 2021	in 2021	zame waarde- vermindering	direct gerelateerd	31 dec 2021
Infraprojecten in voorbereiding	11.735.191		11.735.191	6.448.465	15 jaar	L	5.286.726	782.346			4.504.380
Monitoring meetnet	543.972		543.972	526.469	15 jaar	L	17.504	17.504			0
Komomleiding	9.278.174		9.278.174	2.936.080	15 jaar	L	6.342.094	618.545			5.723.549
Nieuw m.i.v. 2017											
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken											
Wegeninvesteringen	241.374.700	81.350.085	322.724.785	22.527.906	15 jaar	L	218.846.793	16.071.791		5.955.079	284.125.087
N-261	144.552		144.552	17.514	15 jaar	L	127.038	9.637			117.401
Komomleiding	5.080.255	-232.119	4.848.136	838.985	15 jaar	L	4.241.270	338.684		270.583	3.670.467
Overige materiële vaste activa											
Tot.inv.openb.ruimte met mij nut		81.117.966					400.531.213	47.748.525			433.900.654
Totaal Materiële vaste activa		94.513.192					493.899.779	54.452.872			533.960.098
Totaal In mindering gebrachte voorzieningen							-17.543.540				-26.343.540
Totaal materiële vaste activa -/- voorzieningen							476.356.239				507.616.558

*afschrijvingsmethode

A=annuitair

L=lineair

G=geen afschrijving

3. Financiële vaste activa

Bijlage 3a FVA / Kapitaalverstrekking aan deelnemingen

Kapitaalverstrekking aan deelnemingen 2021

Bijlage 3a

	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Deelnemingen in de loop van het jaar	Verminderingen in de loop van het jaar	Restant bedrag aan het einde van het dienstjaar
Aandelenkapitaal GOB	1			1
Aandelenkapitaal Ruimte voor Ruimte	110.880			110.880
BV BOM Holding	31.328.137	22.500.000	3.000.000	50.828.137
Deelneming Claim Vennootschap BV	6.166			6.166
Deelneming Aviolanda	6.488.160			6.488.160
Deelneming Green Chemistry	2.300.000			2.300.000
Deelneming Monumentenfonds	2.058.000			2.058.000
Deelneming Ruimte voor Ruimte	24.997.520			24.997.520
Deelneming Pivotpark / OLSP	6.301.805			6.301.805
Totaal	73.590.670	22.500.000	3.000.000	93.090.670
<i>In mindering gebrachte voorziening E</i>	-4.358.000			-4.358.000
<i>Balanswaarde</i>	69.232.670			88.732.670

Deelnemingen

I Gemeenschappelijke regelingen (GR)

1.1 Havenschap Moerdijk

De verbonden partij Havenschap Moerdijk kent een meervoudige structuur in een GR-NV constructie. De Gemeenschappelijke Regeling vervult het aandeelhouderschap en verzorgt de financiering van de NV. De bedrijfsactiviteiten vinden plaats in de NV. Hieronder worden de gegevens met betrekking tot de GR en NV gesplitst.

Publiek belang:	De Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Moerdijk maakt het bestaan van Havenbedrijf Moerdijk N.V. mogelijk door het vervullen van het aandeelhouderschap ervan en het aantrekken van de financiering. Havenbedrijf Moerdijk is van groot belang voor de versterking van de economische structuur van Brabant en voor de werkgelegenheid in de regio.
Belang provincie:	50 % (begin en eind van het jaar)

Wat is de bijdrage van Havenschap Moerdijk aan de doelstellingen van de provincie?

Op het Haven- en Industrierrein Moerdijk werken ongeveer 9,5 duizend mensen en indirect biedt het nog eens bijna 9 duizend banen, waarmee het stevig bijdraagt aan het Actieplan Economische Structuurversterking West-Brabant en de werkgelegenheid in de regio. Verder is de Haven van Moerdijk een nationaal en Europees knooppunt van multimodale vervoersstromen, dat een belangrijke positie inneemt in de Vlaams Nederlandse Delta.

De aanwezige chemie op het terrein draagt bij aan innovaties op de cross sectorale ontwikkelingen van de biobased economy. Op het gebied van energie worden ook de mogelijkheden verkend om duurzame verbindingen tot stand te brengen door het hergebruik van warmte reststromen.

Conform de in juli 2014 vastgestelde Havenstrategie is het uitgangspunt hierbij een goede balans tussen waardecreatie, duurzaamheid en een veilige en leefbare regio (3P's). De ambitie is dat Moerdijk in 2030 hét belangrijkste knooppunt is van duurzame logistiek en duurzame chemie en procesindustrie in de Vlaams- Nederlandse Delta. Randvoorwaarde hierbij is dat groei niet ten koste mag gaan van de veiligheid en leefbaarheid in de regio. Tot de economische speerpunten behoren:

- Uitbouwen van de extended gate functie ten opzichte van Rotterdam en Antwerpen. Hiermee wordt de poort van de zeeterminal "verlegd" naar het achterland. Naar verwachting levert dit de voor Moerdijk substantiële extra goederenstromen op.
- Short sea shipping: Moerdijk heeft een directe verbinding met zee en kan een rol spelen in het intra-continentale zeeverkeer. Betrouwbaarheid van vaartijden en afhandeling en flexibiliteit zijn hierbij cruciaal. Randvoorwaarde voor deze functie is dat kwaliteit van ontsluiting minimaal gehandhaafd blijft en er voldoende terminalruimte beschikbaar is.
- Benutten van het chemisch industrieel complex; het gaat hierbij om het innovatief uitbouwen van het huidige complex, zowel op fijnchemie als biobased gefundeerde chemie. M.b.t. biobased chemie gaat het zowel om overslag van grondstoffen als om het creëren van startups en benutten van reststromen. Maintenance levert een belangrijke bijdrage aan hoogwaardige dienstverlening en innovatiekracht in dit cluster.;

- Na de uitspraak van de Raad van State (sept, 2020) is de ontwikkeling van Logistiek Park Moerdijk gestart. Het terrein wordt bouwrijp gemaakt en is het eerste contract met DSV gesloten. DSV is een wereldwijde leverancier van transport- en logistieke diensten.

1.2 Zuidelijke Rekenkamer (ZRK)

Publiek belang:	Door onderzoek wil de rekenkamer voor Provinciale Staten en de burgers van de provincies Noord-Brabant en Limburg zichtbaar maken hoe publiek geld wordt besteed en wat er van de beleidsvoornemens terecht komt.
Belang provincie:	50% (begin en eind van het jaar)

Wat is de bijdrage van de ZRK aan de doelstellingen van de provincie?

De Zuidelijke Rekenkamer onderzoekt de doeltreffendheid, de doelmatigheid en de rechtmatigheid van het gevoerde bestuur van de provincies Noord-Brabant en Limburg. Zij tracht met haar onderzoek inzicht te verschaffen in de bestedingen van publiek geld en de realisatie van bijbehorende beleidsvoornemens.

1.3 Kleinschalig Collectief Vervoer Noordoost-Brabant (KCV)

Publiek belang:	Regiotaxi vervoer als vangnet voor de ov-reiziger.
Belang provincie:	8,33% (begin en eind van het jaar: samenwerking van de Provincie en 11 gemeenten)

Wat is de bijdrage van KCV aan de doelstellingen van de provincie?

Een kwalitatief hoogwaardig stelsel van kleinschalig collectief vervoer nastreven ter voorziening in de behoefte aan openbaar vervoer, de instandhouding en verbetering van de bereikbaarheid van kleine kernen en het aanbod van adequate vervoersvoorzieningen in daarvoor in aanmerking komende gevallen. De samenwerking is gericht op aanbesteding, beheer en ontwikkeling van de Regiotaxi en de transitie van gehandicapte reizigers uit de Regiotaxi naar het toegankelijke OV.

1.4 Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)

Publiek belang:	Verbetering van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) in midden- en West-Brabant. De maatschappelijke outcome is een betere leefomgeving.
Belang provincie:	42% (o.b.v. de begroting 2022)

Wat is de bijdrage van OMWB aan de doelstellingen van de provincie?

De OMWB draagt, net als de andere omgevingsdiensten, bij aan de provinciale doelstellingen die betrekking hebben op de verbetering van het naleefgedrag, het voldoen aan de kwaliteitscriteria 2.2 en het instrumenteel beleidskader.

1.5 Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)

Publiek belang:	Verbetering van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving in Zuidoost-Brabant. De maatschappelijke outcome is bijdrage leveren aan een betere leefomgeving.
Belang provincie:	38% (o.b.v. de begroting 2022)

Wat is de bijdrage van ODZOB aan de doelstellingen van de provincie?

De ODZOB draagt, net als de andere omgevingsdiensten, bij aan de provinciale doelstellingen die betrekking hebben op de verbetering van het naleefgedrag, het voldoen aan de kwaliteitscriteria 2.2 en het instrumenteel beleidskader.

1.6 Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)

Publiek belang:	Verbetering van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving in Brabant Noord. De maatschappelijke outcome is een betere leefomgeving.
Belang provincie:	36% (o.b.v. de begroting 2022)

Wat is de bijdrage van ODBN aan de doelstellingen van de provincie?

De ODBN draagt, net als de andere omgevingsdiensten, bij aan de provinciale doelstellingen die betrekking hebben op de verbetering van het naleefgedrag, het voldoen aan de kwaliteitscriteria 2.2 en het instrumenteel beleidskader.

1.7 De Hollandse Waterlinie

Publiek belang:	Behoud werelderfgoed van Hollandse Waterlinies
Belang provincie:	10%

Wat is de bijdrage van De Hollandse Waterlinie aan de doelstellingen van de provincie?

Het werelderfgoedcomité van UNESCO heeft in juli 2021 besloten om de Hollandse Waterlinie aan te merken als werelderfgoed. Deze Waterlinie loopt door 4 provincies: Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant.

De vier provincies hebben besloten om samen de verantwoordelijkheid te nemen voor de instandhouding van dit werelderfgoed. Daarvoor wordt door hen het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies opgericht, als bestuurlijke samenwerking op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. Dit zal naar verwachting starten in maart 2022.

2 Vennootschappen en coöperaties

2.1 Enexis NV

Publiek belang:	Altijd en overal in het voorzieningsgebied van Enexis kunnen beschikken over energie, tegen aanvaardbare aansluit- en transporttarieven.
Belang provincie:	30,8% (begin en eind van het jaar), stemrecht/voordrachtsrecht, lid RvC/lid AHC.

Wat is de bijdrage van Enexis aan de doelstellingen van de provincie?

De rol van Enexis is bepalend voor tijdige realisatie van de Brabantse energietransitie. Enexis is dan ook een strategische partner, waarbij de alliantie tussen Enexis en provincie door zowel concrete als strategische samenwerking een belangrijk fundament biedt voor het kunnen behalen van de doelstellingen ten aanzien van broeikasgasreductie en duurzame opwek. In de Brabantse Energieagenda is dit uitgewerkt.

Sinds 2021 is er landelijk en ook in het verzorgingsgebied van Enexis sprake van fors toenemende transportschaarste. De provincie heeft een handelingsperspectief ontwikkeld om de gevolgen voor

Brabant zoveel mogelijk te verzachten. De samenwerking met Enexis is daarin een belangrijk onderdeel

2.2 CSV Amsterdam B.V.

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent en Attero (namens de verkopende aandeelhouders van Essent en Attero).

Belang van de provincie: 30,8% (begin en eind van het jaar)

Wat is de bijdrage van CSV Amsterdam B.V. aan de doelstellingen van de provincie?

CSV Amsterdam B.V. is een Special Purpose Vehicle, opgericht om de verkoop van Essent en Attero financieel af te wikkelen.

2.3 Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent (namens de verkopende aandeelhouders Essent).

Belang van de provincie 30,8% (begin en eind van het jaar)

Wat is de bijdrage van de PBE B.V. aan de doelstellingen van de provincie?

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. is een Special Purpose Vehicle, opgericht om de verkoop van Essent en Attero financieel af te wikkelen.

2.4 Brabant Water N.V.

Publiek belang: Veilig, betrouwbaar en betaalbaar drinkwater voor iedereen in het verzorgingsgebied. Publiek aandeelhouderschap wettelijk bepaald in Drinkwaterwet.

Belang provincie: 31,6% (begin en eind van het jaar), stemrecht/voordrachtsrecht, lid RvC/lid en voorzitter AHC.

Wat is de bijdrage van Brabant Water N.V. aan de doelstellingen van de provincie?

Brabant Water N.V. verzorgt de drink- en industriewatervoorziening aan ruim 2,5 miljoen klanten in Noord-Brabant. Brabant Water N.V. zorgt voor de winning, zuivering en distributie van water, dit tegen de laagst mogelijke kosten en met een hoge leveringsbetrouwbaarheid. Op grond van de Drinkwaterwet dienen drinkwaterbedrijven in publieke handen te zijn.

2.5 Eindhoven Airport N.V.

Publiek belang: Een goede bereikbaarheid van Brabant via de lucht, wat eraan bijdraagt dat Brabant aantrekkelijk is als vestigingsklimaat voor bedrijven en burgers.

Belang provincie: 24,5% (begin en eind van het jaar), stemrecht/ voordrachtsrecht Lid RvC.

Wat is de bijdrage van Eindhoven Airport N.V. aan de doelstellingen van de provincie?

Eindhoven Airport gaat voor een optimale verbondenheid van Brabant, intern en internationaal. Om de concurrentiekracht te behouden moet de kwaliteit van de Brabantse infrastructuur in alle modaliteiten (inclusief ICT) minimaal op hetzelfde niveau zijn als dat van concurrerende regio's. In dat kader past onze ondersteuning voor de regio Eindhoven als Brainport, die inmiddels op landelijk niveau als mainport is aangemerkt. Een airport is daar een onlosmakelijk onderdeel in, om de (internationale) verbinding in brede zin te faciliteren.

2.6 Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM Holding B.V.)

Publiek belang:	BOM zet zich in voor de duurzame versterking van de Brabantse economie. Samen met innovatieve ondernemers en partners wordt gebouwd aan een internationaal concurrerende economie die banen creëert, innovatie uitlokt en maatschappelijke transities versnelt.
Belang provincie:	De provincie houdt 100% van de aandelen in BOM Holding B.V. Binnen de groepsstructuur heeft het ministerie van Economische Zaken & Klimaat in twee dochtervennootschappen (BOM Business Development & Foreign Investments B.V. en BOM Capital I B.V.) een minderheidsbelang van 49,9%. De provincie heeft Stemrecht/voordrachtsrecht Lid RvC.

Wat is de bijdrage van de BOM aan de doelstellingen van de provincie?

De BOM is de ontwikkelingsmaatschappij van Noord-Brabant. Vanuit het investeren, ontwikkelen en internationaliseren draagt BOM bij aan een duurzame groei van de Brabantse economie. In de periode 2021 - 2024 ligt de focus op vier grote maatschappelijke opgaven en hun onderliggende transities:

1. Energie & duurzaamheid: de realisatie van de energietransitie en bijdragen aan de overgang naar een klimaatbestendige en duurzame economie en maatschappij;
2. Landbouw, natuur & voedsel: de realisatie van de transitie naar een duurzaam, eerlijk en veilig systeem voor onze voedselproductie en -consumptie;
3. Gezondheid & zorg: de realisatie van een maatschappij waarin mensen vitaal ouder kunnen worden en het zorgsysteem tegelijkertijd effectief en betaalbaar blijft;
4. Een duurzame & concurrerende economie: het bestendigen van Brabant als top kennis- en innovatieregio in Europa, door inzet op digitalisering, circulariteit en de voor Brabant essentiële sleuteltechnologieën.

2.7 Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR)

Publiek belang:	De eerdere uitgaven aan de sanering van de intensieve veehouderij, de glastuinbouw, de voormalige militaire terreinen en de sloop van overbodige bebouwing terug verdienen met de verkoop van ruimte voor ruimte-kavels en daarnaast in combinatie met de ontwikkeling van ruimte voor ruimtelocaties maatschappelijke meerwaarde creëren, zoals het oplossen van knelpuntsituaties in het buitengebied en natuurontwikkeling.
Belang provincie:	BV: 100% (begin en eind van het jaar) , stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC. CV: 99 % (begin en eind van het jaar), stemrecht / commanditair vennoot.

Wat is de bijdrage van RvR aan de doelstellingen van de provincie en wat zijn de actuele ontwikkelingen?

i. Maatschappelijke meerwaarde

Sinds 2016 ligt het aandeelhouderschap van de RvR volledig bij de provincie. De provincie heeft deze gewijzigde governance benut om de opdracht van de RvR te verbreden. Naast de terugverdienopgave heeft de RvR de opdracht gekregen om een bijdrage te leveren aan het oplossen van actuele maatschappelijke (ruimtelijke) vraagstukken van de

provincie en gemeenten. Zonder dat deze nieuwe rol strak is ingekaderd en daarmee bewust flexibel is gehouden, is aan de hand van casuïstiek de afgelopen 5 jaar een nadere precisering gegeven aan deze ambitie.

In de praktijk blijken de actuele vraagstukken vooral betrekking te hebben op de huidige positie van agrariërs en hun bedrijf, binnenstedelijke herstructurering en de ontmanteling van verloederde campings. De woningbouwontwikkeling wordt grootschaliger op specifiek aangeduide plekken in het landschap met een meer gebiedsgerichte aanpak en met meer variatie in woning typologieën. Dit past beter in de huidige inzichten op de ruimtelijke inrichting van het buitengebied en de vraag naar goedkopere en betaalbare woningen. De strategie die de RvR hanteert om aan ontwikkelingen te komen is tweeledig:

- a) Stel de verbrede aanpak op maatschappelijke vraagstukken altijd ten dienste van het belang om ruimte voor ruimte-titels en daarmee de terugverdienopgave te realiseren;
- b) Wordt partner van gemeenten door gezamenlijke belangen te creëren. Op deze wijze ontstaat prioritaire aandacht bij gemeenten in de medewerking en planologische begeleiding van de locatie-ontwikkelingen.

Met deze aanpak manifesteert de RvR zich meer en meer als een maatschappelijk ontwikkelaar en zijn de afgelopen 5 jaar mooie resultaten behaald.

De projecten van de RvR kennen in de regel een doorlooptijd van meerdere jaren, zeker als het gaat om het oplossen van maatschappelijke knelpunten in combinatie met de realisering van woningbouw. Onder andere met de volgende projecten is in 2021 een belangrijke stap gezet:

- Er is een raamcontract gesloten met de gemeente Boekel, die voorziet in de voorfinanciering van toekomstige stimuleringsbijdragen. Daarmee beschikt de gemeente over financiële middelen die direct ingezet kunnen worden voor het oplossen van actuele knelpunten in het buitengebied'
- Middels een gebiedsgerichte aanpak is een pluimveehouder in Hezelaar (gemeente Sint Michielsgestel) uitgekocht;
- Een intensieve veehouderij in Schijndel (gemeente Meierijstad) heeft met behulp van de RvR zijn bedrijf kunnen beëindigen;
- In het kader van een omvangrijke gebiedsontwikkeling is in Dorst (gemeente Oosterhout) een intensieve veehouderij opgekocht en een woningbouwproject met een gevarieerd woningbouwprogramma een belangrijke stap verder gekomen.

Op de website van de RvR staat meer informatie over de projecten met een maatschappelijke meerwaarde, zie <https://www.ruimtevoorruimte.com/maatschappelijk> .

ii. *Terugverdienopgave Nadere Instructie II*

RvR ligt in de huidige situatie op schema om de afspraken uit de nadere instructie (voor de periode 2019 tot en met 2022) na te komen.

Afdracht aan provincie (* € mln.)

	Afspraak Nadere instructie II	Realisatie 2019 t/m 2021+ begroting 2022
2019	7,6	8,8
2020	9,6	9,3
2021	12,8	16,8
2022	12,6	12,5
Totaal	42,5	47,4

iii. *Terugverdienopgave totale periode*

De prognose is dat het totale bedrag dat uiteindelijk terugverdiend moet worden €280 miljoen bedraagt:

- €166 miljoen sloop stallen onder RBV regeling
- €30 miljoen verbrede aanpak
- €19 miljoen door provincie betaalde rente bij voorfinanciering

- €65 miljoen uit te keren stimuleringsbijdragen aan gemeenten waarvan circa €45 miljoen prognose. Eind 2021 moet er nog ongeveer €63 miljoen worden terugverdiend exclusief de toekomstige stimuleringsbijdragen. RvR heeft haar begroting over 2021 ruim gerealiseerd en daarmee een goed jaar achter de rug. RvR ligt hiermee op schema conform de actuele aandeelhoudersinstructie (die loopt tot 31 december 2032).

iv. *Stand van zaken verkochte titels/kavels*

De prognose van de RvR op basis van de halfjaarcijfers van 2021, uitgaande van ongewijzigd beleid, is de volgende:

Totaal beschikbare RvR titels (1e en 2e tranche):	2916
-/- Verkochte RvR kavels:	1461
-/- Verkochte RvR titels:	473
-/- RvR kavels in verkoop:	11
-/- RvR kavels in ontwikkeling:	334
-/- RvR kavels in raamcontracten:	102
Acquisitie opgave (kavels / losse titels):	535

v. *Impact omgevingsverordening*

Naar verwachting gaat in 2023 de nieuwe Omgevingswet in en in lijn daarmee wordt ook de Omgevingsverordening Noord-Brabant vastgesteld. Vooruitlopend daarop wordt in april 2022 een wijziging van de Interim Omgevingsverordening doorgevoerd. Dit heeft gevolgen voor het functioneren van de RvR. De wijziging van de Interim Omgevingsverordening en de Omgevingsverordening bieden namelijk meer mogelijkheden voor gemeenten en private partijen om in het landelijk gebied ontwikkelingen te realiseren die eerder grotendeels waren voorbehouden aan de RvR. Door het nemen van een mix aan maatregelen is het de verwachting dat de RvR aan haar taakstelling, het terugverdienen van de in het kader van Ruimte voor Ruimte gedane uitgaven, kan blijven voldoen. De volgende maatregelen worden verder uitgewerkt:

- Het bieden van meer financiële mogelijkheden zodat de RvR haar rol als maatschappelijk ontwikkelaar waar kan maken;
- Afspraken maken met de Brabantse gemeenten over verdeling en planning voor de resterende Ruimte voor Ruimte titels via de regionaal ruimtelijke overleggen;
- De positionering van de Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte Beheer BV en CV als maatschappelijk ontwikkelaar te betrekken bij de te maken afspraken onder b;
- Het nakomen van de afspraken monitoren en als er onvoldoende uitvoering aan wordt gegeven voeren van bestuurlijk overleg en indien nodig te bezien of en welke nadere stappen mogelijk zijn.

2.8 Busines Park Aviolanda B.V. (BPA)

Publiek belang:	Vanuit het economisch belang het bevorderen van bedrijvigheid in de sector Aerospace & Maintenance, vanuit het belang van een goede ruimtelijke ordening het scheppen van vestigingsmogelijkheden voor bedrijven op een reeds lang bestaand bedrijventerrein, waardoor verdere aantasting van de ecologische hoofdstructuur bij de vliegbasis Woensdrecht wordt voorkomen.
Belang provincie:	60% (begin en eind van het jaar), stemrecht/ voordrachtsrecht Lid RvC.

Wat is de bijdrage van BPA aan de doelstellingen van de provincie?

Het BPA draagt bij aan het verzilveren van kansen voor het topcluster Aerospace & Maintenance die ontstaan door de komst van onderhoudswerk aan de F-35 naar Woensdrecht.

We stimuleren de verdere uitbouw van de Brabantse topsectoren en -clusters (met nadruk op F35, smart maakindustrie), waarbij

we mkb'ers meer direct willen betrekken. Dit gebeurt onder andere via het Maintenance & Services Programma Brabant. De ontwikkeling van het BPA levert een bijdrage aan het Actieplan Economische Structuurversterking West-Brabant.

2.9 Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Publiek belang: Efficiënte financiering publieke sector.
Belang provincie: 0,12% aandelen (begin en eind van het jaar), stemrecht.

Wat is de bijdrage van de NWB aan de doelstellingen van de provincie?

De NWB Bank levert een zeer belangrijke bijdrage aan de financiering van de publieke sector in Nederland: gemeenten, provincies, waterschappen, onderwijs- en zorginstellingen, woningbouwcorporaties. De bijdragen van de NWB aan de doelstellingen van het algemeen financieel beleid blijven verder beperkt tot het door hen uitgekeerd dividend dat bijdraagt aan:

- Het waarborgen van de zelfstandige financiële positie van de provincie;
- Het handhaven van een reëel sluitende begroting op korte en middellange termijn;
- Het verzekeren van een evenwichtige inkomstenontwikkeling.

2.10 N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)

Publiek belang: Efficiënte financiering publieke sector.
Belang provincie: 0,07% (begin en eind van het jaar), stemrecht.

Wat is de bijdrage van de BNG aan de doelstellingen van de provincie?

De BNG Bank levert een zeer belangrijke bijdrage aan de financiering van de publieke sector in Nederland: gemeenten, provincies, waterschappen, onderwijs- en zorginstellingen, woningbouwcorporaties.

De deelname van de provincie in de BNG is primair ingegeven om de financiële betrokkenheid bij enkele grote financiële instellingen die zich richten op de publieke sector tot uitdrukking te brengen. De deelname van de provincie is gering, ongeveer 0,07% van de aandelen.

De bijdragen van de NWB aan de doelstellingen van het algemeen financieel beleid blijven verder beperkt tot het door hen uitgekeerd dividend dat bijdraagt aan:

- Het waarborgen van de zelfstandige financiële positie van de provincie;
- Het handhaven van een reëel sluitende begroting op korte en middellange termijn;
- Het verzekeren van een evenwichtige inkomstenontwikkeling.

2.11 PZEM N.V.

Publiek belang: Activiteiten vooral gericht op Zeeland. Energienetwerkbedrijf Enduris, drinkwaterbedrijf Evides, Energie centrales en trade. Het belang voor Brabant is zeer gering.
Belang provincie: 0,05% (begin en eind van het jaar), stemrecht.

Wat is de bijdrage van PZEM N.V. aan de doelstellingen van de provincie?

PZEM N.V. is hoofdzakelijk georiënteerd op Zeeland met haar activiteiten. Het belang voor Brabant is dan ook gering en daarmee ook de bijdrage van PZEM N.V. aan het programma Economie en energie. PZEM N.V. kiest steeds vaker voor duurzame vormen van energieopwekking.

Aangezien het werkingsgebied van PZEM N.V. zich in Zeeland bevindt en er geen gezamenlijke projecten zijn is er geen bijdrage van PZEM N.V. aan de Brabantse beleidsprogramma's.

2.12 Pivotpark Holding BV

Publiek belang:	Bijdragen aan de campusorganisatie die op een rendabele wijze de campus exploiteert, zodat het park zal uitgroeien tot een volwaardige open innovatie campus voor Life Sciences & Health met een focus op vroege medicijnontwikkeling in Brabant.
Belang provincie:	70,73% (begin en eind van het jaar), stemrecht.

Wat is de bijdrage van Pivot Park aan de doelstellingen van de provincie?

Pivot Park als open innovatie campus draagt als zodanig bij aan de ontwikkeling van de topsector Lifesciences & Health. Pivot Park wordt doorontwikkeld naar een innovatief pharma ecosysteem.

2.13 Green Chemistry Campus B.V. (GCC)

Publiek belang:	Versterken economische structuur van West-Brabant en bevordering van werkgelegenheid in de biobased economy.
Belang provincie:	60% (begin en eind van het jaar), stemrecht/ voordrachtsrecht Lid RvC.

Wat is de bijdrage van de GCC aan de doelstellingen van de provincie?

In zowel de Omgevingsvisie, Beleidskader Economie 2030 als in de uitvoeringsagenda Circulaire Economie 2021-2023 zijn beleidsdoelstellingen opgenomen met betrekking tot het vervangen van fossiele- met bio-grondstoffen. Dit is een grote uitdaging, opgave en kans voor de regio West-Brabant. In de afgelopen jaren heeft de regio West-Brabant een sterke internationale positie verworven op het raakvlak van agrarische (rest)stromen en chemie. Voor de provincie is het dus van belang dat het opgebouwde ecosysteem wordt doorontwikkeld. De toekomstige focus en rol van de GCC hierin is nog niet bepaald. Om de samenwerking binnen het ecosysteem te versterken en daarmee impact op de maatschappelijke transitie te vergroten heeft de provincie in 2021 onderzoek uit laten voeren (Bax & Company, Technopolis, 2021) naar zowel de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen binnen dit ecosysteem. Voor het realiseren van economische bedrijvigheid en het reduceren van het gebruik van fossiele grondstoffen is gekozen voor inzet van een kwartiermaker om de besturing en rollen binnen het gewenste ecosysteem op de meest efficiënte en effectieve manier te organiseren.

2.14 Groen Ontwikkelfonds Brabant B.V. (GOB)

Publiek belang:	Het in de provincie Noord-Brabant versterken van de ontwikkeling en de realisatie van het Natuur Netwerk Brabant.
Belang provincie:	100 % (begin en eind van het jaar), stemrecht.

Wat is de bijdrage van GOB aan de doelstellingen van de provincie?

Het GOB is verantwoordelijk voor het Natuur Netwerk Brabant en de Ecologische verbindingzones, hetgeen de basis vormt voor de doelstelling uit het bestuursakkoord 2020-2023 *Samen, Slagvaardig en Slim: Ons Brabant'* en het addendum op het bestuursakkoord *Samen bouwen aan de kwaliteit van Brabant*, namelijk het komen tot een hoogwaardige kwaliteit van de omgeving/water, Natuur, Milieu.

2.15 N.V. Monumenten Beheer Brabant

Publiek belang:	Behoud provinciaal erfgoed
Belang provincie:	72% (begin en eind van het jaar), stemrecht.

Wat is de bijdrage van Monumenten Beheer Brabant aan de doelstellingen van de provincie?

NV Monumenten Beheer Brabant zorgt voor de instandhouding van monumentaal Erfgoed in de provincie Noord-Brabant dat in bezit is van de NV. Momenteel zijn 10 monumentale panden in eigendom van NV Monumenten Beheer, die zo veel mogelijk worden verhuurd, zodat met de huurinkomsten kan worden gezorgd voor instandhouding van deze monumenten.

2.16 Brabant Startup Fonds B.V. (BSF)

Publiek belang:	Sluitende financieringsketen voor innovatief MKB en ontwikkeling van innovaties financieel mogelijk maken.
Belang provincie:	100% (begin en eind van het jaar)

Wat is de bijdrage van Brabant Startup Fonds BV aan de doelstellingen van de provincie?

In het bestuursakkoord 2015 – 2019 is ter stimulering van de economische groei en ter versterking van de concurrentiekracht werkbudget opgenomen voor valorisatie. Met dit budget is het Brabant Startup Fonds BV opgericht dat innovatieve startups in de Brabantse topclusters ondersteunt met converteerbare leningen. BSF richt zich op kennisvalorisatie binnen de sterke economische clusters waarmee het bijdraagt aan de in het Economisch Programma geformuleerde ambitie om een Europese topregio te zijn. Het beleid van Brabant Startup Fonds BV is gericht op het verstrekken van converteerbare leningen aan startups die voor minimaal 90% deel uitmaken van de topclusters van Brabant. Bovendien worden 60% van de financieringen gedaan in startups op het gebied van de ontwikkeling van nieuwe oplossingen voor maatschappelijke opgaven.

3 Verenigingen en stichtingen

3.1 Inter Provinciaal Overleg (IPO) en BIJ12

Publiek belang:	Overheid	
Belang provincie:	IPO: 9,63 % (begin en eind van het jaar), Lid van het	bestuur.
	Bij12:10,60% (begin en eind van het jaar), Lid van het	bestuur

Wat is de bijdrage van het IPO aan de doelstellingen van de provincie?

Het Interprovinciaal Overleg zet zich in voor een slagvaardig en resultaatgericht provinciaal bestuur. Het IPO is in 1986 opgericht en is de belangenbehartiger van en voor de provincies in 'Den Haag' en 'Brussel'. Ook is het IPO het platform van de provincies voor innovatie en kennisuitwisseling.

Voor ondersteuning op het gebied van vitaal platteland en de fysieke leefomgeving is door het IPO in 2014 Bij12 opgericht. BIJ12 doet het werk voor de provincies vanuit de volgende units:

- Natuurinformatie en Natuurbeheer
- Faunazaken
- Adviescommissie Schade Grondwater
- Subsidieregeling opruiming drugsafval
- Gemeenschappelijke Beheerorganisatie Provincies
- Stikstof en Natura 2000

3.2 Huis van de Nederlandse Provincies

Publiek belang:	Belangenbehartiging voor Nederlandse provincies bij EU instellingen in Brussel.
Belang provincie:	8,33 % (begin en eind van het jaar), lid van het bestuur.

Wat is de bijdrage van het HNP aan de doelstellingen van de provincie?

Het HNP vervult als vooruitgeschoven post een signalerende functie en is een platform voor de gezamenlijke belangenbehartiging van de provincies en het IPO in Brussel. Provincies moeten voldoen aan de wet- en regelgeving die zijn oorsprong vindt in Brussel en zijn verantwoordelijk voor de uitvoering en handhaving van veel Europese regels en beleid. Het is belangrijk om bij de ontwikkeling van provinciaal beleid rekening te houden met Europese wet- en regelgeving en beleidskaders.

3.3 Stichting Brabant C Fonds

Publiek belang:	Versterken en vergroten en kunst- en cultuuraanbod in Brabant van nationaal en internationaal niveau om daarmee de nationale en internationale aantrekkingskracht van Brabant te vergroten en bijdragen aan vernieuwing van financiering in cultuur.
Belang provincie:	100% (begin en eind van het jaar), benoeming schorsing en ontslag leden RvT.

Wat is de bijdrage van Brabant C Fonds aan de doelstellingen van de provincie?

De missie van Brabant C is kunst en cultuur van (inter)nationaal niveau in Brabant mogelijk te maken en tevens het cultuursysteem van Brabant te versterken. En om dit te bereiken, hanteert Brabant C een vernieuwende werkwijze: Brabant C bouwt aan netwerken, gaat actief op zoek naar projecten (scouten en aanjagen) en kiest voor de gevraagde (co)financiering een bij dat project passende vorm. Dat kan een participatie, een garantstelling, een lening of een subsidie zijn. Brabant C draagt concreet bij aan versterking van het Brabantse cultuursysteem door op een vernieuwende manier te investeren in kunst en cultuur van (inter)nationaal niveau. De kwaliteit van de kunst zelf, maar ook ondernemerschap, vrijetijdseconomie en talentontwikkeling zijn expliciete elementen in de financieringsafwegingen die Brabant C maakt.

3.4 Stichting Beheer Museumkwartier

Publiek belang:	Exploiteren en beheren van het vastgoed en de installaties in het museumkwartier.
Belang provincie:	75% (begin en eind van het jaar), benoeming schorsing en ontslag leden RvT

Wat is de bijdrage van Museumkwartier aan de doelstellingen van de provincie?

Het beheer en onderhoud van het Museumkwartier is geen kerntaak van de provincie. De stichting is opgericht om de provincie op dit gebied te ontzorgen

3.5 Stichting Leisure Ontwikkel Fonds Noord-Brabant (LOF)

Publiek belang:	Creëren van aantrekkelijke locaties/parken om vrije tijd te besteden
Belang provincie:	50% (begin en eind van het jaar), lid van de raad van deelnemers.

Wat is de bijdrage van LOF aan de doelstellingen van de provincie?

Het LOF verstrekt marktconforme geldleningen aan innovatieve leisure-projecten. Doelen zijn meer bezoekers aan te trekken die langer in Brabant verblijven en met hun bestedingen bijdragen aan de Brabantse economie én het leefklimaat voor de Brabanders met een kwalitatief goed bezoekbaar leisure-aanbod te versterken.

3.6 Stichting Brainport Smart District

Publiek belang:	Realiseren van de slimste wijk in Europa
Belang provincie:	20% (begin en eind van het jaar), lid van het bestuur

Wat is de bijdrage van de stichting Brainport Smart District aan de doelstellingen van de provincie?

Het living lab Brainport Smart District creëert de slimste wijk van Europa door innovaties aan te jagen op allerlei terreinen zoals duurzaam bouwen, energie, circulaire economie, agrofood, mobiliteit en (sociale) inclusiviteit. Op technologiegebied wordt gewerkt aan systemen die bewoners regie op hun eigen leefomgeving geven. In de ontwikkeling van deze inclusieve slimme woon- en werkwijk wordt participatie als een kritische succesfactor beschouwd; bewoners, bedrijven en kennisinstellingen denken, ontwikkelen en besluiten mee (quadruple helix).

3.7 Stichting La Vuelta Holanda

Publiek belang:	Het topsportevenement inspireert en verbindt Brabanders op cultureel, economisch en sportief vlak
Belang provincie:	15% (begin en eind van het jaar), lid van de stuurgroep

Wat is de bijdrage van de Stg. La Vuelta Holanda aan de doelstellingen van de provincie?

Sport als doel met het realiseren van de start van de Vuelta in Nederland met als inspirerende waarde voor de burgers in Nederland. Sport als middel met sociaal maatschappelijk en economisch effect voor de burgers in Nederland/Noord-Brabant. Door in de aanloop naar het event het activeren van side events (ca 200) op het gebied van mobiliteit, cultuur, erfgoed en economie draagt zij bij aan de doelstellingen van de provincie op deze werkvelden.

4 Overige verbonden partijen

4.1 Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen provincie Noord-Brabant

Publiek belang:	Beheer vermogen voor nazorg gesloten stortplaatsen.
Belang provincie:	100% (begin en eind van het jaar), GS vormen AB, twee gedeputeerde vormen DB

Wat is de bijdrage van het Nazorgfonds aan de doelstellingen van de provincie?

Het Nazorgfonds draagt bij aan de wettelijke taak van de provincie om eeuwigdurende nazorg uit te voeren op de gesloten stortplaatsen om daarmee het milieu te beschermen.

Doel
 Investeert (in)direct in startende en doorgroeiende innovatieve bedrijven gericht op Brabantse topclusters en maatschappelijke opgaven. Drie "virtuele" subfondsen:

		Fonds-in-fonds	Directe investeringen	Subfondsen
Fondsomvang	€	37.925.000	€ 33.825.000	€ 40.750.000
Verplichting	€	56.500.000	€ 44.100.000	€ 21.700.000 *
Restant	€	-18.575.000	€ -10.275.000	€ 19.050.000

* Waarvan €11,3 miljoen in ontwikkelfonds, €9,3 miljoen in F2F ecosysteem en €1,1 miljoen i.v.m. COVID

Revolverendheid

KPI: Het fonds heeft aan het einde van de looptijd dezelfde nominale waarde als bij aanvang

Norm: De verwacht eindwaarde is in 2037 gelijk aan € 125 miljoen. Nominale instandhouding van EUR 125 miljoen fondsomvang d.w.z. TVPI = 1.

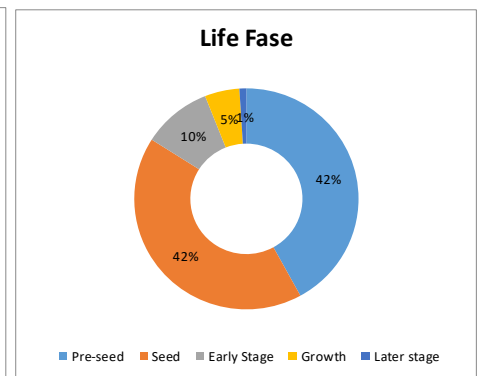
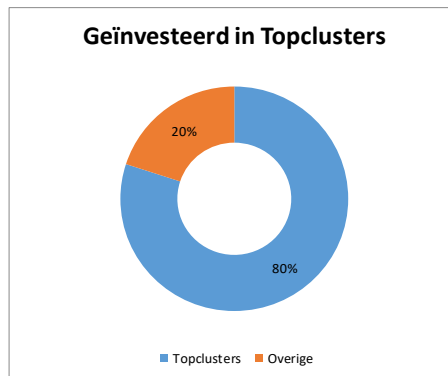
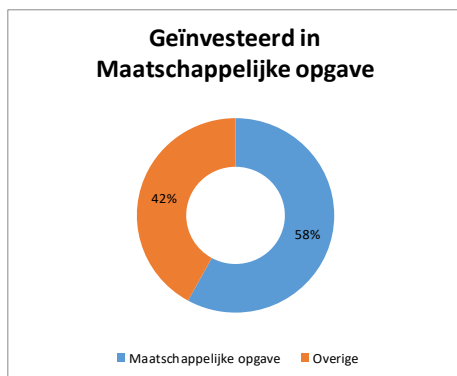
Waar staan we nu?
 Huidige TVPI = 1,65
 De waardeontwikkeling van de IFB-portefeuille is positief, met een TVPI van 1,65 zitten we qua waardeontwikkeling ruim boven cumulatieve investeringen en kosten.

Multiplier

KPI: Het innovatiefonds verleidt andere financiers om zo veel mogelijk geld beschikbaar te krijgen voor innovatieve MKB-bedrijven in Noord-Brabant.

Norm: Met € 125 miljoen aan middelen mobiliseert het innovatiefonds minimaal € 250 miljoen aan middelen van andere financiers - dit komt neer op een multiplier van 3.

Waar staan we nu?
 Bij alle investeringslijnen is de multiplier met 5 ruim groter dan 3.

KPI: Bijdragen aan nieuwe oplossingen voor maatschappelijke opgaven middels innovaties in bijvoorbeeld duurzame agro-foodketens, gezond ouder worden, slimme mobiliteit en duurzame energie.

Norm: De totale investeringsportefeuille van het Innovatiefonds bestaat voor 40-50% uit bedrijven die zich richten op maatschappelijke opgaven.

Waar staan we nu?
 Het aandeel van de participaties met een bijdrage aan een van de vier maatschappelijke opgaves (duurzame agrofoodketen, gezond ouder worden, slimme mobiliteit en duurzame energie) ligt met 58% van het geïnvesteerd vermogen boven het gestelde doel.

KPI: Het innovatiefonds versterkt de Brabantse economie en bevordert de werkgelegenheid door ondersteuning van innovatieve MKB-bedrijven in de (cross-overs van) topclusters van Brabant: hightech systems & materialen, life sciences, biobased economy, agrofood, logistiek en maintenance en de hiermee samenhangende sectoren.

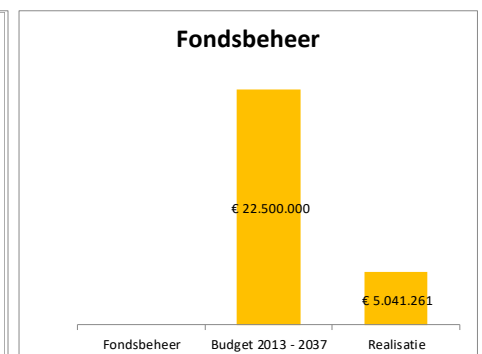
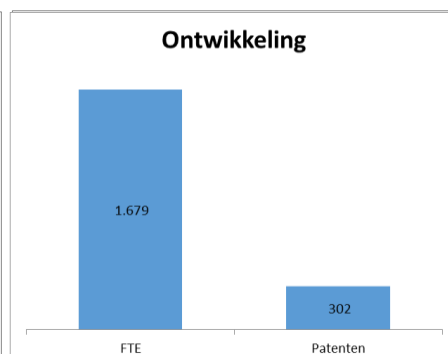
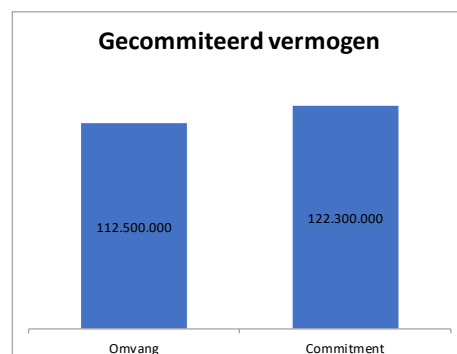
Norm: De totale investeringsportefeuille van het Innovatiefonds bestaat voor 50-60% uit bedrijven uit (cross-overs van) topclusters.

Waar staan we nu?
 Zowel in geïnvesteerde bedragen als in aantallen investeringen ligt IFB met een realisatie van meer dan 80% ruim boven de doelstelling uit het IFB fondsplan.

KPI: Sluiten van de keten van financieringsmogelijkheden voor innovatieve MKB-bedrijven in de topclusters van Noord-Brabant. Met name in de (Pre-)Seed, Early stage en Growth fasen van bedrijfsontwikkeling is het marktfaal het meest prominent is.

NORM: De totale investeringsportefeuille van het Innovatiefonds Brabant bestaat voor minimaal 60% uit bedrijven in de (Pre-)Seed, Early Stage en Growth fasen van innovatieve MKB-bedrijven en consortia.

Waar staan we nu?
 Bij de huidige investeringen is dit 90% en voldoet daarmee ruim aan de norm.

Waar staan we nu?
 Het gecommitteerd vermogen ontwikkelt zich goed, zowel bij Direct Investments als bij F2F en F2F ecosysteem. Het ontwikkelfonds blijft achter in deze ontwikkeling. Daarmee houden we de ruimte voor kleine vroege fase tickets beschikbaar. De focus ligt nog meer op potentiële participaties in de vroege fase, waarmee we tevens via Venture Building de aanvragen naar een hogere kwaliteit tillen.

Waar staan we nu?
 Het aantal FTE van de bedrijven in portefeuille 1.697 (t.o.v. 1.327 vorig jaar) en zijn er 302 patenten aangevraagd (t.o.v. 165 vorig jaar). Deze stijging van het aantal patenten is te verklaren door toename van het aantal patent "families", dus niet enkel individuele patenten.

Waar staan we nu?
 De fondsbeheerkosten over de periode 2013 - 2021 liggen onder het budgetteerde bedrag.

Doel:
Brabant C versterkt en vergroot het kunst en cultuuraanbod van Brabant om daarmee de nationale en internationale aantrekkingskracht van Brabant te vergroten. Brabant C versterkt het cultuursysteem en draagt bij aan vernieuwing van financiering in cultuur.

Fondsomvang

Brabant C fonds

€ 36.300.000

Verplichting

€ 26.100.000

Restant

€ 10.200.000

Revolverendheid

KPI:
Over revolverendheid zijn geen afspraken gemaakt in relatie tot het totale fonds. In plaats daarvan zijn afspraken gemaakt over het te realiseren aandeel leningen in enig jaar. Zie hieronder 'aandeel leningen'.

Norm: -

Waar staan we nu?

In 2021 heeft Brabant C €158.700 aan aflossing ontvangen.

Multiplier

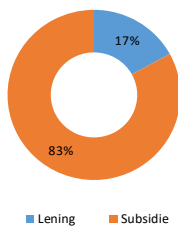
KPI:
Het Brabant C Fonds realiseert een multiplier van minimaal 3.

Norm: ≥ 3

Waar staan we nu?

In 2021 is een multiplier van ruim 4 (4,1) gerealiseerd. Met een investering van 1 mln door Brabant C wordt in totaal ruim 4 mln geïnvesteerd in cultuur in Brabant.

Aandeel leningen

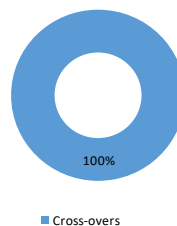
KPI: Het aandeel leningen van de jaarlijks uitgezette middelen stijgt vanaf 2017 met gemiddeld 4% per jaar, met een middellange termijn perspectief van minimaal 15% in 2017 naar tenminste 32% eind 2021.

NORM: voor 2021 32%

Waar staan we nu?

In 2021 is 17% van de middelen in de vorm van leningen of garantstelling beschikbaar. Dit is ruim lager dan de beoogde 32%. Dit wordt veroorzaakt doordat 7 van de 9 gefinancierde projecten (corona) ontwikkelprojecten zijn, die geen leningcomponent bevatten. Het aangaan van een lening bleek door culturele instellingen in 2021 een grote drempel.

Cross-overs

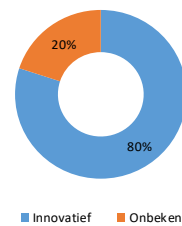
KPI: Het percentage gerealiseerde projecten waarin wordt samengewerkt met partijen buiten de culturele sector (te meten in gerealiseerde cross-overs en samenwerkingen)

NORM: Minimaal 70%

Waar staan we nu?

Op basis van de onderliggende KPI's (mate waarin het project in staat is om cross-overs te realiseren en andere partijen (buiten cultuur) te betrekken) stellen we vast dat de doelstelling van Brabant C (onder voorbehoud) is behaald. Alle beoordeelde projecten voldoen aan deze norm (100%).

Innovatief

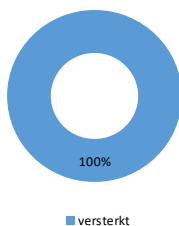
KPI: Percentage gerealiseerde projecten dat vernieuwend en innovatief is (te meten in associaties innovatief en onderscheidend)

NORM: Minimaal 50%

Waar staan we nu?

Alle gemeten projecten voldoen aan de norm, van een deel van de projecten is de data op deze KPI nog niet gereed. Het percentage projecten dat vernieuwend en innovatief is, is minimaal 80%, daarmee voldoet Brabant C cruimschoots aan de doelstelling zoals hierboven genoemd.

versterking cultuursysteem

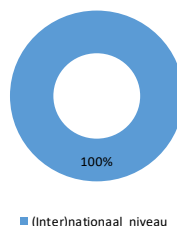
KPI: Percentage gerealiseerde projecten dat het cultuursysteem versterkt (te meten in duurzaamheid en publieksbeleving)

NORM: Minimaal 60%

Waar staan we nu?

Op basis van de onderliggende KPI's (aantal projecten waarvan verwacht wordt dat voortzetting is gewaarborgd; aantal projecten dat de doelstellingen behaalt met betrekking tot de gewenste doelgroepen; NPS (Net Promotor Score) en kwaliteit; bijdragen aan een positieve attitude ten opzichte van kunst & cultuur in het algemeen en het aanzetten tot bezoek aan andere kunst en cultuurvormen) stellen we vast dat de doelstelling van Brabant C is behaald. 100% van de beoordeelde projecten voldoet aan de norm.

(inter)nationaal niveau

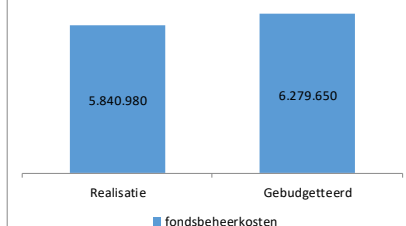
KPI: Percentage gerealiseerde projecten van aantoonbaar (inter)nationaal niveau (te meten in herkomst bezoekers, publieksoordeel, publicaties, nominaties)

NORM: Minimaal 60%

Waar staan we nu?

Op basis van de onderliggende KPI's is vastgesteld dat de doelstelling van Brabant C is behaald. Voor zover bekend realiseert het grootste deel de doelstellingen op het gebied van mediaexposure en nominaties/awards. Een kanttekening is dat de samenstelling van het publiek ook dit jaar sterk afhankelijk was van de COVID-19 situatie. De onzekerheid rondom het doorgaan van publieksevenementen zie je terug in de bezoekerssamentelling. Het aandeel bezoekers van buiten de regio en/of het buitenland is lager dan we in eerder jaren zagen. Dit gegeven is meegewogen in de beoordeling. Alle beoordeelde projecten voldoen aan de doelstelling (100%).

Fondsbeheerkosten

Waar staan we nu?

De totale fondsbeheerkosten liggen binnen het gebudgetteerde niveau. De gerealiseerde beheerskosten 2015-2021 bedragen € 5.840.980,-

Doel: Het Brabant Startup Fonds financiert kansrijke startende ondernemingen in Noord-Brabant die innovatief en kennisintensief zijn. Het fonds helpt hen om van idee tot product-marktfit te komen en (vervolg)investeerders aan te trekken. Zo zorgen we voor blijvende impact voor de provincie Noord-Brabant.

	€	BSF	
Fondsomvang	10.000.000		
Verplichtingen (t/m 31 dec.)	7.770.000		
Aanwendbaar PNB	2.230.000		A
Aanwendbaar PNB revolverend	434.794		B
Valorisatiemiddelen	9.099.306		
Verplichtingen	7.068.767		
Aanwendbaar Valorisatiemiddelen	2.030.539		C
Aanwendbaar voor toekenningen	4.695.333		A+B+C

KPI: Start van de financieringsketen.

Norm: De verwachte revolverendheid van het fonds is 50% op de uitzettingen.

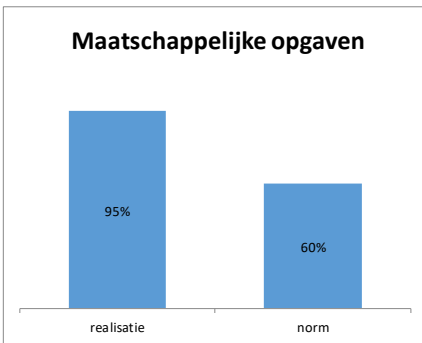
Waar staan we nu?
De leningen hebben een looptijd van 6 jaar, daarom kan pas omstreeks 2025 een eerste indicatie worden gegeven over de mate van revolverendheid. In 2021 is de eerste lening ad € 350.000 terugbetaald

KPI: Verleiden van andere financiers.

Norm: Met € 10 miljoen mobiliseert het Brabant Startup Fonds minimaal € 20 miljoen aan middelen van andere financiers. Een multiplier van 3.

Waar staan we nu?
Op basis van cofinanciering bedrijven, cofinanciering op fondsniveau en herinvesteringen bedraagt de multiplier 8,5 (t/m 31 december 2021).

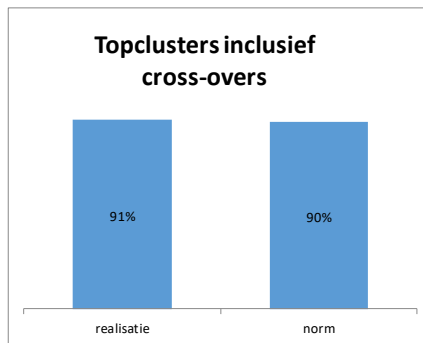

KPI: Bijdragen aan maatschappelijke opgaven:

- Duurzame Agro & Food ketens
- Gezonder ouder worden
- Slimme mobiliteit
- Duurzame energie

NORM: 60% van de financieringen wordt gedaan op het gebied van de ontwikkeling van nieuwe oplossingen voor maatschappelijke opgaven

Waar staan we nu?
In de eerste 3,5 jaar van het fonds (1 juli 2018 - 31 december 2021) zijn 44 leningen gecommitteerd, waarvan 41 aan bedrijven die werken aan een maatschappelijke opgave. Daardoor staat de realisatie op 95%.

KPI: Versterken van innovatieve groei in Brabant door leningen te verstrekken aan bedrijven in Brabants topcluster (of crossover tussen clusters):

- High-tech Systems & Materials
- Life Sciences & Medische Technologie
- (Agro)food
- Biobased Economy
- Maintenance
- Logistiek

NORM: Percentage gerealiseerde leningen aan startups die actief zijn in één van de Brabantse topclusters. De ambitie topclusters is 90%

Waar staan we nu?
In de eerste 3,5 jaar (1 juli 2018 - 31 december 2021) zijn 44 leningen gecommitteerd, waarvan 40 leningen onder de topsectoren vallen of direct gelieerd zijn. Daardoor staat de realisatie op 91%.

Fondsbeheerkosten + fondsomvang

Fondsbeheerkosten
De exploitatiekosten voor een fonds dat zich richt op startups in vroege fase van innovatie liggen normaal gesproken tussen de 1,5% en 2,5%. De fondsbeheerkosten bij het Brabant Startup Fonds lagen in 2021 op € 363.117 en blijven daarmee binnen deze marge. Obv werkelijke AuM: 1,91%
Vanwege het feit dat het Brabant Startup Fonds laag revolverend is, worden de kosten voor het fondsmanagement niet ten laste gebracht van het fonds, maar als aparte exploitatiekosten opgenomen.

Uitbreiding fondsomvang
In het 2e halfjaar van 2021 is de derde overname, portfolio van Ondernemerslift+ verder voorbereid. Over de overname van de portfolio van Ondernemerslift+ is aanzienlijk ambtelijk en bestuurlijk overeenstemming. Er wordt naar gestreefd de daadwerkelijke overname in het eerste half jaar van 2022 te realiseren.

In het kader van het Fondsplan Vroege Fase Financiering is overeengekomen dat RvO en Provincie ieder € 5 miljoen aan het fondsvermogen toevoegen, zodat ook in de komende jaren nog leningen verstrekt kunnen worden aan startups.

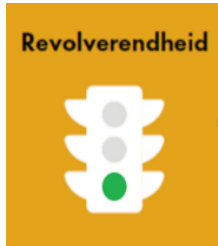

Doel:

Het aanjagen en versnellen van energiebesparing en opwekking van duurzame energie in Brabant door bij te dragen aan de financiering van bewezen duurzame energie technieken. Inzetten op grootschalige uitrol van bewezen en beproefde technieken voor max. CO₂ reductie. Overbrugging om energieprojecten in de exploitatiefase te krijgen.

Energiefonds

Fondsvomvang	€	60.000.000
Geïnvesteerd	€	26.254.833
Toegezegd	€	13.312.167

KPI: Het fonds heeft aan het einde van de looptijd dezelfde nominale waarde als bij aanvang. De naar investering gewogen gemiddelde looptijd van de investeringen.

Norm:

- De verwachte eindwaarde is in 2037 gelijk aan € 60 miljoen.
- De verwachte eindwaarde van het fonds is na 3 jaar en elk opvolgend jaar groter of gelijk aan de initiële.
- De gewogen gemiddelde looptijd is < 12 jaar.

Waar staan we nu?

De revolverendheidsratio van het fonds is 1,4. Dit zal ook afhankelijk zijn van de duur en de impact van COVID 19. Als de ratio op minimaal 1 ligt, betekent het dat verwacht mag worden dat de waarde van het fonds aan het einde van de looptijd minimaal €60 miljoen bedraagt.

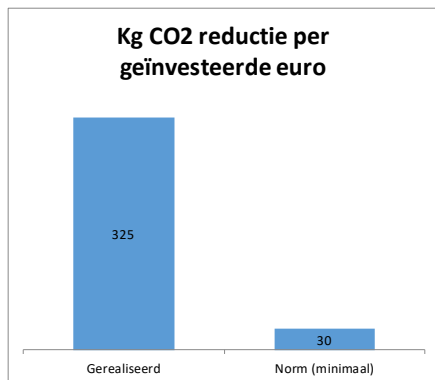

KPI: Het Energiefonds verleidt andere financiers om zo veel mogelijk geld beschikbaar te krijgen voor energieprojecten in Noord-Brabant.

Norm: Met € 60 miljoen aan middelen mobiliseert het energiefonds minimaal €240 miljoen aan middelen van andere financiers, een multiplier van minimaal 4. (multiplier van 2 voor het ontwikkelingsfonds multiplier van 4 voor het warehousefonds)

Waar staan we nu?

De Financieringsmultiplier Warehousefonds komt uit op 13,8 ruim boven het minimum van 4 (gebaseerd op het maximum van 25% financiering).

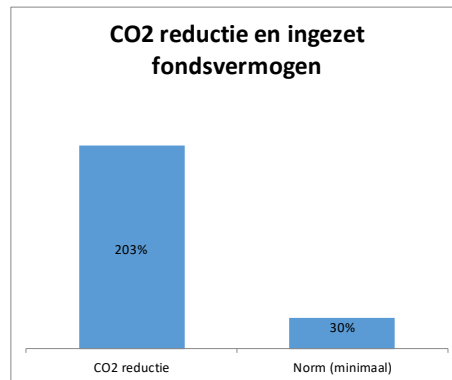

KPI: De minimale CO₂ reductie per geïnvesteerde euro.

Norm: > 30 kg CO₂ besparing per 1 euro investering.

Waar staan we nu?

De realisatie ligt ruim boven de norm voor de portefeuille van 30kg. De CO₂ reductie is in 2021 met 166kg toegenomen t.o.v. 2020.

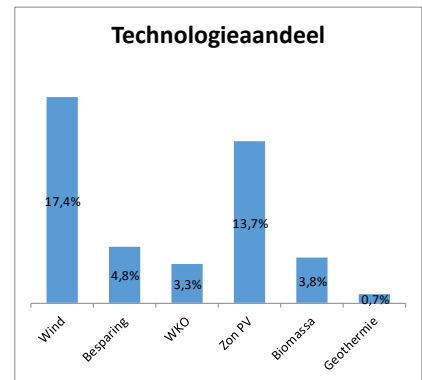
KPI: De gerealiseerde grootheden van de maatschappelijke opgave in aantallen en vermogen (CO₂ reductie en ingezet fondsvermogen).

Norm:

Lineair oplopend: ieder jaar 4% van de doelstelling. Totaal 3600 kton over de gehele looptijd.

Waar staan we nu?

De KPI betreft de hoeveelheid gerealiseerde CO₂-reductie als percentage van de totale doelstelling van het fonds over haar levensduur. Aan de doelstelling is ruimschoots voldaan; de investeringen zijn nu al goed voor een cumulatieve besparing 7.337 kton CO₂, dat is gelijk aan 203,8% van 3.600 kton. Per ultimo 2020 was dat 92%.

KPI: De maxima van de gerealiseerde grootheden van de maatschappelijke opgave over het fondsvermogen.

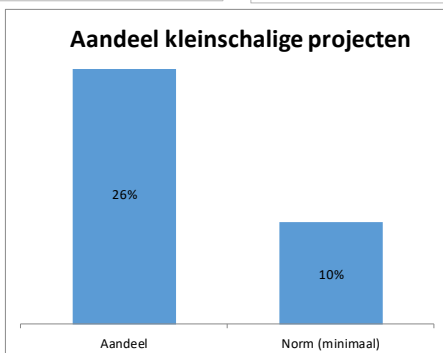
NORM:

A Maximaal 33% per technologie.

B Aantoonbare inspanning in financiering van kleinschalige projecten.

Waar staan we nu?

- De gerapporteerde KPI betreft altijd het aandeel van de technologie waarin het meeste is geïnvesteerd.
- Aandeel kleinschalige projecten in portfolio is 25,7%

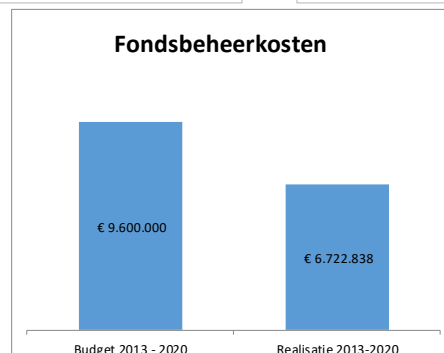

Norm:

Minimaal 10%

Waar staan we nu?

Het kleinschaligheidsaandeel is een minimumeis die wordt gesteld aan de inspanning om ook kleinschalige projecten te realiseren door middel van bundeling ervan binnen het partnershipconcept. Hiertoe berekenen we het aandeel kleinschalige projecten vanaf het moment dat een indicatief aanbod is uitgestuurd. Deze KPI ligt ruimschoots boven het minimum van 10%. Verder mag het aandeel van een project nooit hoger zijn dan 10% van de fondsgrootte, dit is een absoluut maximum van € 6.000.000 per investering.

Waar staan we nu?

De lagere kosten liggen in lijn met de lagere investeringsbedragen. De huidige kostenstructuur biedt ruimte om het team in de toekomst uit te breiden met capaciteit voor management van de investeringsportefeuille.

Groen Ontwikkelfonds Brabant

Provincie Noord-Brabant

Doel:
Het Groen Ontwikkelfonds Brabant BV (GOB) heeft als doelstelling het realiseren van het volledige Natuur Netwerk Brabant. Het GOB is opgericht op 1 mei 2014 en het fonds loopt door tot en met 2027.
Het GOB gaat het provinciale- en Rijksdeel van het Natuurnetwerk Brabant (NNB) realiseren. Het provinciale deel wordt gefinancierd met provinciale middelen en het Rijksdeel met Rijksmiddelen in de vorm van geld of grond.

	in €	in grond
Fondsomvang	€ 183.641.172	€ 59.408.369
Verplichting	€ 135.995.541	€ 3.560.202
Restant	€ 47.645.631	€ 55.848.167

Revolverendheid

KPI: Geen of nauwelijks revolverendheid

Norm: -

Waar staan we nu?

Multiplier

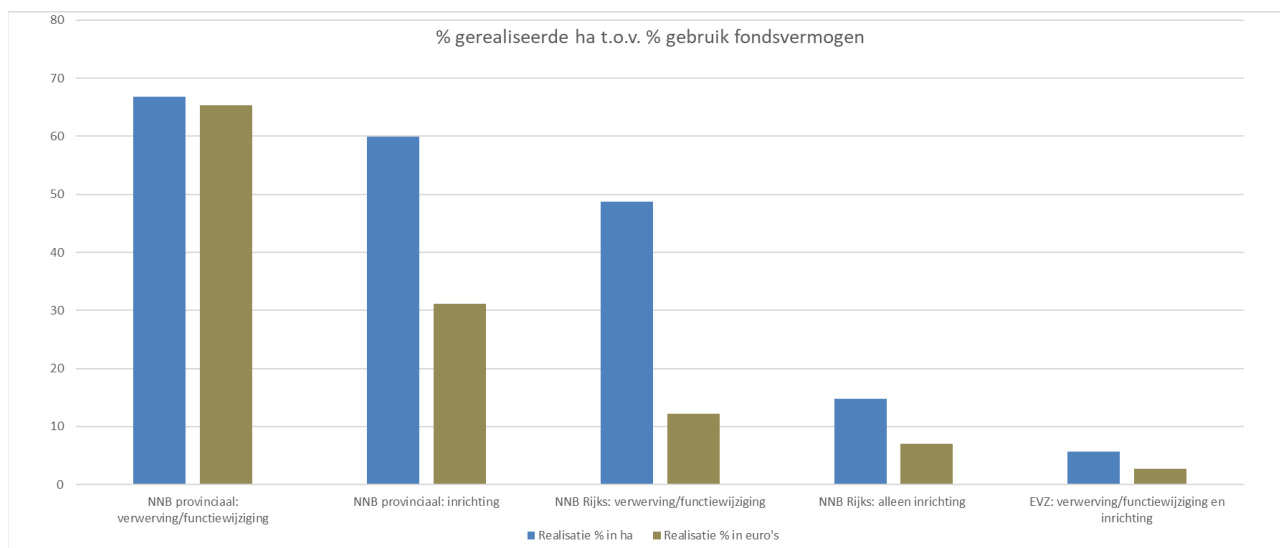
KPI: De totale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B en C versus de provinciale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B en C.

Norm: De multiplier ≥ 2 voor het provinciale deel van het NNB.

Waar staan we nu?
De multiplier is 2 (over de periode 2014-2021).

Omschrijving KPI's	Normen	Toelichting voortgang
1. Het aantal gerealiseerde ha per jaar voor verwerving en inrichting in het rijksdeel, het provinciale deel en de EVZ.	Aantal hectares per jaar.	549 ha verworven provinciaal en Rijksdeel, 261 ha ingericht provinciaal en Rijksdeel. 4 ha EVZ gerealiseerd.
2. De mate van uitputting van het fonds. Het nog beschikbare vrije fondsvermogen is groot genoeg om de nog te realiseren maatschappelijke opgave binnen de gestelde kaders waar te maken.	Percentage gerealiseerde maatschappelijke opgave ten opzichte van het procentueel gebruik van het fondsvermogen.	Ja. Zie tabel "Percentage gerealiseerde maatschappelijke opgave ten opzichte van het procentueel gebruik van het fondsvermogen".
3. De omvang van categorie C is minstens even groot als de omvang van categorie A in de provinciale EHS.	Categorie C $\geq$ categorie A. In categorie B is de multiplier altijd 2.	Tot op heden zijn er geen projecten gehonoreerd in categorie C of categorie A.
4. De multiplier. De totale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B en C versus de provinciale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B en C.	De multiplier ≥ 2 voor het provinciale deel van het NNB.	De multiplier is 2 (afgerond, exact 1,98 over de periode 2014-2021).
5. De multiplier. De totale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B versus de provinciale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B in de EVZ.	De multiplier is ≥ 2 (50% subsidie) voor 1.275 ha en $\geq 1,33$ (75% subsidie) voor 500 ha. De indicator is omgezet van km naar ha om uniformiteit met het Investeringsreglement GOB te creëren.	De multiplier is respectievelijk 2,07 en 1,33 (over de periode 2014-2021).
6. De verhouding tussen de waarde aan beschikbare ruilgrond en de waarde aan gerealiseerde natuur in categorieën A, B en C in het rijksdeel NNB.	De verhouding moet kleiner of gelijk aan 1 zijn.	De verhouding is 0,91 (over de periode 2014-2021).
7. De gerealiseerde prestatie in grootheden van de maatschappelijke opgave per jaar in aantallen, inbreng aan middelen en grond.	In ha versus €, jaar 1 +2 is 5%, jaar 3 en volgende zijn gemiddeld 7,5%.	8,07 %.
8. De totale bijdrage aan cofinanciering per jaar voor verwerving en inrichting in het Rijksdeel, het provinciale deel en de EVZ.	Middelen per jaar.	€ 39.294.528 (over de periode 2014-2021).
9. De bijdrage van de Manifestpartners aan de maatschappelijke opgave per jaar voor verwerving en inrichting in het Rijksdeel, het provinciale deel en de EVZ.	Middelen en ha.	€ 13.515.794 en 1.015 ha (over de periode 2014-2021).

Percentage gerealiseerde maatschappelijke opgave ten opzichte van het procentueel gebruik van het fondsvermogen.

Leisure Ontwikkel Fonds Noord-Brabant

Provincie Noord-Brabant

Doel:

Het Leisure Ontwikkel Fonds Noord-Brabant (LOF Brabant) verstrekt marktconforme leningen aan ondernemers met een innovatief en kwalitatief onderscheidend plan voor de Brabantse vrijetijdssector. Zo stimuleert het LOF Brabant de ontwikkeling van nieuw vrijetijdsaanbod in Brabant, waarbij het de doelstelling is om structureel meer bezoekers van verder weg naar Brabant te trekken, die langer blijven en meer besteden. Dit moet leiden tot meer inkomsten en groei van de werkgelegenheid. Daarnaast draagt meer vrijetijdsaanbod bij aan een beter leefklimaat voor inwoners van Brabant.

Fondsomvang	€	5.340.000
Verstrekte leningen	€	790.000

Revolverendheid

KPI: Het fonds heeft aan het einde van de looptijd een kleinere nominale waarde dan bij aanvang.

Verwachting: 33-66%

Waar staan we nu?

-

Multiplier

KPI: Het LOF Brabant verleidt andere financiers om zo veel mogelijk geld beschikbaar te krijgen voor investeringen in de Brabantse vrijetijdssector.

Norm: 2

Waar staan we nu?

Het fonds heeft een multiplier van 2

Er is gestart met een beperkt aantal prestatie indicatoren zoals de mate van revolverendheid. Er is op voorhand uitgegaan van een revolverendheid van 33-66%, maximale overheadkosten etc. In 2021 heeft een evaluatie van het fonds plaatsgevonden door een onafhankelijk bureau. Naar aanleiding van dit evaluatie-onderzoek is het investeringsreglement aangepast, zodat meer projecten in aanmerking kunnen komen voor een lening uit het fonds.

Het fonds financiert voor maximaal 50% van de investering en wordt voor de helft gefinancierd door de Provincie.

Bijlage 3b FVA / Verstrekte geldleningen

Naam van de lening	Rente Percentage	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
A Leningen aan deelnemingen							
Lening BOM (spinn-off)	3,780%	3.813.226	29.143	29.143	207.337		3.635.032
Lening Pivotpark	0,000%	3.400.000	1.700.000				5.100.000
Lening Biobased investeringsfonds	0,000%	10.000.000			10.000.000		0
Lening NV Monumentenfonds	3,000%	2.424.722		72.742			2.424.722
Lening OLSP (hypotheclair)	2,000%	10.000.000		200.000			10.000.000
Lening OLSP (Ex BHB lening)	0,000%	2.500.000					2.500.000
Lening Aviolanda	Div.	1.572.927		42.732			1.572.927
Lening NWB	3,100%	50.000.000		1.550.000			50.000.000
Hybride lening BNG	Div.	149.800.000		4.859.480			149.800.000
Lening High Tech XL	0,000%	750.000					750.000
Lening Rockstart	0,000%	300.000					300.000
Lening Aviolanda	4,500%	130.587			130.587		0
Lening Stichting Monumentenfonds	1,490%	4.683.586		68.866	133.546		4.550.041
Lening Treeport		10.000			10.000		0
Lening Brabant Startup fonds	0,000%	5.000.000	1.250.000				6.250.000
Lening BSF Starterslift	0,000%	450.000					450.000
Lening BSF Bright Move	0,000%	1.500.000					1.500.000
Lening Enexis Tranche A	2,150%	154.140.895		3.360.057			154.140.895
Lening Enexis Tranche B	1,400%	5.349.485		75.933			5.349.485
Lening Nieuw Prinsenland	0,000%	1.920.039			835.287		1.084.752
Pivotpark (Panther)	3,400%	0	1.100.000	10.964			1.100.000
<i>A Totaal leningen aan deelnemingen</i>		407.745.467	4.079.143	10.269.917	11.316.757	0	400.507.853
<i>In mindering gebrachte voorziening A</i>		-3.325.769					-3.401.171
<i>Balanswaarde A</i>		404.419.698					397.106.682

Naam van de lening	Rente Percentage	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
B Leningen aan overige verbonden partijen							
Life Science & Health Fund	0,000%	3.909.279					3.909.279
Lening Bio-connection	0,000%	361.258					361.258
Lening Cleantechfonds	0,000%	10.000.000					10.000.000
Lening Innovatiefonds	0,000%	76.566.792	16.600.000		34.858.236		58.308.556
Lening Energiefonds	0,000%	33.500.000	1.000.000				34.500.000
<i>B Totaal leningen aan overige verbonden partijen</i>		124.337.329	17.600.000	0	34.858.236	0	107.079.094
<i>In mindering gebrachte voorziening B</i>		0					0
<i>Balanswaarde B</i>		124.337.329					107.079.094

Naam van de lening	Rente Percentage	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
C-1 Overige leningen							
<i>Publieke lichamen</i>							
Lening MKB-bedrijven	Div.	1.291.364		526		500.000	791.364
Lening het Groene Woud	0,000%	950.000					950.000
Energieleningen part. Woningeigenaren	1,500%	22.611		47	14.953		7.659
Startersleningen	Div.	7.300.933		294.535	1.731.567		5.569.366
Lening RedMedTech Discovery Fund	0,000%	1.125.000					1.125.000
Lening Go-cartridge	4,500%	500.000					500.000
Lening 5 sterren regio NO (Has)	0,000%	1.000.000					1.000.000
Lening Manege Heijligers	0,000%	300.000			40.000		260.000
Lening Visit Brabant	0,000%	650.000					650.000
Lening Collectieven	0,000%	631.125			278.950		352.175
Lening Paardensportcentrum den Goubergh	0,000%	418.000					418.000
Lening Krediet Unie Brabant	0,000%	100.000					100.000
Lening CHV Veghel	3,500%	2.050.000		71.750	75.000		1.975.000

Naam van de lening	Rente Percentage	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
Lening Nieuwstraat Breda	3,200%	4.800.000		147.200	400.000		4.400.000
Lening Efteling	1,745%	7.500.000		123.822	1.500.000		6.000.000
Lening Catharinadal	1,500%	2.740.841		13.704			2.740.841
Lening Ondernemerslift	0,000%	300.000					300.000
Lening KVL (Boei)	2,500%	1.297.104		32.428	24.162		1.272.943
Lening Safariresort Beekse Bergen	2,790%	37.350.000		1.020.058	2.075.000		35.275.000
Lening Krediet Unie Tilburg	0,000%	50.000					50.000
Lening Brouwhuis	2,700%	1.158.792		30.286	68.500		1.090.292
Lening Elzeneindhuis	Div.	1.957.507		43.649	97.614		1.859.893
Lening Krediet Unie Noord-Oost	0,000%	50.000			23.858		26.142
Lening Onelogistics	6,320%	0					0
Lening Klein paradijs	1,500%	850.000					850.000
Lening Stichting Noord-Brabants Museum	1,000%	1.400.000		13.726	50.000		1.350.000
Lening Howlogy	4,000%	27.642	1.106	1.106			28.747
Lening Bosgroep Zuid-Nederland	0,000%	0					0
Lening Krediet Unie West-Brabant	0,000%	50.000			43.000		7.000
Lening Solarge	4,500%	200.000		9.025			200.000
Lening Breedband Tilburg	4,000%	60.000		1.193	60.000		0
Lening Europees Inv.fonds	0,000%	1.030.000					1.030.000
Lening Stichting Groenfonds	0,000%	9.981.850	8.233	8.233	9.990.083		0
Lening Woonconnect	0,000%	543.238					543.238
Lening Itom	5,000%	235.733	11.787	11.787			247.520
Lening Vtec Lasers	5,000%	595.659	29.783	29.783			625.442
Lening Effect Photonics	5,000%	855.649	42.782	42.782			898.432
Lening Smart Photonics	5,000%	480.174	24.009	24.009			504.183
Lening Kempentoren	1,000%	328.500		3.285	18.250		310.250
Lening Ministerie van Defensie	1,410%	22.365.637	314.501	314.501	691.190		21.988.948
Lening Agrifood Global	0,000%	50.000			50.000		0
Lening Min. EZ	6,500%	1.872.989	76.716	76.716	333.333		1.616.372
Lening Stichting Park Campus	0,000%	1.225.000					1.225.000
Lening St. Eur.Ker.Centrum	0,900%	4.224.612		38.022			4.224.612
Lening Big Developments	4,000%	584.828	23.393	23.393			608.221

Naam van de lening	Rente Percentage	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
Lening Brainport	3,000%	150.000		4.500			150.000
Lening Deel Auto	4,000%	26.117	1.045	1.045			27.161
Lening Ildiz en Meijers (vrachtauto Zonnepanelen)	4,000%	26.094	1.044	1.044			27.138
Lening Peazy	4,000%	25.937	1.037	1.037			26.975
Lening Evoltify	4,000%	25.910	1.036	1.036			26.946
Lening PPS Photodelta	0,000%	9.291.975					9.291.975
Lening Woonconnect (Renovatie)	2,020%	656.762		13.267			656.762
Lening Fiberbuiten	2,000%	328.188		6.303	34.544		293.644
Lening Kempenglas	3,000%	2.784.000		81.344	192.000		2.592.000
Lening Brainport Moonshot	2,000%	779.338	15.587	15.587			794.925
Lening Arriva (Bussen)	2,000%	2.785.063		55.701	291.981		2.493.082
Lening Scale Ups	4,000%	0	3.750.000				3.750.000
Lening Pixelfarming	3,000%	0	1.427.856	27.856			1.427.856
Lening Minitopia	2,500%	0	181.500	1.803			181.500
Lening Klaverspoor	2,250%	0	973.534	6.027			973.534
<i>C-1 Totaal overige leningen</i>		137.384.173	6.884.948	2.592.114	18.083.985	500.000	125.685.136
<i>In mindering gebrachte voorziening C-1</i>							-4.724.382
<i>Balanswaarde C-1</i>		132.108.425					120.960.754

Naam van de lening	Rente Percentage	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
C-2 Overige leningen, verstrekt door mandaatinstellingen							
Brabant C	0,000%	0	1.117.560		315.250		802.310
<i>C-2 Totaal overige leningen</i>		0	1.117.560	0	315.250	0	802.310
<i>In mindering gebrachte voorziening C-2</i>		0					-252.051
<i>Balanswaarde C-2</i>		0					550.259

Naam van de lening	Rente Percentage	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekke leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
D Leningen aan decentrale overheden in Noord-Brabant							
Lening Havestrategie Moerdijk*	2,500%	11.165.707	169.510	169.510			11.335.217
Nuenen*	0,000%	2.112.870					2.112.870
Tilburg*	0,000%	3.148.019		0	62.108		3.085.911
Helmond *	0,000%	2.500.000		0			2.500.000
Geertruidenberg *	0,000%	1.500.000		0			1.500.000
Son en Breugel*	1,130%	888.765		9.527	63.853		824.912
Geldrop-Mierlo*	1,130%	1.061.256		11.376	76.245		985.011
Cranendonck*	1,130%	1.139.063		12.210	81.835		1.057.227
Waalre*	1,130%	1.080.133		11.578	77.602		1.002.532
Gemert-Bakel*	1,130%	1.169.730		12.539	84.039		1.085.691
Eindhoven*	1,130%	5.257.212		56.355	377.701		4.879.510
Eindhoven*	1,180%	3.944.754		45.836	282.547		3.662.207
Son en Breugel*	1,180%	666.885		7.749	47.766		619.119
Son en Breugel*	1,280%	476.284		5.810	31.280		445.005
Geldrop-Mierlo*	1,180%	80.741		938	5.783		74.958
Geldrop-Mierlo*	1,280%	568.722		6.938	37.351		531.371
Son en Breugel*	1,330%	238.197		3.124	15.592		222.605
<i>D Totaal decentrale overheden in Noord-Brabant</i>		36.998.337	169.510	353.489	1.243.701	0	35.924.146
<i>In mindering gebrachte voorziening D</i>		-3.700.000					-3.700.000
<i>Balanswaarde D</i>		33.298.337					32.224.146

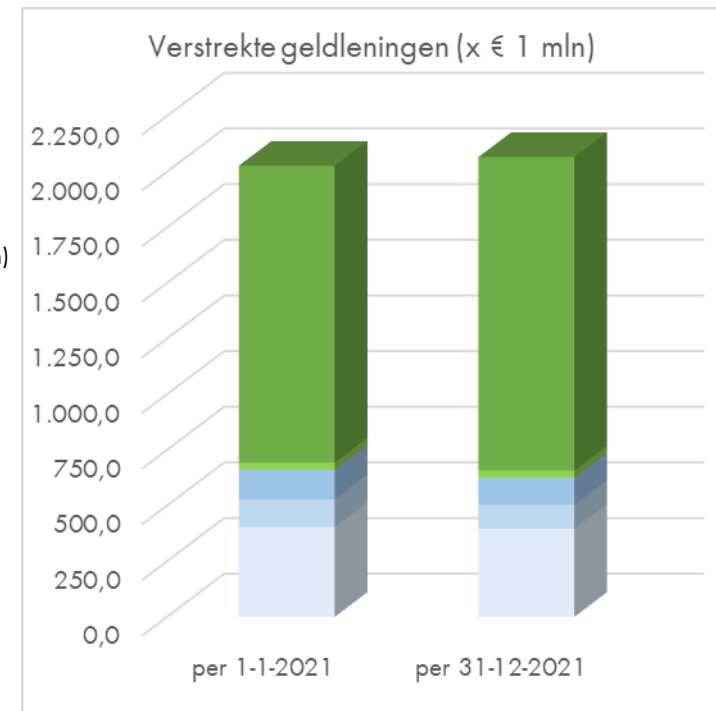
Naam van de lening	Rente Percentage	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
E Leningen aan decentrale overheden buiten Noord-Brabant							
Emmen	2,130%	15.000.000		319.500			15.000.000
Oldambt	2,170%	8.000.002		171.777	333.333		7.666.669
Heerde	1,120%	3.000.000		31.851	750.000		2.250.000
Alphen aan de Rijn	2,250%	25.000.000		562.500			25.000.000
Groningen	1,770%	10.000.000		177.000			10.000.000
Schouwen-Duivenland	1,530%	3.500.000		53.016	250.000		3.250.000
Capelle	1,790%	4.000.000		71.363	166.667		3.833.333
Amsterdam	1,189%	50.000.000		594.500			50.000.000
Amsterdam	1,419%	50.000.000		709.500			50.000.000
Rotterdam	1,229%	75.000.000		921.750			75.000.000
Nijmegen	0,590%	20.000.000		117.975			20.000.000
Katwijk	1,000%	7.500.000		70.696	500.000		7.000.000
Hendrik Ido Ambacht	0,500%	10.000.000		50.000			10.000.000
Waterschap Vallei en Veluwe	1,530%	10.500.000		159.361	750.000		9.750.000
Maastricht	1,260%	21.457.293		263.379	735.548		20.721.745
Amsterdam	0,548%	100.000.000		548.000			100.000.000
Zwolle	1,000%	10.000.000		100.000			10.000.000
Groningen	1,435%	50.000.000		717.500			50.000.000
Drents overijsselse Delta	0,990%	5.000.000		49.500			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,030%	5.000.000		51.500			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,600%	5.000.000		80.000			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,670%	5.000.000		83.500			5.000.000
Schiedam	1,600%	15.000.000		240.000			15.000.000
Drents overijsselse Delta	1,580%	10.000.000		157.967			10.000.000
Schiedam	1,340%	5.500.000		73.671			5.500.000
Groningen	1,695%	30.000.000		508.500			30.000.000
Schiedam	1,390%	5.500.000		76.450			5.500.000
Arnhem	1,345%	50.000.000		672.500			50.000.000
Apeldoorn	1,020%	15.000.000		153.000			15.000.000
Groningen	1,440%	20.000.000		288.000			20.000.000

Naam van de lening	Rente Percentage	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekke leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
Barendrecht	1,250%	8.500.000		102.551	500.000		8.000.000
Zwolle	1,195%	10.000.000		119.500			10.000.000
Papendrecht	1,500%	8.672.522		127.991	275.852		8.396.671
Maastricht	1,310%	26.400.000		337.872	1.200.000		25.200.000
Zutphen	1,520%	9.000.001		135.370	333.333		8.666.668
Sittard-Geleen	1,245%	13.800.000		165.854	600.000		13.200.000
Vlaardingen	0,950%	10.000.000		95.000			10.000.000
Hoogeveen	1,265%	8.800.000		110.932	400.000		8.400.000
Groningen	1,255%	30.000.000		376.500			30.000.000
Drents overijsselse Delta	1,520%	5.000.000		76.000			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,540%	5.000.000		77.000			5.000.000
Urk	1,320%	23.333.333		297.028	833.333		22.500.000
Velsen	1,380%	10.000.000		138.000			10.000.000
Amstel, Gooi en Vecht	1,285%	18.000.000		231.042	666.667		17.333.333
Hilversum	1,255%	11.040.000		134.030	480.000		10.560.000
Nijmegen	0,890%	25.000.000		222.453			25.000.000
Arnhem	1,540%	20.000.000		307.915			20.000.000
Sittard-Geleen	1,320%	9.200.000		117.578	400.000		8.800.000
Maasgouw	1,425%	8.400.000		115.685	300.000		8.100.000
Overbetuwe	1,290%	9.000.000		110.490	500.000		8.500.000
Wijdemeren	1,500%	6.533.333		94.952	233.333		6.300.000
Drents overijsselse Delta	1,640%	5.000.000		81.972			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,600%	5.000.000		79.972			5.000.000
Arnhem	1,730%	30.000.000		518.782			30.000.000
Amstel, Gooi en Vecht	1,550%	28.000.000		420.735	1.000.000		27.000.000
Nijmegen	1,360%	10.000.000		135.941			10.000.000
Gooise Meren	1,370%	9.000.000		117.467	500.000		8.500.000
Zaanstad	1,490%	18.400.000		264.297	800.000		17.600.000
Krimpen aan de IJssel	1,500%	13.800.000		199.627	600.000		13.200.000
Zevenaar	1,330%	9.000.000		114.325	500.000		8.500.000
Renkum	1,350%	7.200.000		93.043	400.000		6.800.000
Assen	1,335%	13.500.000		172.572	750.000		12.750.000

Naam van de lening	Rente Percentage	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekke leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
Barendrecht	1,300%	9.000.000		112.032	500.000		8.500.000
Maassluis	1,440%	9.200.000		128.708	400.000		8.800.000
Groningen	1,430%	30.000.000		429.000			30.000.000
Drents overijsselse Delta	1,600%	5.000.000		80.000			5.000.000
Arnhem	1,650%	20.000.000		330.000			20.000.000
Drents overijsselse Delta	1,500%	5.000.000		75.000			5.000.000
Velsen	1,590%	5.000.000		79.500			5.000.000
Kampen	1,360%	11.500.000		155.413	500.000		11.000.000
Amsterdam	1,450%	50.000.000		725.000			50.000.000
Sittard-Geleen	1,400%	9.600.000		130.779	400.000		9.200.000
Winterswijk	1,700%	10.000.000		170.000			10.000.000
Groningen	1,450%	25.000.000		363.496			25.000.000
Drents overijsselse Delta	0,680%	10.000.000		68.000			10.000.000
Leiden	0,560%	45.000.000		242.956	2.250.000		42.750.000
Goes	0,550%	20.000.000		107.010	800.000		19.200.000
Groningen	0,340%	0	10.000.000	28.784			10.000.000
Zaanstad	0,440%	0	10.000.000	32.548			10.000.000
Maassluis	0,350%	0	10.000.000	18.219			10.000.000
Texel	0,250%	0	12.000.000	15.123			12.000.000
Barendrecht	0,300%	0	20.000.000	27.123			20.000.000
Katwijk	0,470%	0	10.000.000	10.301			10.000.000
Rhenen	0,400%	0	8.000.000	1.403			8.000.000
De Bilt	0,400%	0	15.000.000	1.479			15.000.000
<i>E Totaal overige leningen Decentrale overheden buiten Noord- Brabant</i>		1.332.836.484	95.000.000	17.098.608	19.608.065	0	1.408.228.419
<i>In mindering gebrachte voorziening E</i>		0					0
<i>Balanswaarde E</i>		1.332.836.484					1.408.228.419
Totaal verstrekte leningen (A+B+C+D+E)		2.039.301.790	124.851.161	30.314.128	85.425.994	500.000	2.078.226.958
Totaal in mindering gebrachte voorzieningen		-12.301.518					-12.077.605
Totaal balanswaarde verstrekte geldleningen		2.027.000.273					2.066.149.353

Verstekte geldleningen ingedeeld naar publieke taak (blauw) en decentrale overheden buiten Noord-Brabant (groen)

	bedragen x € 1 mln	
	per 1-1-2021	per 31-12-2021
A Leningen aan deelnemingen	404,4	397,1
B Leningen aan overige verbonden partijen	124,3	107,1
C-1 Overige leningen	132,1	121,0
C-2 Overige leningen, verstrekt door mandaatinstellingen	0,0	0,6
D Leningen aan decentrale overheden in Noord-Brabant	33,3	32,2
Totaal verstekte leningen in kader publieke taak (A+B+C+D)	694,2	657,9
E Leningen aan decentrale overheden buiten Noord-Brabant	1.332,8	1.408,2
Totaal verstekte geldleningen	2.027,0	2.066,1

4. Reserves

Verloop reserves

bijlage 4

Reserves	Saldo per 01-01-21	Vermeerderingen		Verminderen		Saldo per 31-12-21
		bijschrijving rente	overige toevoegingen	totaal	waarvan ivm afschrijving	

Centrale reserves

Algemene reserve (centrale reserve)

- overheveling	50.000			25.000		25.000
- doorgeschoven ruimte	138.208.474		111.624.704	135.211.657		114.621.521
- Risicoreserve	129.887.875		6.154.197	13.447.296		122.594.777
- BA middelen 2015-2019	176.204		86.109	86.109		176.204
Totaal algemene reserve	268.322.554	0	117.865.010	148.770.062	0	237.417.502

Bestemmingsreserve Essent

- Immunisatieportefeuille	2.342.387.197		73.057	73.057		2.342.387.197
- Investeringsagenda	431.902.965		21.764.135	45.947.561		407.719.539
- Dividend- en rentereserve	293.415.947		2.088.888	43.236.532		252.268.303
- Balansverkorting	-294.681.369		30.000.000			-264.681.369
Totaal bestemmingsreserve Essent	2.773.024.740	0	53.926.081	89.257.151	0	2.737.693.670

Overige bestemmingsreserves

Res.Co-financiering Europese programma's	20.789.021		2.099.497	3.476.472		19.412.046
Res.instandhouding onroerend erfgoed	3.863.102		3.766.348	1.120.231		6.509.219
Reserve Natuur & Landschapsbeleid	30.507.230		22.037.586	11.228.012		41.316.805
Reserve Ontwikkelbedrijf	54.878.607		5.320.337	12.270.305		47.928.639

Verloop reserves

bijlage 4

Reserves	Saldo per 01-01-21	Vermeerderingen		Verminderingen		Saldo per 31-12-21
		bijschrijving rente	overige toevoegingen	totaal	waarvan ivm afschrijving	
Reserve Natuurbeheer & Ontwikkeling	124.323.017		75.418.276	89.910.839		109.830.454
Reserve DU; Verkeer en Vervoer / SIF	433.099.191		121.097.523	60.212.066	4.796.895	493.984.648
Risicoreserve grondport. de Kempen	620.488		328.071	631.117		317.443
Reserve Bodem; DU Bodem	32.660.402		1.318.931	3.833.915		30.145.418
Reserve PMWP	68.877.618		11.814.000	11.515.360		69.176.258
Reserve POB (Opleidingen)	6.642.534		1.066.592	5.832.990		1.876.136
Reserve VTH Omgevingsdiensten	6.839.233		26.537.285	26.009.767		7.366.751
Reserve Werklocaties	15.142.387		5.828.570	1.683.000		19.287.957
Reserve Organisatie ontwikkeling	4.974.608		494.309	1.970.386		3.498.531
Reserve Regionaal Waterprogramma	8.250.000		15.250.000	168.327		23.331.673
Reserve Beleidskader Economie 2030	69.000.000			4.262.770		64.737.230
Reserve Ontwikkeling Bedrijfsvoering	0		9.474.176	475.000	0	8.999.176
Totaal overige bestemmingsreserves	880.467.437	0	301.851.501	234.600.556	4.796.895	947.718.382
Totaal Reserves	3.921.814.731	0	473.642.592	472.627.769	4.796.895	3.922.829.555

5. Voorzieningen

Verloop van de voorzieningen ; bijlage 5

Overzicht van voorzieningen	Saldo per 01-01-21	Toevoegingen	Verminderen door:		Saldo per 31-12-21
			vrijval	aanwending	
Voorziening APPA	13.372.310		590.211		12.782.098
Voorziening Grondwaterheffing	32.084.019	3.745.866		2.306.409	33.523.477
Voorziening beleidswijzigingen RO	0				0
Voorziening Museumkwartier	1.036.564	346.838		273.488	1.109.914
Voorziening Onderhoud Prov.gebouwen	1.573.469	1.234.388		224.000	2.583.857
Voorziening Sanering Steunpunten	3.949.461			932.812	3.016.649
Totaal Voorzieningen	52.015.822	5.327.092	590.211	3.736.708	53.015.995

Verloop van voorzieningen die rechtstreeks in mindering zijn gebracht op de activa

Overzicht van voorzieningen	Saldo per 1-1-2021	Toevoegingen	Verminderings door:		Saldo per 31-12-2021
			vrijval	aanwending	
Voorziening Dubieuze Debiteuren	998.968	75.080			1.074.048
Voorziening leningen aan deelnemingen	3.325.769	75.402			3.401.171
Voorziening overige leningen	5.275.748	4.234	55.600	500.000	4.724.382
Voorziening Escrow	0				0
Voorziening Kap.verstrekking aan deelnemingen	4.358.000				4.358.000
Voorziening Leningen overig verbonden partijen	0				0
Risicovoorziening algemeen*	0				0
Voorziening Grondexploitaties	0	8.800.000			8.800.000
Risicovoorziening Ontwikkelbedrijf/grondbank	17.543.540				17.543.540
Voorziening Leningen Openbare Lichamen	3.700.000				3.700.000
Voorziening Brabant C	0	252.051			252.051
Totaal Voorzieningen in mindering op activa	35.202.026	9.206.767	55.600	500.000	43.853.193
Totaal Voorzieningen	87.217.848	14.533.860	645.811	4.278.218	96.827.679

5a. Transitoria inzake uitkeringen van het Rijk en EU

	Saldo per 01-01-21	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo per 31-12-21
EU				
Nog te ontvangen Europese Commissie	55.054.112	27.593.419	14.298.905	68.348.626
Nog te ontvangen TB OP zuid EC	1.467.897	0	0	1.467.897
Totaal nog te ontvangen bijdragen van de EU	56.522.009	27.593.419	14.298.905	69.816.523
Rijk				
Nog te ontvangen bedragen van het Rijk	24.030.250	46.440.942	47.250.721	23.220.471
Nog te ontvangen rente deposito PNB	2.590.718	8.827.576,02	8.827.576	2.590.718
Nog te ontvangen rente leningen Openbare Lichamen	8.376.074	17.858.835	17.880.725	8.354.184
SPUK BVOV	2.983.220	17.424.600	17.662.560	2.745.260
SPUK Veilig, Doelmatig en Duurzaam	402.012		402.012	0
SPUK MIT-regeling	950.000	5.890.889	3.961.750	2.879.139
Totaal nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	39.332.274	96.442.841	95.985.344	39.789.771
Overige overheid				
Nog te ontvangen bedragen van overige overheden	483.828	334.060	650.858	167.030
Vooruitbetaald aan Stimulus ihkv Europese programm	0	22.636.795	19.343.636	3.293.159
Nog te ontvangen TB provincies	1.227.786	0	633.229	594.557
SPUK laadinfrastructureur Provincie Limburg	233.117	17.102	0	250.219
Totaal nog te ontvangen bijdragen van overige overheid	1.944.731	22.987.957	20.627.724	4.304.965
Totaal nog te ontvangen bijdragen	97.799.014	147.024.217	130.911.973	113.911.259

5b. Verloop transitoria – Ontvangen bijdragen

	Saldo per 01-01-21	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo per 31-12-21
EU				
Doeluitkering OP Zuid	8.103.130		945.518	7.157.611
Nog te ontvangen Interreg	253.760	119.101	219.991	152.871
Totaal doeluitkering EU	8.356.890	119.101	1.165.509	7.310.482
Rijk				
Doeluitkering Externe Veiligheid	54.990	0	0	54.990
Doeluitkering SPUK N-wegen	1.160.850	0	0	1.160.850
SPUK N65	18.992.681	19.439.768	6.283.423	32.149.027
SPUK laadinfrastructuur 2020-2023	1.511.413	0	77.690	1.433.723
SPUK snelfietsroutes	1.070.246	460.828	55.877	1.475.198
SPUK bijdr.rijk tbv Zuidoostelijke zandgronden	5.850.997	0	1.332.980	4.518.017
SPUK Brabantse Bodem	3.968.491	0	2.166.705	1.801.786
SPUK Amandement Hoogland	0	0	0	0
SPUK Veilig, Doelmatig en Duurzaam	0	2.393.806	1.048.148	1.345.659
SPUK ontzorgingsloket	666.501	1.318.261	34.589	1.950.173
SPUK SmartwayZ.NL	15.650.263	6.064.837	2.649.884	19.065.216
SPUK Coronasteun Cultuur	167.246	0	0	167.246
SPUK stimulering verkeersveiligheid	2.545.907	0	558.531	1.987.376
SPUK flexpool	2.329.714	1.428.550	1.399.286	2.358.978
SPUK Leadpartnership truckparking	37.310	0	9.934	27.376
Dumpen drugsafval	268.286	0	46.151	222.135
Spuk Schone Lucht Akkoord 2021	0	815.120	393.306	421.814
SPUK Landelijk programma natuur	0	20.855.978	0	20.855.978
SPUK bodem overbr.	0	2.194.115	0	2.194.115
SPUK C99 Verzameluitkering BZK	0	34.165	0	34.165
SPUK Verstedelijkingsstrategie	0	70.000	44.700	25.300
SPUK Opkoopregeling piekbelasters	0	16.093.944	0	16.093.944
Subsidie drugsafval	129.090	306.885	435.975	0
Totaal doeluitkering Rijk	54.403.985	71.476.258	16.537.177	109.343.066
Overige overheid				
Doeluitkering IPO-BOOG	22.468	0	17.924	4.544
Brab. Healt Deal	221.000	55.000	148.890	127.110
Regiobijdrage N65	26.092.170	0	0	26.092.170
Bedragen Stika	873.433	0	873.433	0
Totaal doeluitkering overige overheid	27.209.071	55.000	1.040.247	26.223.824
Totaal doeluitkeringen	89.969.946	71.650.359	18.742.934	142.877.371

6. Vaste Schulden

Lening	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Rente-percentage	Restantbedrag van de lening aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar opgenomen leningen	Bedrag van de rente of het rentebestanddeel	Bedrag van de aflossing of het aflossingsbestanddeel	Restantbedrag van de lening aan het einde van het dienstjaar
--------	---	------------------	--	--	---	--	--

Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen

BOM-lening*	2.566.666		2.566.666				2.566.666
Subtotaal	2.566.666		2.566.666	0	0	0	2.566.666

Onderhandse leningen van binnenlandse bedrijven

NTB lang lopende schulden			0	4.975.000			4.975.000
Subtotaal	0		0	4.975.000	0	0	4.975.000

Totaal	2.566.666	0	2.566.666	4.975.000	0	0	7.541.666
--------	-----------	---	-----------	-----------	---	---	-----------

* = *Schuldrelatie met het Ministerie van Economische Zaken*

7. Borg- en garantstellingen

Overzicht van gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen (en risico-afdekking)

Bijlage 7a

Nr	Oorspronkelijk bedrag	Door wie de lening is aangegaan	Gevallen van gemeenschappelijke waarborging van de lening		Datum van besluit		Restant per 1 januari	Opname	Aflossing	Restant per 31 december	
			Namen van andere lichamen die waarborgen	Deel dat door de provincie is gewaarborgd	PS c.q. GS	van de goedkeuring					
a.	2.500.000	Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694	3-12-1998	2.500.000		0	2.500.000	Aflossing op 01-06-2022
f.	7.500.000	Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694	3-12-1998	7.500.000		7.500.000	0	Aflossing op 15-12-2021
g.	7.500.000	Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694	3-12-1998	7.500.000		0	7.500.000	Aflossing op 15-12-2022
h.	15.000.000	Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694	3-12-1998	15.000.000		0	15.000.000	Aflossing op 31-03-2023
i.		Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694	3-12-1998	2.804.099	7.500.000	9.400.000	904.099	Saldo van de door het Nationaal Groenfonds aangetrokken kortlopende leningen
Totaal	32.500.000						35.304.099	7.500.000	16.900.000	25.904.099	
Aandeel Noord-Brabant							4.624.837			3.393.437	13,1%

Overzicht van andere garantieverplichtingen (en risicoafdekking)

Bijlage 7b

Rechts- persoon en maatregel	Garantieverplichting	Maximum risico voor provincie	Percentage af te dekken	Afdekking in risico- reserve / voorziening	Afdekking in reserve/ voorziening ontw.bedrijf	Toelichting
Havenschap Moerdijk	Geldleningen Havenschap	0	-	-	-	<p>- T.a.v. de door het Havenschap te sluiten geldleningen staat elk der deelnemers naar rato in (provincie en gemeente Moerdijk ieder voor 50%) voor de betaling van rente en aflossingen, zonder dat daarvoor een afzonderlijk besluit is vereist.</p> <p>In de PS-vergadering van 2 juli 2016 is ingestemd met de nieuwe governance van het Havenbedrijf en het Havenschap. Daarbij is ook ingestemd met de wijze waarop het Havenbedrijf zal worden gefinancierd. De financiering van het Havenbedrijf gebeurt door het Havenschap. De leningen die het Havenschap aantrekt worden direct doorgezet naar het Havenbedrijf. Daartoe is een kredietovereenkomst opgesteld waarin een kredietplafond is vastgesteld van € 280 miljoen. Jaarlijks wordt door het bestuur van het Havenschap een kredietlimiet vastgesteld die niet mag uitstijgen boven het kredietplafond. De kredietlimiet voor 2022 is op 13 december 2021 bepaald op € 229,9 miljoen. In 2021 is de financieringsbehoefte van het Havenbedrijf toegenomen door de verdere ontwikkeling van het Logistiek Park Moerdijk (LPM). Ter beperking van het risico heeft het Havenschap zekerheidsrecht op alle bezittingen van het Havenbedrijf (hypotheekrecht op alle vastgoed en pandrecht op alle vorderingen).</p> <p>Bij de vaststelling van de Havenstrategie Moerdijk 2013 t.b.v. kern Moerdijk is door PS op 4 juli 2014 (Statenbesluit 29/14) ingestemd met een mogelijke garantstelling voor eventuele aanvullende financiering van max. € 12,5 mln. Op 9 december 2014 is door GS besloten om een incidentele subsidie te verlenen van € 22.500.000 in de vorm van een geldlening (€ 10.000.000) en in de vorm van een garantstelling (€ 12.500.000) aan de gemeente Moerdijk voor de uitvoering van de waarborgregeling Kern Moerdijk voor de periode tot 1 januari 2030 in het kader van de Algemene subsidieverordening Noord-Brabant. Per 1 januari 2030 draagt de gemeente Moerdijk de waarborgregeling over aan Havenbedrijf Moerdijk. In 2020 heeft een tussentijdse evaluatie plaats gevonden van de waarborgregeling. Op basis van de uitkomsten van deze evaluatie is met de gemeente Moerdijk en het Havenbedrijf besproken op welke wijze de financieringslasten van de waarborgregeling kunnen worden verminderd. Een verzoek daartoe is inmiddels in behandeling bij de provincie.</p>

Overzicht van andere garantieverplichtingen (en risicoafdekking)

Bijlage 7b

Rechts- persoon en maatregel	Garantieverplichting	Maximum risico voor provincie	Percentage af te dekken	Afdekking in risico- reserve / voorziening	Afdekking in reserve/ voorziening ontw.bedrijf	Toelichting
						De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt per ultimo 2021 € 116,3 miljoen voor winstbestemming. Het weerstandvermogen van het Havenbedrijf wordt daarmee voldoende groot geacht om (on)voorzienere tegenvallers op te vangen.
BNG Bank	Financiering van RvR CV's	50.000.000	-	4.804.988		- In 2002 is besloten tot een 2e tranche van maximaal € 155,0 mln. Het uiteindelijke programma inclusief rente t/m 2011, sanering glastuinbouwlocaties en MOB-complexen heeft een omvang van € 131,0 mln. Ultimo 2021 staat hiervan € 64,4 mln. open. De ORR moet dit bedrag terugverdienen. De provincie is 100% eigenaar van Ruimte voor Ruimte Beheer BV en voor 99% van de CV. Deze overname was gebaseerd op een positieve businesscase met bijbehorende risico-analyse. Jaarlijks wordt de businesscase geüpdatet. De laatste versie is GREX 2021Q3 en deze sluit op een positief resultaat van € 13,0 miljoen in 2032. In 2018 is de achtergestelde lening van € 15 miljoen omgezet in een agiostorting. Voor de externe financiering is in januari 2016 een lening van maximaal € 50 miljoen aangetrokken bij de BNG Bank. De provincie heeft zich hiervoor borg gesteld, maar daarvoor in de plaats heeft de provincie de mogelijkheid om hypotheek te vestigen op de gronden van de RvR CV. In 2021 is € 118.333 (1,5%) aan borgstellingsvergoeding ontvangen van RvR CV. <u>Per eind 2021 bedraagt de uitstaande kredietfaciliteit - volgens opgave van de ORR BV en de BNG - € 2 miljoen.</u>
Nationaal Groenfonds	Garantstellingen in het kader van de voorfinanciering subsidieregeling particulier natuurbeheer Noord-Brabant	23.136.300	-	-		- Aan het Groenfonds zijn twee garantstellingen afgegeven voor de voorfinanciering van de provinciale subsidieregeling particulier natuurbeheer. De eerste garantstelling betreft de betalingsverplichtingen die voortvloeien uit de leningen die Groenfonds aantrekt. De tweede garantstelling betreft het geval de subsidiegrondslag vervalft. Bij elkaar genomen gaat het om maximaal € 23,1 mln. De garanties lopen door tot 2042 PS(29/08).

Overzicht van andere garantieverplichtingen (en risicoafdekking)

Bijlage 7b

Rechts- persoon en maatregel	Garantieverplichting	Maximum risico voor provincie	Percentage af te dekken	Afdekking in risico- reserve / voorziening	Afdekking in reserve/ voorziening ontw.bedrijf	Toelichting
Gemeente Zundert	Garantie om financiële claims inzake Fort Oranje af te kunnen dekken.	1.500.000	100%		1.500.000	De provincie heeft besloten de gemeente Zundert financieel te ondersteunen in de kosten die zij heeft gemaakt voor de aanpak van de problemen op Fort Oranje en het Fort in stand te houden en te ontwikkelen voor o.a. herhuisvesting van mensen met zorgindicatie. De provincie stelt een financiële bijdrage in het vooruitzicht bij medewerking aan 'ruimte voor ruimte' projecten in de gemeente en verstrekt een voorfinanciering. Daarnaast geeft de provincie een garantstelling om mogelijke financiële claims af te dekken.
IPO/BNG	Borgstelling op een lening die het IPO is aangegaan bij de BNG Bank.	180.000	0%			- Het Interprovinciaal Overleg (IPO) heeft besloten tot (herhuisvesting) van het IPO-Bureau naar een nieuwe kantoorlocatie. De benodigde financiering (€ 1.200.000) wordt verstrekt door de BNG. De BNG vraagt hiervoor een borgstelling. De provincie Noord-Brabant en een andere provincie hebben zich bereid verklaard om borg te staan. De provincie Noord-Brabant stelt zich garant voor een bedrag van € 600.000. De looptijd van de lening is 10 jaar. De kosten van de verhuizing komen ten laste van de IPO begroting. Voor de dekking van de begroting van het IPO dragen alle provincies jaarlijks een bijdrage af aan het IPO. De provincie Noord-Brabant heeft als aanvullende voorwaarde gesteld dat indien er aanspraak op de borgstelling wordt gemaakt, de provincie Noord-Brabant bevoegd is om de aanspraak te verrekenen met de reguliere bijdragen die de provincie doet aan het IPO. Naar verwachting zal de borgstelling niet ingeroepen worden. Er zal dan ook geen beslag worden gelegd op een reserve. De restant hoofdsom bedraagt per 31 december 2021 € 360.000,-. Het maximale risico voor de provincie Noord-Brabant is per 31 december 2021 € 180.000,-

Overzicht van andere garantieverplichtingen (en risicoafdekking)

Bijlage 7b

Rechts- persoon en maatregel	Garantieverplichting	Maximum risico voor provincie	Percentage af te dekken	Afdekking in risico- reserve / voorziening	Afdekking in reserve/ voorziening ontw.bedrijf	Toelichting
Energiefonds Brabant BV	Garantie om risico's tot en met de eerste boring van de projecten af te dekken. EFB participeert voor € 3,5 mln. in Geothermie BV.	3.500.000	100%	-	-	Het genoemde bedrag is een maximum subsidiebedrag. Voor zover noodzakelijk en adequaat in relatie tot het doel van de subsidie komt het waardeverlies van het geïnvesteerde vermogen in de activiteiten tot en met de eerste boring inclusief projectontwikkeling, bodemonderzoek en booractiviteiten ten behoeve van 5 aardwarmteprojecten in aanmerking voor de subsidie. De omschrijving van deze activiteiten is gebaseerd op de aanvraag. Er zijn drie scenario's: 1. Er is sprake van een misboring die leidt tot een uitkering van de Regeling Nationale EZ-subsidies (RNES) en stopzetting van het betreffende aardwarmteproject; 2. Er is sprake van een boring waarbij de RNES-verzekering niet uitkeert, maar de reservoir-capaciteit zodanig is dat een waardevermindering optreedt van de investering; 3. Het project wordt gedurende de ontwikkelingsperiode, maar voordat de eerste boring plaatsvindt, stopgezet vanwege gegronde redenen.

Overzicht van andere garantieverplichtingen (en risicoafdekking)

Bijlage 7b

Rechts- persoon en maatregel	Garantieverplichting	Maximum risico voor provincie	Percentage af te dekken	Afdekking in risico- reserve / voorziening	Afdekking in reserve/ voorziening ontw.bedrijf	Toelichting
Snelfietsroute Cuijk - Nijmegen	In de ondertekende samenwerkingsovereenkomst is de garantiestelling afgegeven voor een tweetal risico's. Deze zijn afgegeven ter verlichting van de financiële risico's van de gemeenten Cuijk en Mook en Middelaar bij de aanleg (€ 0,65 mln.) en het beheer en onderhoud (€ 0,2 mln.) van de brug. In 2018 is een beroep gedaan op de risico-reservering van € 0,2 mln. voor het beheer en onderhoud van de brug bij het verlenen van de begrotingssubsidie.	650.000	100%	650.000		- Voor het afdekken van de garantiestelling is in 2015 een storting gedaan in algemene risicoreserve van totaal € 850.000. Daarvan is in 2018 € 200.000 aangesproken. Het verzoek tot subsidievaststelling wordt in 2022 ingediend.

Overzicht van andere garantieverplichtingen (en risicoafdekking)

Bijlage 7b

Rechts- persoon en maatregel	Garantieverplichting	Maximum risico voor provincie	Percentage af te dekken	Afdekking in risico- reserve / voorziening	Afdekking in reserve/ voorziening ontw.bedrijf	Toelichting
Lightyear	Garantstelling door provincie aan Lightyear voor overbrugging van het verschil tussen wat een start up bedrijf aan huurprijs en huurgarantie kan bieden en wat een ontwikkelaar aan zekerheid nodig heeft	400.000			60.000	De provincie heeft een projectsubsidie van € 100.000,00 en een garantstelling van € 400.000,00, aan Lightyear, de bedenker en maker van een duurzame gezinsauto op zonne-energie. Deze bijdrage in de huisvestingskosten maakt de bouw van een productiefaciliteit op de Automotive Campus in Helmond (mede) mogelijk, waar de Lightyear gezinsauto in productie wordt genomen. De komst van deze productiefaciliteit draagt bij aan werkgelegenheid en heeft bovendien een belangrijke toegevoegde waarde voor de aantrekkelijkheid van de campus voor snelgroeiende bedrijven en voor de innovatie- en concurrentiekracht van Brabant op het gebied van automotive en high tech. Het risico t.a.v. de garantstelling is bepaald op € 60.000,00. De garantstelling is via het Ontwikkelbedrijf beschikbaar gesteld. Ter dekking van het risico is er vanuit het budget werklocaties € 60.000,00 toegevoegd aan de risicoreserve van het Ontwikkelbedrijf.
Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen	Garantstelling dekking negatieve egalisereserve Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen.	pm		pm		De provincie staat garant voor een eventueel negatieve egalisereserve bij de gesloten stortplaatsen. Uit de concept Jaarrekening 2021 van het Nazorgfonds blijkt dat de egalisereserve van het Nazorgfonds per 31 december 2021 positief is. De reden hiervan is dat in 2021 het netto resultaat van de belegde voorziening gesloten stortplaatsen in het Nazorgfonds samen met een gedeeltelijke onttrekking uit de egalisereserve voldoende is om de verplichte jaarlijkse oprenting (5,06%) van de voorziening mogelijk te maken. De waarde van de egalisereserve per 31 december 2021 bedraagt € 5.902. Op 31 december 2020 was de waarde € 168.447. De voorziening van de provincie wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de meest recente informatie.

Overzicht van andere garantieverplichtingen (en risicoafdekking)
Bijlage 7b

Rechts- persoon en maatregel	Garantieverplichting	Maximum risico voor provincie	Percentage af te dekken	Afdekking in risico- reserve / voorziening	Afdekking in reserve/ voorziening ontw.bedrijf	Toelichting
Participatiefonds Wind A16 BV	Garantstelling voor het project "MLOEA netaansluiting Wind A16"	1.100.000		0		- De provincie Noord-Brabant heeft de ambitie om te verduurzamen, door in 2030 50% van de energie op te wekken uit duurzame bronnen en 50%-reductie van de CO2 uitstoot ten opzichte van 1990 te realiseren. Het project MLOEA (Meerdere Leveranciers Op Een Aansluiting) netaansluiting Wind A16 past bij de doelstelling om de schaarste van netcapaciteit tegen te gaan. Het doel is om de netaansluitingen in de A16 te realiseren tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Tussen alle betrokken partijen (PNB, Enexis en de windontwikkelaars) zijn afspraken gemaakt over het realiseren van MLOEA om de gezamenlijke kosten te minimaliseren. De provincie staat garant voor betaling van de verschuldigde bedragen aan Enexis Beheer B.V. in geval van gehele of gedeeltelijke beëindiging c.q. ontbinding van de tussen partijen gesloten overeenkomst. De afdekking van de garantstelling vindt plaats d.m.v. labeling binnen de reserve IA Energietransitie.
Gemeente Breda	Garantstelling voor het project "Inzet projectleider participatie windenergie A16"	225.908		0		- De provincie Noord-Brabant heeft de ambitie om te verduurzamen, door in 2030 50% van de energie op te wekken uit duurzame bronnen en 50%-reductie van de CO2 uitstoot ten opzichte van 1990 te realiseren. De provincie vindt maatschappelijk draagvlak erg belangrijk binnen deze energietransitie (Energieagenda 2019-2030). Het bevorderen van sociale participatie in dit project draagt hieraan bij. Windenergie A16 is een samenwerking tussen provincie en vier gemeenten. Ten behoeve van de gemeenten is er een gemeenschappelijke werkeenheid ingesteld. Er is een garantstelling gegeven voor de gemaakte kosten die samenhangen met de inzet van de projectleider participatie windenergie A16.
Nationaal Groenfonds	Garantstelling lening aan Mts. Habraken	162.963		0		- Per 1 januari 2021 hebben de provincie Noord-Brabant en het Nationaal Groenfonds (NGF) besloten om het in 2018 opgerichte Transitiefonds Veehouderijen te beëindigen. Het NGF heeft het ingelegde bedrag na aftrek van de kosten aan de provincie terugbetaald. Er was 1 lening verstrekt. De provincie heeft voor haar deel (2/3e) een garantie afgegeven, mocht de debiteur in gebreke blijven bij terugbetaling. Er is geen afdekking voorzien.
Afdekking garanties		80.855.171		5.454.988	1.560.000	

Overige bijlagen

8. Informatie i.v.m. ontslagregelingen personeel

In deze bijlage treft u informatie aan ten aanzien van de uitdiensttredingen in 2021, alsmede in de categorisering van de loonkosten.

UITDIENSTREDINGEN

(aantal uitdiensttredingen)

Schaal	Einde arbeidsovereenkomst bepaalde tijd	Ontslag op eigen verzoek	Ontslag wg toestemming UWV	Ouderdomspensioen	Overlijden	Eindtotaal
03						
05				1		1
06						
07		3		2		5
08	1	1		1		3
09		2		1	1	4
10		4		2		6
11	1	19		3	2	25
12	3	19		6		28
13	1			1		2
14		1		1		2
15		1				1
16						
17						
18						
NVT						
Eindtotaal	6	57	0	18	3	84

MAATWERKAFSPRAKEN BIJ BEËINDIGING DIENSTVERBAND

In het kader van de gewenste flexibilisering en vitalisering van de organisatie hebben GS in 2017 ingestemd met een totaalpakket met de volgende maatregelen gericht op mobiliteitsbevordering:

- levensfaseregeling (Deze regeling is inmiddels gesloten voor deelname.) Met deze regeling wordt beoogd aan de ene kant kennis en kunde van oudere werknemers te behouden, en tegelijkertijd ruimte te creëren voor de instroom van nieuwe talenten. Daartoe zijn medewerkers van 60 jaar en ouder eenmalig in de gelegenheid gesteld om vrijwillig minder te gaan werken met een gedeeltelijke salariscompensatie en een gegarandeerde pensioenopbouw, in 3 varianten:
  - 60% blijven werken tegen 78% loon en 100% pensioenopbouw;
  - 70% blijven werken tegen 83,5% loon en 100% pensioenopbouw;
  - 80% blijven werken tegen 89% loon en 100% pensioenopbouw.

De hiermee gemoede kosten (garantiesalaris en -pensioenopbouw, mobiliteitskosten) komen voor het verslagjaar en de komende jaren neer op:

	LEVENSFASE- regeling *)
2021	701.000
2022	430.000
2023	230.000
2024	90.000
2025	0
	<u>1.451.000</u>

*) Deze bedragen zijn indicatief, berekend op de volgende uitgangspunten:

- o deelname aan de regeling op 1 januari 2021, resp. 2022;
- o oorspronkelijk berekende salariskosten vermenigvuldigd met de gemiddelde loonstijgingen (2017 = 100)

FINANCIËLE VERANTWOORDING LOONKOSTEN

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	ACTIEF PERSONEEL	VOORMALIG PERSONEEL	TOTAAL
<u>werkelijke salarislasten</u>	108.558		108.558
<u>incidentele betalingen, anders dan gratificaties</u>	0		0
<u>overige afkoopsommen / loonkosten- vergoedingen e.d. ¹⁾</u>	188		188
<u>wachtgeld- / werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen</u>		289	289
TOTAAL	108.746	289	109.035

¹⁾ *Afkoopsommen en loonkostenvergoedingen*

Dit betreft in 2021 uitbetaalde afkoopsommen bij 3 vaststellingsovereenkomsten

9. Modelstaten A en B paragraaf treasury

Modelstaat A

- Liquiditeitspositie over het 1^e kwartaal van het jaar 2021
- Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. Een derivaat kan daarbij de looptijd van de financiering veranderen. Zo kan een derivaat vaste schuld omzetten in een korte schuld met variabele rente. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgelden van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgelden en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, alsmede op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de drie kwartaal maanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het lopende jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de drie kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x € 1.000)

Stappen (1–4)	(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-)
(1) – (2) = (3)			
ultimo maand 1	0	1.298.928	-1.298.928
ultimo maand 2	0	1.282.184	-1.282.184
ultimo maand 3	0	1.293.556	-1.293.556
(4) gemiddelde van (3)			-1.291.556
Stappen (5–9)	Variabelen		Bedragen
(5)	kasgeldlimiet		78.202
(6a) = (5>4)	ruimte onder de kasgeldlimiet		1.369.758
(6b) = (4>5)	overschrijding van de kasgeldlimiet		
Berekening kasgeldlimiet (5)			
(7)	Begrotingstotaal		1.117.165
(8)	Percentage regeling		7
(5) = (7) x (8) / 100	Kasgeldlimiet		78.202

Modelstaat A

- Liquiditeitspositie over het 2^e kwartaal van het jaar 2021
- Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. Een derivaat kan daarbij de looptijd van de financiering veranderen. Zo kan een derivaat vaste schuld omzetten in een korte schuld met variabele rente. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgelden van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgelden en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, alsmede op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de drie kwartaal maanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het lopende jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de drie kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x € 1.000)

Stappen (1–4)	(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (–)
(1) – (2) = (3)			
ultimo maand 4	0	1.328.735	-1.328.735
ultimo maand 5	0	1.334.945	-1.334.945
ultimo maand 6	0	1.376.080	-1.376.080
(4) gemiddelde van (3)			-1.346.587
Stappen (5–9)	Variabelen		Bedragen
(5)	kasgeldlimiet		78.202
(6a) = (5>4)	ruimte onder de kasgeldlimiet		1.424.789
(6b) = (4>5)	overschrijding van de kasgeldlimiet		
Berekening kasgeldlimiet (5)			
(7)	Begrotingstotaal		1.117.165
(8)	Percentage regeling		7
(5) = (7) x (8) / 100	Kasgeldlimiet		78.202

Modelstaat A

- Liquiditeitspositie over het 3^e kwartaal van het jaar 2021
- Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. Een derivaat kan daarbij de looptijd van de financiering veranderen. Zo kan een derivaat vaste schuld omzetten in een korte schuld met variabele rente. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgelden van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgelden en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, alsmede op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de drie kwartaal maanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het lopende jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de drie kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x € 1.000)

Stappen (1–4)	(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (–)
(1) – (2) = (3)			
ultimo maand 7	0	1.339.529	-1.339.529
ultimo maand 8	0	1.391.042	-1.391.042
ultimo maand 9	0	1.400.262	-1.400.262
(4) gemiddelde van (3)			-1.376.944
Stappen (5–9)	Variabelen		Bedragen
(5)	kasgeldlimiet		78.202
(6a) = (5>4)	ruimte onder de kasgeldlimiet		1.455.146
(6b) = (4>5)	overschrijding van de kasgeldlimiet		
Berekening kasgeldlimiet (5)			
(7)	Begrotingstotaal		1.117.165
(8)	Percentage regeling		7
(5) = (7) x (8) / 100	Kasgeldlimiet		78.202

Modelstaat A

- Liquiditeitspositie over het 4^e kwartaal van het jaar 2021
- Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. Een derivaat kan daarbij de looptijd van de financiering veranderen. Zo kan een derivaat vaste schuld omzetten in een korte schuld met variabele rente. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgelden van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgelden en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, alsmede op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de drie kwartaal maanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het lopende jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de drie kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x € 1.000)

Stappen (1-4)	(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-)
(1) - (2) = (3)			
ultimo maand 10	0	1.391.981	-1.391.981
ultimo maand 11	0	1.377.319	-1.377.319
ultimo maand 12	0	1.366.920	-1.366.920
(4) gemiddelde van (3)			-1.378.740
Stappen (5-9)	Variabelen		Bedragen
(5)	kasgeldlimiet		78.202
(6a) = (5>4)	ruimte onder de kasgeldlimiet		1.456.942
(6b) = (4>5)	overschrijding van de kasgeldlimiet		
Berekening kasgeldlimiet (5)			
(7)	Begrotingstotaal		1.117.165
(8)	Percentage regeling		7
(5) = (7) x (8) / 100	Kasgeldlimiet		78.202

Modelstaat B

- Renterisico vaste schuld over de jaren 2022-2025
- Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: renterisico vaste schuld in relatie tot renterisiconorm

Modelstaat B wordt eenmaal per jaar als onderdeel van de financierings-paragraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. Op deze staat wordt over het renterisico van de komende vier jaren gerapporteerd. Het renterisico heeft betrekking op de vaste schuld en op het bedrag waarover renterisico wordt gelopen. Naast de renteherzieningen zijn hiervoor ook de aflossingen van belang, want het renterisico wordt verkleind door aflossingen in de tijd te spreiden. Het renterisico heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf. Het renterisico wordt getoetst aan het bedrag van de renterisiconorm. De renterisiconorm heeft betrekking op het totaal van de begroting van uitsluitend het komende jaar. Het komende jaar is jaar T in de tabel hierna.

Berekening (bedragen x € 1.000)

Stap	Variabelen Renterisico(norm)	Jaar 2022:	Jaar 2023:	Jaar 2024:	Jaar 2025:
(1)	Renteherzieningen	0	0	0	0
(2)	Aflossingen	0	0	0	0
(3)	Renterisico (1+2)	0	0	0	0
(4)	Renterisiconorm	221.183	221.183	221.183	221.183
(5a) = (4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	221.183	221.183	221.183	221.183
(5b) = (3>4)	Overschrijding renterisiconorm	0	0	0	0
Renterisiconorm					
Berekening					
(4a)	Begrotingstotaal jaar 2021 (T)	1.105.914			
(4b)	Percentage	20			
	Renterisiconorm (van alleen jaar T)	221.183			
(4) = (4a x 4b/100)					

10. Toelichting begrotingsrechtmatigheid

Bij geen enkel programma is in 2021 sprake van hoger gerealiseerde lasten dan de beschikbare budgetten. Hierdoor is in 2021 geen sprake van een begrotingsonrechtmatigheid.

11. Bijlagen jaarrekening i.o.m. BBV art. 24 lid 3c en 3d

In artikel 24 van het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten is bepaald dat de jaarrekening twee verplichte bijlagen dient te bevatten.

Bijlage 11 a bevat de uitvoeringsinformatie met het voorgeschreven overzicht van lasten en baten per taakveld.

Daarvan is in het BBV in artikel 66 het volgende bepaald:

1. De door gedeputeerde staten onderscheidenlijk het college van burgemeester en wethouders vast te stellen uitvoeringsinformatie bestaat:
  - a. uit een totaaloverzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld, ten tijde van de begroting;
  - b. uit een totaaloverzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld, ten tijde van de jaarstukken;
  - c. het verdelingsprincipe waarmee de taakvelden over de programma's zijn verdeeld.
2. De raming onderscheidenlijk realisatie van het totaaloverzicht van de baten en lasten per taakveld is integraal en omvat dezelfde totaalbedragen als de begroting onderscheidenlijk de jaarstukken.
3. Voor het overzicht met de gerealiseerde baten en lasten worden hetzelfde verdelingsprincipe en dezelfde indeling gebruikt als voor het overzicht met de ramingen.
4. De voor de uitvoeringsinformatie te gebruiken taakvelden worden bij ministeriële regeling vastgesteld.

Zoals in artikel 66 lid 4 is aangegeven is de indeling van de taakvelden die in de uitvoeringsinformatie wordt opgenomen, uniform voor alle provincies bij ministeriële regeling vastgesteld.

Deze indeling is bepalend voor het op te nemen overzicht zoals bedoeld in artikel 66 lid 1 b (zie bijlage 11a).

De indeling naar taakvelden wijkt af van de programma-indeling die de provincie in de begroting en de jaarstukken hanteert.

De totalen van de gerealiseerde lasten en baten in het overzicht naar taakvelden sluiten volledig aan bij de totalen van het overzicht van gerealiseerde lasten en baten ingedeeld naar programma's in de programmaverantwoording (zie bijlage 11b).

Bijlage 11 c bevat de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen die van het rijk door de provincie zijn ontvangen.

Dit betreft de door het rijk voorgeschreven SiSa-bijlage. (SiSa: Single information – Single Audit).

Single information, single audit (SiSa) betekent eenmalige informatieverstrekking, eenmalige accountantscontrole, die voor alle belanghebbenden bruikbaar is. SiSa is de manier waarop medeoverheden (provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen) aan het Rijk of in enkele gevallen aan de provincie of aan gemeenten verantwoorden of en hoe ze de specifieke uitkeringen of het provinciaal middel hebben besteed.

In deze Sisa-bijlage moet - volgens het voorgeschreven model - de verantwoordingsinformatie over de door het rijk verstrekte specifieke uitkeringen worden opgenomen.

De in deze bijlage opgenomen verantwoordinginformatie betreft de volgende van het rijk ontvangen specifieke uitkeringen:

Nummer	SiSa-regeling
BZK C13	Regeling Spuk ontzorgingsprogramma
BZK C26	Culturele voorzieningen provincies
BZK C41	Specifieke uitkering Regeling flexibele inzet woningbouw
lenW E1	Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-bedrijven 2020
lenW E10	Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes
lenW E12	Regeling specifieke uitkeringen N-wegen
lenW E15	Regeling Specifieke uitkering Regionale Aanpak Laadinfrastructuur 2020 - 2023
lenW E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021
lenW E24	Project N65 Vught-Haaren
lenW E27	Brede doeluitkering verkeer en vervoer
lenW E32	Incidentele specifieke uitkering Smartwayz
lenW E35	Incidentele specifieke uitkering motie Hoogland

lenW E38	Tijdelijke stimuleringsregeling veilig, doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur
lenW E40	Truckparking lead partnership
lenW E52	Beschikbaarheidsvergoeding 2
lenW E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021
LNV L7	Eenmalige specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland - gebiedsplan Zuidoostelijke Zandgronden op grond van de Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland
LNV L7	Eenmalige specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland - gebiedsplan Van Gogh NP i.o. onderdeel Brabants Bodem op grond van de Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland
LNV L8	Regeling specifieke uitkeringen opkoop veehouderijen in verband met stikstofdepositie op natuurgebieden
LNV L16	Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur

Op de volgende pagina's is die verantwoording opgenomen overeenkomstig het door het rijk voorgeschreven verantwoordingsmodel.

11a. Lasten en baten per taakveld

Uitvoeringsinformatie (art 66 lid 1a en b)

Bijlage 11a

Uitvoeringsinformatie: Taakvelden (bedragen x € 1.000)		Begroting, oorspronkelijk			Begroting na wijziging			Realisatie jaarrekening		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0	Algemene dekkingsmiddelen	448.270	1.085.822	637.552 V	551.318	1.150.599	599.281 V	540.038	1.215.733	675.694 V
	0.1 Uitkering provinciefonds	-	275.278	275.278 V	-	280.239	280.239 V	-	282.507	282.507 V
	0.2 Opbrengst provinciale belastingen	-	267.411	267.411 V	-	267.411	267.411 V	-	270.966	270.966 V
	0.3 Geldleningen en uitzettingen	1.189	40.065	38.876 V	724	41.525	40.801 V	529	42.011	41.482 V
	0.4 Deelnemingen	51	23.181	23.130 V	101	23.326	23.225 V	56	23.386	23.329 V
	0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	83.426	160	83.266 N	1.508	4.839	3.330 V	176	124.235	124.060 V
	0.6 Overhead	73.480	-	73.480 N	72.375	-	72.375 N	65.635	-	65.635 N
	0.8 Mutaties reserves	290.124	479.728	189.603 V	476.610	533.259	56.650 V	473.643	472.628	1.015 N
	0.9 Resultaat	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	Bestuur	19.364	2	19.362 N	24.499	2	24.497 N	21.791	302	21.490 N
	1.1 Provinciale Staten	3.229	-	3.229 N	3.591	-	3.591 N	3.699	-	3.699 N
	1.2 Gedeputeerde Staten	2.329	2	2.327 N	2.854	2	2.852 N	2.012	6	2.006 N
	1.3 Kabinetszaken	1.981	-	1.981 N	2.461	-	2.461 N	2.672	-	2.672 N
	1.4 Bestuurlijke organisatie	6.387	-	6.387 N	3.080	-	3.080 N	2.645	295	2.350 N
	1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	1.293	-	1.293 N	1.442	-	1.442 N	1.652	-	1.652 N
	1.6 Openbare orde en veiligheid	119	-	119 N	119	-	119 N	105	-	105 N
	1.9 Bestuur, overige baten en lasten	4.026	-	4.026 N	10.952	-	10.952 N	9.006	-	9.006 N
2	Verkeer en vervoer	332.137	19.852	312.285 N	281.994	52.839	229.154 N	249.413	41.538	207.874 N
	2.1 Landwegen	136.836	17.525	119.311 N	136.872	15.960	120.912 N	118.406	14.787	103.619 N
	2.2 Waterwegen	21.057	-	21.057 N	1.957	-	1.957 N	2.175	223	1.952 N
	2.3 Openbaar vervoer	134.706	2.120	132.586 N	114.890	23.475	91.415 N	113.921	19.735	94.187 N
	2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	39.538	207	39.331 N	28.275	13.405	14.870 N	14.910	6.794	8.116 N
3	Water	39.303	4.665	34.639 N	25.216	6.042	19.173 N	17.988	6.128	11.860 N
	3.1 Waterkeringen	5.735	-	5.735 N	4.107	-	4.107 N	2.010	206	1.804 N

Uitvoeringsinformatie: Taakvelden (bedragen x € 1.000)		Begroting, oorspronkelijk			Begroting na wijziging			Realisatie jaarrekening		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	1.623	-	1.623 N	300	-	300 N	-	-	-
3.3	Kwantiteit grondwater	7.135	3.978	3.157 N	8.068	4.429	3.639 N	5.836	4.382	1.454 N
3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	14.345	597	13.748 N	6.067	523	5.543 N	4.812	583	4.229 N
3.5	Kwaliteit grondwater	339	-	339 N	478	-	478 N	357	32	325 N
3.9	Water, overige baten en lasten	10.126	90	10.036 N	6.196	1.090	5.106 N	4.972	924	4.048 N
4	Milieu	49.964	4.575	45.389 N	57.864	7.672	50.192 N	54.404	6.829	47.575 N
4.1	Bodembescherming	4.502	-	4.502 N	8.515	-	8.515 N	7.235	119	7.116 N
4.2	Luchtverontreiniging	1.750	-	1.750 N	1.543	-	1.543 N	1.404	-	1.404 N
4.3	Geluidhinder	236	13	224 N	115	15	100 N	15	24	9 V
4.4	Vergunningverlening en handhaving	31.291	3.625	27.666 N	32.361	4.740	27.620 N	33.287	3.409	29.879 N
4.5	Ontgronding	-	281	281 V	-	278	278 V	-	353	353 V
4.6	Duurzaamheid	9.346	181	9.164 N	12.288	2.151	10.137 N	9.631	2.408	7.223 N
4.9	Milieu, overige baten en lasten	2.839	475	2.364 N	3.042	487	2.554 N	2.832	517	2.314 N
5	Natuur	92.521	670	91.851 N	130.292	9.974	120.317 N	125.427	10.287	115.139 N
5.1	Natuurontwikkeling	30.005	160	29.845 N	61.267	7.482	53.784 N	59.095	8.101	50.994 N
5.2	Beheer natuurgebieden	51.152	510	50.642 N	58.169	2.492	55.677 N	55.109	2.175	52.934 N
5.3	Beheer flora en fauna	7.969	-	7.969 N	7.989	-	7.989 N	8.227	-	8.227 N
5.9	Natuur, overige baten en lasten	3.395	-	3.395 N	2.867	-	2.867 N	2.995	11	2.984 N
6	Regionale economie	44.529	621	43.908 N	133.304	68.863	64.440 N	92.526	48.221	44.305 N
6.1	Agrarische aangelegenheden	7.322	520	6.802 N	23.282	9.208	14.073 N	14.885	4.202	10.684 N
6.2	Logistiek	2.500	-	2.500 N	436	-	436 N	313	-	313 N
6.3	Kennis en innovatie	4.190	-	4.190 N	28.869	7.779	21.090 N	16.132	6.786	9.347 N
6.4	Recreatie en toerisme	2.264	-	2.264 N	1.283	75	1.208 N	1.281	75	1.206 N
6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	28.253	101	28.152 N	79.435	51.801	27.634 N	59.915	37.158	22.756 N
7	Cultuur en maatschappij	57.671	676	56.995 N	55.709	676	55.033 N	51.670	707	50.962 N
7.1	Cultuur	45.201	651	44.550 N	42.372	651	41.721 N	38.303	666	37.637 N

Uitvoeringsinformatie: Taakvelden (bedragen x € 1.000)		Begroting, oorspronkelijk			Begroting na wijziging			Realisatie jaarrekening		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
7.2	Maatschappij	8.168	-	8.168 N	7.383	-	7.383 N	7.112	-	7.112 N
7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	4.302	25	4.277 N	5.953	25	5.928 N	6.255	42	6.213 N
8	Ruimte	33.406	283	33.123 N	42.235	5.760	36.475 N	33.673	4.541	29.132 N
8.1	Ruimtelijke ordening	32.533	283	32.250 N	35.695	1.960	33.735 N	30.809	3.142	27.667 N
8.2	Volkshuisvesting	873	-	873 N	5.173	3.800	1.373 N	2.044	1.399	645 N
8.3	Stedelijke vernieuwing	-	-	-	-	-	-	6	-	6 N
8.9	Ruimte, overige baten en lasten	-	-	-	1.367	-	1.367 N	815	-	815 N
Eindtotaal		1.117.165	1.117.165	-	1.302.428	1.302.428	-	1.186.930	1.334.287	147.357 V

11b. Verdeling taakvelden over programma's

Uitvoeringsinformatie (art 66 lid 1c)

bijlage 11b

Verdeling taakvelden over programma's (bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2021	
	Lasten	Baten	Saldo
1. Bestuur en veiligheid	21.845	334	21.511 N
1.1 Provinciale Staten	3.699		3.699 N
1.2 Gedeputeerde Staten	2.012	6	2.006 N
1.3 Kabinetszaken	2.672		2.672 N
1.4 Bestuurlijke organisatie	1.906	295	1.611 N
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	1.652		1.652 N
1.6 Openbare orde en veiligheid	105		105 N
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	9.006		9.006 N
4.1 Bodembescherming	380	33	347 N
4.4 Vergunningverlening en handhaving	260		260 N
4.6 Duurzaamheid	153		153 N
2. Ruimte en wonen	20.922	1.677	19.245 N
4.1 Bodembescherming	840		840 N
6.1 Agrarische aangelegenheden		278	278 V
6.3 Kennis en innovatie	253		253 N
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	1.807		1.807 N
8.1 Ruimtelijke ordening	15.164		15.164 N
8.2 Volkshuisvesting	2.044	1.399	645 N
8.9 Ruimte, overige baten en lasten	815		815 N
3. Water en Bodem	25.182	6.272	18.910 N
2.2 Waterwegen	1.957		1.957 N
3.1 Waterkeringen	2.010	206	1.804 N
3.3 Kwantiteit grondwater	5.836	4.244	1.592 N
3.4 Kwaliteit oppervlaktewater	4.812	583	4.229 N
3.5 Kwaliteit grondwater	357	32	325 N
3.9 Water, overige baten en lasten	4.972	924	4.048 N
4.1 Bodembescherming	4.889	86	4.803 N
4.6 Duurzaamheid	101		101 N
4.9 Milieu, overige baten en lasten	196	196	N
5.1 Natuurontwikkeling	45		45 N
8.3 Stedelijke vernieuwing	6		6 N
4. Natuur en milieu	165.228	14.532	150.696 N
3.3 Kwantiteit grondwater		138	138 V
4.1 Bodembescherming	1.126		1.126 N
4.2 Luchtverontreiniging	548		548 N
4.3 Geluidhinder	15	24	9 V
4.4 Vergunningverlening en handhaving	33.027	3.409	29.619 N
4.5 Ontgroning		353	353 V
4.6 Duurzaamheid	177		177 N

Verdeling taakvelden over programma's (bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2021	
	Lasten	Baten	Saldo
4.9 Milieu, overige baten en lasten	2.279	321	1.958 N
5.1 Natuurontwikkeling	59.050	8.101	50.949 N
5.2 Beheer natuurgebieden	55.109	2.175	52.934 N
5.3 Beheer flora en fauna	8.227		8.227 N
5.9 Natuur, overige baten en lasten	2.995	11	2.984 N
6.1 Agrarische aangelegenheden	1.527		1.527 N
6.3 Kennis en innovatie	75		75 N
8.1 Ruimtelijke ordening	1.070		1.070 N
5. Economie	75.998	43.854	32.144 N
1.4 Bestuurlijke organisatie	739		739 N
4.6 Duurzaamheid	1.185		1.185 N
6.1 Agrarische aangelegenheden	1.962		1.962 N
6.3 Kennis en innovatie	14.008	6.695	7.313 N
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	58.104	37.158	20.945 N
6. Energie	8.285	2.498	5.787 N
4.2 Luchtverontreiniging	856		856 N
4.6 Duurzaamheid	6.975	2.408	4.567 N
4.9 Milieu, overige baten en lasten	357		357 N
6.3 Kennis en innovatie	97	90	7 N
7. Landbouw en voedsel	14.134	3.924	10.210 N
4.6 Duurzaamheid	1.039		1.039 N
6.1 Agrarische aangelegenheden	11.396	3.924	7.472 N
6.3 Kennis en innovatie	1.699		1.699 N
8. Basisinfrastructuur mobiliteit	204.037	26.799	177.238 N
2.1 Landwegen	87.053	4.400	82.653 N
2.3 Openbaar vervoer	113.090	19.727	93.363 N
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	3.895	2.672	1.223 N
9. Mobiliteitsontwikkeling	48.278	16.168	32.110 N
2.1 Landwegen	31.354	10.387	20.966 N
2.2 Waterwegen	218	223	5 V
2.3 Openbaar vervoer	831	8	824 N
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	11.015	4.122	6.894 N
6.2 Logistiek	313		313 N
8.1 Ruimtelijke ordening	4.546	1.429	3.118 N
10. Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed	52.950	782	52.168 N
6.4 Recreatie en toerisme	1.281	75	1.206 N
7.1 Cultuur	38.303	666	37.637 N
7.2 Maatschappij	7.112		7.112 N

Verdeling taakvelden over programma's (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2021		
	Lasten	Baten	Saldo
7.9 Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	6.255	42	6.213 N
Algemeen financieel beleid	76.428	744.818	668.390 V
Algemene dekkingsmiddelen	10.718	744.818	734.100 V
0.1 Uitkering provinciefonds		282.507	282.507 V
0.2 Opbrengst provinciale belastingen		270.966	270.966 V
0.3 Geldleningen en uitzettingen	529	42.011	41.482 V
0.4 Deelnemingen	56	23.386	23.329 V
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	101	124.235	124.135 V
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	4		4 N
8.1 Ruimtelijke ordening	10.028	1.714	8.315 N
Overhead, Vpb en stelposten	65.710		65.710 N
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	75		75 N
0.6 Overhead	65.635		65.635 N
Mutaties reserves	473.643	472.628	1.015 N
0.8 Mutaties reserves	473.643	472.628	1.015 N
Eindtotaal	1.186.930	1.334.287	147.357 V

11c. Sisa bijlage doeluitkeringen

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2021 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 1-3-2022								
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
BZK	C13	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (inclusief uitvoering door derden)	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is gestart	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoed te verduurzamen	Aantal gebouwde onroerende zaken dat hiermee wordt bereikt door het provinciaal ontzorgingsprogramma	Is binnen het provinciaal ontzorgingsprogramma uitvoering gegeven aan het stimuleren van vraagbundeling bij kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren bij de verduurzaming van hun maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt)
			<i>Aard controle R Indicator: C13/01</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: C13/02</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: C13/03</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: C13/04</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: C13/05</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: C13/06</i>
			€ 34.589	€ 34.755	0	0	0	Nee
			Is de opgedane regionale kennis en ervaring gedeeld met het Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen ivm SiSa tussen medeverheden (alleen van toepassing bij SiSa tussen medeoverheden)			
<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C13/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C13/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: C13/01</i>						
		Nee	Nee	€ 0				
BZK	C26	Culturele voorzieningen provincies Tranche 1 en 2 Provincies	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C26/01</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: C26/02</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: C26/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C26/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C26/05</i>	
		1	2020-0000659921	€ 291.724	€ 0	€ 291.724	Ja	
BZK	C41	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw Provincies	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd
			<i>Aard controle R Indicator: C41/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: C41/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: C41/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/06</i>
			€ 1.399.286	€ 1.399.286	€ 0	23	23	5.024
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/08</i>							
		Nee	Nee					

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2021 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 1-3-2022

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
BZK	C54	Verstedelijkingsstrategie Stedelijk Brabant 2021	1	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Project afgerond (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting op niet afgeronde projecten	
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C54/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: C54/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C54/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C54/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D54/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C54/06</i>	
				Verstedelijkingsstrategie	€ 44.700	€ 44.700	Nee	Ja		
BZK	C99	Verzameluitkering BZK	1	Besteding aan het brede beleidsdoel van het ministerie van BZK ter hoogte van het beschikte bedrag? Ja/nee						
				<i>Aard controle D1 Indicator: C99/01</i>						
				Ja						
IenW	E1	Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-bedrijven 2020	Concessieverleners	Naam per concessie zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Naam concessiehouder zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Besteding (jaar 2020) ivm "Kosten van de concessiehouder in verband met de uitvoering van het openbaar vervoer in de periode van 15 maart 2020 tot en met 31 december 2020" zoals in bijlage 2 vd regeling is opgenomen	Besteding (jaar 2020) ivm "Tussen concessieverlener en concessiehouder overeengekomen maatregelen in de periode van 15 maart 2020 tot en met 31 december 2020 ter voorkoming van verdere verspreiding van het virus dat COVID-19 veroorzaakt" zoals in bijlage 2 van de regeling is opgenomen.	"Subsidies concessieverlener conform concessie" zoals in bijlage 3 van de regeling is opgenomen.	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5A OCW-contract studentenkaart) van de regeling	
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E1/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E1/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E1/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: E1/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: E1/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: E1/06</i>	
				1	Zuidoost-Brabant	Hermes Openbaar (Bravo)	€ 44.170.000	€ 482.000	€ 18.093.000	€ 10.175.000
				2	West-Brabant	Arriva Personenvervoer Nederland B.V.	€ 42.613.000	€ 255.000	€ 22.080.000	€ 11.692.000
				3	Oost-Brabant	Arriva Personenvervoer Nederland B.V.	€ 52.590.000	€ 297.000	€ 26.446.000	€ 14.336.000
				1	Kopie naam concessiehouder	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5B Directe opbrengsten van reizigers) van de regeling	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5C Andere opbrengsten) van de regeling	Komt de concessiehouder voor deze concessie in aanmerking voor de 2% extra vergoeding? (Ja/Nee)	Het totaal bedrag in (jaar T) aan teruggevorderd voordeel	
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E1/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: E1/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: E1/09</i>	<i>Aard controle R Indicator: E1/10</i>	<i>Aard controle R Indicator: E1/11</i>		
1	Hermes Openbaar (Bravo)	€ 6.565.000	-€ 108.000	Ja	€ 1.200.000					
2	Arriva Personenvervoer Nederland B.V.	€ 5.720.000	€ 0	Nee	€ 1.104.000					
3	Arriva Personenvervoer Nederland B.V.	€ 6.527.000	€ 0	Ja	€ 1.626.100					

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2021 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 1-3-2022

Verstreker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
					Kopie naam concessiehouder <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E1/12</i>	Het bedrag benoemd in de subsidieverleningsbeschikking van de ontvanger van de specifieke uitkering aan de concessiehouder voor de periode 15 mrt t/m aug 2020 (artikel 10 lid 1 sub a van de regeling spuk) <i>Aard controle R Indicator: E1/13</i>	Het bedrag dat zal worden benoemd in de subsidievaststellingsbeschikking van de ontvanger van de specifieke uitkering aan de concessiehouder voor de periode 15 mrt t/m aug 2020 <i>Aard controle R Indicator: E1/14</i>			
				1	Hermes Openbaar (Bravo)	€ 8.894.000	€ 7.694.000			
				2	Arriva Personenvervoer Nederland B.V.	€ 1.479.000	€ 375.000			
				3	Arriva Personenvervoer Nederland B.V.	€ 4.543.100	€ 2.917.000			
					Eindverantwoording (Ja/Nee) - Ja uiterlijk in SiSa 2021 <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E1/15</i>					
					Ja					
lenW	E10	Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes			Projectnaam/nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/01</i>	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: E10/02</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/03</i>	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/04</i>	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/05</i>	Toelichting op niet-afgeronde projecten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/06</i>
		Provincies		1	Snelfietsroute N282 Tilburg - Breda	€ 55.877	€ 59.631	Nee	Ja	daadwerkelijke uitvoering gestart in 2021
				1	Kopie projectnaam/nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/07</i>	Grote scope wijzigingen? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/08</i>	Ernstige vertragingen? (Ja/Nee) <i>Aard controle D1 Indicator: E10/09</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/10</i>	Correctie besteding (jaar T-1) per project ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen <i>Aard controle R Indicator: E10/11</i>	
				1	Snelfietsroute N282 Tilburg - Breda	Nee	Nee	Ja	€ 0	
lenW	E12	Regeling specifieke uitkeringen N-wegen			Totale besteding (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: E12/01</i>	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T (inclusief 2018)) <i>Aard controle R Indicator: E12/02</i>	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T (inclusief 2018)) <i>Aard controle R Indicator: E12/03</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle R Indicator: E12/04</i>		
		Provincies			€ 0	€ 464.126	€ 1.392.377	Nee		
					Projectnaam/nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E12/05</i>	Project wijkt meer dan 10% af (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E12/06</i>	Totale omvang per type maatregel <i>Aard controle D1 Indicator: E12/07</i>	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E12/08</i>		
				1	N638 Geleiderail	Ja	7400	Ja		
				2	N638 Bermverharding	Ja	7400	Ja		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2021 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 1-3-2022

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
IenW	E15	Regeling Specifieke uitkering Regionale Aanpak Laadinfrastructuur 2020-2023 Provincies en gemeenten	Projectnaam/nummer	Regionaal Plan van Aanpak Laadinfrastructuur conform Samenwerkingsovereenkomst (Ja/Nee)	Cofinanciering ten behoeve van het regionaal Plan van Aanpak Laadinfrastructuur (jaar T)	Cumulatieve cofinanciering ten behoeve van regionaal Plan van Aanpak Laadinfrastructuur (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Correctie cofinanciering besteding (jaar T-1) ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E15/01</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: E15/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E15/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E15/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E15/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: E15/06</i>
			1 C2266353/4727325	Ja	€ 77.695	€ 1.075.418	Nee	€ 0
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E15/07</i>					
		Ja						
IenW	E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R Indicator: E20/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E20/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/04</i>		
			€ 558.531	€ 796.977	€ 796.977	Nee		
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/08</i>		
			1 126 Aanleggen van veilige berm 80 km/u - Geleiderail aantal in meters	Ja	324	Veilige berm N270		
			2 126 Aanleggen van veilige berm 80 km/u - Geleiderail aantal in meters	Ja	7.040	Veilige berm N631		
			3 126 Aanleggen van veilige berm 80 km/u - Geleiderail aantal in meters	Ja	1.100	Veilige berm N638		
4 130 Aanleg van een fietsoversteek (middenland), alleen bij een kruispunt aantal in st	Ja	2	Aanleg fietsoversteek N631					
5 130 Aanleg van een fietsoversteek (middenland), alleen bij een kruispunt aantal in st	Ja	5	Aanleg fietsoversteek N638					
IenW	E24	Project N65 Vught-Haaren Provincie Noord-Brabant	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Afgeronde werkzaamheden met opleveringsbevestiging van Rijkswaterstaat (letteraanduiding werkzaamheden A t/m U)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2021 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 1-3-2022

Verstrekker	Uitkerings-code	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
			<i>Indicator: E24/01</i>	<i>Indicator: E24/02</i>	<i>Indicator: E24/03</i>	<i>Indicator: E24/04</i>		
			€ 6.283.423	€ 6.283.423		Nee		
lenW	E27	Brede doeluitkering verkeer en vervoer Wet BDU Verkeer en Vervoer (art. 10) Provincies	Eindsaldo/-reservering (jaar T-1) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E27/01</i>	Terugbetaling door derden vanuit BDU-bijdrage verstrekte middelen in (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E27/02</i>	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E27/03</i>	Correctie over besteding (T-1) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E27/04</i>	Eindsaldo/-reservering (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E27/05</i>	
			€ 581.943	€ 0	€ 325.000	€ 0	€ 256.943	
lenW	E32	Incidentele specifieke uitkering Smartwayz Provincie Noord-Brabant	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E32/01</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E32/02</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E32/03</i>	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E32/04</i>	Correctie besteding (jaar T-1) aan projectkosten voor het totale project ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E32/05</i>	
			€ 2.649.884	€ 7.264.171	Nee	Nee	€ 0	
lenW	E35	Incidentele specifieke uitkering motie Hoogland Provincie Noord-Brabant	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E35/01</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) - inclusief uitvoering door derden vanaf SiSa 2021 <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E35/02</i>	Project afgerond (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E35/03</i>	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E35/04</i>	Correctie besteding (jaar T-1) ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E35/05</i>	
			€ 0	€ 1.066.959	Nee	Nee	€ 0	
lenW	E38	Tijdelijke stimuleringsregeling veilig, doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2020	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E38/01</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E38/02</i>	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E38/03</i>	Eindverantwoording totale project (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E38/04</i>		
			€ 1.048.148	€ 3.377.226	Ja	Nee		
			Projectnaam/nummer per project <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E38/05</i>	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E38/06</i>				
			1 <i>Data krachtenbundeling</i>	Nee				
			2 <i>Onderwijsaanpak</i>	Nee				
			3 <i>Fietsstimulering</i>	Nee				
			4 <i>Werkgeversaankpak</i>	Nee				
lenW	E40	Truckparking lead partnership	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project	Eindverantwoording totale project (Ja/Nee)			

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2021 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 1-3-2022

Verstreker	Uitkerings-code	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
					<i>Aard controle R</i> Indicator: E40/01	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E40/02	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E40/03			
					€ 9.934	€ 22.624	Nee			
IenW	E52	Beschikbaarheidsvergoeding 2			Naam per concessie zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling <i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E52/01	Naam concessiehouder zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling <i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E52/02	Besteding (jaar T-2 (2019)) <i>Aard controle R</i> Indicator: E52/03	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R</i> Indicator: E52/04	Specifieke kosten van de concessiehouder in de periode van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2021 ter voorkoming van verdere verspreiding van het virus dat COVID-19 veroorzaakt <i>Aard controle R</i> Indicator: E52/05	Subsidies concessieverlener conform concessie (Ja/nee) - zoals in de bijlage 3 van de regeling is opgenomen verleend <i>Aard controle R</i> Indicator: E52/06
				1	Zuidoost-Brabant	Hermes Openbaar (Bravo)	€ 61.613.000	€ 64.244.000	€ 246.000	Ja
				2	West-Brabant	Arriva Personenvervoer Nederland B.V.	€ 56.990.000	€ 59.423.000	€ 116.700	Nee
				3	Oost-Brabant	Arriva Personenvervoer Nederland B.V.	€ 68.816.000	€ 71.755.000	€ 125.700	Ja
					Kopie naam concessie <i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E52/07	Totale opbrengstenconform bijlage 3 (5A OCW-contract studentenkaart) van de regeling <i>Aard controle R</i> Indicator: E52/08	Totale opbrengstenconform bijlage 3 (5B opbrengsten van reizigers) van de regeling <i>Aard controle R</i> Indicator: E52/09	Totale Opbrengsten conform bijlage 3 (5C Andere opbrengsten) van de regeling <i>Aard controle R</i> Indicator: E52/10	Komt de concessiehouder voor deze concessie in aanmerking voor de 2% extra vergoeding (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E52/11	
				1	Zuidoost-Brabant	€ 12.906.000	€ 10.205.000	€ 193.000	Ja	
				2	West-Brabant	€ 14.954.000	€ 10.103.000	€ 0	Nee	
				3	Oost-Brabant	€ 18.364.000	€ 11.090.000	€ 0	Ja	
					Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E52/12					
					Nee					
IenW	E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord			Beschikingsnummer / naam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen <i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E53/01	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie <i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E53/03	Daadwerkelijke startdatum van het project (dd/mm/jj) <i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E53/04	Daadwerkelijke einddatum van het project (dd/mm/jj) <i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E53/05	Ervaringen binnen 3 maanden na afronding project gedeeld (ja/nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E53/06
				1	Combiluchtwassers SPUKSLA-21-01249776	€ 0	€ 0	niet gestart in 2021	niet gestart in 2021	niet gestart in 2021
				2	Grote oogst SPUKSLA-21-01252263	€ 0	€ 0	niet gestart in 2021	niet gestart in 2021	niet gestart in 2021
				3	Meerjarig onderhoud SPUKSLA-21-01252274	€ 2.806	€ 2.806			
				4	Meetpunten SPUKSLA-21-01249787	€ 172.500	€ 172.500	44389	46387	
				5	Walstroom Moerdijk SPUKSLA-21-01253852	€ 218.000	€ 218.000	niet gestart in 2021; subsidie verstrekt	niet gestart in 2021; subsidie verstrekt	niet gestart in 2021; subsidie verstrekt

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2021 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 1-3-2022

Verstrekker	Uitkerings-code	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
			Kopie beschikingsnummer /naam <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/07</i>	Jaar waarin het project is opgenomen in een decentraal uitvoeringsplan <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/08</i>				
		1	Combiluchtwassers SPUKSLA-21-01249776	NVT				
		2	Grote oogst SPUKSLA-21-01252263	NVT				
		3	Meerjarig onderhoud SPUKSLA-21-01252274					
		4	Meetpunten SPUKSLA-21-01249787	NVT				
		5	Walstroom Moerdijk SPUKSLA-21-01253852	NVT				
			Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/09</i>					
			Nee					
IenW	E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	Projectnaam / nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E58/01</i>	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: E58/02</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E58/03</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E58/04</i>	Correctie besteding (jaar T-1) <i>Aard controle R Indicator: E58/05</i>	Project afgerond (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E58/06</i>
		1	IENW/BSK-2021/286006	€ 0	€ 0	Nee	€ 0	Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E58/07</i>					
			Nee					
IenW	E77	Incidentele specifieke uitkering Ruimte voor de Maas bij Oeffelt	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: E77/01</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E77/02</i>	Afspraken uit bestuursovereenkomst nagekomen? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E77/03</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E77/04</i>		
			€ 0	€ 0	Ja	Nee		
EZK	F12	Enmalige specifieke uitkering voor de uitvoering van regionale MIT-regeling 2018-2023	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen <i>Aard controle R Indicator: F12/01</i>	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie <i>Aard controle R Indicator: F12/02</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: F12/03</i>	Eventuele toelichting <i>Aard controle n.v.t. Indicator: F12/04</i>		
			€ 0	€ 3.050.000	Ja	In 2020 reeds eindverantw. Op ja		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2021 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 1-3-2022

Verstrekker	Uitkerings-code	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
EZK	F14	Regeling specifieke uitkering MIT 2021	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Eventuele toelichting			
			<i>Aard controle R Indicator: F14/01</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: F14/02</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: F14/03</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: F14/04</i>			
			€ 5.265.888	€ 5.265.888	Nee	Iom EZK/prov. Limburg/Zeeeland verantwoord PNB voor 3 prov. Zie ook beschik. Limb./Zeel.			
LNV	L1	Jong Leren Eten-uitkeringen	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Vanaf SiSa 2021 eventueel inclusief uitvoering door derden	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) per project ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen Vanaf SiSa 2021 invullen		
			<i>Aard controle R Indicator: L1/01</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: L1/02</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: L1/03</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: L1/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: L1/05</i>		
			€ 0	€ 50.000	Ja	Ja	€ 0		
LNV	L7	Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland	Gebiedsnaam/nummer	Totale besteding (jaar T) Zelfstandige uitvoering	Totale Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting	
			<i>Aard controle n.v.t Indicator: L7/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: L7/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: L7/03</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: L7/04</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: L7/05</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: L7/06</i>	Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen
			1 Van Gogh NP i.o. onderdeel Brabants Bodem/20239387	€ 2.166.705	€ 2.399.284	Ja	Nee		
2 Zuidoostelijke Zandgronden / 1400011234	€ 1.332.980	€ 2.358.483	Nee	Nee					
LNV	L8	Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden	Beschikingsnummer/naam	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) Automatisch ingevuld en betreft optelling indicatoren L8/09	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle n.v.t Indicator: L8/01</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: L8/02</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: L8/03</i>				
			L8/ SUOV121100	€ 0	Nee				
			Naam/nummer overeenkomstig koopovereenkomst	Betreft dit een financiering uit deel A of deel B?	Indien deel A:	Indien deel B:	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per overeenkomst	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per overeenkomst	

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2021 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 1-3-2022

Verstrekker	Uitkerings-code	Specifieke uitkering Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
				Aard controle n.v.t. Indicator: L8/04	Als A indicator 06 verplicht, als B indicator 07 verplicht. Aard controle n.v.t. Indicator: L8/05	is sprake geweest van de verwerving van vermogensbestanddelen die voor de provincie hebben geleid tot vermogensvorming w.o. opbrengsten; zo ja, welk bedrag betreft het? Aard controle D1 Indicator: L8/06	is sprake geweest van de verwerving van vermogensbestanddelen die voor de provincie restwaarde zouden opleveren; zo ja, welk bedrag betreft het? Aard controle D1 Indicator: L8/07	Aard controle R Indicator: L8/08	Aard controle n.v.t. Indicator: L8/09
			1	Nog geen koopovereenkomsten gesloten				€ 0	€ 0
			1	Kopie naam/nummer overeenkomstig koopovereenkomst Aard controle n.v.t. Indicator: L8/10	Is de aankoop som gebaseerd op een taxatie door een onafhankelijke taxateur of marktwaarde en komt de overeengekomen koopsom met die taxatie overeen? (Ja/Nee) Aard controle D1 Indicator: L8/11	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen. Verplicht als bij L8/11, "Nee" is ingevuld. Aard controle n.v.t. Indicator: L8/12			
			1	Nog geen koopovereenkomsten gesloten	Nee	Nog geen koopovereenkomsten gesloten			
LNV	L16	Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur		Naam Uitvoeringsprogramma Aard controle n.v.t. Indicator: L16/01	Besteding (jaar T) per uitvoeringsprogramma - exclusief uitvoering door derden Aard controle R Indicator: L16/02	Cumulatieve besteding (t/m jaar T). Vanaf SiSa 2022 inclusief uitvoering door derden Aard controle R Indicator: L16/03	Cumulatieve besteding apparaatskosten (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma Aard controle n.v.t. Indicator: L16/04	Uitvoeringsprogramma volgens uitvoeringsplan uitgevoerd (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: L16/05	Uitvoeringsprogramma afgerond (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: L16/06
			1	Subsidieregeling natuur per 24-12-2021 opengesteld	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Nee
			1	Kopie Uitvoeringsprogramma Aard controle n.v.t. Indicator: L16/07	Toelichting Aard controle n.v.t. Indicator: L16/08	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: L16/09			
			1	Subsidieregeling natuur per 24-12-2021 opengesteld		Ja			
LNV	L17	Vervolgfase Design Thinking Peelvenen		Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: L17/01	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: L17/02	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: L17/03			
				€ 0	€ 0	Nee			

12. Overzicht van de incidentele baten en lasten

De regelgeving van het BBV schrijft voor dat inzicht moet worden gegeven in de incidentele lasten en baten per programma (BBV art 28c) en in de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves (BBV art 28d). Dit is vastgelegd in de 'Notitie structurele en incidentele baten en lasten' die de commissie BBV op 30 augustus 2018 heeft gepubliceerd. De notitie vormt een aanvulling op de artikelen 28 c en 28 d van het BBV zoals die bij de jaarrekening van kracht zijn. In afwijking van de aanbeveling van de commissie BBV is ervoor gekozen om de tabel - inzake de presentatie van het structureel begrotingssaldo - anders op te nemen dan in de voornoemde notitie van de commissie BBV op blz 8 is uitgewerkt. Dit om vermenging van lasten/baten enerzijds en toevoegingen/onttrekkingen aan reserves anderzijds, te voorkomen. De op basis van de BBV-notitie te presenteren tabel is - rekening houdend met de hierboven aangegeven aanpassing - als volgt te presenteren:

(bedragen x € 1.000)

	Jaarrekening jaar 2021	Begroting jaar 2022	jaar 2023	jaar 2024	jaar 2025
A) Lasten	713.287	852.789	734.578	726.986	715.277
B) Baten	861.659	672.499	684.260	681.718	668.740
Saldo van lasten en baten (B-/-A)	148.371	-180.291	-50.318	-45.267	-46.537
C) Toevoegingen aan reserves	473.643	311.517	291.316	244.529	235.922
D) Onttrekkingen aan reserves	472.628	491.808	341.635	289.796	282.459
(Geraamd) resultaat (B-/-A+D-/-C)	147.357	0	0	0	0
E) Incidentele lasten	207.348	174.428	105.587	200	450
F) Incidentele baten	230.266	34.206	41.726	0	0
G) Structurele lasten (A-/-E)	505.940	678.361	628.991	726.786	714.827
H) Structurele baten (B-/-F)	631.393	638.293	642.534	681.718	668.740
I) Structurele toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0
J) Structurele onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0
Structureel saldo (H-/-G+J-/-I)	125.454	-40.069	13.543	-45.067	-46.087

In bovenstaande tabel is ervoor gekozen om in afwijking van de notitie van de commissie BBV de term "Begrotingssaldo na bestemming" te vervangen door "(Geraamd) resultaat". Dit om aansluiting te blijven houden met de terminologie die ook in het BBV artikel 17 en artikel 27 is opgenomen. Uit bovenstaande tabel blijkt dat sprake is van een meerjarig positief saldo van de begroting. Omdat de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves allemaal als incidenteel zijn aangemerkt, is geen sprake van structurele toevoegingen en of structurele onttrekkingen aan reserves.

De specificatie per programma van de incidentele lasten en baten uit de jaarrekening zoals voorgeschreven in BBV art 28c is in onderstaande tabel opgenomen, waarbij op begrotingspostniveau is bezien of de last c.q. bate van de jaarrekening 2021 ook in de begroting 2022 en meerjarenraming (2023 en verder) voor komt. Het criterium voor incidenteel is bepaald op korter dan vier jaar.

Komt een last of bate in de jaarrekening op een begrotingspost voor en is op diezelfde begrotingspost ook in de vier jaren 2022 t/m 2025 een raming > € 0 opgenomen in niet meer dan twee van de vier jaarschijven, dan is de last of bate uit de jaarrekening aangemerkt als incidenteel. Komt een last of een bate op een begrotingspost gedurende de periode 2021 t/m 2025 in meer dan drie jaar voor dan is de desbetreffende post als structureel aangemerkt.

Onderaan in de tabel is inzichtelijk gemaakt dat er sprake is van structureel evenwicht. Met andere woorden de structurele baten komen hoger uit dan de structurele lasten.

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2021	Incidentele baten 2021
Bestuur en veiligheid	3.099.293	327.814
Bijdragen partners programma Brabantstad		34.620
Dekking cap.kstn Brabantstad door derden		260.481
Onttrekking Dumpen drugsafval		32.713
Ontwbdg veiligheid	3.131.776	
Sterk Brabants netwerk	60.000	
Toev voorz APPA (Pensioenwet Ambtsdr.)	-590.211	
Voorbereidingskrediet Gezondh. BA 20/23	153.055	
Vth omgevingsdienst coll taken SSIB	260.046	
Werkagenda Brabantstad	84.627	
Ruimte en wonen	7.051.322	1.676.844
Aanpak Stikstof	839.862	
Arbeidsmigratie	253.055	
Brabantse Agenda Wonen	618.447	
Flexpool Wonen	1.399.286	
Gebiedsgerichte aanpak groen-blauw	652.819	
Implementatie Omgevingswet	629.378	
Inkomsten Wonen, Werken en Leefomgevin		44.659
Nimby	-5.965	
Oostelijke Langstraat (aandeel PNB)	1.959.264	
Opbr.locatie Vossenhol - Biest-Houtakker		232.899
Rijksbijdrage Flexpool Wonen		1.399.286
Ruimtelijke kwaliteit Kleine Beerze	1.275	
Stikstofloket	167.134	
Transformatie stedelijk en landelijk geb	536.097	
Verlies grond opkoopregeling piekbelast	670	
Water en Bodem	11.003.923	1.831.947
Bodem	1.115.638	
Decentralisatie-uitkering Bodem		38.560
Dekking capkstn Vold schoon water, strat		754.730
DP-DHZ (PNB)	1.307.767	
DP-DHZ (Rijk)	30.000	
DP-Ruimtelijke Adaptatie	479.918	
Duurzame benutting ondergrond (DUB)	47.576	
Evaluatie toestandrapportage	227.720	
Geopark Schelde Delta	98.388	
Gezonde leefomgeving A DAWZ en KRW	246.433	
Gezonde leefomgeving water A Zwemwater	45.269	
Groene groei water A	323.133	
Groene groei water A, grondwater	82.350	

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2021	Incidentele baten 2021
Inkomsten derden bodem (T)		42.667
inkomsten gezonde leefomgeving water		60.000
Inkomsten partners schoon water 16/20		31.920
Inkomsten PNB vitale bodem		5.000
Interim-bedrijvenregeling	237.911	
Kwartiermaker ruimtelijke adaptatie rbom		79.605
Overeenkomst Waterpoort (Ink.)		90.000
Overeenkomst Waterpoort (Uitg)	131.304	
Pacht en overige ink.Overdiepse polder T		206.000
POP3 bijdragen Water	45.072	
Proceskosten Communicatie	9.008	
Proceskosten DP-Coördinatie	379.960	
Programmabureau KRW/DHZ (extern)	559.085	523.465
Samenwerken water A Klimaatagenda	306.754	
Stuw doelen buiten N2000 gebieden	3.961.687	
Uitgaven bodemsanering tlv ISV-3	6.140	
Uitvoer.kstn Wett.taken (app.kstn).	652.828	
Vitale bodem	62.328	
Vitale bodem RWP	168.327	
waterbeschikbaarheid DHZ	22.449	
Wijstherstel	456.877	
Natuur en milieu	32.904.161	10.552.128
"BrUG; uitwerking Natuur + Samenleving"	943.988	351.000
"Inkomsten uitv.nota ""uitnodigend groen		11.245
BA: transitie veehouderij	606.142	
Bijdr. Agrarisch Beheer Waterschappen		379.368
Bijdrage uitvoeringskosten nazorg		89.729
Biodiversiteit (prov)	5.572.801	
Duurzaamheid A	8.500	
Gezonde leefomgeving milieu A	51.650	
GOB Inrichting Prov EHS	1.429.895	
GOB Inrichting Rijks EHS	1.780.070	
Grensoverschrijdende juridische kn Nbw	45.837	
Groene groei milieu A	203.572	
Ink.groen.-bl.dnsten.(res,od.pnb)		-220.975
inkomst Brab. Health Deal		148.890
Inkomsten / verkopen Rijks-EHS		2.576.252
Inkomsten / winst prov EHS		355.968
Inkomsten Handhaving		17.140
Inkomsten sanering geluid		9.000
Inkomsten tbv Lenteakkordproject		796
Kosten (verwerv./doorlev.) rijks EHS	1.658.666	
Kosten repressieve handhaving acties	336.426	
Kosten uitvoering nazorg	86.699	

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2021	Incidentele baten 2021
Lente-akkoord middelen (23 mln)	15.643	
Lucht, geluid, geur A	328.475	
Regionale uitvoeringsdiensten	200.835	
Samenwerken milieu A	3.240	
Stimuleringsregeling Landschap		2.045.446
Toev. Vz. Leningen aan Deelnemingen	75.402	
Transitie DLG projecten (res ILG)	213.220	-2.008
uitgave Brab. Health Deal	148.890	
verlies en winst ruilgrond GOB (revol.)	732.649	367.468
verlies en winst verwerven van gebouwen	385.755	228.000
verlies grond in bezit GOB (prov.)	4.043.387	
Verlies grond in bezit GOB (rijks)	2.444.232	
Verlies grond in bezit van PAS	9.785.732	
Verlies NNB provinciale gronden	1.802.453	
winst grond in bezit GOB (prov.)		156.686
Winst grond in bezit GOB (rijks)		126.132
Winst gronden PAS		3.911.991
Economie	59.149.978	43.853.773
Arbeidsmarkt voor de kenniseconomie	1.687.352	
Bijdr. uitvoeringskosten Europese Progr.		680.234
Bijdrage derde in Europese projecten		124.206
Biobase economie 2016-2020 3e tr.	200.000	
Circulaire economie	215.713	
Co-financiering Interreg V	600.653	
Co-financiering OP-Zuid 2014-2020	227.751	
Cofinanciering PNB MIT	2.933.301	
Digitalisering	310.369	
EFRO bijdrage OP Zuid	36.124.589	36.124.589
Inkomsten algemeen economisch beleid		100.666
Inkomsten SPUK MIT 2021		5.265.889
Intens. internat & brand 2017-2019	166.061	
Life Science & Health	1.601.505	
Maintenance & Services Brabant 2017-2020	162.449	
MIT (Invest.agenda 3e tr.)	-973.597	
ontt tran OP zuid		945.518
Onttrek. SPUK MIT		625.000
Ontwikkelkrediet Digitalisering	1.658.753	
opwerken investeringsbenadering Corona	389.406	
Passport4work	57.785	
Regiodeal Midden- en West-Brabant	250.000	
Renteverg. leningen aan MKB-bedrijven		-12.329
TB 2 Zeeën	7.275	
TB Vlaanderen - Nederland	87.792	
UA Circulaire Economie 2021-2023	769.134	

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2021	Incidentele baten 2021
UA DataEconomie 2021-2023	2.933.637	
uitgave SPUK MIT 2021	5.265.889	
Uitgaven transitoria OP Zuid	945.518	
Uitvoeringskosten Interreg	35.946	
Uitvoeringskosten OP 2014-2020	743.083	
Uitvoeringskosten POP	1.961.657	
Versterking cluster HTSM	787.960	
Energie	1.685.887	2.355.523
Brabant Geeft Energie (subs)	198.395	
Duurzame Energieopslag Fuelliance	346.911	
Elektrisch rijden & slimme netwerken	51.026	
Energie Algemeen (nieuw BA 2020-2023)	391.228	
Energieke landschappen - IA	32.699	
Energieneutrale industrie - IA	226.551	
Expl. Greendeal proeftuinen	-84.573	
inkomsten Energie Verbindt (expl.)		12.965
inkomsten Energie Verbindt (IA)		2.122.830
Monitoring	62.250	
Omgang met ruimtelijk beleid (energietr)	6.584	
Onttr. Inkomst. Rijk laadinfra		77.690
Onttr. inkomsten prov. Limburg laadinfra		17.102
onttrek. SPUK ontzorgingsloket		34.589
onttrekking tlv. Enpuls		90.347
Overige - IA	-7.505	
Trs pad Electr_Energieke Landsch. (IA)	188.561	
Trs pad Elektriciteit algemeen	31.460	
Trs pad Sociale innovatie	22.573	
uitg. trans ZuidLimb._Laadinfra	17.102	
uitgave SPUK ontzorgingsloket	34.589	
uitgaven tlv. Enpuls	90.347	
Uitgaven trans. Rijk laadinfra	77.690	
Landbouw en voedsel	8.758.739	1.610.729
Ink agrofood UBA alg		218.775
Innovatieprogramma Agrofood	1.698.717	
Interreg V String	26.960	26.960
Lasten natuurinclusieve landbouw	22.660	
Natuurinclusieve landbouw	424.742	
OM Natuurinclusieve landbouw	363.373	
Onttrekking TP ZO zandgronden		1.332.980
Pachtinkomsten natuurinclusieve landbouw		9.105
PMJP: V.I.V. (od, pnb)	6.006	
POP3 bijdr.Agrofood Landbouw	389.691	
UBA 0 Programmamanagement	1.039.000	

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2021	Incidentele baten 2021
UBA 1.2 BZV	5.871	
UBA 2 Gezondheid en agrofood	-14.223	
UBA 4.2 landbouwinnovatiecampus	74.380	
UBA 4.5 EUREGA	4.002	
UBA 4.5 EUREGA inkomsten		11.351
UBA 4.5 Internationalisering agrofood	15.000	
UBA 4.5 Interreg B NWE 'Food Heroes	23.400	
UBA 4.5 Interreg B NWE 'Food Heroes' INK		11.558
UBA 5.1 Circulaire Economie Agrofood	120.175	
UBA 5.1 Ondersteunende Maatregelen	1.375.827	
UBA 5.2 Agrofood plantaardig	-14.547	
UBA 6 Verbinden en aanjagen	537.418	
UBA 6.1 Mestbeleid	7.914	
UBA 6.2 Sanering Knelpunten	-60.000	
UBA4.3 Translab	47.931	
UBA4.4 Stuurgroep LIB	481.460	
Zuidoostelijke Zandgronden	2.182.980	
Basisinfrastructuur mobiliteit	25.989.220	25.206.980
Aanvullende exploitatie onderhoud	2.027.873	
Bijdrage ITS-bureau en VM		318.000
Bijdragen derden OV concessies		126.426
Bijdragen derden OV-concessies BDU		1.851.866
Bijdragen derden PPS A59		80.848
Dekking cap. kst. Infrastr. Projecten		342.293
Dekking cap.kstn transit.		13.784
Incidenten en calamiteiten	1.778.862	
Inkomsten gladheidsbestrijding		71.597
Inkomsten verkeersveiligheid		65.290
ITS programmabureau	1.011.541	
Materieel Inruil/verkoop		6.388
M-component exploitatie	90.326	
onttrekking transitorium PPS-A59		1.987.581
Ontwikkelteam OV Regio's		324.218
Projectkosten PPS-A59	2.068.429	
SPUK BVOV		17.424.600
SPUK Schone Lucht Akkoord		2.806
SPUK VDD: Data & digitalisering		923.776
Uitg tlv SPUK VDD: Data & digitalisering	923.776	
Uitgaven Life+ tlv subsidie	4.739	
Uitgaven tlv SPUK BVOV	17.424.600	
uitgaven tlv SPUK Schone Lucht Akkoord	2.806	
Werkbudget infrastructurele projecten	8.399	
Werkbudget Verkeer en Vervoer		1.667.507
Ziekten en plagen	647.868	

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2021	Incidentele baten 2021
Mobiliteitsontwikkeling	36.861.664	9.424.063
A2 Deil - 's-Hertogenbosch	960.526	
Bereikbaarheid De Run	40.224	
Bereikbaarheid Zuidoost Brabant (SRE)	4.417.420	
Bijdrage haalbaarheidsstudies SHK		7.700
C-ITS Mobility MoveZ.NL	323.183	
C-ITS ontwikkel- en werkbudget	278.294	
C-ITS SM Gedrag	105.071	
C-ITS SM MaaS	150.632	
C-ITS SM Mobility Lab	61	
C-ITS SM programmakosten	332.156	
C-ITS SM Smart Logistics	641.980	
dekking cap. kst. overhead SmartwayZ.NL		537.600
Dekking cap.kstn uitvoering Alderstafel		-1.535
Dekking.cap.kstn MPO-GOB		1.428.500
Fiets in de versnelling res.VenV	505.473	
Inkomsten Integraal mobiliteitsbeleid		412.983
Inkomsten SmartwayZ		244.183
Innovatie en Ontwikkeling	340.949	
KB SM Minder Hinder	54.145	
KB SM Werkgeversbenadering	61.517	
KB SM Werkgeversbenadering inkomsten		154.140
Landelijk Verbeterprogramma Overwegen	739.778	
Ontwikkeling regionale luchtvaart	64.113	
Pilot Waterstofbussen	94.062	
Regionale maatregelen res.VenV	10.381.474	
Restant BBV	2.795.818	
Rijksbijdrage N65		6.283.423
Smartwayz Smart Mob. Gebiedsgericht real	611.755	
Smartwayz Smart Mob. Verk. man. en data	176.859	
Snelfietsroutes	2.211.771	
SPUK Schone Lucht Akkoord Walstroom		218.000
SPUK Truckparking		9.934
SPUK VDD: fiets		109.480
SPUK Veilig, Doelm. en Duurz.: onderwijs		14.892
Talking Traffic	74.275	
Truckparking leadpartnership	39.735	
uitg tlv SPUK SWZ.NL: A2 Weert-Eindh B C	14.844	
uitg tlv SPUK SWZ.NL: De Run	40.224	
Uitg tlv SPUK VDD: fiets	109.480	
Uitgaven Rijksbijdrage N65	6.283.423	
Uitgaven tlv SPUK DDV: onderwijs	14.892	
uitgaven tlv SPUK SLA Walstroom	218.000	
uitgaven tlv SPUK SWZ.NL: werkbudget	576.642	

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2021	Incidentele baten 2021
Uitgaven tlv SPUK Truckparking	9.934	
UP Spoor, HOV en Knooppunten	52.358	
Wegenoverdrachten tlv V&V'	3.662.079	
Werkbudget Integraal mobiliteitsbeleid	202.361	
Werkbudget SmartwayZ	276.157	
Wilhelminakanaal ink		4.763
Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed	11.332.393	116.831
Brabant Breed Lerend Netwerk	55.690	
Brabant C	1.037.695	
Herontwikkeling erfgoedcomplexen	1.752.024	
Inclusief sporten	460.223	
Inkomsten Erfgoedbeleid		151
Inkomsten VTE		75.002
Interreg: ITHACA project	41.678	41.678
Leren in en van en versterking van concr	3.646.044	
Sportinnovatie	250.000	
Steunpakket Corona (incl. musea)	1.728.500	
Talentontwikkeling	1.020.000	
Toev. voorziening leningen Brabant C	252.051	
Verbeeldingskracht Erfgoed	1.088.487	
Algemeen financieel beleid	9.511.081	133.308.908
Bijdr.aandeelhouders in secr.kstn.deeln.		49.276
Boekwinst op verkoop Obligaties		1.163.255
Decentralisatieuitk. in het prov.fonds		7.516.898
Financieringsresultaat		154.333
Ink. tlv risicores. grondport. de Kempen		328.071
Onttrekking vrijval voorzieningen		55.600
Opbrengst aandelenverkoop Essent		11.576
Rente opgenomen kasgeld	347	
Secretariaatskosten comm.deelnemingen	315	
Toev.aan de voorz.dubieuze debiteuren	75.080	
Toevoeging Voorz. Grondexploitaties	8.800.000	
Toevoeging voorziening overige Leningen	4.234	
Uitg. tlv risicores. grondport.De Kempen	631.105	
voordelige afwikkeling sub. Vorig dnstj		124.029.898
Eindtotaal incidentele lasten en baten	207.347.661	230.265.539
Totale lasten / baten jaarrekening 2021	713.287.401	861.658.798
Structurele lasten / baten	505.939.740	631.393.259
AF: structurele baten		-505.453.519
Saldo structureel hogere baten dan structurele lasten		125.453.519

13. Uitwerking paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Risico-inventarisatie en -afdekking

	bedragen x € 1.000	Risico-aandeel provincie	Percentage af te dekken	Benodigde dekking	Aanwezige dekking begroting	Restrisico grondbedrijf (incl. voorziening)	Restrisico binnen Risicores.	totaal-risico	Toelichting
1. Financieel belang en risico's i.r.t. verbonden partijen									Zie paragraaf 6 Verbonden partijen
1.1	balanswaarde deelnemingen / aandelen (bijlage 9a)	93.091	divers	63.901	4.358	6.488	53.055	59.543	Risico-aandeel provincie betreft de bruto balanswaarde excl. getroffen voorzieningen. De getroffen voorzieningen bedragen ca. €4,4 mln. Daarnaast wordt het risico voor ca. € 6,5 mln afgedekt in de reserve ontwikkelbedrijf
				2.567	2.567				Lening van het Rijk, i.v.m. overname aandelen BOM met gesloten beurs
1.2	niet volgestort aandelenkapitaal	570	100%	570	0		570	570	betreft € 556.000 Eindhoven Airport en € 14.000 NV Waterschapsbank
2. Leningen en overige kapitaalverstrekkingen									
2.1	leningen aan deelnemingen en overige verbonden partijen (bijlage 9c)	507.587	divers	496.729	455.500	2.500	38.729	41.229	zie bijlage verstrekte geldleningen, dekking in de begroting betreft: de voorziening leningen, de reserve investeringsagenda voor de gevormde fondsen en de immunisatieportefeuille. Afdekking is hoger omdat in de afdekking ook geplande aflossingen zijn opgenomen.
2.2	overige leningen publieke lichamen (bijlage 9c)	126.235	divers	99.368	91.957	1.404	6.007	7.411	zie bijlage verstrekte geldleningen, dekking in de begroting betreft: de voorziening leningen, de reserve investeringsagenda voor de gevormde fondsen en de immunisatieportefeuille
2.3	overige leningen decentrale overheden (bijlage 9c)	1.444.153	divers	1.430.404	1.427.319	0	3.086	3.086	leningen vormen onderdeel van de treasuryactiviteiten en worden voornamelijk afgedekt binnen de immunisatieportefeuille en een voorziening
3. Waarborgen en garanties									

	bedragen x € 1.000	Risico-aandeel provincie	Percentage af te dekken	Benodigde dekking	Aanwezige dekking begroting	Restrisico grondbedrijf (incl. voorziening)	Restrisico binnen Risicores.	totaal-risico	Toelichting
3.1	gewaarborgde geldleningen aan groenfonds (bijlage 13a)	3.393	10%	339	339		0	0	totaal gemeenschappelijke leningen € 25,9. per 31-12-2022 w.v. aandeel Brabant 13,1%
3.2	overige garantieverplichtingen (bijlage 13c)	-	divers	7.015	0	1.560	5.455	7.015	zie toelichtingen bijlage 13c
4.	Majeure projecten								Zie desbetreffende programma's
a	claims rond beleidswijzigingen ruimtelijke ordening	1.122	100%	1.122	0		1.122	1.122	Benodigde dekking is inclusief de getroffen voorziening
b	projecten/beleidsrisico's ontwikkelbedrijf	47.888	100%	47.888	47.888	47.888	0	47.888	zie paragraaf grondbeleid/ontwikkelbedrijf
c	overige krediet ontwikkelbedrijf	12.237	100%	12.237	12.237	12.237	0	12.237	zie paragraaf grondbeleid/ontwikkelbedrijf
d	nog af te dekken risico's economisch programma (economisch programma Brabant (PS 18/12),		100%	2.000	0		2.000	2.000	toevoeging voor de verder uitwerking van het economische programma Brabant
e	hogere verwervingskosten natuur ivm N2000-verplichtingen						pm	pm	Bij de realisatie van de N2000-herstelmaatregelen kan een financieel tekort ontstaan. Met name als gevolg van grondprijsstijgingen, mogelijke schadeclaims en meerkosten in de 2e N2000-periode (2021 - 2027). Het risico is ingeschat op een bedrag van € 20 - 25 miljoen.
5.	Bedrijfsrisico's								
	juridische en procesrisico's (3%-norm)	16.749	100%	16.749,4	0		16.749	16.749	buffer 3% netto structurele begrotingsomvang wordt gereserveerd voor bedrijfsrisico's
	totaal (rest-)risico's	-	-	2.180.891	2.042.165	72.078	126.773	198.851	

Kengetallen en uiteenzetting financiële positie

Gelet op BBV art.1 1 tweede lid (en de wijziging van het BBV van 15 mei 2015 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 9 juli 2015 nr. 2015-0000387198 gepubliceerd in de Staatscourant 17 juli 2015 nr. 20619) behoren in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zes kengetallen te worden vermeld.

Het opnemen van de kengetallen in begroting en jaarstukken past in het streven naar meer transparantie. Tevens wordt beoogd provinciale staten in staat te stellen gemakkelijker inzicht te krijgen in de financiële positie met het oog op hun kaderstellende en controlerende rol.

Daarnaast wordt met de invoering van de kengetallen een verbetering van de onderlinge vergelijkbaarheid en de signaalfunctie beoogd.

De voorgeschreven kengetallen betreffen:

- 1a Netto schuldquote
- 1b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- 2 Solvabiliteitsratio
- 3 Grondexploitatie
- 4 Structurele exploitatieruimte
- 5 Belastingcapaciteit

Ad 1a) Netto schuldquote

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Netto schuldquote ultimo jaar			Bedragen x €
Ultimo jaar	jaarrek.2020	begr.2021	jaarrek.2021
A Vaste schulden (BBV art. 46)	2.567	2.567	2.567
B Netto vlottende schuld (BBV art. 48)	240.312	161.755	214.562
C Overlopende passiva (BBV art. 49)	523.056	795.816	562.756
D Uitzettingen > 1 jr (BBV art.36 lid d,e,f)	-638.545	-718.245	-559.680
E Uitzettingen < 1 jr (BBV art.39)	-1.143.774	-841.521	-1.266.718
F Liquide middelen (BBV art.40)	-31	-90	-7
G Overlopende activa (BBV art 40a)	-175.134	-140.070	-228.842
Netto schuld (A+B+C-D-E-F-G)	-1.191.549	-739.788	-1.275.363
Totaal baten (BBV art.17 lid a,b / art.27 lid a,b)	870.786	637.437	861.659
<i>Netto schuldquote</i>	<i>-136,8%</i>	<i>-116,1%</i>	<i>-148,0%</i>

De provincie Noord-Brabant heeft een negatieve schuldquote, en dat is gunstig. Bij een negatieve schuldquote is er geen sprake van een netto schuldenlast ofwel de vorderingen zijn hoger dan de schulden. De provincie Noord-Brabant heeft vanwege de verkoop van de aandelen Essent voldoende middelen beschikbaar en hoeft geen leningen aan te gaan.

Ad 1b) Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

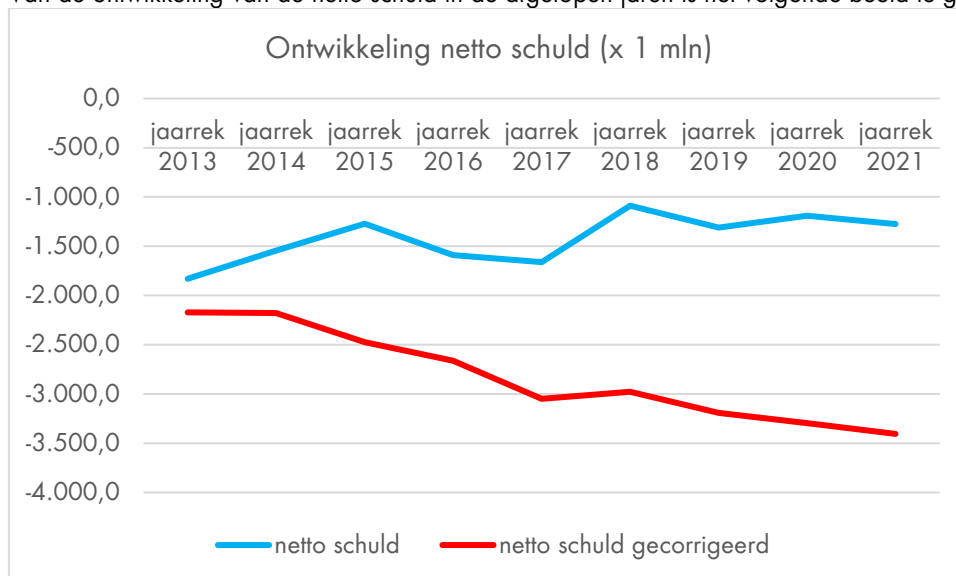
De gecorrigeerde netto schuldquote geeft inzicht in het effect van de verstrekte geldleningen op de schuldquote. (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Hiermee wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

Netto schuldquote gecorrigeerd			Bedragen x € 1.000
Ultimo jaar	jaarrek.2020	begr.2021	jaarrek.2021
A Vaste schulden (BBV art. 46)	2.567	2.567	2.567
B Netto vlottende schuld (BBV art. 48)	240.312	161.755	214.562
C Overlopende passiva (BBV art. 49)	523.056	795.816	562.756
D Financiële vaste activa excl.kapitaalverstrekking (BBV art.36 lid b,c,d,e,f)	-2.742.388	-2.780.304	-2.689.221
E Uitzettingen < 1 jr (BBV art.39)	-1.143.774	-841.521	-1.266.718
F Liquide middelen (BBV art.40)	-31	-90	-7
G Overlopende activa (BBV art 40a)	-175.134	-140.070	-228.842
NETTO SCHULD (A+B+C-D-E-F-G)	-3.295.392	-2.801.847	-3.404.903
Totaal baten (BBV art. 17 lid a,b / art.27 lid a,b)	870.786	637.437	861.659
<i>Netto schuldquote gecorrigeerd</i>	<i>-378,4%</i>	<i>-439,5%</i>	<i>-395,2%</i>

Het verschil tussen 1a de netto schuldquote en 1b de gecorrigeerde netto schuldquote wordt veroorzaakt door het effect van de door de provincie verstrekte leningen (zie bijlage 3b Verstrekte geldleningen).

Het verschil met 1a Netto schuldquote is zichtbaar op regel D. Logischerwijze wordt de netto schuld lager als ook de door de provincie verstrekte leningen worden meegenomen in de berekening.

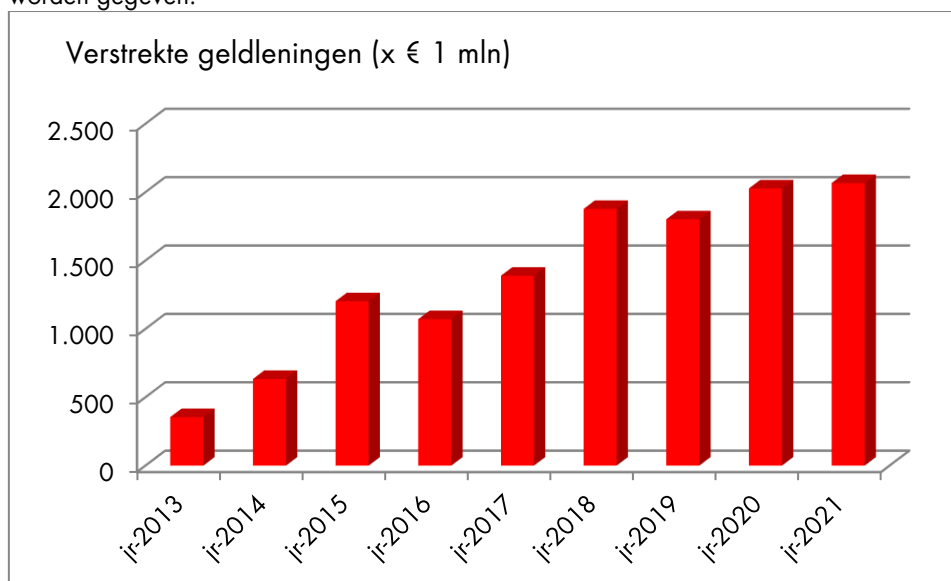
Van de ontwikkeling van de netto schuld in de afgelopen jaren is het volgende beeld te geven:

Het verschil in verloop tussen netto schuld en gecorrigeerde netto schuld wordt veroorzaakt door de door de provincie verstrekte geldleningen.

Van het verloop van de verstrekte geldleningen kan het volgende beeld worden gegeven:

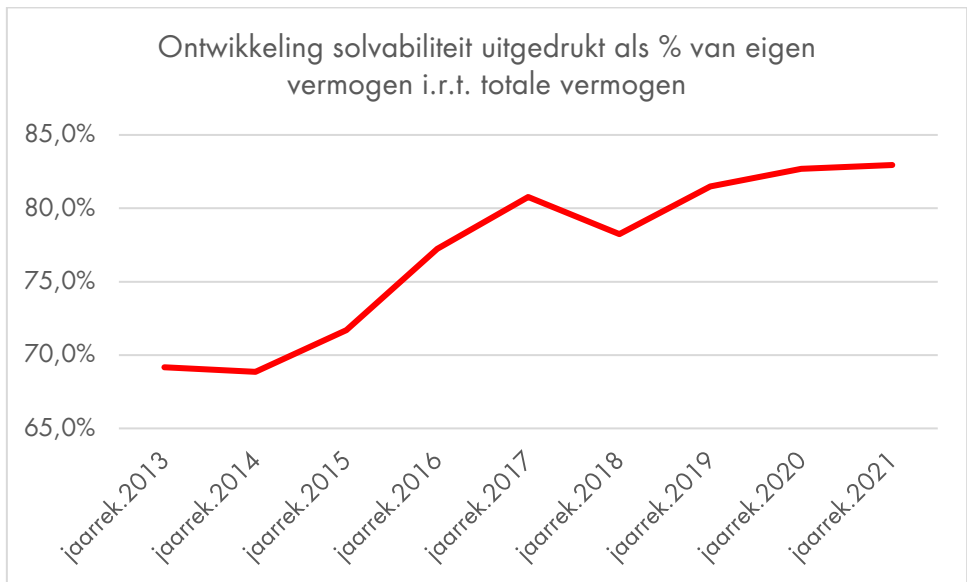

Ad2) Solvabiliteitsratio

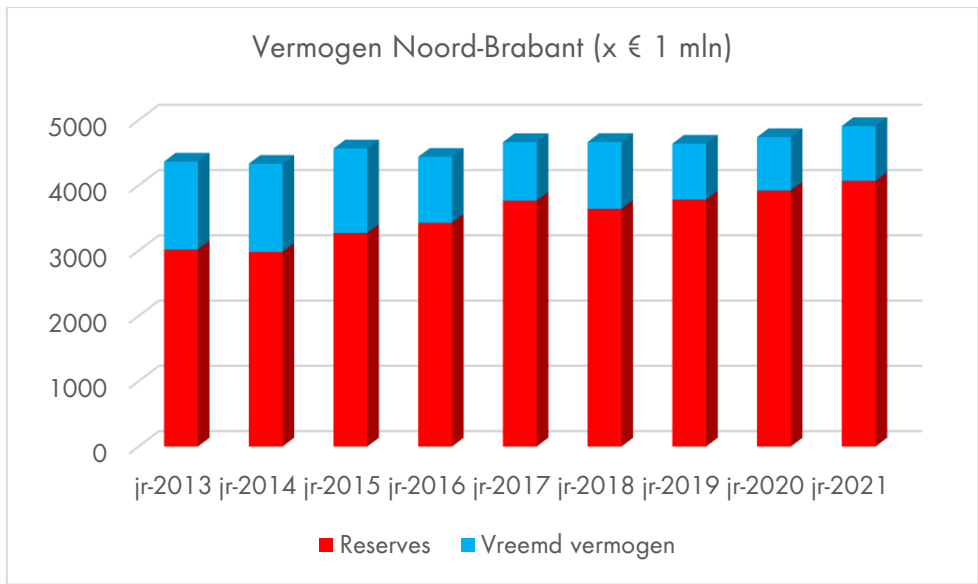
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Het eigen vermogen bestaat uit de reserves van de provincie inclusief het batig rekeningresultaat 2021. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter het deel van de activa dat is gefinancierd met eigen middelen en hoe groter de financiële weerbaarheid van de provincie.

Solvabiliteitsratio			Bedragen x € 1.000
Ultimo jaar	jaarrek.2020	begr.2021	jaarrek.2021
Eigen vermogen (BBV art.42)	3.921.815	3.622.067	4.070.186
Totaal vermogen (BBV art.32)	4.739.765	4.622.290	4.908.020
<i>Solvabiliteitsratio</i>	<i>82,7%</i>	<i>78,4%</i>	<i>82,9%</i>

Met een solvabiliteitspercentage van 83,1 % komt de provincie uit op een gezonde vermogenspositie.

De verhouding tussen het eigen vermogen (reserves + batig rekeningresultaat) en het vreemde vermogen is in onderstaand staafdiagram aangegeven.

Ad 3) Kengetal grondexploitatie

Kengetal grondexploitatie	Bedragen x €		
	1.000		
Ultimo jaar	jaarrek.2020	begr.2021	jaarrek.2021
Bouwgronden in exploitatie (BBV art.38 lid b)	11.325	54.530	10.702
Totaal baten (BBV art.17 lid a,b / art.27 lid a,b)	870.786	637.437	861.659
<i>Kengetal grondexploitatie</i>	<i>1,3%</i>	<i>8,6%</i>	<i>1,2%</i>

In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als bouwgronden in exploitatie op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij verkoop of exploitatie. Voor de berekening van dit kengetal wordt de bouwgrond in exploitatie gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken en uitgedrukt in een percentage.

Ad4) Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering uit het provinciefonds en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel beleid, om bedrijfsvoeringlasten en kapitaallasten.

Noord-Brabant merkt alle mutaties in de reserves als incidenteel aan.

Structurele exploitatieruimte (BBV art.19 lid c/art.28 lid c)	Bedragen x €		
	1.000		
Ultimo jaar	jaarrek.2020	begr.2021	jaarrek.2021
Structurele lasten	491.873	561.150	505.940
Structurele baten	643.432	628.743	631.393
Structurele stortingen in reserves	0	0	0
Structurele onttrekkingen aan reserves	0	0	0
Structureel batig saldo	151.559	67.593	125.454
Totaal baten (BBV art.17 lid a,b / art.27 lid a,b)	870.786	637.437	861.659
<i>Structurele exploitatieruimte</i>	<i>17,4%</i>	<i>10,6%</i>	<i>14,6%</i>

Als de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten bevordert dat de wendbaarheid (flexibiliteit) van de begroting. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Dit is voor alle gepresenteerde jaren het geval.

Ad 5) Belastingcapaciteit

Voor de provincies wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van het gemiddelde landelijke gehanteerde tarief voor de opcenten. Hoewel bij de provincies het opcententarief op de motorrijtuigenbelasting wettelijk is gemaximeerd, is door het ministerie van BZK omwille van eenheid van de systematiek, de belastingcapaciteit van een provincie gerelateerd aan het gemiddelde landelijk tarief.

Elke provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal aantal te heffen opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen van de provincies maakt gebruik van dit maximale tarief (maximaal tarief 2020: 115,0 en maximaal tarief 2021: 116,8).

De belastingcapaciteit van provincies wordt met dit voorgeschreven kengetal, berekend door het aantal opcenten in jaar t te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage. Dat is wat anders dan de feitelijke onbenutte belastingcapaciteit. Dit is namelijk het verschil tussen het tarief dat de provincie Noord-Brabant heft en het door het Rijk wettelijk bepaalde maximum. Het (ongewogen) landelijk gemiddelde van het aantal opcenten in 2021 bedraagt 83,5 en in 2020 was dat 83,0.

Belastingcapaciteit	jaarrek.2020	begr.2021	jaarrek.2021
Opcententarief Noord-Brabant	78,0	78,4	78,4
Landelijk gemiddelde aantal opcenten in jaar er voor	83,6	83,6	83,6
<i>Benutte belastingcapaciteit</i>	<i>95,8%</i>	<i>93,8%</i>	<i>93,8%</i>

Samen met de rentebaten uit de financieringsfunctie en met de rijksuitkeringen (algemene uitkering uit provinciefonds, specifieke uitkeringen en de decentralisatieuitkeringen) en de dividenden, vormen de belastingopbrengsten die de provincie ontvangt uit opcenten op de motorrijtuigenbelasting ca 75% van de baten en zijn daarmee belangrijke pijlers onder de sluitende begroting.

De groei van de inkomsten uit de financieringsfunctie staat door de lage rente al een aantal jaren onder druk. De groei van de belastingopbrengsten moet bij gelijkblijvend opcententarief uit de groei van het wagenpark komen. Maar met de komst van steeds meer elektrische auto's en gelet op de ontwikkelingen bij de vrijstelling voor de motorrijtuigenbelasting van deze auto's is de belastingopbrengst uit de opcenten MRB aan steeds meer onzekerheden onderhevig.

De onbenutte belastingcapaciteit van Noord-Brabant t.o.v. het maximale tarief dat door het Rijk is bepaald op 116,8 opcenten, bedraagt uitgedrukt in potentiële extra opbrengsten uit de opcenten MRB ruim € 132,7 mln. (onbenutte capaciteit 38,4 punten (116,8 - 78,4) x € 3.456.194.20 per punt).

Conclusie

De mate waarin een tegenvaller kan worden bijgestuurd, wordt ook wel de wendbaarheid van de begroting genoemd. Wanneer een provincie te maken heeft met een hoge schuld en de structurele lasten zijn hoger dan de structurele baten en de opcenten zijn al relatief hoog, dan is er minder ruimte om te kunnen bijsturen.

Provincie Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
+31 (0)73 681 28 12
www.brabant.nl